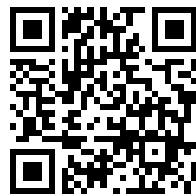

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

GoogleTM books

<https://books.google.com>

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på <http://books.google.com>

Twin Cities Campus

BERGENS
MUSEUM
1825-1900

John Christie

Frz. M. Wingard
fra
Bergens Museum

BERGENS MUSEUM

1825—1900.

BERGENS MUSEUM

1825—1900

EN HISTORISK FREMSTILLING

AF

DR. J. BRUNCHORST

BERGEN

JOHN GRIEGS FORLAGESEKSPEDITION

1900

UDGIVET AF BERGENS MUSEUM

GRIEGS BOGTRYKKERI & KUNSTANSTALT

7507
24 5/10

FORORD.

Enten man regner museets stiftelse fra datoen for CHRISTIES indbydelse, den 25de april 1825, eller fra datoen for det konstituerende direktionmøde, den 1ste juni s. a., saa kan Bergens museum iaar feire sit 75-aarige jubilæum. I den anledning overdrog bestyrelsen mig forrige aar at skrive den bog, som hermed forelægges læserne. Bogen er udarbejdet paa grundlag af det tørre og knappe materiale, som i form af protokoller og breve opbevares i museets arkiv. For de første 30 aars vedkommende har jeg intet materiale havt udenfor dette. For de følgende tre decennier har ogsaa protokollerne været det væsentlige, men gennem samtaler med DANIELSEN har jeg jo altid hørt et og andet, som protokollerne ikke berører. Først i de sidste fjorten aar har jeg selv havt med museet at gjøre, men mange hensyn gjør, at netop dette afsnit er strengt refererende, medens jeg af og til ellers har ladet domme om beslutninger og personer komme frem, som selvfølgelig helt og holdent staar for min personlige regning.

Bogen burde egentlig været ført frem til 25de april d. a., men da hensigten var at have den færdig til udgivelse paa denne datum, saa har jeg ladet den slutte med udgangen af forrige aar. Kun et par steder er tilføielser gjort, som vedkommer et senere tidspunkt.

I et særskilt pagineret tillæg er indtaget endel dokumenter og andre ting, som jeg fandt det af interesse at gjøre tilgængelig for flere end de, som har adgang til museets arkiv. Kanske

kunde endel af dette været sloifet, men da jeg bestemte mig forat medtage det, som staar der, havde jeg ingen anelse om, at bogen skulde blive saa omfangsrig, som den er blevet.

De biografiske notiser i tillægget er delvis udarbejdede paa grundlag af Halvorsens forfatterleksikon, men for en ikke ringe del byggede paa utrykte oplysninger fra forskellige hold. Mange af dem er affattede dels af fru BRUNCHORST, dels af frk. M. WINGAARD. Den første af disse skylder jeg ogsaa megen tak for bistand med korrekturlæsning og med den vidløftige korrespondance, som tilveiebringelsen af endel af portrætterne har foranlediget. Jeg tillader mig ogsaa at nævne, at naar det er lykkes at faa sammen portrætter af *samtlige* de mænd, som i disse 75 aar har været medlemmer af museets bestyrelse, saa har jeg i ikke ringe grad konsul W. D. KROHNS udstrakte personkjendskab og assessor CHRISTIES virksomme assistance at takke herfor.

Bergen den 25de april 1900.

DR. J. BRUNCHORST.

INDHOLD.

	PAG.
Museets grundlæggelse	1
1825—1833	21
URDA-foreningen og dens tidsskrift	45
De første love	62
Fra 1833 til CHRISTIES død 1849	70
Interregnet efter CHRISTIES død 1850 til 1864	118
DANIELSSEN som bestyrelsens præsæs, 1864 til 1892	170
Fra generalforsamlingen i 1892 til udgangen af 1899	251
Museets legater og fonds	294
Foretagender og institutioner knyttede til museet	322

TILLÆG.

	PAG.
Indbydelse til at oprette et Museum og Naturalie-kabinet i Bergen	3
•Den bergenske Musea ^a (digt af CLAUS FRIMANN)	9
Love for det bergenske museum 1833	19
Opraab og indbydelser 1838—41	35
Love for det bergenske museum 1855	43
Ved Bergens nye Museums Indvielse den 4. juli 1867	49
Bestemmelser for legater og fonds	51
Fortegnelse over museets publikationer	65
De gjældende love for Bergens Museum	77
Æresmedlemmer og livsvarige medlemmer	82
Personregister med biografiske notiser	83
Fortegnelse over illustrationer	105

MUSEETS GRUNDLÆGGELSE.

Bergen i 1825. — CHRISTIE. — Indbydelsen til museets stiftelse,

Bergen var i begyndelsen af aarhundredet »Norges vigtigste og folkerigeste stad«, men det vilde ikke i de dage sige synderlig meget.

Indbyggerantallet var i 1815 17000 mennesker, i 1825 antagelig omkring 20000, d. v. s. Bergen var en by af størrelse omtrent som Drammen i vore dage, men visselig med langt mindre formue og indtægt, ialfald hvis man kan dømme efter eiendommenes brandtakstværdi, som alene udgjorde vel $8\frac{1}{2}$ million, d. v. s. ikke halvdelen af Drammens i vore dage og ikke mere end niendedelen af den nuværende værdi af de faste eiendomme i Bergen.

Hvordan byen forøvrig var, faar man et godt indtryk af gjennem Sagen og Foss' Bergens beskrivelse, som udkom i 1824.

Det var en by med trange, slet brolagte gader, vekslende med enkelte brede almenninger, som for en stor del var udlagte til haver, der var indgjerdede med høie trægjærder, saa de ikke bidrog til byens

forskjønnelse. Husene var mest hvidmalede træhuse med røde pandetage, smaa, men vel vedligeholdte, med gavlene frem til gaden. Udenfor husene var der gjerne anbragt bænke, hvor husfaderen røgte sin aftenpipe, og en vandtønde for ildebrandstilfælde. Vandledning fandtes ikke, og brøndene var ikke af de bedste. Om aftenen oplystes gaderne af tranlygter, der vedligeholdtes ved en særskilt lygteskat, men hvis hele antal var 556, »hvoraf 239 publique, 317 private«. Til varetransport i gaderne brugtes selv om sommeren slæder, mens personbefordringen foregik i tohjulede kalescher, hvor kusken løb ved siden. Kun enkelte meget fremstaaende borgere havde firhjulede vogne. Hoteller og restaurationer manglede næsten ganske og ligesaa — barberstuer.

Jeg har skisseret byens karakter med disse par ord, fordi vi i vore dage har noksaa vanskeligt for at holde os for øie, hvad hele vor by var, selv for ikke længere tid siden end 75 aar. Fremskridtene i alle retninger har jo været saa raske, at alting nu er blevet anderledes.

Men allerstørst har fremskridtene været paa kommunikationens omraade. Dampskibe fandtes dengang ikke her i landet. Adskillige bergensere havde rigtignok tænkt paa anskaffelsen af et saadant for at faa bedre kommunikation med hovedstaden, »men de vanskeligheder, som synes at ville møde dette foretagende . . . vil rimeligvis stedse (!) hindre udførelsen af denne idé,« siger SAGEN. Postbefordringen skede pr.

hest eller baadskyds eller med seilfartøi og var følgelig yderst usikker, hvad den jo forresten er den dag idag. Særlig klages der over, at pakkepost til Kristiania aldeles mangler, saa selv bøger og smaa pakker mellem disse steder maa sendes med »leilighed«, hvad der er yderst mangelfuldt, da der om vinteren ikke eksisterer nogen kommunikation tilsøs og om sommeren »liden og langsom«, da skibene løber indom havnene paa veien med fragtgods. Kommunikationen er derfor »langt lettere og hurtigere med Kjøbenhavn, Hamburg og London« end med Norges egen hovedstad, et forhold, som jo ikke er os synderlig fremmed selv i vore dage. Men posternes afgang og ankomst var dog endnu lidt uheldigere dengang end nu. Til og fra Kristiania og udlandet var der post 2 gange, til kystbyerne søndenfor og nordenfor Bergen kun en gang om ugen, og disse poster udeblev selvfølgelig ofte flere dage over tiden, hvad der jo føltes som en værre ulempe dengang end nu, da vi har telegrafien at hjælpe os med.

Men endnu værre end med postbefordringen var det dog med persontrafikken, hvis et saadant udtryk i det hele kan bruges om datidens tilstand. Vi synes jo, Bergen er afsides nu, men har vel alligevel lidt vanskeligt for at tænke os, at man for ikke mere end 75 aar siden maatte passe paa i »Adresseavisen« — byens eneste blad, der kun indeholdt avis-tissementer — naar der var »skibsleilighed« til Kristiania eller den anden by, man vilde til, med mindre

man da — for Kristianias vedkommende — vilde tage med baad til Lærdal og saa den slette landevei derfra til Kristiania, vel udstyret med niste til hele den besværlige tur. Og skibene var hvad der kunde falde sig, jægter eller andre smaa seilfartøier uden nogen bekvemmeligheder ombord. Det er ikke at undres over, at byen var isoleret under disse omstændigheder og de reisende faa.

Men kanske gjorde netop denne isolerthed, i forbindelse med byens forholdsvis velstand, at det kulturelle liv i byen ikke var saa lidet endda. Der fandtes adskillige bibliotheker, med tilsammen ca. 11000 bind — rigtignok mest »morskabslæsning« siger SAGEN, men dog ogsaa solidere sager — der var et blomstrende dramatisk selskab, som havde givet sin første forestilling i eget hus i 1800, der var koncertselskabet Harmonien, en aflægger af »De frivillige Harmonisters Academie«, som var stiftet i 1775 af BOALTH og FASTING, der var flere klubber, hvor der holdtes aviser og tidsskrifter, og endelig havde byen foruden sin gamle latinske skole den i 1806 stiftede realskole, som NEUMANN betegnede som »den største ordentlige og vel planlagte læreanstalt i Norge«. Og ved begge disse skoler virkede mænd, der ikke blot var pædagoger, men som ved sin dannelse og bekæsthed repræsenterede et efter tidens forhold ganske høit aandeligt niveau — jeg minder blot om SAGEN — og som sammen med andre fremragende embedsmænd som CHRISTIE og NEUMANN og almeninteresse-

rede mænd blandt borgerstanden hævede byen op til et høiere kulturelt standpunkt, end man kanske i vore dage vilde finde i en afsides handelsby af tilsvarende størrelse. YNGVAR NIELSEN har vel derfor ret i den karakteristik, han giver af forholdet, i sin Bergens historie: »Uagtet Kristiania havde faaet sit universitet, stod dog Bergen i disse selvstændighedens første aar maaske jevngodt ved hovedstadens side i henseende til aandeligt liv, om just ikke over denne.« Dette forklarer muligheden af, at byen kunde afgive jordbund for stiftelsen af den institution, vi her har med at gjøre.

Blandt de fremtrædende mænd i datidens Bergen var ingen mere fremragende end den mand, som blev grundlæggeren af Bergens Museum, stiftamtmand CHRISTIE.

WILHELM FRIMANN KOREN CHRISTIE var født i Kristianssund den 7de december 1778. Han tilhørte en oprindelig fra Skotland til Bergen indvandret familie og blev ogsaa selv i sit 10de aar sendt til Bergen for at undervises. Efter et aars privatlæsning kom han ind paa latinskolen og dimitteredes fra denne til Kjøbenhavns universitet som 16-aarig gut (i 1794). Fem aar senere tog han juridisk eksamen og blev straks ansat i det danske kancellis kontorer, hvor han hurtig avancerede til kancellisekretær og chef for karantænekontoret (1805).

Trods de bedste udsigter til avancement i Danmark søgte han sig nogle aar efter hjem til Norge og

Christie

EFTER-ET BILLEDE I BERGENS MUSEUM FRA 1843, MALET AF LEHMAN.

blev knapt 30 aar gammel ansat som sorenskriver i Nordhordland. Herved kom han efter vel fjorten aars fravær tilbage til gamle tomter, idet han i januar 1809 tiltraadte sit embede og bosatte sig i Bergen, hvor han vedblev at virke til sin død den 10de oktober 1849.

CHRISTIES politiske virksomhed i en del af disse 40 aar tilhører landets historie og vedkommer os ikke her, og det samme gjælder om hans virksomhed inden Bergens kommune i de mange hverv, han der blev anvendt til. Han var den store mand i landets største by en lang aarrække og har visselig sat dybe merker i byens udvikling i mange retninger.

Men det varigste mindesmerke i byens historie satte CHRISTIE sig, da han i 1825 stiftede Bergens Museum, den vigtigste videnskabelige institution udenfor hovedstaden i vort land.

CHRISTIES helbred var under hans meget anstrengende politiske og embedsvirksomhed blevet noksaa medtaget og efter at have forsøgt at gjenoprette den under en tjenestefrihed fra sit embede, som tilstodes ham i 1822, saa han sig nødsaget til at søge afsked. Denne fik han ved kgl. resolution i januar 1825, kun 46 aar gammel.

CHRISTIE var altsaa ved afskeden endnu en forholdsvis ung mand, og var helbredden end ikke den bedste, saa lader dette alligevel ikke til at have svækket hans virksomhedstrang.

Tre maaneder efterat hans afsked var bevilget og straks efter, at byen havde feiret ham ved deputationer

og borgerfester, udstedte nemlig CHRISTIE en trykt »Indbydelse til at oprette et Musæum og Naturalie-Cabinet i Bergen«. Denne indbydelse, der er dateret den 25de april 1825, er i sin helhed gjengivet i tillægget.

Indbydelsen indeholder først en almindelig paa-pegning af hensigten med istandbringelsen af en samling af oldsager og naturalier. For de førstes vedkommende gjælder det at redde, hvad der findes »i jordens skjød af kostelige vaaben, smykker, husgeraad, mynter eller andre reliquier fra fortiden«, saa det ikke hjemfalder til ødelæggelse, eller kommer til udlandet eller i hænderne paa personer, som ikke forstaar at benytte eller vurdere dem og saaledes gaar tabt »for historien og videnskaben i almindelighed«. For naturaliernes vedkommende gjælder det dels »at udbrede smag og sans for naturens studium«, dels »at lære nøiere at kjende en eller anden af de skatte, som klipperne, jorden eller havet indeslutte, og at give anledning til, at landets indbyggere høste fordel heraf«, samt fremme den rent videnskabelige undersøgelse af »fiske, søe-vækster, planter, mineralier, petrefacter m. m.« Naturaliesamlingen skulde altsaa -- ligesom museet forøvrigt -- være en *indenlandsk* samling, noget som ogsaa udtrykkelig fremhæves i slutningen af indbydelsen, idet det siges, at man ogsaa vil modtage med taknemmelighed de udenlandske gjenstande, som nogen velynder maatte skjenke, »da de kunne blive tjenlige som midler til at skaffe samlingen indenlandske sager tilbyttede«.

Indbydelse

til at oprette

Et Musæum og Naturalie-Cabinet

i Bergen.

Uagtet Bergens Stift er rigt paa herlige Monumenter fra Oldtiden, haves der dog kun liden Oplysning om disse. Bautaekene — Erindringer om Forsædres store Bedrifter eller om berømte Mænd — henstaae ukjendte, og Grav-Minder fra tierne Old henligge ulærte, uforklaarede og ringeagtede. Lid efter anden fløder Jorddyrkeren, medens han graver i Jordens Skind, paa kostelige Vaaben, Smykker, Huanßgeraad, Monter eller andre Reliquier fra Fortiden; men han aner ikke at de kunne have nogen Værd, naar de ikke bestaae af ædle Metaller. Han er derfor ligegyldig ved deres Behandling, og giver dem ofte til Priis for Ødelæggelse og Glemsel. Mangfoldige, hoist mærkelige, Levninger fra Oldtiden ere saaledes tabte i den forbigangne Tid. Andre have vel undgaaret at ødelægges, men de ere deels henfødte til Udlandet, deels beroende hos Personer, som maaßee ikke forstaae at benytte eller vurdere dem. Hvormeget derved er bleven tabt for Historien og Videnskaberne i Almindelighed, lader sig ikke beregne, men at Tabet er stort, kan neppe kaldes i Tvivl.

Ikke mindre rigt torde Bergens Stift vel være paa Fiske, Søe-Værter, Planter, Mineralier, Perrefacter m: m:, som enten ere ubekjendte, eller dog saa ufuldskommen bekjendte, at de burde næiere undersøges. Der gives maaßee ogsaa hist og her i Stiftet Kunstfager, som det var Umagen værd at see opbevarede og fremstillede for Efterverdenen.

Enhelte private Mænd have vel haade forhen og i de senere Tider anvendt en roesbærdig Omfarg for at indhente Oplysninger om saadanne Monumenter, Naturalier og Kunstfager, saavelsom for at gjøre Samlinger deraf; men Oplysningerne ere deels tabte, deels adspredte paa mange forskjellige Steder, og Samlingerne ere desværre for det meste blevene adspalttede ved Eiernes Død, saa at der indet kort Tid ei har været Spor af dem at finde.

Facsimile (formindsket) af første side af Christies indbydelse. I sin helhed er indbydelsen aftrykt i tillægget.

Den i visse henseender meget kloge tanke, som laa til grund for den saaledes satte begrænsning, blev dog snart opgivet og var formodentlig ugjennemførlig i et museum, som væsentlig var henvist til gaver og til den dermed sammenhængende nødvendighed for at tage meget hensyn til giverne og ikke støde dem paa nogen maade.

Efter denne almindelige udredning redegjør saa CHRISTIE for maaden, hvorpaa en saadan samling skal kunne istandbringes, idet han indbyder »fædrelands-sindede mænd i og udenfor Bergens stift« til at træde sammen i en forening, hvis maal skulde være »at tilveiebringe i Bergen et museum af oldsager og kunstsager og et naturaliekabinet af indenlandske naturalier« — dels gennem frivillige gaver, dels gennem aarlige pengebidrag af foreningens medlemmer.

Det aarlige pengebidrags størrelse fastsattes til 1 spd., men istedetfor dette kunde træde en ydelse en gang for alle af 25 spd. eller gjenstande af tilsvarende værdi eller endelig af handlinger, egnede til at befordres i trykken.

Ogsaa paa et andet sted i indbydelsen tages der sigte paa udgivelsen af afhandling, særlig om de merkværdigste stykker, som indkommer i samlingen, en tanke, som ogsaa i virkeligheden forholdsvis snart blev realiseret.

Senere hen i opraabet specificeres nærmere, hvad slags gjenstande indbyderen har tænkt sig indlemmet i samlingen. Det er en ganske omfattende liste og viser,

at CHRISTIE har villet give institutionen en vid ramme. Det er for det første oldsager og levninger af den katholske kultus, og det er dernæst alslags naturalier, henhørende under saavel mineral- som plante- og dyreriget. Men det er tillige mynter og »kunstprodukter af metal, been, træ etc., saavelsom malerier og tegninger, der kunne ansees at have værd«.

Det museum, CHRISTIE vilde stifte, skulde altsaa indeslutte baade en antikvarisk samling i den videste betydning af ordet, og en ligesaa omfattende naturhistorisk samling men tillige en særskilt myntsamling, et billedgalleri, og hvad man i vore dage nærmest vilde kalde et kunstindustrimuseum. Selvfølgelig var heller ikke bogsamlingen glemt, idet der dog væsentlig toges sigte paa bøger, »som kunne være nyttige til opnaaelse af foreningens øiemed«. Der har vel derfor ikke foresvævet CHRISTIE tanken paa at forbinde museet med noget større offentligt bibliothek, ialfald paa dette tidlige tidspunkt af hans arbeide. Og hans planer var jo omfattende nok alligevel, saa omfattende, at en senere tid har fundet at maatte dele opgaven, en deling, som jeg ikke for mit vedkommende er saa absolut sikker paa det ønskelige i.

Til slutning i denne indbydelse, som er behandlet saa udførligt, fordi den er et dokument, som — sans comparaison forresten — spiller samme rolle i museets historie som grundloven i landets, opnævner CHRISTIE den første bestyrelse for museet.

Nannum.

EFTER COPI AF BØE I BERGENS MUSEUM.

Han meddeler nemlig, at d'hr. Biskop NEUMANN, konsul A. KONOW, overlærer SAGEN, apotheker BULL, apotheker MONRAD og sproglærer FORVALD sammen med CHRISTIE selv vil modtage og opbevare de gaver, som

A. Konow

EFTER MINIATUR FRA BEGYNDELSEN AF AARHUNDREDET,
TILHØRENDE VÆRKSEIER ROLFSEN, BERGEN.

maatte indkomme, og at disse samme herrer »som velyndere af og deltagere i denne forening, indtil videre, bliver bestyrere deraf.«

I denne egenmægtige opnævnelse af bestyrelse og ligesaa i den detaljerede planlæggelse af den blivende institutions ramme, uden raadspørgelse af foreningens medlemmer, fremtræder CHRISTIE som den mægtige

L. Sagen

EFTER LITHOGRAFI AF GAERTNER.

mand, han var i datidens Bergen og i landet i det hele. Bare i den omstændighed, at han undertegner indbydelsen med sit eget navn alene, uden at bry sig med

medindbydere, der kunde »støtte« tanken, lyser den berettigede selvtillid frem, som den mand kunde nære, der var landets populæreste mand i sin tid.

Enhver institution vil altid i realiteten have én stifter, én ophavsmand, men sjelden træder denne ene

John A. Smith

mand ogsaa i det ydre frem som den eneste og første. Hans initiativ overdækkes ved nødvendigheden af at lade det ene og det andet hensyn blive »repræsenteret«, hensyn, som altfor ofte har sin virkelige bag-

G. P. Monrad.

EFTER OLIEMALERI I FAMILIENS EIE.

LUDVIG MARTENS FORVALD.

EFTER SILHOUET TILHØRENDE FRU MILLA LAMPE, STRANDEBARM.

grund i personlig forfængelighed mere end i interesse for sagen.

Slige hensyn kunde CHRISTIE med sin indflydelse sætte sig ud over. Repræsentationsmanien var vel heller ikke saa udviklet i 1825, som den er blit i senere aar. CHRISTIE optraadte som institutionens eneste stifter, og med sit raad ved siden vedblev han at være dens faktiske styrer i en række af aar. Vel siger CHRISTIE i indbydelsen, at om foreningen kommer istand, »da kunne medlemmerne selv nærmere bestemme og modificere planen«; men det blev der i en aarrække intet af. Direktionen supplerede sig selv, og i direktionen var CHRISTIE manden for det hele, skjønt han utvivlsomt af endel at direktionens, af ham selv opnævnte, medlemmer fik udmerket understøttelse, saaledes særlig af NEUMANN.

Indbydelsen med tilhørende subskriptionsliste blev dels udsendt privat, dels medfulgte den Adressekontorets efterretninger. Indenbys medlemmer tegnede sig i forholdsvis stort antal, naar hensyn tages til byens størrelse, ogsaa endel udenbys medlemmer tilsagde sin pekuniære hjælp, og gaver begyndte at komme ind.

Den 1ste juni sammentraadte de af CHRISTIE i indbydelsen nævnte mænd — med undtagelse af apotheker MONRAD, der vistnok var fraværende paa reise — til det første direktionsmøde. Det oplystes i dette møde, at der blot var indkommet nogle faa af de udsendte subskriptionslister, men at der allerede

ved disse var givet betydelige gaver til museet, samt at der allerede var tegnet mere end 80 medlemmer af »den proponerede forening«. I den anledning blev man bl. a. enig om: 1) *At bekendtgjøre i Adresseavisen, at indretningen allerede kan ansees grundlagt* 2) *At søge at erholde et passende lokale*, hvilket stiftamtmand CHRISTIE paatog sig.

I overensstemmelse med den første af disse beslutninger indrykkedes i adresseavisen for 8de juni en bekendtgjørelse, hvori der redegjøres for subskriptionstegningens fremgang og frembæres museets tak for de indkomne gaver, der er komne til direktionens kundskab. Der er i det hele 24 givere, men flere af disse — særlig CHRISTIE og oberstløjtnant HOLCK — har skjænket (eller lovet) hele smaa samlinger. Forresten omfatter gaverne alt muligt. Der er »Sinclairs krudthorn«, en »søevifte med medusahoveder«, bøger, udstoppede fiske, manuskripter, malerier, et »antik udsyet haandarbejde«, kniv med benskaf »udskaaren af en norsk bonde«, et stykke af »Signes væv«, »brudstykker af merkværdigheder fra Pompei og Herculæum«, en »viet palmekvist«, et »embryon af en kalv« i spiritus, mynter, pergamentbreve etc.

Da hverken merkværdighederne fra Pompei eller den viede palmekvist kan ansees som godt byttemateriale, viser det sig allerede ved den første gavefortegnelse, at CHRISTIES indenlandske ramme ikke kunde holdes. Der var heller ikke senere videre tale om den. Den blev stiltiende sat ud af betragtning.

Før vi forlader museets stiftelse bør det nævnes, at CHRISTIES tanke om istandbringelsen af et museum ingenlunde var nogen pludselig indskydelse opstaaet samtidig med, at hans otium som embedsmand indtraf.

Allerede før 1824 var CHRISTIE ifølge de optegnelser fra hans egen haand, som findes i museets arkiv, begyndt at gjøre indsamling af gjenstande, bestemte til at indlemmes i museet. Han har baade samlet pergamentbreve, »søevækster«, »insekter« — hvilket ord han tager i meget omfattende betydning, idet der til bl. a. hører en troldkrabbe — fiske, fugle, mynter og adskilligt andet. De saaledes indsamlede gjenstande er det, som udgjør CHRISTIES bidrag til den første gavefortegnelse, et bidrag, der var saa meget betydeligere end nogen andens, at hans samlinger i virkeligheden var grundstammen for det vordende museum.

1825—1833.

Manglende protokollering. — Det første lokale og inventar. — Museets ramme. — Den første udstilling. — CHRISTIE som konservator og præparant. — Medarbeidere og udenlandske forbindelser. — NEUMANN. — »Præsidentboligen« kjøbes. — Love forberedes. — Nye directører. — GREVES samling.

Den første naturlige periode i museets historie udgjøres af de otte aar fra udstedelsen af CHRISTIES opraab i 1825 til den første generalforsamling holdtes den 1ste mai 1833.

Det er en periode, som karakteriseres ved, at museet var en helt og holdent privat indretning. Ikke alene var det i disse aar ganske privat, forsaavidt som det opretholdtes uden noget offentligt bidrag og kun var tilgængeligt for medlemmerne af den forening, CHRISTIE havde stiftet, men selv denne forening havde absolut intet med indretningens ledelse og styrelse at gjøre. Den af CHRISTIE indsatte direktion raadete ganske egenmægtig over de midler, som indkom gennem medlemmernes kontingent, eller som de paa anden maade kunde tilveiebringe. Noget møde af foreningens medlemmer afholdtes ikke. Direktionen var

baade i realiteten og formen fuldstændig eneraadig i alle museets anliggender.

Desværre er det foreliggende materiale til museets historie i disse aar yderst lidet. Aviserne siger os intet, og protokollerne beretter blot de tørreste ting om gaver, indmeldelse og udmeldelse af medlemmer, restancer af kontingent osv. Ja selv dette tørre materiale, som dog altid er bedre end intet, mangler for et tidsrum af flere aar. I 1825 blev der anskaffet og paabegyndt en protokol over direktionens forhandlinger. Denne fortsattes ogsaa samvittighedsfuldt indtil mødet den 17de februar 1827. For det næste møde, den 11te august samme aar, er der imidlertid kun tilført protokollen, hvad der skal behandles, men ikke hvad der er behandlet, og hermed slutter den hele protokol, forunderlig nok. Lige til marts 1832 findes der heller ingen optegnelse af nogen art, og for 1832 — 33 findes der saa ingen protokol, men kun nogle løse blade uden underskrift, der indeholder referat af bestyrelsesmøderne indtil den 15de april 1833, da den første generalforsamling besluttedes indkaldt til 1ste mai samme aar. Og derefter — men dog først i marts 1834 — begyndte direktionen en ny protokol over sine møder.

Hvordan dette forunderlige hul i protokolleringen er opstaaet, er det selvfølgelig umuligt at vide. I 1827 protokolleres der omstændeligt nok. I 1834 protokollerede *de samme mænd* atter meget omstændeligt, men i de mellemliggende syv aar er der ingen

regulær protokol ført, om det end selvfølgelig ikke er udelukket, at der er refereret paa løse blade, som siden er bortkomne. Det nærmestliggende er jo at tro, at protokollen er bleven forlagt, men det er jo dog forunderligt, at man i saafald venter i syv aar med at faa en ny.

Med det første direktionsmødes afholdelse og den derpaa følgende bekendtgjørelse i Adresseavisen var museets stiftelse en fuldbragt kjendsgjerning. Hermed traadte ogsaa aviserne for første gang i den nye institutions tjeneste. Den i Adresseavisen indrykkede bekendtgjørelse er den første omtale af sagen, som jeg har kunnet finde. i datidens bergenske presse, som forøvrigt kun bestod af Adressecontoirets efterretninger, en avis som væsentlig kun indeholdt bekendtgjørelser. Der er dog af og til, selv i 1825, andre meddelelser, saaledes om borgerfesten for CHRISTIE den 6te marts, men museets stiftelse gik for sig uden pressens hjælp, bidrag tegnedes og gaver indkom uden dens bistand, noget, som jo vilde været ganske utænkeligt i vore dage.

Ved det første direktionsmøde traadte ogsaa den af CHRISTIE valgte direktion i officiel virksomhed.

Som allerede nævnt bestod denne direktion af seks medlemmer foruden CHRISTIE, men allerede i det samme direktionsmøde, hvor foreningens grundlæg-

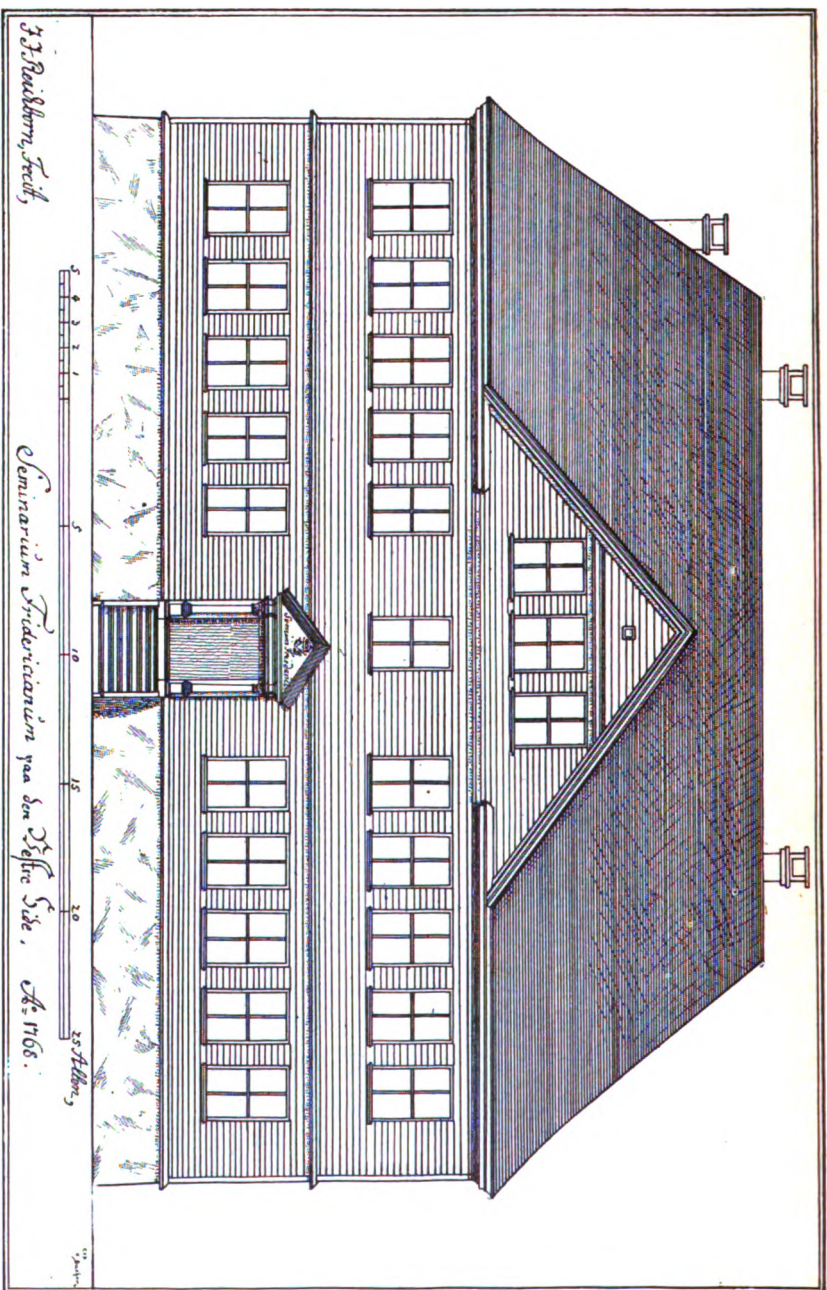
gelse besluttedes kundgjort, blev direktionen suppleret ved indvalg af oberstløjtnant HOLCK. Hans indvalg begrundes med henvisning til, at han havde skjænket (rettere vistnok lovet) museet en betydelig samling vaaben og pergamentsbreve men tillige med, at han er »en mand, som besidder grundige kundskaber i historie og archæologi«. HOLCK leverede ogsaa endel smaa opsatser i URDA, men var bosat paa sin gaard Alværn i Sogn, og hans navn findes derfor ikke nogetsteds i protokollen. NEUMANN, KONOW, SAGEN, BULL, MONRAD og FORVALD udgjorde den egentlige direktion ved siden af CHRISTIE. Dog stod CHRISTIE i stadig korrespondance med HOLCK om antikvariske ting, og HOLCK var en ivrig samler i sin egn, med det for øie, at hans samlinger skulde tilfalde museet.

Af protokollen kan det ikke sees, at der inden denne direktion har fundet noget valg sted. Biskop NEUMANN optræder imidlertid som viceformand og konsul A. KONOW som kasserer, foruden at han besørger endel forretningskorrespondance. Han var jo ogsaa den eneste kjøbmand i direktionen.

De ivrigste samlere og virksomste medlemmer inden denne første direktion var uden sammenligning CHRISTIE og NEUMANN, og især den første. NEUMANN havde væsentlig antikvariske interesser. CHRISTIE var lederen af det hele, men, som protokollen udviser, tillige den, der lagde mest personligt arbeide ind i institutionens fremme.

Allerede i det 2det direktionsmøde den 20de juni kunde CHRISTIE meddele, at »han havde været saa heldig at erhverve Realskoledirektionens samtykke til, at museet indtil videre maa bruge den store sal i skolebygningen eller det saakaldte Seminarium Fridericianum til opbevaring af, hvad der indkommer til museet.« Hermed havde institutionen faaet et, ialfald midlertidigt, lokale, hvori man meget snart flyttede ind. I protokollen for direktionsmødet den 6te december 1825 meddeles nemlig udtrykkelig, at mødet holdtes i det museet indrømmede lokale i realskolens bygning og det kan ogsaa sees, at man begyndte at anskaffe montrer til udstilling og opbevaring af gjenstandene.

Disse montrer har vel undertiden været af underlig beskaffenhed. Det første af den slags, som blev anskaffet, var saaledes »et stort brunmalet skab bestaaende af 10 mindre skabe, indrettede til at opstilles paa og ved siden af hinanden«, og indeholdende foruden hylder 72 stk. skuffer. Desværre eksisterer dette gamle monstrum af et muséskab, indkjøbt paa anden haand for 35 spd., ikke mere. Derimod findes vistnok endnu endel af de samtidig hos snedker ARMAUER forarbejdede skraapulte, der har gjort tjeneste til den sidste tid, men ikke egentlig kan siges at aflægge noget fordelagtigt vidnesbyrd om elegant arbejde hos datidens snedkere. Det er saa massivt det hele, som om det skulde bære kampesten og ikke smaa mineralprøver, antikviteter og »konstsager«.

REALSKOLENS BYGNING,

HVORI MUSEET HAVDE SIT FØRSTE LOKALE. »DEN STORE SAL« IAA I 2. ETAGE TILHOIRE FOR GANGEN.

(EFTER EN TEGNING I HILDEBRAND MEYERS SAMLINGER.)

Imidlertid gik arbeidet med innsamling — og delvis innkjøp — af gjenstande til samlingen raskt frem, saaledes som det fremgaar af protokollen over de, forøvrigt meget faatallige, bestyrelsesmøder.

Innkjøbene i hele det første aar var forresten meget faa, endnu færre, end man efter inntægternes lidenhed skulde have formodet. Inntægterne fra april 1825—april 1826 udgjorde 365 spd., hvoraf 146 spd. var gaver en gang for alle, 219 spd. aarlig kontingent. Udgifterne derimod var kun 95 spd. 12 skill., hvoraf endel til montrer. Innkjøbene fra det første aar giver derfor liden oplysning om, i hvilken retning direktionens arbeide paa samlingens forøgelse især gik, men selv disse faa innkjøp er dog tilstrækkelige til at vise, hvor bredt anlagt institutionen var.

I et af de første direktionsmøder kjøbtes der saaledes dele af en gammel bondedragt fra Hardanger, altsaa gjenstande, som hører ind under det omraade, som nu omfattes af de saakaldte folkemuseer (national-etnografiske samlinger), der først i de senere aar har faaet vind i seilene, og i et senere møde foretog CHRISTIE, at han — foruden nogle oldsager (guldringe), havde kjøbt »et i ibenholt i form af en søeslange udskåret og med sølvbeslag forsynet fouteral til to kridtpiber«, altsaa en gjenstand, som nu nærmest vilde regnes for at vedkomme kunstindustrimuseerne. Videre blev der kjøbt en »antik stridsbue« af en bonde paa Voss og erhvervet en runesten fra Etne samt tilbyttet museet et messing døbefad med en

»mystisk indskrift«. Endelig købtes ogsaa et historisk maleri af landskabsmaler LEHMAN for det ikke ubeskedne tilskud af 15 spd.¹⁾ af museets kasse.

Egentlige oldsager købtes ikke, og de havde vel dengang saa liden værdi — medmindre de var af ædelt metal — at de kom ind som gaver, selv fra landbefolkningen, som ellers ikke er flot i den henseende.

Henimod slutningen af museets første aar var samlingen vokset til en saadan størrelse, at man besluttede sig til at foranstalte den første *udstilling* af museets gjenstande.

I den anledning indeholder protokollen for direktionsmødet den 26de marts 1826 en længere udtalelse af CHRISTIE, hvori han tilkjendegiver, at de museet tilhørende sager nu var blevne ordnede og opstillede »myntsamlingen blot ved hr. sproglærer FORVALDS omsorg, mineralierne fornemmeligen ved hr. apotheker MONRADS og tildels ved hr. apotheker BULLS hjælp, vaabnene ved hr. overlærer SAGENS bistand og de øvrige ting ved hjælp af opsynsmanden hr. HALLAGER. Han henstillede nu til d'hr. med-directeurer, om sagerne kunde bero i den orden, hvori de var opsatte og om ikke en offentlig udstilling snart burde ske?«

¹⁾ Resten skulde betales ved frivillige gaver. Dog er der i museets regnskab opført 30 spd. hertil.

Med offentlig udstilling mentes ikke det samme, som man nu vilde lægge i ordet, idet den beslutning, som fattedes, var, at museet skulde aabnes »for interessenterne«, d. v. s. de, der ydede aarlige bidrag til foreningen og de, der havde »giort gaver til indretningen« onsdagen den 29de og torsdagen den 30te marts 1826, om formiddagen fra kl. 10—12 og om eftermiddagen fra kl. 2—5. Om der siden skulde istandbringes udstilling for andre skulde senere bestemmes.

En saadan beslutning blev dog ikke fattet. I næste direktionsmøde er der rigtignok »til underretning i eftertiden« tilført i protokollen »at der foruden den i sidste møde besluttede udstilling for museets velyndere — — — — havde været nok en saadan udstilling torsdagen den 20de april om formiddagen fra kl. 9—12 og om eftermiddagen fra kl. 2—5, paa hvilken tid en talrig forsamling af velyndere havde været tilstede«.

Ogsaa denne sidste aabningsdag var imidlertid kun for »interessenter og givere« samt deres familier, mens almindelige dødelige ikke fik anledning til at kaste et blik ind i helligdommen.

Desværre giver ikke datidens presse nogensomhelst meddelelse om, hvordan samlingen saa ud, dengang den først udstilledes. Men et broget museum maa det have været, som den »store sal« i realskolens bygning dengang indesluttede, og noget imponerende skue har museet visselig ikke ved den leilighed frembudt. Direk-

tionen var ogsaa selv meget beskeden, idet den i be-
kjendtgjørelsen om udstillingen udtrykkelig bemærker:
»Hvad museet har at fremvise er vistnok endnu kun
ubetydeligt, men de medborgere, som have bidraget til
indretningens tilværelse ville forhaabentlig ogsaa erin-
dre sig, at den staar i den spædeste opvækst og derfor
bedømme den med skaansomhed og overbærelse.«

Noget meget kunde man heller ikke godt vente
af et museum i en afsidesliggende handelsby i de dage.
Heller ikke de andre samlinger i vort land var vel
meget værd og selv udlandets nu saa vældige og vel-
ordnede museer var i høieste grad i sin barndom.

Man var dengang ikke langt fra »kunstkammer-
nes« periode i museernes historie. British Museums
ældste bygning var netop paabegyndt; i Berlin var
universitetets zoologiske museum for blot et decennium
siden aabnet for publikum.

I protokoltilførselen angaaende den første udstil-
ling vil man have seet omtalt »opsynsmanden, hr.
HALLAGER«, der havde assisteret CHRISTIE ved ordningen
af det meste af samlingen. Dette maa være den samme
MORTEN HALLAGER, som allerede i det første bestyrelses-
møde tilbyder at »overtage en Archivarii forretnin-
ger«, om man behøvede hans hjælp. Dette tilbud var
dengang bleven udsat indtil videre, men maa altsaa
senere være bleven modtaget. Posten som opsyns-
mand var imidlertid, ifølge regnskaberne, et ulønnet
hædershverv og nogen protokollation angaaende denne
ansættelse findes ikke. Sagen er vel, som de allerfleste

andre sager, afgjort af CHRISTIE paa egen haand mellem bestyrelsesmøderne, men medens ellers adskillige ting i disse blev forelagt »til approbation«, er det bleven glemt for opsynsmandens vedkommende. Hvorlænge HALLAGER assisterede, er det heller ikke muligt at se af protokollen, hvor hans navn kun et par gange nævnes.

Det væsentlige arbejde udførtes visselig af CHRISTIE, der var museets første konservator og endog præparant ved siden af at lede arbeidet.

I det samme bestyrelsesmøde, hvori udstilling besluttedes, fremlagde CHRISTIE nogle af ham forfattede fortegnelser over »konstsagerne«, mineralierne og oldsagerne. Disse kataloger findes endnu, men er ikke fortsatte. Fortegnelsen over oldsagerne var i virkeligheden selv dengang ikke nogen fortegnelse, men kun et skema til en saadan. Det samme gjælder delvis om de to andre fortegnelser, men især mineralkatalogen er dog delvis udfyldt.

Det er rent systematiske kataloger, CHRISTIE selv har planlagt, idet han har lavet istand nogle ganske voluminøse hefter med rubrikker for alt, hvad samlingen kunde tænkes at skulle komme til at indeholde, uanseet om man havde gjenstandene eller ei. I disse rubrikker var det saa meningen at indføre gjenstandene, efterhvert som de indkom. Planen var meget brugelig, om end ikke særdeles hensigtsmæssig, men den blev slet ikke gennemført. Rubrikkerne blev ikke udfyldt, og nogen katalog kom der ikke ud af det hele.

Foruden dette konservatorarbeide med katalogisering paatog CHRISTIE sig ogsaa præparantarbeide for den antikvariske og den naturhistoriske afdeling af samlingerne. I november 1826 meddeler han saaledes, at han har ladet sig undervise i at forfærdige aftryk af mynter (i tinfolium) til brug for myntkabinettet, og samtidig blev han bemyndiget til at anskaffe, hvad der tiltrængtes af redskaber og konserveringsmidler til udstopning af fugle og fiske og til opbevaring af »fiske og insekter« paa spiritus. Af hans korrespondance fremgaar, at det har været ham selv, som, ialfald delvis, udførte dette udstopningsarbeide. Ja, han lod end ikke sine slegtninge og venner i andre landsdele slippe for at lære sig udstopning af fugl og fisk, for derigjennem at øge museets samlinger med gjenstande især fra de nordlige dele af landet.

I hele denne periode var i virkeligheden museet CHRISTIES museum, og det vedblev det at være langt længere frem i tiden. Museets historie i en lang periode er derfor ikke — og kan ikke være — stort andet end en beretning om, hvad CHRISTIE udrettede for indretningens fremme. Saa overveiende var hans arbeide og hans betydning.

Dette paatrænger sig en særlig sterkt, naar man gennemblader den omhyggelig førte korrespondancebog, der er holdt à jour i hele CHRISTIES tid, og som indeholder kopier af alle de breve, han har udsendt i museets anliggender, og naar man ser igjennem de, især fra den her omhandlede periode, omhyggelig

bevarede breve om museumsanliggender fra alle kanter i landet og fra udlandet.

Disse breve er af og til adresserede til direktionen for museet, og undertiden til NEUMANN eller — naar det gjælder forretningsanliggender — til A. KONOW, men det store flertal af dem er adresserede til CHRISTIE som rette vedkommende.

Denne korrespondance viser, at CHRISTIE var om sig paa alle kanter. Snart skrev han lange breve til prester rundt om i landet om at skaffe oldsager og fugle og fiske. Snart gjaldt det at tyde runeindskrifter, som der var sendt ham afskrifter af, snart maatte han udtale sin mening om manuskripter, som blev indsendt til ham. Saa maatte han indimellem sætte sine forbindelser rundt i landet i arbeide med at indkassere forfalden kontingent, et visselig høist ubehageligt arbeide, da de udenbys folk, som i den første begeistrings opblussen havde tegnet sig, meget snart negtede at betale til det museum, de aldrig fik se. En god dag fik han vide, at der paa et loft i Stavanger skulde findes nogle rustne jernkanoner; de maatte amtmand OTTESEN ivei med at skaffe hid. En anden gang skulde professor HANSTEEN gjøre en reise til Rusland, men der var selvfølgelig ikke tale om at komme afsted uden en ihærdig opfordring fra CHRISTIE gaaende ud paa, at han der maatte samle etnografiske gjenstande til museet.

Selv paa meget høie steder undgik man ikke CHRISTIES iver for »min datter«, som han kalder

museet. CARL JOHAN havde skjænket museet nogle
 bøger og sibiriske skind og i den anledning oversendtes
 gennem statssekretær DUE en høitidelig takadresse til
 kongen. Men i følgeskrivelsen til DUE opfordres denne
 sterkt til at virke for yderligere gaver. Der vedlægges
 brevet en liste over antikvariske verker, som stats-
 sekretæren bedes henholde sig til, om H. M. senere
 skulde kunne bevæges til at skjænke noget til museet,
 og DUE opfordres ogsaa til at undersøge, om der ikke
 skulde være haab om at faa ogsaa kronprinsen til at
 interessere sig for museet. Særlig nævnes det ønske-
 lige i at erhverve et lidet St. Olafs alter, som staar i
 en gang eller vestibule paa Gripsholm slot og
 svenske »Mynter eller Bracteater, hvorat mange
 Exemplarer findes, og blive offentlige Indretninger til
 Deel«.

De stadigste korrespondenter i disse aar er dog
 konferentsraad THOMSEN og professor REINHARDT i
 Kjøbenhavn. Med den første korresponderede CHRISTIE
 flittigt om antikvariske, med den sidste om naturhi-
 storiske ting og med begge — men især REINHARDT
 — drives adskillig byttehandel.

Ogsaa udenfor de nordiske lande strakte museet
 allerede dengang ved CHRISTIES hjælp sine arme. Der
 byttes med British Museum og med videnskabsmænd
 i Holland, Italien og Tyskland. Ja selv i Spanien
 havde man en god og flittig hjælper i en privat samler,
 den vistnok tyskfødte oberstløjtnant VOTEL i Barce-
 lona, en mand, som skaffede museet de forskjelligste

sager: dyr, oldsager og — levende planter. Det sidste maa vistnok have været en gave af tvilsom nytte, som der ikke var bedt om. Det var en hel samling af cactusser og aloër og andre sydlige planter i potter, som VOITEL sender i den sikre overbevisning, at museet har et drivhus til disposition, hvori »die seltenen Fremdlinge bequem überwintern können«. Disse afrikanske og amerikanske planter haaber giveren maa blive begyndelsen til en botanisk have. Dette var i 1827, da realskolens »store sal« endnu var museets lokale, og indtægterne alene bestod i medlemmernes kontingent.

Desværre kan man ikke se, hvad skjæbne denne velvillige gave har faaet. Begyndelsen til en botanisk have blev den imidlertid ikke.

Foruden CHRISTIE var, som allerede sagt, NEUMANN den ivrigste samler. Særlig paa sine visitatsreiser støvede han op, hvad han kunde, af gamle kirkelige gjenstande, der laa henslængte paa lofterne, ligesom han gjorde præsterne rundt om i stiftet til sine villige hjælpere ved indsamling af, hvad der ved tilfældige gravninger kom frem »af jordens skjød« af oldsager. Det hændte ogsaa, at han selv foretog udgravninger, saaledes af den saakaldte »Kong Valders Gravhøj«, en begivenhed som gav den gamle CLAUS FRIMANN anledning til et langt digt, som er gjengivet i tillægget. Blandt de vigtigste ting, NEUMANN i disse aar reddede fra undergang, er ogsaa en hel del gamle altertavler i temperamaling¹⁾.

¹⁾ Beskrivelser og afbildninger af disse findes i adskillige bind af museets aarbog.

Ved de gennem CHRISTIE og NEUMANNs bestræbelser erhvervede og forresten gennem de mange frivilligt indflydende gaver, tildels ogsaa ved indkjøb, voksede samlingerne ganske raskt, og meget snart var det første lokale for lidet. Denne mangel blev kun delvis afhjulpet, ved at man i museets 2det aar i realskolens bygning fik overladt et til »den store sal« stødende rum, idet man rigtignok samtidig maatte indgaa paa at betale en leie af 50 spd. for det hele lokale, en ikke ringe udgift for et museum, hvis hele indtægt udgjorde 2—300 spd. aarlig.

En yderligere ulempe var det ogsaa, at den bygning, hvori samlingen opbevaredes, var meget ildsfarlig. Det var et træhus, hvori der var ovne, og som laa tæt ved andre træhuse. Og ildebrandsherjinger kjendte man i Bergen godt til.

Dette hensyn, men især hensynet til den stadig tiltagende mangel paa plads, gjorde det paatrængende nødvendigt at tage et alvorligt skridt for at skaffe museet eget hus. Ikke alene samlingernes størrelse, men kanske især deres forskjelligartethed gjorde dette paatrængende.

Det er jo indlysende nok, at om man end i to rum kunde faa plads til en samling af en vis størrelse af ensartede, enten blot zoologiske eller blot antikvariske gjenstande, saa var forholdet langt vanskeligere, naar baade zoologiske, antikvariske, kunstindustrielle og bondegjenstande, foruden mynter, medaljer, malerier og lidt skulpturarbejder skulde staves sammen.

Den
Bergenske Musea,
eller

den i Bergen nylig grundlagte og allerede
meget heldbringende

Stiftelse for Oldsager
samt
Konst- og Natural-Sjeldenheder.

~~~~~  
**E t D i g t**

af

**Claus Frimann,**

(i hans 83de Alders-Aar);

nærmest foranlediget

af den ved Biskop Neumann under hans

Nærværelse i Aaret 1827 fremvirkede

Udgravning af

**Kong Balders Gravhøj paa**

**Søndmør.**

~~~~~  
*Quidquid sub terra est, in apricum proferet ætas:
Defodier, condetque nitentia.*

Horats: Epist. L. 1—6.

~~~~~
Christiania 1829.

Trykt paa Forfatterens Forlag hos Johan Krohn.

(Facsimile af titelsiden i FRIMANN'S digt.)

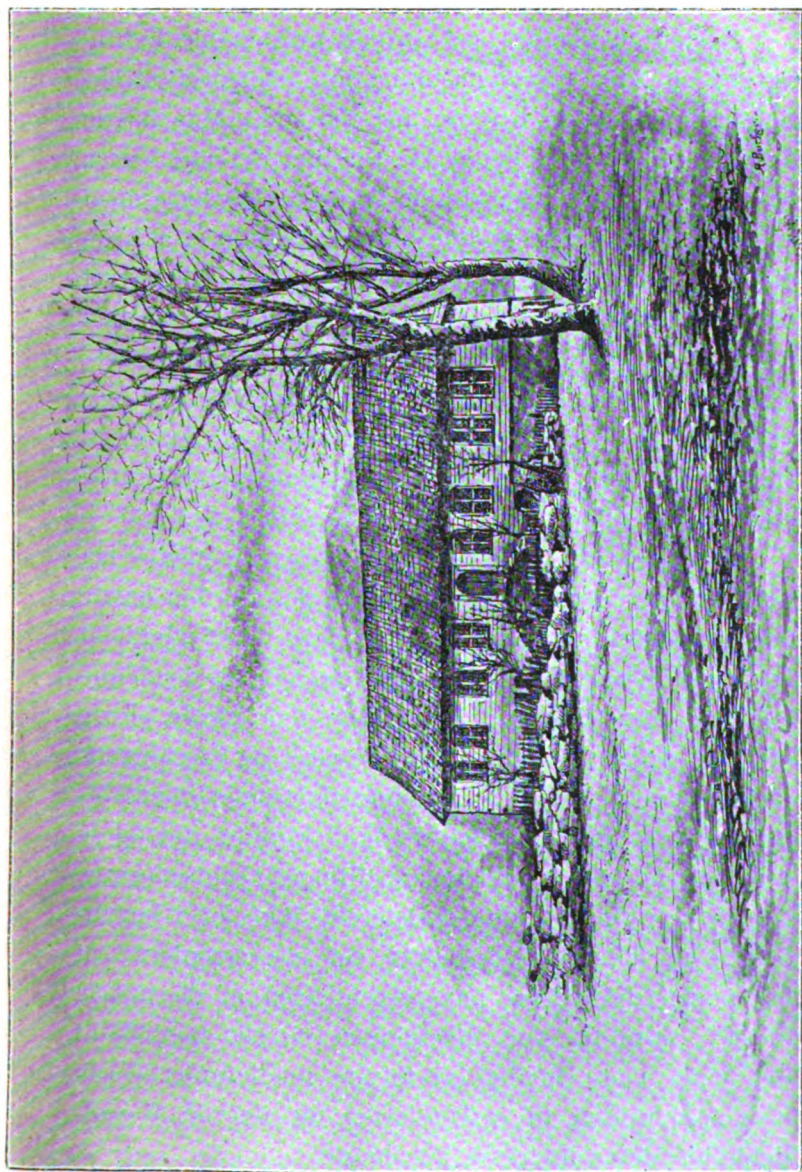

Det kom derfor ikke alene an paa at faa *mere plads*, men ogsaa at faa *flere værelser* til disposition.

Tanken paa eget hus opstod visselig meget tidlig hos CHRISTIE og hans kolleger, og henimod 1830 var den bleven paatrængende, men spørgsmaalet var, hvorledes den skulde realiseres. Af forskellige ting fremgaar det, at man har tænkt paa at bygge eget hus fra nyt af. Det sees blandt andet af, at man fra købmand GEELMUYDEN fik tilsagn om et antal bjelker, som bidrag *in natura* til bygningen.

Men saa døde i 1829 justitiarius i politiretten, president KLAGENBERG, og hans hus ved Lungegaardsvandet med tilliggende have og vognskur blev tilsalgs. Dette bestemte man sig til at erhverve, da det baade blev fundet tjenligt for øiemedet, hvad indredning angaar, og havde en isoleret beliggenhed, noksaa langt fra andre huse. Nogen egentlig pragtbygning var det dog ikke, selv efter den tids forholde. Det var et gammelt træhus, som vendte bagsiden til lille Lungegaardsvand, med façade mod øst, og som bestod af en etage paa en høi kjelder. Men det var dog et eget hus, og det indeholdt ni værelser, hvad der baade gav større og hensigtsmæssigere plads end de to rum i realskolen.

Ved auktion den 24de februar 1831 blev denne eiendom tilslaaet museet for 2770 spd. (11080 kr.), hvoraf dog 1500 spd. blev staaende i museet mod pantobligation til »Understøttelseskassen for uheldige Sømænd«.

DET KLAGENBERGSKE HUS

OMKRING 1830.

TEGNET AF H. BUCHER EFTER FOTOGRAFI FRA 1865.

Resten dækkedes ved privat indsamlede bidrag og ved en 2den prioritets obligation, udstedt til direktionens medlem A. KONOW, for 500 spd. Men havde det været knapt med penge før, saa blev det ikke federe herefter, da disse laan skulde forrentes og bygningen vedligeholdes. Selv skatter blev der fra først af krævet af bygningen, men denne udgift faldt dog meget snart bort, idet byen indrømmede museet skattefrihed (1832). »Det var det første offer, byen bragte museet« siger overlæge DANIELSEN i sin aabningstale ved indvielsen af den nye musébygning (1867), og det er jo rigtig nok, hvis man da vil regne denne negative støtte som noget »offer« fra kommunens side.

Samtidig med at direktionen strævede med at faa penge til den første bygning og faa den i orden havde den et andet vidløftigt arbejde fore. Det gjaldt at faa muséforeningen istand. Paa en vis var jo denne forening konstitueret i 1825, men der havde aldrig bestaaet andet baand mellem museet og foreningens »interessenter« d. v. s. de bidragende medlemmer, end at disse havde ret til at komme ind og se samlingerne ved de aarlige udstillinger i pintsedagene. Nogen egentlig forening eksisterede ikke, og i begyndelsen af 30-aarene forlangte vel interessenterne at faa nogen indflydelse paa anvendelsen af de penge, de gav, samtidig som direktionen visselig forstod, at det vilde være heldigt at knytte medlemmerne saa nøie som muligt til institutionen for derved at vedligeholde deres interesse for denne.

Den 10de januar 1832 begyndte direktionen en række vidløftige møder til vedtagelse af principerne for de blivende love, idet man som grundlag for arbeidet forsøgte at benytte det kgl. kommissorium angaaende oprettelsen af en kommission for oldsagers opbevaring i Kjøbenhavn, statuterne for det Deichmannske bibliothek i Kristiania, det trønderske videnskabselskabs love, o. fl.

Direktionen arbejdede flittigt, og allerede den 16de marts var et udkast vedtaget og kunde overgives en redaktionskomite til finpudsning. Denne bestod af NEUMANN, SAGEN og KONOW. I begyndelsen af april var komiteen færdig og dens udkast endelig vedtaget, saa den første generalforsamling kunde sammenkaldes. Den blev fastsat til 1ste mai, og dermed begynder et nyt afsnit i museets historie, ialfald tilsyneladende. I virkeligheden vedblev forholdet at være det, at CHRISTIE styrede det hele, til ubetinget gavn for indretningens fremgang. Men foreningens konstitution ved den første generalforsamling udgjør dog en saapas springende begivenhed i den ellers saa jevne udvikling, at den bør danne et nyt afsnit i vor fremstilling. Til slutning i dette afsnit skal vi kun endnu omtale enkelte spredte begivenheder, som for fuldstændigheds skyld ikke ganske kan overspringes.

Allerede i 1826, i slutten af aaret døde en af de oprindelige stiftere, sproglærer FORVALD. I hans sted indvalgte kapt., senere major NILS GRIIS ALSTRUP DAHL, som blev staaende i direktionen til 1835. En langt

betydeligere rolle i museets fremtidige historie spiller dog en anden mand, som i disse aar kom ind i direktionen, toldkasserer **WERNER HOSEWINCKEL CHRISTIE**, der i 1829 indvalgtes istedenfor en anden af stifterne, apotheker **G. H. MONRAD**, som døde aaret i forveien. **MONRAD** var i sin korte funktionstid et ganske virksomt medlem af bestyrelsen og gjorde vistnok paa sine forretningsrejser til udlandet adskillige indkøb for museet. Især var han, som man ogsaa kan se af, hvad der er sagt om den første udstilling, interesseret for mineralsamlingen. Der findes i museet adskillige stykker, som skriver sig fra den gamle »Monradske samling«, som antagelig blev skjænket museet ved hans død.

EFTER FOTOGRAFI FRA 60 AARENE.

Ellers var disse første aar ikke rige paa begivenheder af større betydning. Jeg vil dog nævne, at

muséforeningen allerede i 1825 fik sit første æresmedlem: provsten NILS HERTZBERG til Kinservig, der blev høitidelig optaget som »medlem uden aarlig kon-tingent«, en ære, som senere ogsaa blev hans enke tildel. HERTZBERG havde samlet adskillige oldsager til museet og efterlod ogsaa dette en del optegnelser, særlig af antikvarisk indhold, om gamle bygninger etc.¹⁾

En anden mand, som i disse aar hjalp adskilligt til at øge samlingerne, var proprietær J. A. GREVE til Aastvedt, som skænkede museet en hel del konkylier, mineraler, petrefakter, mynter og tegninger, men som rigtignok til giengjæld fik løfte om at faa fra museet saa rare ting som bracteater. Den samme GREVE maa have været en ivrig samler, da han i 1826 kunde byde museet tilkjøbs en samling naturalier og oldsager for den temmelig høie pris af 5000 spd., en pris, som især for den tid synes at maatte forudsætte en endog meget stor samling. Der er vel i vore dage neppe nogen privat samling her i landet, som vilde kunne ansættes til en saa stor værdi. Imidlertid ved man jo intet om, hvorvidt prisen stod i rimeligt forhold til sam-

N. G. A. DAHL.

EFTER SILHOUET AF W. H. CHRISTIE.

¹⁾ Disse blev ifjor gennemgaaede — formentlig med tanke paa delvis publikation — af provsten H.s søn, fhv. statsraad N. HERTZBERG.

lingens virkelige værdi. Rigtignok er det i bestyrelsens protokol udtrykkelig anført, at man gjerne vilde erhverve »hans kostbare samling«, men at man kun ikke ser sig istand til at betale købesummen eller stille sikkerhed for den, »ja endog blot at erlægge renter af samme«, men i 44, efter GREVES død, da der atter var tale om at skaffe samlingen til museet er prisen sat til blot 150 spd., hvilket jo er en betydelig nedsættelse, selv om man tar i betragtning, at prisen var sat lavt af hensyn til museet. Hvad der er blevet af GREVES samling, ved jeg ikke — ialfald kan intet sees herom i protokollerne. — Til museet er den neppe kommet, og det sandsynligste turde være, at den har havt samme skjæbne som saa mange andre privatsamlinger: er spredt omkring og gaaet tilgrunde.

URDA-FORENINGEN OG DENS TIDSSKRIFT.

Den i museets arkiv opbevarede forhandlingsprotokol for URDA-foreningen begynder med en af CHRISTIE skreven indledning, som jeg hidsætter i dens helhed, da den redegjør for foreningens oprindelse og opgave med stifterens egne ord. Den lyder saaledes:

»Fra den Tid Musæet i Bergen var bleven oprettet har det ofte været omtalt af Directionens Medlemmer, at det vilde være ønskeligt, om man igjennem Trykken kunde bekjendtgjøre Afhandlinger eller Notiser angaaende antikvariske Gjenstande, som enten opbevares i Musæet, eller som nogen af dettes Velyndere kunde havt Lejlighed til at gjøre sig nøje bekjendt med. Man var stedse enig om det interessante og nyttige deraf, men der var Ingen, som vilde træde frem og love Bidrag, endnu mindre nogen, som erklærede at have noget saadant færdigt til Trykken. — Da denne Sag blev omhandlet af Biskop NEUMANN og overlærer SAGEN, som den 30te October 1829 vare samlede hos Stiftamtmand CHRISTIE, blev disse 3 Venner enige om, at

komme sammen en Aften hver 3die Uge, og da efter Tur at oplæse saadanne Afhandlinger, eller Notiser, som de imidlertid havde forfattet, og det saaledes, at Møderne skulde holdes skiftevis hos dem alle, samt at den, hos hvem Mødet var, skulde være forpligtet, de øvrige 2 derimod berettigede til at oplæse Noget, som han havde forfattet angaaende saadanne Gjenstande, som kunde interessere Musæet og dets Velyndere. Hvad der saaledes var oplæst skulde senere circulære til Gjenemlæsning af Foreningens 2 andre Medlemmer, for at disse kunde gjøre Bemærkninger derved og fremlægge samme i et følgende Møde. Paa denne Maade haabede man at samle Materialier til et periodisk antikvarisk Skrift, som engang kunde udgives, og man lovede sig især behagelige Sammenkomster, hvori man kunde give hinanden nyttige Meddelelser om videnskabelige Gjenstande. Det blev vedtaget, at Protocol over det i hvert Møde passerende skulde holdes, og at de oplæste Afhandlinger etc. skulde opbevares hos Stiftamtmand CHRISTIE.«

Efter den plan, som her blev lagt, fortsatte foreningen sin virksomhed fra slutten af 1829 til ud i 1843, alene med den forandring, at medlemsantallet steg endel. I et par aar var det kun de tre stiftere, som udgjorde foreningens medlemmer. Saa optoges BRØMEL i 1831 og næste aar major DAHL, konsul A. KONOW, toldkasserer CHRISTIE og apotheker BULL. Derefter blev det skik, at museets direktører alle var medlemmer af denne særskilte forening, som altsaa i

U r d a,

et norsk antiqvarisk-historisk

T i d s s k r i f t,

udgivet

af Directionen for det Bergenske Museum.

Første Bind.

(Med 14 lithographerede Plader.)

H. F. Fjellstrøm

Bergen 1837.

Forlagt af det Bergenske Museum.

Trykt hos Chr. Dahl. N. 2.

Formindsket facsimile af titelsiden i URDAs første bind (CHRISTIES exemplar)

virkeligheden var det samme som museets bestyrelse, alene med den forskjel, at den ikke havde nogen forening bag sig og havde en noget anden opgave som URDA-forening end som museumsbestyrelse. De to opgaver var dog ikke synderlig skarpt adskilte: som URDA-forening redigerede disse herrer sit tidsskrift, som bestyrelse for museet udgav og forlagde de det. Rigtig nok havde tidsskriftet sit eget regnskab, men museet staaar paa titelbladet som tidsskriftets forlægger, og af dettes kasse gives der oftere bevilgninger til museets bibliothek. Forholdet var derfor noksaa sammenblandet, og det er ikke egentlig let at forstaa, hvad der opnaaedes ved bibeholdelsen af den særskilte URDA-forening, efterat alle musédirektører var medlemmer af denne. Den særskilte forening betød jo da egentlig ikke andet, end at musébestyrelsen holdt visse møder, hvorover der holdtes særskilt protokol og hvor kun sager, som angik museets tidsskrift, forhandlede. Selv formand og viceformand var de samme i begge slags møder, og medlemmerne selv holdt ikke de to funktioner skarpt ud fra hinanden; det hænder oftere, at URDA-foreningens møder betegnes som direktionsmøder i protokollen.

Et yderligere eksempel paa denne sammenblanding har vi for os i teksten paa det diplom, som er gjengivet paa næste side. Diplomet var tegnet af SAGEN og blev forelagt museets bestyrelse til godkendelse. Af musébestyrelsen blev rimeligvis ogsaa

teksten forfattet, men, som man ser, gaar denne ud paa, at vedkommende udnævnes til overordentligt medlem af »den antikvariske forening«.

Diplomet blev først istandbragt i 1841, og samtidig blev en hel række mænd udnævnte til æresmedlemmer af URDA-foreningen, deriblandt adskillige, fra hvem man allerede havde faaet bidrag til tidsskriftet, men ogsaa mange, som man formodentlig paa denne maade haabede at kunne knytte til URDA som medarbeidere. Af norske træffer vi i denne liste JAC. AAL, RUD. KEYSER, CHRISTOFER HOLMBOE og kapt. MUNTHE. Af svenske er der omtrent lige mange: professorerne NILSSON, GEJER, SCHRÖTER og SJØBERG samt kronprins OSCAR, »om han tillader at nævnes som medlem«. I Danmark har vi prof. F. MAGNUSSEN, konferentsraad ENGELSTOFT, justitsraad MOLBECH, etatsraad ESCH-
 RICHT, prof. PETERSEN, etatsraad WERLAUFF (?), prof. WEDEL-SIMONSEN, prof. RAFN og justitsraad THOMSEN. Som man ser, er det ikke blot antikvarer, som her er medtagne, men ogsaa mænd, hvis eneste fag var de naturvidenskabelige, og af hvem »Den antikvariske forening« derfor neppe kunde »love sig understøttelse i amindelighed og bidrag til det fra samme udgaaende tidsskrift i særdeleshed«. Der var med andre ord medtaget i udnævnelsen mænd, som paa anden maade end ved bidrag til URDA havde været muscet nyttigt eller kunde haabes at ville blive det. Ogsaa i Tyskland opnævntes æresmedlemmer, deriblandt — for-

uden prof. DAHL i Dresden — prof. STEFFENS i Berlin og JAC. GRIMM i Darmstadt.

Allerede i URDA-foreningens første protokoltilførsel tages der bestemt sigte paa trykning af de i møderne oplæste afhandlinger, hvad der er naturligt nok, da jo allerede CHRISTIES indbydelse til oprettelse af et museum stiller trykning af til direktionen indsendte arbejder i udsigt. Det varede dog noksaa længe, før denne plan kunde realiseres, og det kan ikke undre os det ringeste. Vilde man nu for tiden forsøge at udgive et antikvarisk tidsskrift i lighed med URDA hertilands, saa vilde forsøget utvilsomt mislykkes, hvis man ikke havde et rigeligt statsbidrag at støtte sig til. URDA blev dengang startet uden offentligt bidrag i nogen form, i et land, som var langt mindre end Norge nu er, og i en by, som har ord for, at handelsinteresserne altid har været de altopslugende.

Vi staar her som ved museets grundlæggelse overfor en høist merkelig kraftudfoldelse, og kanske var det endnu merkeligere, at disse mænd i 1834 fik ud det første hefte af URDA, end at de ni aar tidligere havde faaet museet istand. I det sidste tilfælde kunde man jo haabe paa megen hjælp i form af gaver fra alle kredse, og var det mangelfuldt, det man fik istand, saa var det dog en mere lokal indretning, det gjaldt, en indretning, som ikke risikerede at udsættes for ret mange sagkyndige mænds kritik i den afsides by, hvor den var beliggende. I det første tilfælde derimod, kunde man ikke vente private gaver. I det høieste

kunde man haabe paa, at bypatriotismen vilde bevirke en nogenlunde god indenbys subskription, som der jo dog skulde gives valuta for. Og papir var ikke saa billigt dengang som nu, saa hvert eksemplar kostede adskilligt.

Men det væsentlige var, at man nu vendte sig, ikke til sin egen bys usagkyndige publikum, med det man fik istand, men netop til de kyndige mænd — ikke her i landet alene, men »over Sveriges og Danmarks land, allevegne hvor Skandinaviens tunge kjendtes«. Her kunde man derfor vente kritik, og denne kunde ødelægge det hele foretagende. Der skulde sandelig mod til for at gaa igang med dette nye vove-stykke, selv naar man blot ser hen til denne side af sagen. Der var jo ikke en eneste virkelig fagmand blandt dem, som arbeidede for URDA, og de var alle optagne af private eller embedsforretninger, saa det kun var sin fritid, de kunde anvende paa sine videnskabelige sysler. Men heldigvis var jo fritiden noget rigeligere dengang, under de smaa og rolige forhold, end den er i vorre dage.

Paa den anden side var netop disse smaa forhold det, som vanskeliggjorde foretagendet mest. Jeg bortser da ganske fra vanskeligheden ved at faa literære bidrag til tidsskriftet — den kom man over derved, at der tilfældigvis den gang var mange interesserede mænd her i byen og i bygderne og ved at faa bidrag fra mænd i andre landsdele — men jeg tænker paa de rent praktiske van-

skeligheder, som det maatte have at være udgiver og forlægger af et tidsskrift i Bergen i hine aar. Bare en saadan ting, som at forsendelsen til abonnenterne, af hensyn til omkostningerne, ikke kunde ske pr. post, maatte jo volde mange vanskeligheder, og vi ser ogsaa, at disse engang holdt paa at stoppe udgivelsen. Indtil 1843 havde toldkasserer CHRISTIE besørget det meste arbejde med forsendelsen, men da han nu erklærede ikke mere at have tid hertil, blev det udtrykkelig anført i protokollen, »at enten maatte URDA ophøre, eller forlægger i Bergen findes«. Forhandlingerne herom førte ikke til noget resultat, og faktisk stansede udgivelsen nu i fire aar. Var der vanskeligheder med forsendelsen, saa var imidlertid abonnenterne dengang noget taalmodigere end nu. De svenske abonnenter maatte saaledes engang vente i to aar paa flere hefter, som var blevne inddragne i en fallit kommissionærs masse, og som det, trods henvendelser til forskjellige folk i Stockholm — deriblandt statsminister LØVENSKJOLD — drog saa længe ud med at faa udfriede.

En anden vanskelighed, som vi ikke har let for at tænke os, voldte papiret. Der var nok en fabrik i Bergen, men dennes produkter var ikke tilfredsstillende, og hos de handlende fandtes ikke brugeligt papir paa lager. Det, som trængtes, maatte derfor forskrives direkte, i begyndelsen fra Kristiania, men, da selv hovedstaden senere ikke kunde skaffe brugeligt papir, fra Kjøbenhavn. Og saadan forskrivning var jo, med datidens kommunikationer, en ganske ander-

ledes langsom affære, end det i vore dage vilde været. Merkelig nok havde Bergen dengang et meget brugeligt stentrykkeri, saa de plancher, som ledsagede URDAS afhandlinger, kunde faaes udførte her i byen.

Da der i nogle aar var samlet materiale til tidsskriftet, og dette i foreningens møder og ved særlig gennemlæsning af de enkelte medlemmer var bleven underkastet kritik, enkelte ting forkastede som uanvendelige, andre omarbejdede eller forsynede med noter, saa udsendtes i februar 1833 den subscriptionsindbydelse, som her hidsættes.

»Den norske Literatur har hidtil savnet og savner endnu et periodisk Skrift, hvori man Tid efter anden kunde nedlægge Afhandlinger, Bemærkninger o. dl. om de Levninger fra Oldtid og Fortid, som enten allerede er fundne eller herefter maatte findes i vort Fædreland, og hvis Offentliggjørelse baade kunde interessere og gavne Læseren. Om et saadant Tidsskrifts Nytte ere Meningerne neppe delte i vore Dage. Undertegnede have desaarsag forlængst besluttet at udgive, i tvangfrie Hefter, Afhandlinger, Notitser o. s. v. om de merkværdigste Oldsager, som opbevares i det Bergenske Musæum; om norske Antiquiteter i Almindelighed; om antiqvarisk-historiske og om naturvidenskabelige Gjenstande, forsaavidt disse Sidste tage Hensyn paa Nordens Oldtid, eller kunne tjene til at oplyse samme. Selv have vi allerede i flere Aar indsamlet og ordnet Materialier til et saadant Tidsskrift. Det glæder os derhos at torde anmelde, at D'Hrr. Jernværkseier AALL, Justiti-

arius BERG, Provst DAHL, Oberst HOLCK, Lector KEISER, Expeditionssekretær KRAFT, Professor LUNDH og Captain MUNTHE, foruden flere, have lovet at ville levere os Bidrag. Saasnart vi, med Hensyn til Skriftets Omkostninger, see os skadesløse ved Subscription, hvortil vi herved give os den Ære at indbyde, vil Udgivelsen tage sin Begyndelse. Tidsskriftet vil udkomme i Qvart Format, 2 Hefter aarlig, hvert hefte paa omtrent 12 Ark, og 4 Hefter udgjøre et Bind. Da hvert Hefte vil indeholde 2 til 4 lithographerede Plader af antiqvariske Gjenstande, bliver Prisen for samme 96 Skill«.

Subskriptionslisterne udsendtes til Norge, Sverige og Danmark og fandt overalt en meget god modtagelse, men kom fra mange steder saa sent tilbage, at man ikke før i slutten af 1834 fandt at have sikkerhed for, at foretagendet kunde bære sig økonomisk, og derfor vovede at gaa igang med trykningen. I 1834 udkom 1ste og i hvert af de følgende tre aar et hefte, saa første bind altsaa ikke var afsluttet før i 1837.

Det var imidlertid et meget stateligt bind, foreningen da havde faaet istand. Det indeholdt 39 forskjellige afhandlinger, blandt hvis forfattere museets egne direktører spiller den største rolle. Der er saaledes arbeider af SAGEN, BRØMEL og toldkasserer CHRISTIE¹⁾, men især er der en hel række afhandlinger af NEUMANN og stiftamtmand CHRISTIE. Af protokollen

---

¹⁾ Den sidstes artikler anonyme Om mynter og bracteater etc.; Efterretninger om fund af oldsager; Om antikvariske fund paa Bergenhus

kan det sees, at foruden disse ogsaa konsul A. KONOW forsøgte sig som antikvarisk forfatter med et arbeide over en fra Stryens kirke stammende altertavle. Hans afhandling blev dog ikke fundet værdig til at trykkes, men synes delvis at være benyttet af CHRISTIE ved udarbeidelsen af hans artikel om samme emne (»Om et byzantinsk maleri«).

Foruden medlemmerne af foreningen var der imidlertid adskillige andre, som leverede bidrag til tidskriftet saaledes O. E. HOLCK, GERHARD MUNTHE, G. F. LUNDH og C. A. HOLMBOE. Hvad der især er merkeligt, er imidlertid at finde R. KEISERS navn blandt medarbeiderne med »Catalog over det norske universitets samling af norske oldsager«, et arbeide, der ved særskilt beslutning af kollegiet blev tilstillet URDA til offentliggjørelse. Dette er vel det eneste eksempel paa, at universitetet har gaaet til Bergen for at faa sine sager offentliggjorte.

Da første bind af URDA var udkommet, fik tidskriftet den offentlige anerkjendelse — og, hvad der var lige vigtigt: den økonomiske støtte — som ligger i, at kirkedepartementet subskriberede paa 20 eksemplarer. Samtidig tegnede kongen et lignende abonnement, og denne understøttelse gjorde, at status var ganske god. I november 1838 stod regnskabet saaledes, at indtægterne, deri indbefattet endel restancer, udgjorde ca. 1740 spd., mens udgifterne alene havde været 1361 spd.

I det andet bind af URDA, som var afsluttet i 1842, gjenfinder vi de samme medarbeidere som i første, men der er dog kommet et par nye navne til: A. HESSELBERG, JOHAN KOREN CHRISTIE og professor J. C. DAHL, som hver har leveret en opsats. Det er dog stiftamtmand CHRISTIE og NEUMANN, som fremdeles er de uden sammenligning frugtbareste forfattere, idet de leverer henimod $\frac{2}{3}$ af alle bindets artikler.

I denne ringe tilgang paa nye medarbeidere ligger vel aarsagen til den efter fuldendelsen af andet bind indtraadte stans i udgivelsen. Det hele foretagende var bygget paa nogle enkelte mænds arbeide, og disse var for det første nu temmelig langt op i aarene og havde dertil skrevet saa meget, at det ikke var andet at vente, end at det, de havde at meddele, snart maatte være udtømt.

At saa har været tilfældet, kan man ogsaa se af nedgangen i antallet af møder. I de første aar var der holdt faa møder, som rimeligt kan være i en forening med blot tre medlemmer, hvoraf altsaa hvert enkelt, ifølge de vedtagne regler, hver niende uge skulde have en afhandling færdig. Dette kunde selvfølgelig ikke opretholdes, og møderne blev derfor færre end i planen bestemt. Den langsomhed i indsamlingen af materiale, som atter var en følge heraf, var udentvil aarsagen til, at saa mange nye medlemmer blev optagne i 1832. Regelen om at den, hos hvem mødet holdtes, skulde været forpligtet, de øvrige berettigede, til at fremlægge en »udarbejdelse« blev

fremdeles opretholdt — om end ikke strengt overholdt — og det større antal medlemmer lettede altsaa paa en høist paakrævet maade arbeidet for hver enkelt. I aarene fra 1832 til 1836 er derfor ogsaa antallet af møder meget stort; et enkelt aar gaar det op til seksten og gennemgaaende er der ikke færre end et hver maaned. Allerede i 1837 blir tilgangen paa materiale mindre og møderne færre, og i 1842 er man kommet ned i bare seks, og i fire af disse blev ingen afhandling oplæst. I de første maaneder af næste aar vedblev man med møderne, men der blev ingen afhandlinger fremlagt, og fra juni af sovner foreningen roligt ind og der findes ingen ny protokoltilførsel før i januar 1847.

Det nu foretagne forsøg paa at gjenoplive foreningen og dens tidsskrift — som der ikke var udkommet noget af, siden 2det bind sluttedes i 1842 — var nærmest mislykket. De fleste tidligere medarbeidere var jo ogsaa nu blevne gamle mænd, og alle nærmede de sig sit livs afslutning. SAGEN havde allerede i et møde i begyndelsen af 1840 høitideligt taget afsked med sin virksomhed i URDA og kun forbeholdt sig »fremdeles at kunne faa gaa tilhaande med et og andet i museet«¹⁾;

¹⁾ Han lod i den anledning indføre i protokollen følgende udtalelse, som fra først af var tænkt at skulle være afslutningen paa en i URDA indtagen artikel, men som han havde taget ud i korrektoren: »Jeg slutter her min lille afhandling og med den uden tvil min literære virksomhed, som jeg i sandhed ikke anser for at have været af nogen betydenhed. Jeg føler, at min pen trættes, og at aarene tynges mig og vil derfor heller tage en venlig afsked med dem af mine læsere, som endnu have bevaret mig en del af deres gunst, end at trætte dem ved at lægge beslag paa deres overbærenhed med en gammel forfatters arbejder.«

NEUMANN var 75, CHRISTIE 69 aar gammel, og den betydeligt yngre BRØMEL var svagelig og døde faa aar senere. Og nye kræfter var ikke kommet ind i foreningen med de nye direktionsmedlemmer, hvis interesser ikke var saa specielt antikvariske, som flere af de her nævntes.

Imidlertid førte gjenoplivningsforsøget i 1847 til, at tredie binds første hefte af URDA blev udgivet med bidrag af den i en vis henseende ganske merkkelige PEDER FYLLING, en bonde fra Søndmør, CHRISTIE, NEUMANN, J. K. CHRISTIE og den bekjendte danske arkæolog WORSAAE (en ganske kort kritisk bemærkning).

Med dette hefte slutter udgivelsen af URDA. Paa et møde i marts 1847, mens heftet endnu var under trykning, forsøgt der efter NEUMANNS forslag en reorganisation af foreningen. Istedetfor at den hele musébestyrelse hidtil havde udgjort URDA-komiteen skulde der nu udskilles en egen afdeling af direktionen under dette navn. Denne komite skulde bestaa af de medlemmer af direktionen, som vil arbeide for fortsat udgivelse af URDA og holde møder saa ofte, der til formanden var indleveret et eller flere arbeider til bedømmelse. Bestyrelsens øvrige medlemmer skulde have ret, men ikke pligt til at være tilstede i disse møder, hvoraf dog intet af protokollen kan sees at være afholdt. Af direktionens medlemmer erklærede CHRISTIE, NEUMANN, SAGEN og BRØMEL at ville tiltræde URDA-komiteen, mens KONOW, W. H. CHRISTIE, MELTZER og MØLLER erklærede ikke at ville forpligte sig til at

levere bidrag til tidsskriftet. MEIDELL og MORRIES-STIRLING var ikke tilstede i mødet.

Med dette møde slutter URDA-foreningen sin virksomhed forsaavidt de protokollerede møder angaar. Der blev dog endnu gjort forsøg paa at faa et hefte af tidsskriftet ud, og 8 ark af dette blev trykt, men ikke udgivet. Disse ark indeholder følgende afhandlinger: »Bidrag til at belyse Norges oldtid, øste af østerlandske kilder« af C. A. HOLMBOE; »Noget om Trondhjems kongsgaarde og erkebisperesidents« af artillerikaptein DAHL; »Jutulstuen paa Uff, samt birken og drikkehornet paa Hoel i Renneboe« (uden forfatternavn) samt en ikke færdigtrykt artikel af NEUMANN: »Antikvariske lystvandringer i Thrøndelagen i aaret 1846«.

Med udgivelsen af det sidste bind af URDA — et tidsskrift, som efter kyndige mænds dom ubetinget hævder sig en ærefuld plads i sin tids antikvariske litteratur — slutter den periode i museets historie, da det var den ledende institution paa det antikvariske omraade i vort land. Andre interesser blev de fremherskende i de kommende aar, og der gik en lang aarrække hen, før der fra Bergens museums oldsamling atter gik selvstændige publikationer ud til den antikvariske verden. URDA var baaret oppe ved bestemte mænds energi, kundskaber og virkelyst, men byen og museet bød ikke i og for sig paa dette tidspunkt saa gunstige betingelser for antikvarisk forskning — og for videnskabelig forskning i det hele — at det var

at vente, at tidsskriftet skulde kunne overleve sine grundlæggere. Det tør imidlertid siges til disse mænds ros, at vort land ikke senere har havt jordbund til at frembringe et antikvarisk tidsskrift, der paa sit omraade indtager den fremtrædende plads i samtidens literatur, som URDA indtog i sin tids. Denne ros kommer dog ikke blot de mænd tilgode, som stod i spidsen for URDA, men ogsaa de mange mænd rundt om i landet, som uden paa nogen maade at være fagmænd, fandt udforskningen af Nordens oldtid at være af den interesse og af den betydning, at de alligevel støttede tidsskriftet ved subskription.

DE FØRSTE LOVE.

Den 1ste mai 1833 om eftermiddagen kl. 2 blev den første generalforsamling afholdt «hvortil enhver, som yder aarlig kontingent til museet eller har gjort en gave af 25 spdrs. værdi til samme» var indbudne. Forsamlingen holdtes paa byens raadhus og havde, efter protokollen at dømme, et meget høitideligt præg. Der blev af direktionens formand, CHRISTIE, givet en udsigt over foreningens og museets tilstand fra dettes oprettelse til udgangen af 1832, tilligemed en »almindelig oversigt over de museet tilhørende gjenstande«, der blev videre fremlagt regnskab over indtægter og udgifter, og endelig blev »udkast til love for det bergenske museum« oplæste. Dette maa have været en ganske vidtløftig affære, da lovudkastet bestod af hele 52 §§. Kanske er det denne vidtløftighed, som har skræmmet folk bort — den var ialfald vel istand til det. Under alle omstændigheder var der efter lovenes oplæsning og enstemmige vedtagelse — med hvor mange stemmer kan man desværre ikke se — kun 6 medlemmer tilbage, som foretog valg. Protokollen er underskrevet af 6 direktionsmedlemmer,

men man har kanske lov til at tro, at der var 6 mand foruden disse, skjønt sikkert er det ikke, hvis man skal dømme efter besøget paa senere generalforsamlinger i museet.

De love, som disse 6 mand vedtog, var som sagt meget vidtløftige og bestod af 52, tildels meget lange, paragrafer. I disse gives der regler for alt muligt, som angaar museets styrelse, selv for smaa detaljer, som retteligen burde hørt hjemme i instrukser og reglementer. Men rigtignok var der ingen funktionærer at give instrukser for: direktionen var eneste funktionær og fik altsaa sin instruks gennem lovene.

1ste § i disse handler, som sig hør og bør, om foreningens formaal, der er »at tilveiebringe og stadi-gen at forøge, under navn af det bergenske museum, en samling af oldsager, kunstsager, mynter og naturalier, samt et især med hensyn til dette hovedøiemed passende forraad af videnskabelige apparater«. I næste § udvikles meget udførligt, hvad slags gjenstande man i den anledning skal søge erhvervet som gaver »og i enkelte tilfælde sig tilforhandle«. Blandt disse gjenstande indtager oldsagerne en meget fremtrædende plads. De optar -- sammen med »konstprodukter« -- hele 8 af de 12 littera, hvoraf §'en bestaar, saa der kun er 3 igjen til naturalier og 1 til bøger etc., »som kunde være nyttige til opnaaelsen af foreningens hovedøiemed«. Merkelig nok har bondesagerne ingen plads fundet i opregningen, men delvis skjuler de sig under »levninger fra oldtiden« idet herunder medtages ting

som primstave, drikkehorn m. m., og systematisk indsamling af disse laa endnu ikke i planen.

Noksaa merkelig er lovenes 4de §, idet denne tar sigte paa udgivelsen af et eget tidsskrift af historisk og arkæologisk indhold, »saafremt et saadant tidsskrift kan vorde udgivet uden tab for museets kasse«. Det er »URDA«, som her første gang annonceres offentlig, men det er ingeniunde første gang, tanken paa et tidsskrift er oppe. I et af museets første aar, paa en tid, da der i Bergen ikke fandtes noget stentrykkeri, havde museets direktion under alvorlig overveielse at bidrage til anskaffelsen af en lithografisk presse, forat et saadant trykkeri kunde blive oprettet i Bergen og fik i den anledning prisopgave over slige maskiner gennem apoteker MONRAD, som netop var i Tyskland. Hensigten med denne anskaffelse var at kunne faa udgivet et tidsskrift med afbildninger af de merkeligste gjenstande blandt museets oldsager. Selv om der dengang — 1827 — ikke blev noget af dette, viser det den vigør, hvormed indretningen blev ledet, og det varede jo ikke mange aar, før tanken om et tidsskrift virkelig blev realiseret.

Videre tages der i det første afsnit af lovene sigte paa anskaffelsen af »stenornamenter fra oldtiden og efterligninger af gamle begravelseshøie, offersteder, thingsteder, kampkredse, m. m.«, som »efterhaanden skulde vorde anbragte« paa tomten udenfor museet. Der ligger heri antydningen til planen for et antikvarisk

friluftsmuseum, hvis udførelse først ganske nylig og i meget liden maalestok er begyndt.

Lovenes andet afsnit handler i hele 12 §§ om »foreningsmedlemmer, deres inddeling, pligter og rettigheder«. Det viser sig her som andetsteds, at oldsamlingen er direktionens kjælebarn. Til »overordentlige medlemmer« kan nemlig direktionen indbyde »saadanne yndere, især af den nordiske oldgranskning, der med virken og understøttelse maatte ville bidrage til at fremme foreningens formaal«. Naturhistorien er her ganske glemt. Foruden overordentlige medlemmer kan direktionen ogsaa opnævne »brevvekslende medlemmer« blandt mænd udenfor byen, »der maatte ansees beqvemme og villige« til at assistere direktionen; dette synes at være en anden og finere kategori af overordentlige medlemmer, idet disse er ganske fri for at betale kontingent, mens de overordentlige selv skal bestemme, om de vil yde kontingent eller ikke.

De rettigheder, medlemmerne faar, er ikke mange. De bestaar væsentlig i adgang til de aarlige udstillinger, og selv denne ret er nøie udmaalt, idet der for den ordinære kontingent af en speciedaler kun udleveres tre adgangskort til udstillingen, og disse maa endog kun benyttes af saadanne, som hører til vedkommende medlems »huus og familie«. Ved siden heraf stilles det dog medlemmerne i udsigt, at de, efter skriftlig anmodning, og naar 10 til 15 slaar sig sammen, kan faa adgang udenfor denne udstillings-tid »efter direktionens leilighed og nærmere bestem-

melse«, og videre kan medlemmerne gjøre sig haab om, »dog kun i sjeldne tilfælde« og mod fornøden sikkerhed, at faa udlaant et stykke af museets samling. Tiltrods for disse ikke store fordele var foreningens medlemstal, byens størrelse taget i betragtning, dengang betydelig større end nu.

Lovenes 3die afsnit handler om foreningens bestyrelse, der lægges i hænderne paa en direktion af mindst 6 medlemmer, som vælges af generalforsamlingen. Dette valg er dog ikke synderlig frit, idet der for hver ledig plads vælges mellem 2 mænd, som opnævnes af direktionen. I virkeligheden supplerede altsaa denne sig selv, en bestemmelse, som har gaaet igjen i museets love lige til forrige aar. En anden eiendommelighed er den, at der ikke er nogen regelmæssig afgang inden bestyrelsen. Efter 3 aars funktionstid *kan* et direktionsmedlem gaa af, men kun hvis han selv ønsker. Nogen mulighed for at blive af med en misliebig direktør har altsaa foreningen ikke, og stor var dens indflydelse paa museets anliggender saaledes ikke i nogen henseende.

Men til gjengjæld paalægger heller ikke lovene medlemmerne synderlige pligter, mens direktionen blir rigt udstyret med saadanne. Inden direktionens midte vælges foruden formand og viceformand ogsaa sekretær og kasserer, og hver af disse faar sig sine pligter udførligen tilmaalte. Særlig er efter lovene sekretærens hverv meget byrdefuldt og meget udførlig defineret, idet alle kontorforretninger paahviler ham.

Endog om saadanne detaljer, som at han skal kopiere de afgaaende breve og føre register over al korrespondance, indsamle stemmer ved voteringer paa møderne og besørge indrykket de fornødne avertissementer i Bergens adresseblad, indeholder lovene bestemmelser. Paa lignende maade er det udførligen bestemt, hvilke bøger kassereren skal føre, og paa hvilken maade disse skal indrettes, hvor stor kassebeholdning han har lov til at have o. s. v.

Til gjengæld for disse pligter faar direktionen endel rettigheder, hvoriblandt den at kunne antage »en opsynsmand ved museets indkjøbte gaard og et bud for direktionen, samt ..... selv at tage stykker af samlingen med sig hjem til undersøgelse, dog altid i overværelse af 2 direktører og med antegnelse af samme, foruden egen tilstaaelse, i en dertil i direktionens forsamlingsværelse henlagt laaneprotokol.«

En anden rettighed, som der forresten maa have været liden fornøielse ved, var den, at give fremmede adgang til samlingen »efter direktionens leilighed«. Det skulde nemlig i saadanne tilfælde forelægges den fremmede, »om han vil yde til museet en gave, enten af sjældenheder eller i penge, dog ikke mindre end een specie, saafremt han er villig at yde noget«. Dette pligtsmæssige tiggeri maa ikke have hørt til de behagelige funktioner, og lovbestemmelsen herom blev ogsaa senere forandret.

I lovenes sidste § er der taget bestemmelse om, hvordan der skal forholdes, om foreningen nogen tid

opløses, fordi museet »ikke længer kan bestaa ved sig selv«. Isaaftald skal museet under sit nuværende navn afgives til Bergens lærde skole og staa »under speciel bestyrelse af dennes forstanderskab og overopsyn af stiftsdirectionen«. Paa denne bestemmelse blev der indhentet særlig kgl. konfirmation.

I det hele udmerker disse første love sig ved en overdreven og unødigt vidtløftighed. En hel del af denne skriver sig visselig fra NEUMANNs andel i redaktionskomiteens arbejde, men meget er dog allerede indkommet under den første behandling, som foregik under CHRISTIES præsidium.

Tilrods for sin vidtløftighed og for de strenge bestemmelser om adgang til samlingerne, som jo maatte indskrænke den nytte, disse kunde gjøre, til et minimum, blev de første love bestaaende uden synderlige forandringer lige til 1855. Men nogle forandringer blev dog gjorte i disse 20 aar. I 1842 blev der saaledes vedtaget et tillæg til § 17, der handler om udlaan af muségjenstande, for derved at muliggjøre, at den i Bergen værende tegneskoles elever kunde drage nytte af samlingen. Det bestemtes, »at en eller flere af skolens udmerkede elever kunne faa adgang til at afkopiere enkelte stykker af museets malerisamling i et særskilt værelse i museets bygning«, dog selvfølgelig under iagttagelsen af en masse formalia og forsigtighedsregler. Samtidig fik medlemmerne 5 billetter hver til udstillingerne istedetfor 3.

Den næste forandring vedtoges i 1846 og gik ud paa at bemyndige direktionen til at antage en konservator. Samtidig blev bestemmelsen om, at fremmede skulde aftigges bidrag til museet, sat ud af kraft, »saalænge museet vedbliver af statskassen at nyde det bevilgede tilskud af 400 spd. aarlig«. Denne forandring vedtoges som følge af en bemærkning af stortingets budgetkomite, i dens indstilling om bevilgning til museet, og senere er bestemmelsen selvfølgelig aldrig traadt i kraft igjen. Karakteristisk for de første loves vidtløftighed er det, at der samtidig med at direktionen bemyndigedes til at antage en konservator, maatte fattes lovbeslutning om, at denne kunde »anbetroes en nøgel« til museet. Tidligere var det nemlig kun direktørerne, som havde lov at have nøgler til bygningen, og disse »maatte ingenlunde udlaanes udenfor direktionens midte, men stedse gjemmes omhyggelig«.

FRA 1833 TIL CHRISTIES DØD 1849.

Samlingernes tilstand i 1833. — Det første offentlige bidrag. — Pladsmangel og nybygning. — Pungenød. — Nye samlingsgrene. — Statsbidrag erholdes. — Nye directører. — Konservator ansættes — DUBEN og SCHIVE. — Tuskhandel. — Hjælpere. — »Skirner«. — NEUMANN'S død.

Paa generalforsamlingen i 1833 blev af formanden givet en »almindelig oversigt over de museet tilhørende gjenstande«. Denne findes i arkivet og fortjener at gjengives her.

Fortegnelsen ser saaledes ud :

Oldsager.

a. Vaaben og andre i gravhøie fundne sager af sten	95
b. Vaaben og andre i gravhøie fundne sager af jern	190
c. Vaaben og andre i gravhøie fundne sager af kobber og messing	40
d. Prydelser og deslige af guld og sølv	15
e. Urner og gravlamper af sten, ler, kobber, messing og jern (foruden en mængde fragmenter)	34
f. Idoler af sten, kobber, messing og træ	9
g. Reliquie-skrin	2
h. Andre sager, henhørende til den katholske kultus	32
i. Drikkehorn	6
k. Gamle vaaben og dele af vaaben	72
l. Runestene og andre runemonumenter	5
m. Pergamentbreve	200
n. Primstave	29
o. Diverse andre oldsager	40
	769

Mynter og medaljer.

Af guld, platina, sølv og kobber		3000

Malerier.

a. Byzantinske	8	
b. Oljemalerier	100	108

Haandtegninger.

a. Af oldsager ca.	80	
b. Fiske	43	
c. Blomster og insekter	10	133

Kobberstykker og steentryk.

a. Kobberstykker, ca.	200	
b. Steentryk	70	270

Konst-sager og andre sjældenheder,

hvoriblandt 29 etnografiske sager, omtrent		130

Naturalier.

a. Fiske og insekter i spiritus	212	
b. Do., tørrede	45	
c. Søvexter, tørrede	122	
d. Skeletter og dele af skeletter	26	
e. Fugle, udstoppede	105	
f. Fiirføddede dyr, udstoppede	13	
g. Skind af fiirføddede dyr, tjenlige til stopning	47	
h. Do. af Fugle, tjenlige til stopning	50	
i. Insecter	916	
k. Planter, tørrede, ca.	900	
l. Fugle-æg, udblæste, ca.	240	
m. Konchylier, ca.	300	
n. Petrefacter	157	
o. Mineralier, ca.	800	3933

Bøger og karter.

a. Bøger, ca.	205	
b. Karter	20	
c. Manuskripter	56	281

Tilsammen	8624

Saaledes var det museum sammensat, som i pintse-
dagene i 1832 blev aabnet for »interessenterne« i »den
nye bygning«. Det var ikke nogen stor samling, men en
desto mere broget sammensat. Blandt mange værdi-
fulde ting indeholdt samlingen visselig ogsaa meget, som
aldeles ikke med rette havde sin plads i en videnskabelig
samling som »Det bergenske Museum« med en vis ret —
især for den antikvariske samlings vedkommende —
allerede dengang kunde gjøre fordring paa at være. Der
var blandt oldsagerne i dette ældste museum — og ogsaa
blandt de middelalderlige kirkelige gjenstande — meget,
som var af stor værdi. Mindre værdifuld var uden-
tvil den naturhistoriske samling. Vel indeholdt ogsaa
denne mange gode ting, men de var vistnok for en
stor del meget slet præparerede. Præparationen var
jo ogsaa udført af temmelig uøvede folk, dels af CHRISTIE
selv, dels af »constitueret underbetjent« FRANZ WOLFF,
hvem der i 1834 blev bevilget et honorar af 20 spd.
for hans assistance med »fugles og dyrs udstopning og
opstilling«. Ogsaa denne samling havde imidlertid
sin betydelige videnskabelige interesse allerede paa
dette tidspunkt, selv om den som »Schausammlung«
visselig ikke stod høit. Vestlandets fauna — særlig
havfaunaen — var den gang saa ukjendt, at man for
hvert greb, man gjorde til undersøgelse af den, kunde
være temmelig sikker paa at finde noget nyt. Og
skjønt CHRISTIE og hans kolleger ikke sad inde med
synderlige zoologiske kundskaber, saa var de, og hvad
zoologien angaar særlig CHRISTIE selv, besjælede af en

intens iver for at udrette nyttigt arbeide. Og denne iver bragte virkelig forbausende resultater. Da paa et noget senere tidspunkt zoologiske fagmænd kom til Bergen, fandt de i dets samlinger mange ting af interesse. Museets samlinger blev et vigtigt hjælpemiddel til fremme af vor kundskab om vestlandets fauna allerede paa et tidligt tidspunkt i dets historie.

Paa det grundlag, som var lagt i den første periode af museets historie — før foreningens konstitution — blev der arbeidet videre under den nye ordning, som i virkeligheden kun i det ydre afveg fra den gamle, idet CHRISTIE var og blev den ledende endnu i mange aar. Samlingerne øgedes jevnt ved gaver og delvis ved indkjøb. Var end ikke indtægterne i disse aar store, saa var jo paa den anden side pengenes værdi, særlig naar det gjaldt indkjøb af muségjenstande — ikke mindst oldsager — betydelig større end nu. Ud-lændingerne var ikke begyndt at konkurrere og drive priserne iveiret, indenlandske samlere fandtes der faa af, og i de private huse var ikke »antikviteterne« kommen i mode, slig som det i de senere aar har været tilfældet, og endelig var BERGENS MUSEUM dengang den eneste samling paa vestlandet, og samlingerne i Trondhjem og Kristiania var heller ikke saa langt fremskredne som nu.

Indtægterne var forøvrigt heller ikke saa rent ubetydelige, idet medlemsantallet var stort, og udgifterne var langt færre end nu, idet særlig lønningskontoen var overordentlig liden paa grund af, at omtrent alt arbeide

udførtes af den ulønnede bestyrelse. Medlemsantallet dreiede sig i disse aar om 3—400. I 1838 var medlemsantallet endog 495, vistnok det meste, det nogensinde har været. Men der var mange slette betalere blandt disse, og den regulære indtægt var altsaa 12—1600 kr., hvortil kom ekstraordinære gaver i penge og en liden indtægt af leie af haven og af tiggeriet ligeoverfor de fremmede besøgende. Denne indtægt var dog ikke stor. I 1833 beløb den sig saaledes ikke til mere end 9 spd., 24 skill.

Til denne indtægt kom der snart en anden, idet museet i 1835, samtidig med at lovenes § 52 blev konfirmerede, fik en aarlig bevilgning af 100 spd. af oplysningsvæsenets fond. Saa lidet dette bidrag end var — især hvis det sees i lys af vor tids forholde — saa var dog denne bevilgning i virkeligheden en af de vigtigste begivenheder i museets historie. Ved den blev jo nemlig institutionen lyst i kuld og kjøen af de offentlige myndigheder og erhvervede sig ret til deres omsorg. Dette var selvfølgelig af den største betydning i økonomisk henseende, men det havde ogsaa — om end først noget senere — den følge, at institutionen maatte tabe den private karakter, som den fra først af havde, idet samlingerne jo kun var aabne for »interessenterne«, og gaa over til en helt offentlig indretning. Og dette gav den atter ret til med øget styrke at stille krav til de offentlige myndigheder om pækonomisk understøttelse, krav, som disse myndigheder i det store og hele maa siges at have imødekommet med stor beredvillighed.

Der er en fælles eiendommelighed ved alle museer, som er i fremgang: det er, at de altid paany stiller krav om større plads. Da den første bygning var taget i brug, saa var det et stort fremskridt mod tidligere, men det varede ikke mange aar, før de 9 rum i »præsidentboligen« var lige overfyldte, som de to sale i Seminarium Fridericianum havde været. Allerede i 1837 blev spørgsmaalet om ny bygning optaget til behandling i direktionen med det resultat, at konsul KONOW i mødet den 10de november fremlagde »plan til, hvorledes direktionen ved indbydelse til actietegning skulde forskafe sig midler til opførelse af en ny bygning for museet, hvilken nu, da den ældre bygning er gammel og skrøbelig og desuden ikke engang kan rumme de allerede indkomne gjenstande, synes uomgjængelig fornøden — tilligemed plan til amortisation af de saaledes erholdte laan«. Det blev overdraget NEUMANN og W. H. CHRISTIE sammen med KONOW nærmere at gjennemgaa udkastet og gjøre indstilling til direktionen i denne anledning, og samtidig blev det overdraget formanden at formaa stadskonduktør HØEGH til at undersøge grundens beskaffenhed i nærheden af museets bygning. Dette vil med andre ord sige, at man 5—6 aar efter, at man med stor betænkelighed var gaaet til erhvervelsen af museets første bygning, og før den endnu var betalt, var i fuld gang med at planlægge opførelsen af en ny bygning ved siden af den gamle. Og dette i en by paa knapt 23000 indb., for regning af en forening, som væsentlig kun havde

medlemmernes kontingent at regne paa som indtægt. Man kan ikke undlade at beundre det mod, som lyser frem af denne paagaaende iver, et mod, som ikke kunde skrive sig fra andet end en urokkelig tro paa, at det var en for byen vigtig sag, det gjaldt, og en sikker forvisning om, at medborgernes almenaand var istand til at trække et temmelig tungt læs. Der var jo det at merke, at noget offentligt bidrag til bygningen kunde man dengang ikke regne paa. Der gik adskillig tid hen, før muscet fik noget bidrag af offentlige midler udover den bevilgning, som var givet det af oplysningsvæsenets fond. Man var derfor helt og holdent henvist til at skaffe sig penge ved private bidrag eller ved laan, og begge disse veie blev benyttede.

I møde den 18de april 1838 fremlagdes et af NEUMANN, KONOW og W. H. CHRISTIE forfattet udkast til indbydelse om at tage aktier i en ny bygning, og det blev vedtaget, at aktieindbydelsen skulde skilles fra indbydelsen til at tegne gaver, og at den skulde udsendes »en rum tid« efter den første. Begge disse indbydelser er gjengivne i tillægget, da den stil, hvori de er affattede, synes mig yderst fornøielig og karakteristisk. Den er dog kanske ikke saa karakteristisk for hin tid som for biskop NEUMANN, der utvilsomt er forfatteren af udkastene til begge indbydelser, og hvis blomstrende stil, især i det sidste, har fundet et rigt felt til at udfolde sig paa. Og selv om det er NEUMANN'S stil, som har præget indbydelserne, saa er de dog forsaavidt ogsaa karakteristiske for tiden, som

det i vore dage vilde været umuligt at udsende indbydelser af en art som disse.

Indbydelserne mødtes med adskillig velvilje, og paa ekstraordinær generalforsamling i november 1838 kunde direktionen meddele, at der var tegnet aktier til et beløb af 2500 spd. foruden et — rigtignok meget lidet — beløb i form af gaver. Paa denne generalforsamling blev foreningens approbation indhentet paa de skridt til den nye bygnings opførelse, som direktionen allerede havde taget, og det blev i den anledning oplyst, at der var holdt bygningsforretning paa museets tomt, og at man for at vinde tid havde ladet begynde paa grundarbejderne, samt at bygningen var kalkuleret til at skulle koste 4000 spd.

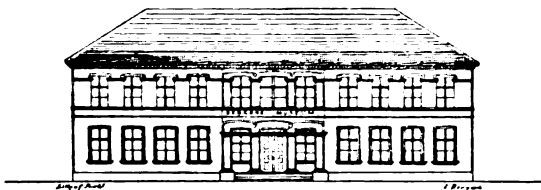
En anden ting, som oplyses paa generalforsamlingen, er, »at foreningen ved dens indtægter vil være istand til at forrente det attraaede laan af 4000 spd., foruden det paa den ældre bygning heftende laan, samt desuden gjøre en aarlig afbetaling af 100 spd. i det ringeste paa laanet og ovenikjøbet have noget tilovers til samlingernes vedligeholdelse og forøgelse.« Udsigterne var ikke særdeles glimrende, som man ser, men opførelsen af nybygningen stod med rette for direktionen som en saa væsentlig ting, at andre hensyn maatte vige for dette. Og fordi gaverne flød saa rigeligt, og saa meget arbejde ydedes gratis, kunde hensynet til samlingernes »vedligeholdelse og forøgelse« sættes i anden række, uden at museets udvikling derved blev bragt i fare.

Aktiebrevene i den nye bygning lød paa 100 spd., men der var adgang til at tegne halve og fjerdedels aktier, en adgang, som i stor udstrækning blev benyttet. Ved særskilt kgl. resolution blev museet fritat for brugen af stemplet papir til aktiebrevene, ligesom disse blev gjort transportable ved simpel paategning paa brevet. Til sikkerhed for det laan, aktietegnerne gav museet, blev der givet dem 1ste prioritets pant i den nye, 2den prioritet i den ældre bygning, saa det altsaa ingenlunde var nogen direkte gave, de blev opfordret til at give, men et rent forretningsmæssigt laan, som rigtignok senere for en del gik over til gave, derved at aktierne skjænkedes til museet.

Den største aktietegner var OLE BULL, som tog hele 10 aktier à 100 spd. Dernæst kommer H. M. Kongen med 6 aktier og derefter en lang række af kjendte bergenske navne med mindre beløb, fra 100 ned til 25 spd. Ved siden af enkelte af direktionens medlemmer — CHRISTIE, NEUMANN og KONOW — træffer vi her navne som PRAHL, MOHN, JOACHIM FRIELE, F. G. GADE, HENR. JANSEN, M. KROHN, A. HELLAND, F. STORJOHANN, H. G. SCHANCHE, HELMERS, BLAAUW o. fl. Men sammen med kjøbmændene er ogsaa embedsstanden repræsenteret ved stiftamtmand HAGERUP, sygehuslæge WISBECH, kaptein GRÜNER o. a.

Idethele gik aktietegningen meget godt og tilveiebragte den aller største del af det beløb, som trængtes til bygningens opførelse, idet det synes, som om

Directionen for det Bergenske Museum

Gjør hermed vitterligt:

at Herr *Nikolaus og Sønner* (Christie) har til Ophøvelse af en ny Bygning for bemeldte Museum indbetalt Beløbet af den af ham paa Directionens Indbødelse af 21de Mai 1838 tegnede *hele* Actie, med 100 Speciedaler i Sedler.

Til Beviis derved udstedes dette Actiebrev, som ifølge Kongelig Resolution af 6te Mai 1839 er udfærdiget paa ulemplet Vapir, og som paa Forlangende af Eieren kan heelt transporteres til en anden Eier ved Paategning paa selve Actiebrevet.

For dette Actiebrevs paaløbende Sum *et hundrede*

Speciedaler, som fra Eieren's Side er uopfigelig, er Eieren berettiget til hos det Bergenske Museums Direction at oppebære fire Procent aarlig Rente, som udbetales i to Terminer, Halvdelen den 1ste Juni og Halvdelen den 1ste December hvert Aar: hvormod Eieren er forpligtet til, naar dette Actiebrev, ved Lodstrækning maatte falde til Udbetaling, da at modtage Sammes paaløbende Beløb.

Directionen for det Bergenske Museum den 23de August 1839.

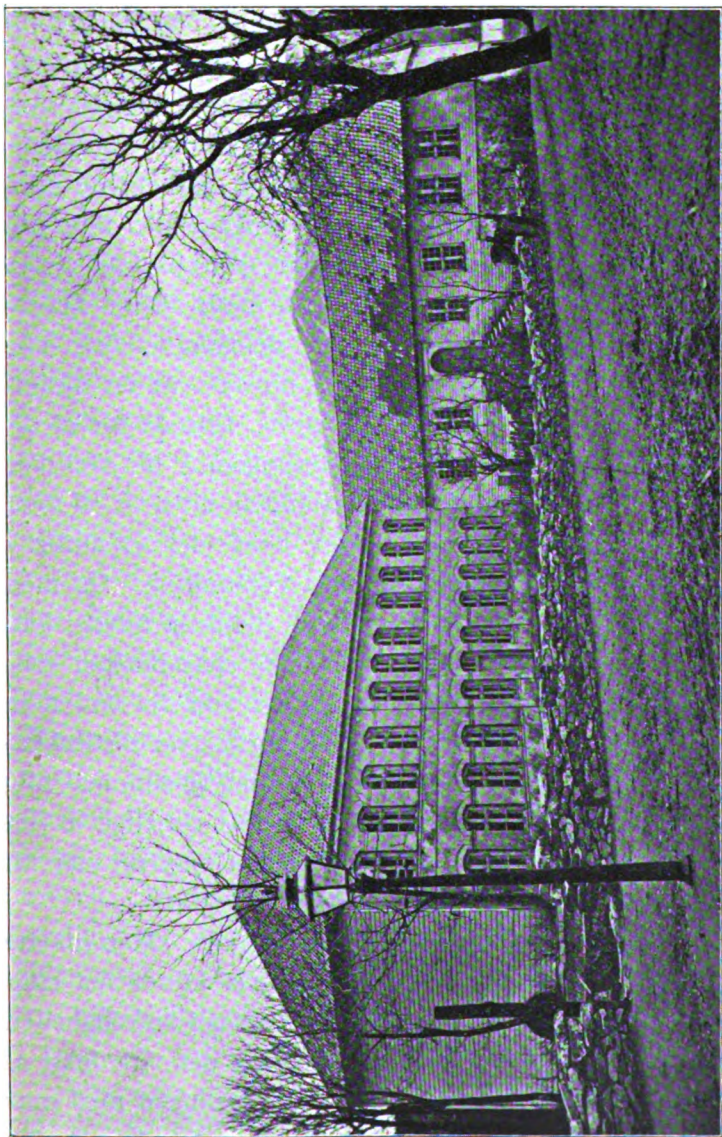
Christie Mannmann *Adm. L. Sagers*
Christie Mannmann

Actiebrev for 100 Spdlr.
i det Bergenske Museums nye Bygning.

Formindsket facsimile af aktiebrevene (CHRISTIES exemplar).

tegningen af direkte bidrag har været lidet indbringende. Af regnskabsbogen kan der ikke sees at være indkommet mere end ca. 120 spd. i form af kontante gaver og heraf var 100 spd. fra én giver, kommerce-raadinde BRAAGE.

Offentlige bidrag til bygningen er der ingen af, skjønt der blev gjort ivrige forsøg paa at skaffe ialfald et saadant, nemlig fra sparebanken. I det hele havde man i disse aar intet held med ansøgningerne hos de offentlige institutioner. I 1836 blev der gjort en forestilling til borgerrepræsentanterne om at faa andel i overskuddet af overvragerembedets indkomster, som man ventede skulde blive byen overladt til disposition, »for at anvendes til saadanne gjenstande, som tjener til byens nytte og ziir«. Men borgerrepræsentanterne, til hvem det var overdraget at gjøre forslag om overskuddets anvendelse, indstillede ikke paa nogen aarlig bevilgning af dette overskud — hvad museet søgte om — men kun paa en mindre sum (200 spd.) en gang for alle. Og selv dette bidrag fik museet ikke, idet overskuddet nok blev inddraget i statskassen (ifl. DANIELSEN). Og lige uheldigt gik det med et andragende, som i 1839 blev indsendt til sparebanken, og hvori der blev bedt om et bidrag paa 5—600 spd. en gang for alle til nybygningen. CHRISTIE var en af sparebankens stiftere og rimeligvis den, efter hvis initiativ den hele institution var tilblevet. Og ved bankens stiftelse havde han og andre ydet bidrag til et fond for banken, et fond, som nu

BERGENS MUSEUM 1840—1865.

ikke mere var nødvendigt for denne. Af dette fond gjaldt det at faa et bidrag til bygningen, enten den ovenfor nævnte sum, »eller ialfald saa meget, som sparebankens første stiftere offererede til sparebankens oprettelse«. I den anledning indhentede man »bemeldte stifters deklARATION angaaende, hvorvidt et saadant andragende stemmer overens med deres ønske eller ikke«, men selv dette hjalp ikke. Sparebankens repræsentantskab var dengang endnu ikke kommen til forstaaelse af, at museet var en indretning, som fortjente offentlig støtte, tiltrods for at direktionen kunde støtte sit andragende til Arendals sparebanks eksempel. Denne havde givet af sit fond til et lignende formaal, efter hvad der er anført i protokollen under denne sags behandling. Og med det private præg, som museet dengang havde, kan man i virkeligheden ikke fortænke sparebanken synderlig i, at den holdt sig tilbage, om det end maa undre en, at ikke CHRISTIES autoritet var tilstrækkelig til at drive denne lille bevilgning igiennem. Slig som sagerne i det hele stod, er det rimeligt, at det — som DANIELSEN siger — gik CHRISTIE nær til hjerte, at denne bevilgning ikke blev givet.

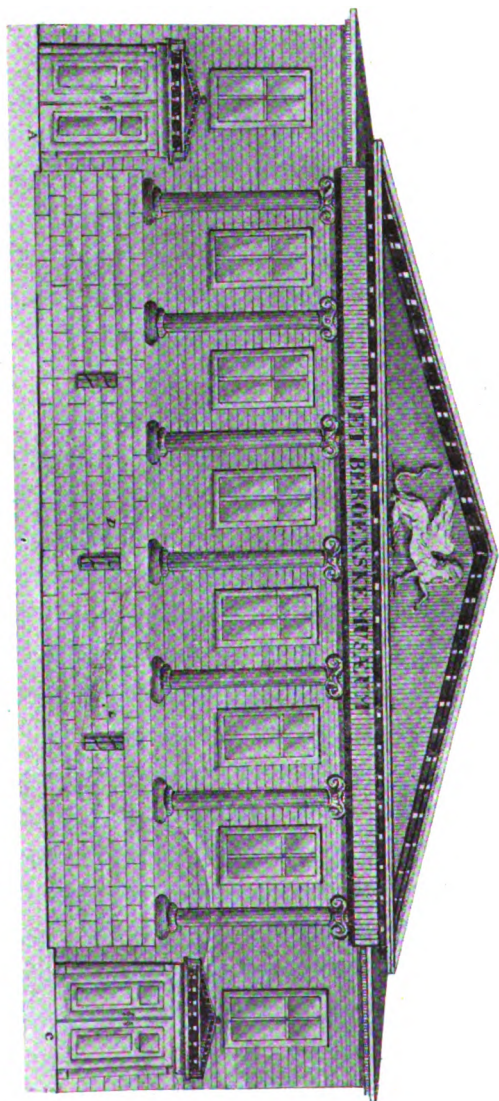
Dermed var imidlertid intet at gjøre. Man maatte gaa igang med de penge, man privat kunde faa eller faa laane, og disse penge strakte ogsaa i virkeligheden til, saa man endog kunde tillade sig den, fra først af ikke planlagte, luksus at forsyne bygningen med mur paa den til gaden vendende façade, »dels for at give

bygningen et skjønnere udvortes, dels for at sikre samme mod ildebrand«.

Byggearbejderne begyndte i september 1838 under ledelse af stadskonduktør HØEGH, som ogsaa var den, der havde givet tegning til bygningen.¹⁾ Det var, som billedet viser, en meget lidet pretentiøs bygning, der var tale om: en firkantet, toetages kasse uden noget arkitektonisk udstyr, hvis man da ikke hertil vil regne »en indskrift nemlig BERGENS MUSEUM 1839 — hvilket udføres med latinske bogstaver og arabiske tal«, »helst i marmor«, som der staar i en direktionsbeslutning herom, snart efter at bygningen var paabegyndt. Paa de tre façader blev huset bordklædt, paa den fjerde opførtes den omtalte mur, hvis betydning for ildsikkerheden maa have været meget illusorisk, da den nye bygning blev bygget i vinkel mod den gamle træbygning og klods op til denne, ja endog forbundet med den, saa der blev gennemgang fra den ene til den anden, og begge altsaa kunde benyttes i sammenhæng. Der var følgelig den bedste anledning for bygningen til at gaa op i røg, med alt hvad den indeholdt, hvis der blev ildebrand i nærheden, uanseet muren. Men denne havde dog en fordel, idet den — særlig i en træby, som Bergen dengang var, — gav bygningen et langt mere monumentalt præg (hvis man vil tillade benyttelsen af dette ord i forbindelse med

---

¹⁾ Foruden den opførte bygning, som ogsaa sees paa aktiebrevene, gjengiver jeg for kuriositetens skyld et — heldigvis — ikke antaget udkast af M. H. (HALLAGER?).

DET IKKE ANTAGNE UDCAST AF M. H. (HALLAGER?).

en i det hele saa tarveligt udstyret bygning) end den vilde faaet, om den bare havde været bordklædt som alle andre huse i byen.

I november 1840 — efter to aars forløb — var bygningen endelig færdig. Den indeholdt »10 rummelige sale og 4 mindre værelser« og havde da kostet 4310 spd. 39 skill. Heraf var 3250 laant mod aktier, mens resten var indkommet som gave, tilskudt af museets kasse eller endelig laant af URDA. Da der endnu forestod adskillige udgifter til inventar, blev aktietegningen fremdeles fortsat, skjønt udgifterne til forrentning allerede var betænkelig store.

Dette fremgaar med sørgelig tydelighed af det paa generalforsamlingen i 1841 (den første efter bygningens fuldførelse) fremlagte regnskab. Det effektive medlemsantal var dengang 336 — altsaa større end for tiden -- men det offentlige bidrag var kun 100 spd. og den samlede indtægt altsaa kun 436 spd. Udgifterne for samme aar opføres af kassereren som følger:

Renter til understøttelseskassens fond	spd. 60
Do. til aktieeierne i den nye bygning . . .	- 130
Udlodning af en aktie aarlig	- 100
Skatter og andre bestemte udgifter hidtil . . .	- 40
Hvad der kan anvendes til køb aarlig ikkun	- 106
	Spd. 436

Det var ikke noget stort budget, som man ser, og dertil kom, at det ikke altid var let at faa kon-

tingenten ind. Der var stadig mange restancer, hvoraf forholdsvis store beløb med visse mellemrum maatte stryges af direktionen som uerholdelige.

I august 1841 var endel inventar anskaffet, og CHRISTIE kunde i direktionens møde meddele, at han sammen med toldkasserer CHRISTIE havde ladet en stor del af samlingen indflytte i den nye bygning. Imidlertid var der endnu meget igjen at gjøre, før samlingen var helt i orden, og for at det ikke skulde drage for længe ud, før den nye bygning kunde vises aktieeierne og de »contribuerende medlemmer«, blev det besluttet at holde en »interimistisk udstilling« snarest muligt. Den holdtes i midten af oktober s. a., men kun i to dage, »da det store lokale i begge bygninger tillader, at et langt større antal af tilskuere herefter gives adgang«. Sammen med museets egne sager udstilledes dengang ogsaa konsul KONOWS private malerisamling.

Imidlertid var pengenøden, som rimeligt kan være, ganske generende og maatte søges afhjulpet. I den anledning blev det i samme møde, hvori udstillingen besluttedes, ogsaa bestemt, at man skulde overdrage viceformanden, NEUMANN, — CHRISTIE var paa reise — at forfatte og udsende til dem af byens indvaanere, som maatte antages at have interesse for museet, en indbydelse til at tegne sig som medlemmer af foreningen. Det er det opraab, som er indtaget paa pag. 41 i tillægget, men hvor stor virkning dette havde, er det vanskeligt at se, da tallet paa

dem, der har fulgt indbydelsen, er udeladt i en protokoltilførsel om denne sag i et noget senere møde. Af generalforsamlingsberetningen i april 1841 sees det dog, at medlemsantallet siden forrige generalforsamling er steget med 48 og udgjorde 384. Antagelig skyldes det meste af denne forøgelse den udsendte liste, hvis effektivitet dog utvilsomt blev støttet ved personlig agitation fra direktionsmedlemmernes side blandt deres bekjendte. Det kan ofte sees af protokollen, at f. eks. NEUMANN har været paa reise, idet han da gjerne i næste møde anmelder som medlemmer endel embedsmænd paa landsbygden, medlemmer, som dog vistnok snart faldt fra igjen.

De knappe indtægter maa selvfølgelig have hindret direktionens arbeide meget, men de skræmte den aldeles ikke fra at gaa paa med helt nye samlingsgrene. Midt opi det, som man nu vilde anse for økonomisk misère, ja endog før den nye bygning havde kunnet tages i brug, foreslog CHRISTIE — der i den grad var initiativets mand, at der næsten ikke blev noget tilbage for de andre at foreslaa — at man »skulde oprette en samling af de i de seneste aarhundreder brugte meubler og husgeraad, husholdnings-, haandværks-, og andre næringsredskaber, musikalske og andre instrumenter«, altsaa en samling, som det hverken kunde være saa billigt at istandbringe, og som desuden maatte forudsees at ville tage stor plads. I en udførlig protokoltilførsel udvikles nærmere, hvori denne samling skulde bestaa. Den skulde indrettes

saaledes, »at samlingen kom til at indeholde stykker af de forskjellige til slige ting brugte materialier, træ, ben, metaller, sten, glas, lerarter etc«. En saadan samling, fortsætter han videre, vil, naar den ikke er altfor ubetydelig, »give et interessant tilbageblik paa den senere fortid; og dersom den med held skulde forøges, vilde den upaatvilelig engang kunne afgive ønskelige bilag til smagens, kunsternes, fabrikernes, sædernes, tidsaandens og kulturens historie«. Det er den i statuternes plan for museet manglende samling af »gjenstande fra de senere aarhundreder«, som her i fuldt udviklet form træder os imøde, kanske med tillæg af en del af det, som høre ind under kunstindustri-museernes meget omfattende omraade. Selv om de andre direktører havde været betænkelige ved denne udvidelse af museets plan paa dette tidspunkt, saa var der lidet at stille op mod det kraftige argument, som CHRISTIE førte i marken for sin tanke, derigjennem, at han til en saadan samling anmeldte at ville skjænke en hel række gjenstande, hvis opregning optager to sider i protokollen. Og videre kan han samtidig anmelde en hel række gaver, som han fra anden kant har sikret museet til en saadan samling. Især er det glas- og porcelænssager, som disse gaver omfatter, deriblandt mange ting fra Japan og Kina. Bondsagerne er derimod lidet repræsenterede, og det synes endnu ikke paa dette tidspunkt at være bleven CHRISTIE bevidst, at disse havde sin berettigede plads i museet ved siden af de »finere« gjenstande, minderne

om de senere aarhundreders bykultur. Eller kanske sagen simpelthen var den, at CHRISTIE ikke paa en gang turde foreslaa altfor meget, men maatte faa sin vilje frem stykkevis. Nogle aar senere — i 1846 — kommer han nemlig med forslag om atter at gaa igang med en ny samling, og denne gang er det bondesagerne det gjælder. Forslaget gaar ud paa: »Oprettelsen af en ny samling ved museet, bestaaende af saadanne husholdnings-, boeskabs-, agerbrugs-, fiskeri-, prydelses- og andre sager eller redskaber, som bønderne og fiskerne i rigets forskjellige egne bruge, men som er af en saadan beskaffenhed, at de kunne ansees som nationale og altsaa tjene til at oplyse formerne og indretningerne af lignende sager i oldtiden samt i middelalderen«. Her er det i fuldt bevidst form den nationaletnografiske samling, de sidste aars »Folkemuseer«, CHRISTIE tager sigte paa, en samlingsgren, som ikke havde været ganske forsømt tidligere, men som dog ikke hidtil havde været gjenstand for særskilt pleie. Ogsaa dette forslag om en ny samling støttede CHRISTIE ved det kraftige argument, at han, før forslaget fremkom, var begyndt at bringe samlingen istand, idet han havde indkjøbt endel fiske-redskaber fra Sunds præstegjæld foruden de eiendommelige hvalfangstredskaber, som bruges af bønderne i Skogsvaag og deromkring.

Desværre — tror jeg at maatte sige — var de ledende i museet i de følgende decennier i langt højere grad end CHRISTIE specialister og havde derfor

ikke det samme omfattende syn som han paa museets opgave. Flere af de samlingsgrene, han var begyndt at dyrke, blev derfor forsømte i aarrækker og er først i de sidste aar atter kommet til hæder og værdighed, men da tildels udenfor museet.

En interessant erhvervelse, som blev gjort nogle aar tidligere, og som fortjener at nævnes, er indkjøbet af en hel del sager fra »De kaledoniske øer«. Disse sager var bragt til Batavia ved den franske ekspedition som under D'Entrecasteaux var udsendt for at opsøge La Perouse-expeditionen og var komne i generalgouvernør ANKERS besiddelse efter hvis død de blev købt af CHRISTIE til museet for 22 spd., en sum, for hvilken man i vore dage ikke vilde kunne købe et enkelt af de bedre stykker, som indeholdes blandt samlingens 71 nummere. Disse sager er vistnok de interessanteste ting i museets etnografiske samling, og der er rene pragtstykker iblandt dem. Ogsaa denne erhvervelse nævner jeg paa dette sted for at vise, hvor bredt anlagt den plan var, hvorefter den CHRISTIE'ske direktion arbejdede. Og da man paa hint tidspunkt kunde havt anledning til at gjøre udmerkede og billige erhvervelser paa mange omraader, er det kun beklageligt, at de ivrige og paagaaende samlere, som dengang stod i spidsen for museet, ikke havde større midler at raade over.

Noget forbedrede blev de økonomiske forhold, da den bevilgning, museet havde af oplysningsvæsenets fond, blev afløst af en direkte bevilgning af stats-

kassen og tillige forhøiet til 400 spd. Denne forhøielse erholdtes første gang for budgetterminen 1845—47, men længere op lykkedes det heller ikke at drive statsbidraget — og i det hele det offentlige bidrag — i det tidsrum, vi her har med at gjøre.

Derimod steg de faste udgifter snart ganske betydeligt, idet der fra juni 1846 maatte ansættes en konservator, som tillige skulde fungere som præparant. Som i forrige kapitel meddelt, var der paa generalforsamlingen i 1845 vedtaget en lovændring, som gav direktionen bemyndigelse til at ansætte en saadan funktionær, og den kombinerede post blev snart efter besluttet oprettet og »efterat offentlig indbydelse til sagkyndige om at melde sig var skeet« givet til kompanilæge JOHAN KOREN, en mand, som i en lang aarrække forblev knyttet til museet og gjorde dette store tjenester, men hvis arbejde vi senere skal omtale nærmere.

Det var ingen glimrende post, som fra først af blev KOREN tildel. Aflønningen var 150 spd. som konservator samt 50 spd. som »præparator«, og betingelserne forøvrigt var meget strenge.¹⁾ Konservator blev ansat med 3 maaneders opsigelse fra hans side, medens direktionen kunde opsige ham med en maa-

---

¹⁾ Det kan tjene som yderligere eksempel paa de knappe forholde dengang, at direktionen havde til behandling spørgsmaalet om, hvorvidt KOREN personlig eller museet skulde betyde opvarmingen af hans arbejdsværelse paa museet. Enden blev, at der hertil bevilgedes 1 favn brænde aarlig.

neds varsel. Og som præparator var stillingen endnu løsere, idet ansættelsen i denne stilling kun var midlertidig, »under forbeholdenhed, at direktionen kan antage en særskilt præparator og afkorte 50 spd. aarlig i lønnen, hvis det viser sig, at konservator ikke til direktionens tilfredshed kan røgte begge poster«. En yderligere betingelse var fra først af, at KOREN skulde inden en bestemt frist skille sig ved sin private naturaliesamling, tydeligvis for ikke at komme i fristelse til at annektere gjenstande fra museets. Denne betingelse blev dog frafaldt, og KOREN gav istedet en skriftlig forsikring, hvori han »saasandt hjælpe mig Gud og hans hellige ord« lover og sværger ikke at borttage eller udlaane noget, som tilhører museet uden direktionens samtykke. Da alle disse formalia var i orden, blev der betroet den nye mand en nøgel til museet, d. v. s. til et lidet jernskab, hvori nøglerne opbevaredes.

Den hele protokollation i denne sag bærer tydelig præg af, at det er med megen uvilje og under megen betænkelighed, at direktionen beslutter sig til at lade en mand udenfor sin midte faa uindskrænket adgang til de hellige haller, hvori de sager opbevaredes, som de med opofrelse af saa meget personligt arbejde havde bragt sammen, og som det derfor var naturligt, at de havde sterke eiendomsfornemmelser ligeoverfor. Baade paa grund af dette hensyn og fordi en fast udbetaling af 200 spd. aarlig maa have været haard at gaa paa med det daværende budget,

kan man være sikker paa, at ansættelsen af en lønnet konservator har været en tvingende nødvendighed.

Dette var jo ogsaa naturligt nok. De antikvariske samlinger kunde man vel endnu raa' med uden lønnet hjælp og ligeledes malerisamlingen; men værre var det med de naturhistoriske sager, og særlig med den zoologiske samling. De gamle sager og malerierne kan jo til nød greie sig uden stadig pleie og tilsyn, men det kan de andre gjenstande ikke. Og dertil kom, at det var slet bevendt med naturkyndigheden inden direktionen. Vel havde man ved flere leiligheder, naar ledighed var indtraadt, valgt nye direktører netop med det hensyn for øie, at de skulde kunne tilføre bestyrelsen naturkyndighed, men man havde ikke været heldig med de saaledes gjorte valg. Cand. theol. PETER

PETER STUWITZ.

STUWITZ, som indvalgtes i 1838, var vist nok en ivrig naturforsker og en ivrig mand. Derpaa tyder det, at han i 1839 bevirker den bestyrelsesbeslutning fattet, at de i museet værende zoologiske sjældenheder ikke udlaanes nogen fremmed, da STUWITZ ønsker at forfatte beskrivelse over dem, hvilken beskrivelse det saa — i forbigaaende sagt — var direktionens hensigt at lade udkomme som særskilt verk, et nyt voveligt forsæt af lederne for dette museum

uden penge, men med stor gjæld. Imidlertid var STUWITZ allerede i 1839 reist fra byen, idet han skulde deltage i en regjerings ekspedition til Amerika, for at undersøge derværende fiskeriforholde. Fra denne reise vendte han ikke tilbage, idet han døde af tæring i St. Johns paa Newfoundland i 1842. Lige liden nytte fik man af dr. med. MORRIES STIRLING, en englænder, som var bosat paa en gaard nær Bergen, og som for sine naturhistoriske kundskabers skyld blev direktør i 1841. Hans navn forekommer i protokollen et stykke ind i 1844, men derefter er han ganske forsvunden. Formodentlig reiste han omkring denne tid tilbage til England, og nogle aar senere døde han i Paris.¹⁾

De andre mænd, som i disse aar var komne ind i bestyrelsen havde væsentlig antikvariske interesser. Der var den tyskfødte adjunkt BRØMEL, som kom ind i 1835 istedenfor major DAHL og samtidig med ham major ANDREAS HESSELBERG, som begge vedblev at være direktører til efter CHRISTIES død.

Efter STUWITZ og STIRLING indvalgtes som nye medlemmer (i 1846) tre mænd, som dog ikke havde nogen udprægede faginteresser. Det var oberstløjtnant

---

¹⁾ STIRLING nævnes i en fortegnelse som giver af prøver af metalkompositioner, han selv har opfundet. Han begyndte ved Bergen anlæg af en fabrik for træolie som belysningsmateriel, men den kom ikke i fuld stand. Paa »Natland« indrettede STIRLING sig paa en meget stor fod, anlagde park, byggede drivhuse, kørte med fire o. s. v. En søn af ham lever paa et gods ved byen Stirling, Skotland.

FRANTZ MEIDELL, kaptein JENS MØLLER og konsul FR. MELTZER.

Det var derfor i alle disse aar væsentlig CHRISTIE, som repræsenterede naturvidenskaben inden bestyrelsen, og han var ogsaa ivrig nok. Dels foretog han selv indsamlinger, især paa sine sommerture, dels satte han andre ivei. I denne hensigt udsendte han saaledes i 1839 til alle i de omliggende distrikter boende folk, som kunde tænkes at have interesse for museet, cirkulærer med vejledning til at indsamle »Naturgjenstande, som fanges i søen«, et cirkulære, som er meget fornuftigt affattet og vistnok har gjort adskillig nytte. Men det materiale, som indkom paa denne maade — og ved CHRISTIES forbindelser i andre lande — maatte tilslut blive for meget, selv for den store arbejdsdygtighed, som CHRISTIE sad inde med, og som man faar et sterkt indtryk af ved at blade gennem hans breve og optegnelser fra disse aar. Og saa kunde det jo heller ikke undgaaes, at alderen begyndte at gjøre en vis ret gjældende. CHRISTIE var jo født i 1778 og var i 1846 snart 70 aar gammel, og hans natur var visselig ikke saadan, at han i nogen henseende havde sparet paa sine kræfter. Det var derfor naturligt nok, at den assistance, han kunde faa af tilfældige, reisende zoologer, ikke strakte til, og at fast sagkyndig hjælp var uundgaaelig nødvendig, selv om det skulde gaa ud over kassen.

Anmodning

til det Bergenske Musæums Belyndere, om at
forstaafe Musæet Natur-Gjenstande, som fanges
i Søen.

Derbeviist om at mange af det Bergenske Musæums Belyndere, som hoo ved Søehysterne, med Fornoielse vilde søge at forstaafe Musæet adskillige af de sammesteds forekommende Naturgjenstande, naar de kun bare underrette om, hvilke Sager der kunde være ønskelige for Musæet, og hvorledes disse forelobigen skulde behandles, har jeg gjort følgende Optegnelser til Underretning og Veiledning i saa Henseende, hvørhos jeg, stolende paa den Forekommenhed, en mangeaarig Erfaring har viist mig at Musæet tør gjøre Regning paa, tillader mig at anholde om velvillig Bistand til Forøgelse af Musæets Naturalie-Cabinet.

Naar store Fiske fanges, saasom: Hvalfiske, Brygger, Springere, Storjer, Haakjerringer, Haabrande, Klumpfiske, Øveiter, Niser, Langer, Bredslabbe, Skater &c., inagttages følgende:

- 1) Det eftersees noiagtigt, om der udvendig paa Huden, især under eller i Nærheden af Brystfinnerne og Bugfinnerne, har fastsøget sig Snylstedyr eller saakaldte Fiskeluus, Øveiser &c., af hvilke nogle ere runde som Stjæl, andre lignende Krebs, Marfluer, Rumpetrold og deslige. Disse Snylstedyr aftages da forsigtigen enten med blotte Fingre, eller med en tilspidset og vel afrundet Trapind, og kastes i en Kop med fersk Søevand, hvori de, naar Søevandet dagligen ombyttes, kunne holdes levende i 4 à 6 Dage. Egeledes eftersees i Fiskenes Tøkn eller Gieller og indvendig i Munden paa Hvalfiskenes Kjaebebeen, om ikke saadanne Snylstedyr der findes, i hvilke Tilfælde de aftages og behandles paa samme Maade. Paa Bryggerne fastsøge sig store Orme, lignende Aal; de ere indtil $1\frac{1}{2}$ Al. lange.

Det gjorde selvfølgelig KORENS ansættelse i høj grad, saaledes som det bl. a. fremgaar af regnskaberne for disse aar.

Som eksempel skal jeg anføre et uddrag af regnskabet for 1849, det sidste fra CHRISTIES tid.

Indtægterne udgjorde i dette aar 986 spd. 107 skill., men heraf var 241 spd. kassebeholdning fra foregaaende aar, saa aarsindtægten reduceres til ca. 745 spd. Og samtidig var de faste udgifter følgende:

Renter.....	spd.	248
Skatter	»	32.13
Budets løn	»	12
Konservatorens løn	»	200

Tils. spd. 492.13

Altsaa var der tilovers ca. 250 spd. til det faste afdrag paa aktiegjælden, som forøvrigt i dette aar blev sløifet, til reparationer paa bygningen, til inventar og til anskaffelse af gjenstande til samlingen. Det er under disse omstændigheder godt gjort, at der til det sidste øiemed kan skaffes saameget som 157 spd., men store ekstravagancer kunde man dog selv i hin tid ikke tillade sig for en saadan sum.

Jeg nævnte ovenfor den hjælp, man havde af reisende naturforskere. Blandt disse er der en, som særlig maa nævnes. Det er baron M. W. von DÜBEN, som i 1843 og 1844 tilbragte et halvt aar i Bergen. DÜBEN blev nemlig den, som sammen med KOREN kom til at udføre det væsentligste af det arbejde, som STUWITZ i sin tid havde paatænkt, alene med den ikke uvæsent-

lige forskjel, at der ikke nu blev tale om, at museet skulde udgive deres arbeider. Dertil var der selvfølgelig ikke midler.

Før sin afreise fra Bergen sendte DÜBEN museets direktion en skrivelse, som denne lod offentliggjøre, og hvori DÜBEN redegjør for de tjenester, museet til den tid har gjort naturvidenskaben. Han nævner heri, at den bekjendte svenske naturforsker NILSSON i museets samling havde fundet flere nye fiske, samt at den ligesaa bekjendte danske forsker ESCHRICHT skulder museets samlinger mange vigtige oplysninger om hvalerne, til hvis udforskning han gennem grundlæggende arbeider bidrog saa meget. Og endelig om-

OBERSTLÖITNANT HOLCK.

taler DÜBEN resultaterne af sine egne og KORENS undersøgelser, ved hvilke der er fundet adskillige, ikke alene for skandinaviens fauna, men i det hele for videnskaben nye arter, deriblandt enkelte særlig interessante former, baade af fiske og lavere dyr. Efter denne redegjørelse gaar DÜBEN over til at ræsonnere over spørgsmaalet om en større samlings berettigelse i en by som Bergen, der ikke har noget universitet eller anden lignende anstalt. Han taler den hele tid kun om den zoologiske samling, om hvilken han siger,

at den staar over enhver anden samling af denne art, som eksisterer eller har eksisteret i Norge. Og derfor vil videnskabsmændene nok vide at finde frem til den, selv om byen ligger noget afsides. I denne benyttelse af samlingerne ser han museets vigtigste opgave, i forhold til hvilket det gavni, et museum kan stifte ved at bruges ved undervisning af studerende, bliver af mere underordnet natur. Fra den side kan der følgelig ikke reises nogen begrundet indvending mod samlingens beliggenhed i Bergen, som derimod i andre henseender har store fordele fremfor andre byer, især Kristiania.

Brünnel

(Tegnet efter hukommelsen af H. L. C.)

»Opmuntret saaledes som det fortjener, og mere virksomt understøttet end hidtil ogsaa fra statens side, kan og bør Bergens Museum blive oplagsstedet for hele det vesten- og nordenfjeldske Norges naturprodukter, ligesom Bergens stad er stapelstedet for dets fisk. Bergen bliver det sted, hvor zoologen kan vente at finde paa et punkt samlet det

vestlige og nordlige Norges fauna, ligesom kjøbmanden i Bergen, aldrig i Kristiania, søger dets produkter. Thi lige saalidt som nordlandenes fiskevarer skulle de sjeldenheder, som havet der gjemmer i sit skjød, nogensinde, om ei i noget enkelt tilfælde, kunde finde veien til det afsidesliggende Kristiania.«

Endelig anbefaler DÜBEN ansættelsen af en lønnet konservator, forat man kan være sikker paa altid ved museet at have ialfald en mand, som sidder inde med den nødvendige sagkyndighed paa det zoologiske omraade, noget han med rette mener, man ikke kan være sikker paa, dersom alt arbeide som hidtil skal maatte ud-

ANDREAS HESSELBERG.

føres af direktionens medlemmer, idet det vil bero paa et tilfælde, om man til enhver tid kan finde en zoologisk kyndig mand, som er villig til at tiltræde denne. DÜBENS hele ræsonnement er meget sundt, og hans skrivelse, som af direktionen blev indrykket i Bergens Stiftstidende, var vel skikket til at fremme museets

sag og støtte dets anseelse blandt byens borgere, som jo — forsaavidt de i det hele fik lov at se samlingerne — selvfølgelig var ude af stand til at bedømme deres betydning. Den blev ogsaa i aftryk sendt tingmændene og bidrog til at skaffe statsbidraget i 1845.

Det var dog ikke blot ved indsamling af indenlandske naturalier, at samlingerne i disse aar blev forøgede. Museet var jo ikke nogen udelukkende norsk samling, og om det end fra først af havde været meningen, at det skulde være det, saa var det en umulighed for en mand med CHRISTIES samlerlidenskab at lade nogen leilighed til nye erhvervelser gaa

FRANTZ MEIDELL.

tabt. Og anledningerne til at erhverve naturalier fra fremmede lande var tilstede og blev udnyttede. Skulde en bergensk skibskaptajn gaa til Brasilien, saa blev der givet ham norske naturalier med, for hvilke han skulde søge at skaffe sydamerikanske dyr og etnografica, men det meste kom dog ind gennem mere direkte

bytte med fremmede museer og videnskabsmænd. Der blev saaledes drevet en ivrig byttehandel med universitetets samlinger i Kristiania og Kjøbenhavn og med en række private mænd i Tyskland, Frankrig og Italien. Og leilighedsvis blev der endog, trods

JENS MØLLER.

kassens fattigdom, købt fremmede naturalier, naar billig leilighed gaves.

Det kan her være stedet til at omtale nogle af de mænd, som i denne periode kan sees at have været direktionens flittige hjælpere. Der kan selvfølgelig ikke være tale om nogen fuldstændig liste, den vilde blive altfor vidløftig, men kun om at nævne nogle enkelte blandt de mange navne paa givere og

bytteforbindelser, som man træffer i protokollerne, der i disse aar er ført med stor vidtløftighed.

I første række maa da nævnes professor DAHL i Dresden, som ikke alene skjænkede museet adskillige malerier, men som ogsaa var direktionens flittige

hjelper, naar det gjaldt i Tyskland at gjøre billige indkjøb af naturalier eller gamle sager. Tillige var han en slags kommissionær for URDA, som han besørgede distribueret til adskillige tyske forbindelser, en tjeneste, som i hin tid med dens kostbare postporto ikke var saa

uvæsentlig for en fattig institution. Selv H. M. Kongen tog hensyn til denne udgift og lod udtrykkelig anmode om, at hans eksemplarer af URDA maatte blive ham tilsendt »Ved leilighed«, ikke pr. post, og da maatte jo sagtens museet tage lignende hensyn. Som en anerkjendelse for de tjenester, han gjorde museet, blev prof.

FR. MELTZER.

DAHL af bestyrelsen udnævnt til æresmed-

lem af muséforeningen, en opmærksomhed, han lader til at have sat adskillig pris paa, da han i et særskilt brev anmoder om at faa sit diplom tilsendt. Det diplom, bestyrelsen besluttede at sende ham, »saasnart det var færdigt fra lithografen«, var det, som i for-

mindsket størrelse er gjengivet paa side 49, og hvis kuriøse tekst giver et udtryk for den eiendommelige sammenrøring af URDA-foreningen og museet, som dengang herskede.

Blandt de andre mænd, som man træffer paa i gavefortegnelserne, er der en hel række prester, som vistnok for en stor del af biskop NEUMANN er bleven hvervede som hjælpere, det kan man maaske slutte af, at det særlig — ja næsten udelukkende — er oldsager, de indsender. Mange af disse har gjort den norske oldforskning store tjenester ved at redde fra undergang gjenstande, som ellers utvilsomt vilde gaaet tabt. I første række blandt disse prester nævner jeg sogneprest KRAFT til Grytten, som i en lang aarrække hørte til de ivrigste samlere. Gode hjælpere var ogsaa pastor LANGE i Stavanger, sogneprest LUND i Yttre-Holmedal, provst RENNORD i Indre-Holmedal, sogneprest STENE, Bodø o. fl. a.

Den virksomste blandt dem, som skaffede oldsager til samlingen udenfor direktionens egne medlemmer, var vel forøvrigt toldinspektør SCHIVE i Stavanger. SCHIVE var født i Bergen og er vel kjendt for de fortjenester han som direktør for kanal-, havne- og fyrvæsenet indlagde sig. Men dernæst er SCHIVE meget velkjendt som numismatiker. Som saadan offentliggjorde han med understøttelse af statskassen et stort arbejde over »Norges mynter i middelalderen« foruden en del mindre afhandlinger, men tillige samlede han baade mynter og oldsager, som tilsidst alle kom

museets samlinger tilgode. Oldsagerne overlod han efterhvert museet, og hans myntsamling blev efter endel underhandling købt i 1849 for 225 spd., en sum, som visselig var meget lav for en saa stor samling — den omfattede efter SCHIVES egne opgaver mellem 2400 og 2500 mynter — men som dog havde været uoverkommelig for museet, hvis ikke SCHIVE, af interesse for dette, havde tilbudt særdeles lempelige betalingsvilkår. Ogsaa et fund af mynter, prægede for Knut den store og fundne ved Egersund i 1845, lykkedes det museet at erhverve sig ved SCHIVES hjælp, og derved redde fra at gaa til England, som i senere tid har slugt saa mange af vore gamle sager. Det nævnes udtrykkelig i korrespondancen om denne sag, at eieren vilde lade fundet gaa derhen, hvis museet ikke blev køber.

Et paafaldende træk er det, at der i denne periode kom mange gaver, ikke blot af naturalier, men ogsaa af oldsager, baade fra Kristiania og Trondhjem, tiltrods for at begge disse byer jo havde egne museer. Dette skrev sig vel delvis fra den personlige indflydelse, som CHRISTIE øvede ligeoverfor sine venner og bekendte, men delvis tør man vistnok deri se et bevis for den særlige anseelse, som Bergens Museum havde, en anseelse, som ikke mindst beroede paa, at det var udgiver af landets eneste antikvariske tidsskrift. Og dertil kom vel ogsaa den omstændighed — for Kristianias vedkommende — at hovedstaden ikke endnu indtog den prædominerende stilling som i vore dage.

Det var ikke dengang saa selvsagt som nu, at alt maatte samles i Kristiania, og der var kanske dem, som tænkte sig, at Bergens Museum havde betingelser for at blive landets centralmuseum i enkelte retninger. Ialfald kan man være sikker paa, at CHRISTIE ikke veg tilbage for en saa formastelig tanke, og om han kanske ikke arbeidede med den tanke bevidst for øie, saa kunde den ialfald godt have været det fremtidsmaal, som foresvævede ham, vel neppe ved museets grundlæggelse, men ialfald senere, da institutionen var begyndt at faa vind i seilene. Forresten kan jeg ikke rigtig frigjøre mig for det indtryk, at naar CHRISTIE begyndte saa beskedent — med en udelukkende norsk samling f. eks. — og først senere udvidede planen lidt efter lidt, saa var dette kanske ikke saa meget, fordi den større plan ikke stod klart for ham fra først af, men fordi han ansaa den gradvise fremgangsmaade for den politisk klogeste. Ialfald er det paafaldende, hvor hurtigt alle de oprindelige indskrænkninger blir opgivne, og hvorledes CHRISTIE ikke før har faaet en ny samlingsgren istand, før han begynder at gjøre indsamlinger til en ny.

I slutten af denne periode, vi her omhandler, var alle indskrænkninger opgivne. Det var det universelle museum, der blev arbeidet henimod, rigtignok med de smaa skridt, som midlernes knaphed paabød.

At der manglede kontanter, søgte man at hjælpe paa ved den ganske livlige tuskhandel, som dengang var meget fordelagtig, da de slette kommunikationer

gjorde det vanskeligt for de fremmede museer at faa norske sager. Saadan tuskhandel, hvori allerede dengang skeletter af vaagehval var begyndt at spille en ikke uvæsentlig rolle, blev drevet med baade nordiske og med fjernereliggende muscer og privatmænd. Til de bedste bytteforbindelser hørte Kjøbenhavnermuseerne, fra hvilke man gjennem etatsraad RAFN og prof. ESCHRICHT modtog baade oldsager og naturalier, samt de forskjellige bestyrere af universitetets museer og andre, som havde med disse samlinger at gjøre — KEILHAU, RATHKE, BLYTT, RASCH, ESMARK o. fl. Af de andre bytteforbindelser maa nævnes prof. DELLA CHIAJE i Neapel, KELLNER i Bremen, VERANI i Nizza, BROGNIART og MILNE-EDWARDS i Paris, LILLJEBORG i Lund, LOVÉN i Stockholm og JOHS. MÜLLER i Berlin, — fra hvem museet fik i bytte sit første mikroskop, et for den tid meget brugeligt instrument, som vel gjorde mest nytte ved at udlaanes til den daværende prest til Manger M. SARS.

Bytte med udenlandske museer var dog ikke den eneste kilde til erhvervelse af fremmede gjenstande. Der var adskillige i udlandet bosatte bergensere, som der blev lagt beslag paa i museets interesse, saaledes GERH. STUB i Livorno, som især skaffede malerier og kunstsager, konsul (?) CLAUSEN i Messina, som i 1844 sendte herop to fade fyldte med middelhavsfiske i spiritus, en gave, som voldte adskillig vanskelighed derved, at man ikke havde ganske let for at bestride udgifterne til de nødvendige samlingsglasser, bogholder

ANDERSON i Lowell (Mass.), som skaffede saavel etnografiske sager som mineraler fra Nordamerika. Og ved siden af disse var der mange mere leilighedsvisе hjælpere, men de anførte navne kan være nok til at vise, at museet havde aarerne ude paa alle kanter allerede paa et tidligt tidspunkt.

Direktionens egne medlemmer var imidlertid heller ikke ledige som samlere. Paa sine reiser i Norge samlede baade CHRISTIE og NEUMANN flittigt — den første baade zoologiske sager, oldsager og i de senere aar bondegjenstande — men ogsaa andre af direktørerne var virksomme samlere, baade paa reiser i og udenfor landet. Fra en reise til Italien hjembragte konsul A. KONOW adskillige italienske oldsager, og da major HESSELBERG kom hjem fra Algier i 1846 blev samlingerne adskillig berigede med etnografiske gjenstande derfra. Saa lange reiser gjorde ikke toldkasserer W. H. CHRISTIE — præsidentens broder — men desto ivrigere var han i tjenesten, naar det gjaldt at skaffe mynter og gjenstande fra de senere aarhundreder her fra landet. Især var mynterne hans specialitet, og at museets myntsamling er saa betydelig, som den er, skyldes for en meget væsentlig del hans arbeide for dens forøgelse. Myntsamlingen havde forresten i det hele sin bedste tid i denne periode, idet interessen for den var adskillig oppe inden bestyrelsen i det hele, mens man i de senere aar concentrerede sit arbeide paa andre felter og overlod myntsamlingens forøgelse til tilfældige givers om-

sorg. Først i de sidste aar er der atter blevet gjort alvorligere bestræbelser for at sikre denne samling en bedre pleie.

Før vi ganske forlader dette afsnit af muscets historie, maa jeg nævne tidsskriftet *SKIRNER*, som efter *CHRISTIES* forslag besluttedes udgivet fra 1847 af. Det skulde være et lidet kvartalsblad — fire hefter paa $\frac{1}{2}$ ark aarligt, — og skulde indeholde saadanne meddelelser om museet, som kunde tænkes at være af interesse for de kontribuerende medlemmer. Disse udgjorde jo en saa vigtig indtægtskilde, at det gjaldt at holde paa dem med alle mulige midler. De aarlige udstillinger var dertil ikke nok. Det viste sig tydeligt nok ved udmeldelserne, der faldt noksaa tæt til sine tider, og som der skulde adskilligt arbeide til for at ekvivalere ved nyindmeldelser, men det viste sig lige tydeligt ved de mange restancer, som det var svært vanskeligt at faa ind tiltrods for, at direktørerne ikke generede sig for at paatage sig regningsbuds skikkelse. Endnu saa sent som i 1847 blev restancelisten sendt i cirkulation mellem direktionsmedlemmerne, forat disse kunde udvælge sig, hvem hver af dem skulde paatage sig at rykke.

Af *SKIRNER* udkom der ikke flere end 8 hefter, som alle var forfattede af *CHRISTIE*. De indeholder forresten ikke meget stof, om hvilket man kan bruge

et Kvartalssblad, indeholdende Meddelelser fra det Bergenske Museums Direction til Museets Medlemmer og Belyn re, udgivet af Directionen.

Rige fra den Tid, det Bergenske Museum blev stiftet, har dets Direction, overensstemmende med den om Dyrettelsen udgaaede Indbydelse, i mange Aar gennem Bergens Adresseontoirs Efterretninger ladet bekjendtgjøre de Gaver, den til Museet Tid efter anden havde modtaget, saadelsom Gibernes Navne. Naar ingen saadan Bekjendtgjørelse har fundet Sted efter Aaret 1844, er Grunden dertil ingenlunde den, at Gaver til Indretningen fra den Tid ere udeblevne. Museet har senere, lige saa hyppigt som tilforn, haft Beviis paa Publieums vedblivende Yndest og Velbillie, og Gaver, tildeels endog meget værdifulde, ere indtil nærværende Tid vedblevne at indkomme. Den stætte Standsning i Bekjendtgjørelserne om modtagne Gaver er en Følge af forskjellige Omstændigheder, saasom:

1. at, da Museets Indtægter stedse bleve mindre tilstrækkelige til Udgifternes Bestridelse, i samme Forhold, hvori dets Samlinger udvidedes, Directionen har været nødsaget at bespare de Udgifter, som hiin meget kostelige Bekjendtgjørelsesmaade medførte.
2. at det Organ, hvoraf man havde betjent sig, er saa lidet bekjendt udenfor Bergens Bye, at det egentligen kun egnede sig til at give Museets der boende Medlemmer Underretning om de indkomne Gaver, medens næsten samtlige udenbyes Medlemmer, der dog havde Krav paa lige Udgang til at faae Kundskab om Museets Tilvæert, savnede Anledning dertil.
3. at det var ønskeligt, om man kunde finde Udveel til, ved Siden af Bekjendtgjørelser om indkomne Gaver, at give Museets Medlemmer Underretning om de ved Bytninger, Indkjøb eller paa andre Maader forhvervede Gjenstande.

Directionen, som nærede Haab om fra det Offentlige at faae Understøttelse for Bergens Museum, opsatte derfor indtil videre at publi-

betegnelsen »forfattet«. Det meste af indholdet er fortegnelser over de til museet indkomne gaver og korte redegjørelser for, hvad der paa anden maade er erhvervet. Hertil er dog ved et par leiligheder føiet kortere beretninger om institutionens fremgang i det hele.

I en af disse findes der nogle oplysninger om antallet af besøgende ved de aarlige udstillinger, den eneste, jeg har kunnet finde herom. Efter denne var samlingerne paa hver af de 2—3 aarlige aabningsdage besøgt af 3—400 personer, men ved siden deraf anføres det, at museet »ideligen bliver forevist, fornemmeligen for fremmede og saadanne velyndere, der kun tilfældigvis besøge Bergen«. I en senere i SKIRNER indtagen beretning til stortinget om virksomheden i aarene 1845—47 heder det, at disse »fast dagligen indtræffende besøg« har lagt saa meget beslag paa konservators tid, at han ikke har faaet saa meget tid tilovers til arbejde i samlingerne, som ønskeligt havde været. Dette forhold førte ogsaa senere til, at en ny konservator blev ansat, men foreløbig maatte KOREN — skjønt sikkert meget ugjerne — finde sig i at agere »Fremdenführer« for alle de besøgende, som direktionens medlemmer sendte ham paa halsen. Alene ved de aarlige udstillinger havde han i dette sit hverv nogen assistance, men vistnok af en lidt tvilsom art. Efter at den nye bygning var taget i brug, blev nemlig den skik indført, at endel elever af »Den lærde skoles« øverste klasser før

den aarlige udstilling blev indeksercerede af bestyrelsens medlemmer — og senere af disse og KOREN — forat de kunde vejlede de mange besøgende i pintse-dagene. Efter hvad endel gode mænd har berettet, som dengang var forevisere, saa tog ikke de unge dette hædershverv med det tilbørlige alvor, men satte, som ventelig er, sin glæde i at kunne binde troskyl-dige borgermænd og bønder, som havde foræret museet en eller anden gjenstand, og derved faaet adgang til udstillingen, de groveste skrøner paa ærmet.¹⁾

I bestyrelsens sammensætning foregik der selvfølgelig i den lange aarrække, vi her har med at gjøre, adskillige forandringer, som ogsaa delvis er berørte i det foregaaende, og som forøvrigt vil sees af de biografiske notiser om bestyrelsens medlemmer, som indeholdes i tillægget. Jeg kan imidlertid ikke forlade dette afsnit uden at omtale det store tab, museet led i 1848 ved NEUMANNS død.

Af museets stiftere var MONRAD, FORVALD og BULL tidligere døde. Den 25de januar fulgtes de af den mand, som ved siden af CHRISTIE havde baaet det meste af dagens byrder i de trange aar, museet havde gjennemgaaet. NEUMANN var utvilsomt den eneste af museets direktører i disse aar, hvis betydning kan

¹⁾ Fra disse pintseudstillinger har ældre bergensere en staaende historie om gutten, som vilde ind paa museet, men blev nægtet adgang og dertil indigneret bemærkede, at han maatte da faa lov til at komme ind paa sin far sin bændel-orm.

maales med samme maal som CHRISTIES, og den eneste, som ved siden af ham havde en slags ledende stilling inden bestyrelsen. De øvrige gjorde visselig baade meget og godt arbeide i museets tjeneste, men hverken deres kundskaber eller den tid, de kunde ofre paa dets anliggender, gjorde det muligt for dem at udrette saa meget som disse to — CHRISTIE paa alle omraader, NEUMANN paa det antikvariske. I SKIRNER skrev CHRISTIE en — forøvrigt meget kortfattet — nekrolog over NEUMANN, af hvilken jeg hid sætter en del.

»I begyndelsen af indeværende aar har museet og dets direction lidt et stort og smerteligt tab ved biskop dr. JACOB NEUMANNSS dødelige afgang. I de 23 aar, som ere forløbne fra museets oprettelse, har han havt sæde i directionen og med den meest levende interesse søgt at fremme alt, hvad han ansaa gavnligt for dette institut. De visitatsreiser, han, som biskop, aarligen gjorde vexelviis rundt om i det hele stift, gave ham riig anledning til at indhente oplysninger om de i stiftet værende oldsager, saavel de, som staae til skue for enhver, der vil undersøge dem, som de, der tilfældigvis blive fremdragne af jordens skjød, og denne anledning forstod han paa bedste maade at benytte til oldkyndighedens og museets fordel. Selv gennemtrængt af varm og sand følelse for alt, hvad der kunde tjene til at udbrede lys over det dunkle i Nordens oldtid, vidste han paa en ham egen maade at bibringe andre interesse for oldsagerne. Dette og den omstændighed, at en oplyst geistlighed

med fornøielse søgte at imødegaae sin høist agtede overhyrdes ønsker om bistand i at erhverve oplysninger og bilag til oldkyndigheds udbredelse, bidrog heldigviis til, at hans bestræbelser i denne retning lykkedes saa vel. Hans visitatstoure vare museets høst-aann. Aldrig kom han tilbage fra disse uden at nedlægge antiqvariske skatte i museets samlinger. Denne ivrige antiqvar lod sig desuden ikke nøie med blot at efterspørge og lade sig tortælle, hvad andre havde udrettet til antiqviteters opdagelse. Han anstillede ogsaa selv, naar tiden tillod det, undersøgelser i jordens skjød. Blandt de heldige resultater deraf vil directionen blot henpege til de sjeldne bracteater, som han fremmanede af Tonjum kirkes ruiner, og de mærkelige oldsager, gravningen i kong VALDERS gravhøi paa Valderhoug bragte frem for dagen.*

Et bevis paa, at musédirectionen ogsaa forstod at skatte NEUMANNs betydning, har vi deri, at directionen straks efter hans død lod hans portræt male¹⁾ og ophænge i museet, en ære, som ikke var bleven nogen af de tidligere bortgangne direktører til del. Det er dette billede, som er gjengivet tidligere i denne bog.

I april 1849 undertegnede CHRISTIE protokollen over det sidste direktionensmøde, hvori han deltog. Til et senere møde havde han gjort protokollen færdig, men døde den 10de oktober, før dette blev holdt. Hermed

¹⁾ Af Bøe efter en original i familiens besiddelse.

DR. MORRIES STIRLING.

(SE PAG. 94).

CHRISTIES GULDPOKAL.

indtraadte et nyt afsnit i museets historie, som skal behandles i de senere kapitler, og museet led et tab, som der gik lang tid hen, før det forvandt.

I sit testamente bestemte CHRISTIE, at den guld-pokal, det overordentlige stortings medlemmer i 1814 havde skjænket ham som stortingspræsident, skulde overgives til museet paa det vilkaar, »at museet aldrig skal afhænde, men stedse bevare pokalen«. Desuden fik museet endel bøger, malerier, tegninger, manuskripter og oldsager. Disse manuskripter indeholder naturhistoriske og antikvariske optegnelser samt forarbejder til et »Norsk dialekt-lexikon«. Der er vistnok blandt disse papirer adskilligt, til hvilket der endnu i vore dage knytter sig betydelig interesse, saa de kunde fortjene en grundigere gennemgaaelse, end der hidtil er bleven dem tildel, men ialfald er disse mange papirer, som omhandler emner fra saa mange forskellige grene af den menneskelige viden, et nyt bevis paa, hvilken overordentlig omfattende og intens virksomhed CHRISTIE udviklede, ogsaa paa omraader, som man skulde troet laa embedsmanden og politikeren meget fjernt. Og denne virksomhed falder for en stor del i en alder, hvor de fleste mennesker er færdige med at vove sig ind paa nye baner og er henviste til at leve paa bekostning af den aandelige kapital og den rutine, de i yngre aar har opsamlet sig. Det billede, man har af CHRISTIE gennem de gjængse fremstillinger af hans virksomhed, vokser ganske betydeligt ved at sees i lys af det arbeide, han har nedlagt i museets tjeneste.

INTERREGNET EFTER CHRISTIES DØD 1850 TIL 1864.

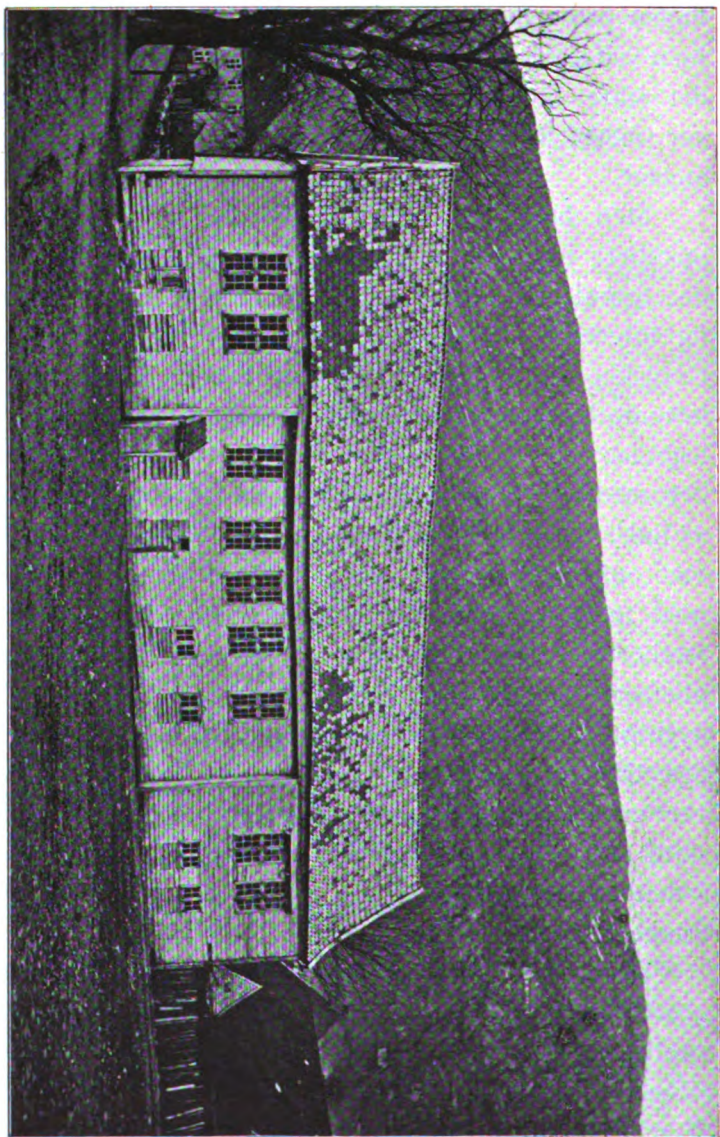
Direktionen suppleres. — W. H. CHRISTIE præses. — »Assistent kommission. — HYSING ansættes. — Rivninger. — Budgettet i 1857. — Aftagende interesse. — Nye mænd. — FASTINGS legat. — Museet aabnes for alle. — Ny bygning forberedes. — Offentligt bibliothek ved museet. — Tomt og bidrag til ny bygning. — Budgettet i 1858. — Revision af lovene. — Forandringer inden bestyrelsen.

De samlinger, som Bergens Museum ved udgangen af de første 25 aar af institutionens tilværelse omfattede, var meget betydelige, men vilde neppe have tilfredsstillet vor tids fordringer, hvad ordning, konservering og opstilling angaar. I en forestilling, som M. SARS i 1850 indsendte til direktionen for at bevirke, at der blev anskaffet endel større naturvidenskabelige verker, som var nødvendige for konservators arbeide, betegner han naturaliesamlingen som »meget betydelig, ja den største i vort land«. Særlig fremhæver SARS — som jo var autoritet paa dette omraade — samlingen af fiske og lavere sødyr fra de nordiske have, som efter hans dom staar over, hvad der paa noget andet sted findes samlet, idet han siger, »at man først her egentlig ret kan studere nordens hav-fauna«. Og ogsaa om den udenlandske samling udtaler han sig i rosende udtryk. Nogen lignende karakteristik af den historisk-antikvariske del af sam-

lingen paa dette tidspunkt har jeg ikke kunnet finde, men ved gennembladningen af protokollerne faar man det sikre indtryk, at ogsaa denne del af samlingen var meget betydelig, især hvad de norske oldsager angaar.

Men hele den rige samling var slet ordnet og opstillet; indimellem de virkelig gode oldsager var der fremdeles anbragt kuriositeter, uden spor af virkelig interesse, de udstoppede pattedyr og fugle havde i regelen yderst liden lighed med de samme dyr i levende live; samlingen af spiritussager var, efter vore begreber, slet konserveret i svagt brændevin og for en del opstillet i støvede, ugjennemsigtige sylteglasser af høist varierende form paa aabne hylder; skeletterne var ophængte i galger langs væggen og oversmurt med en brun fernis, der bragte dem til at se ud som fossiler o. s. v. Og det hele var sammentrængt i smaa uhensigtsmæssige rum, for endel i den ældste musébygning, den saakaldte præsidentholig, der var i brug, lige til den nuværende bygning blev færdig, og som var en faldefærdig rønne, der mere lignede et vedskjul end et opbevaringssted for samlinger, for en del i den nye bygning, hvis rum ogsaa var smaa og trange.

Dertil kom, at den økonomiske stilling til at begynde med var den samme elendige, som der i forrige kapitel er gjort rede for. I 1850 kunde der saaledes eksempelvis alene anvendes vel 100 spd. til anskaffelse af gjenstande for samlingerne, de naturhistoriske og alle de andre tilsammen.

»PRESIDENTBOLIGEN« I 60-ARENE (SEET FRA BAGSIDEN).

Men det værste var kanske alligevel, at den hele skude efter CHRISTIES død stod uden kaptein ombord. Den periode i museets historie, som skal behandles i dette kapitel, karakteriseres derfor naturligen ved stor usikkerhed i ledelsen og hyppigt personsifte inden bestyrelsen. Man prøvede sig frem for at finde den mand, som kunde tage arv efter CHRISTIE, men det varede adskillige aar, før man fandt ham, og før han kom til at indtage den ledende stilling — især udadtil — som CHRISTIE havde indtaget. Denne periode i museets historie karakteriseres ogsaa ved, at der var mange rivninger inden direktionen, rivninger, fra hvilke DANIELSEN vidste at fortælle mange morsomme scener, men som i forhandlingsprotokollen kun sjelden giver sig noget tydeligt udtryk, om man end oftere kan slutte sig til, at noget er foregaaet bag kulisserne.

Ved den første generalforsamling, der holdtes efter CHRISTIES død — april 1850 — foreslog direktionen, at der skulde vælges 4 nye direktører istedetfor CHRISTIE og NEUMANN, der var døde, oberstløjtnant MEIDELL, som var udtraadt — hvorfor vides ikke — og overlærer SAGEN, som var saa svækket af sygdom og alderdom, at han ikke mere troede at kunne deltage i direktionens forhandlinger. Valget faldt paa sognepræst dr. M. SARS, som dengang allerede havde erhvervet et europæisk navn ved sine zoologiske arbejder, men som var bosat paa Mager og derfor ikke kunde være direktionen til nogen stor hjælp ved det egentlige muséarbejde, assessor PLATOU, som senere kom til at

være et meget virksomt medlem af bestyrelsen, undertoldbetjent W. CHRISTIE, en søn af præsidenten, samt cand. theol. A. GRØNNING. De gjenstaaende medlemmer var den ene af stifterne, konsul A. KONOW, WERNER HOSEWINCKEL CHRISTIE (indvalgt i 1830), adjunkt BRØMEL (indv. i 1835), kaptein JENS MØLLER (indv. i 1846), konsul FR. MELTZER (indv. i 1846)

og endelig major ANDREAS HESSELBERG, som dog synes at være udtraadt samtidig med MEIDELL og SAGEN. Ialfald findes hans navn ikke i protokollerne efter februar 1850.

Blandt disse ni direktører var der ingen, som kunde erstatte CHRISTIE som selvskrevet hoved for

den hele indretning, ingen, som ved kundskaber og personlighed ragede saaledes op over de andre, at han blev den ledende mand. Museets regjeringsform i CHRISTIES tid havde i realiteten været det gode diktatur. Nu blev dette afløst af et almindeligt komitéstyre, idet den faste ledelse faldt bort.

M. SARS.

Til CHRISTIES efterfølger som direktionens præsæs valgt, i det første bestyrelsesmøde efter hans død, »efter nogen ventilation« toldkasserer CHRISTIE, en mand, der, som allerede nævnt, har store fortjenester af visse grene af museets samlinger, men som vistnok

A. GRØNNING.

(Tegnet efter hukommelsen af H. L. C.)

var en lidt smaa-skaaren og pedantisk natur, uden broderens store syn og sterke personlighed. Hans specialitet var ogsaa samlingsgrene, som ikke hørte til de for museet vigtigste, om de end havde en meget berettiget plads ved siden af de andre. Selv i protokollerne fra denne tid viser formandens smaa-skaarethed sig gennem en yderlig detaljeret indførelse af smaatatterier.

Et enkelt brev om en kurant sag kan ofte give anledning til tre forskellige protokolltilførsler, idet formanden ikke synes at have kunnet beslutte sig til at afgjøre noget paa egen haand og refererer de selvfølgeligste ting.

At det ikke under den nye formand gik saa godt, som det havde gjort i stiftamtmandens tid, tør man ogsaa slutte deraf, at der meget snart fremkom — fra A. KONOW — forslag om delvis omordning af museets administration. Dette forslag er dateret 4de marts

UNDERTOLDBETJENT CHRISTIE.

1850 og gaar ud paa oprettelsen af en »assistent-commission« paa 12 medlemmer, som skulde overtage en del af de funktioner, som hidtil havde tilligget direktionen alene, men som efter ansættelsen af en konservator naturligst burde været henlagt under hans resort. Dens medlemmer skulde fordele tilsynet med de

forskjellige samlingsgrene mellem sig og i maanedlige møder fremkomme med sine forslag til disse samlingers bedste, hvilke forslag saa skulde tages under behandling af den samlede kommission og derefter ekspederes til direktionen. Men ved siden af, at kommissionens medlemmer saaledes skal tage sig af sine særskilte samlinger, er dog »interesse for indretningens vel i det hele dermed ikke afskaaren; men dette at

fremme ved fælles samvirken, uden at nogen kollision opstaar ved, at det ene medlem formeget blander sig i det andet medlems funktioner«. Foruden at tilse samlingernes vedligehold skulde kommissionens medlemmer ogsaa besørge nye erhvervelser opstillede og — hvad der for forslagsstilleren vistnok var det vigtigste — tage sig af katalogiseringen af samlingerne. Denne katalogisering lagde man dengang stor vægt paa, og allerede i CHRISTIES tid havde det været paa tale at udgive i trykken en af ham forfattet katalog over den etnografiske samling, et arbejde, som ikke vilde havt nogensomhelst videnskabelig interesse og blot til unytte optaget en betydelig del af museets knappe midler. Nu lagde konsul KONOW planen til katalogisering af samlingen i det hele, ogsaa med det for øie, at katalogen skulde trykkes, et arbejde, som heldigvis ikke blev udført. KONOWS plan til »assistent-commission« førte heller ikke til andet end en hel del forhandlinger inden direktionen, hvad der visselig var det beste, da kommissionen vilde været et yderst tungvindt og upraktisk apparat at arbejde med og neppe gjort nogen nytte.

Imidlertid maatte der skaffes mere assistance, ikke mindst af den grund, at konservators tid blev altfor meget optaget med forevisning af samlingerne. Da man derfor fra 1ste juli 1851 havde opnaaet at faa statens bidrag forhøiet til 800 spd. og derved var kommet ind i lidt rummeligere økonomiske forhold, var noget af det første, man gjorde, at ansætte en »adjungeret kon-

servator«, hvis funktion for den væsentligste del skulde være at forevise samlingerne for de almindelige besøgende, en pligt, som KOREN efter adskillige rivninger havde faaet sig fritaget for.

Disse rivninger mellem KOREN og direktionens formand var vistnok temmelig heftige og har givet sig udtryk i flere protokoltilførsler i begyndelsen af 1851. Det begynder med, at formanden forlangte, at der skulde tages »kraftige forholdsregler mod konservator til at forebygge slig uorden« — den uorden nemlig, at KOREN, istedetfor at føre de besøgende omkring selv, havde overladt omvisningen til de medlemmer af foreningen, som ledsagede de fremmede, ja endog ladet disse faa sin nøgle tillaans, en forbrydelse, som visselig har forekommet toldkassereren ganske uhyrlig, og som unægtelig stod aldeles i strid med den høitidelige kontrakt, KOREN havde underskrevet. Imidlertid var KOREN ganske nødvendig for museet og yderst vanskelig at erstatte, om det skulde være kommet til brud, og det indsaa vistnok ogsaa bestyrelsen, saa »de kraftige forholdsregler« løb ud i, at konservator efter en del forhandlinger fik sin vilje igjennem og ikke blot blev fritaget for denne tidsspildende omvisning, men ogsaa for »alle grovere præparations-forretninger«.

Derimod skulde KOREN fremdeles være foreviser for fremmede videnskabsmænd og være tilstede ved pintseudstillingerne, og i den nye kontrakt i § 14, som blev oprettet med ham, paatog han sig en hel del detaljerede pligter, som for størstedelen var ganske selv-

DR. JOHAN KOREN.

følgelige. Formanden vilde tydeligvis have alting skriftlig med den besværlige mand, som med sin ligeglade skjødesløshed maatte være den pedantiske toldkasserer vanskelig at arbeide sammen med.

I første møde, efterat denne sag var bragt i orden, blev der saa besluttet oprettet en ny post, hvis indehaver skulde benævnes »adjungeret konservator«, og som skulde lønnes med den glimrende gage af 36 spd. aarlig. I posten blev straks ansat PETER HYSING, der betegnes som stud. med., men som dengang allerede var 48 aar gammel, og derfor vel maa have opgivet sine medicinske studier. HYSINGS opgave var at forevise museet for de besøgende, men da man vel ikke fandt at kunne forlange, at han for de 36 spd. aarlig skulde være tilstede til alle tider, saa indrettede man samtidig med hans ansættelse *faste ugentlige aabningsdage*. Fra mai til september incl. skulde museet være aabent to dage ugentlig, to timer hver dag, den øvrige del af aaret to timer en dag i ugen. Men det var fremdeles kun fremmede og foreningens medlemmer, som paa disse dage fik adgang. Tiltrods for det øgede statsbidrag, som var bevilget, og som nu udgjorde den rent overveiende del af den aarlige indtægt, opretholdtes fremdeles institutionens private karakter, med den merkelige inkonsekvents, at fremmede, som ikke ydede noget bidrag, havde en fortrinsret for byens egne borgere i samme stilling. Man var dog nu kommen saa langt, at bestemmelsen om medlemmernes eneret til at besøge museet ikke blev strengt overholdt.

Da saaledes i begyndelsen af 1852 »Haandverksvendenes dannelsesforening« ansøgte om adgang for sine medlemmer til at bese samlingerne, saa blev dette straks indvilget, en indrømmelse, for hvilken foreningen takker i en særdeles svulmende skrivelse.

Samtidig med, at den adjungerende konservator blev ansat og de ugentlige aabningsdage indførte, blev det ogsaa besluttet, at bibliotheket skulde gjøres mere tilgængeligt end hidtil for »alle og enhver«. I den anledning blev der besluttet ansat en særlig bibliothekar med 12 spd. i aarlig løn og med forpligtelse at være tilstede og besørge udlaan en gang ugentlig, en time hver gang. Denne post blev tilbudt direktionsens medlem GRØNNING, som hidtil havde fungeret som bibliothekar uden nogen aflønning.

Hermed var man altsaa kommet op i et antal af hele tre lønnede funktionærer, men rigtignok var de saa slet lønnede, at det ikke var stort arbeide, der kunde forlanges af dem. Og foruden de tre her nævnte havde man endnu portneren.

Men budgettets stilling var ogsaa nu adskillig bedre end i stiftamtmandens tid, skjønt medlemsantallet var gaaet tilbage.

Regnskabet for et af disse aar — 1852 — ser saaledes ud: Indtægterne udgjorde 1061 spd. — hvoraf 235 spd. kontingent og 800 spd. af staten. Heraf medgik til renter og afdrag 238 spd., til lønninger 260, til reparationer etc. ca. 154, og til samlingernes forøgelse og til inventar blev der altsaa tilbage omkring

400 spd., hvilket var et betydeligt fremskridt fra den tid, som repræsenteres af det forrige budget, jeg har gjengivet her i bogen.¹⁾ Imidlertid medgik noksaa meget af dette beløb til det, som med et fællesnavn kaldes »konstsamlingen«, og som foruden oldsager etc. ogsaa omfatter malerier. Og naar der skal kjøbes malerier — der var i 1850 endog tale om at købe en Rubens — saa kommer man jo ikke langt med 16—1700 kr. Det var derfor naturligt nok, at det ogsaa i denne periode maatte være gaverne, som var den væsentlige kilde til samlingernes forøgelse. Disse flød ogsaa ind i stor mængde, og ligeledes var bytteforbindelserne, som blev godt vedligeholdte, meget indbringende, især hvad naturalier angik. Af norske naturalier — især zoologiske gjenstande — indkom ogsaa meget ved KORENS undersøgelsesreiser, hvortil han oftere havde offentlige stipendier.

Til trods for den erholdte forhøielse af statsbidraget var budgettet altfor knapt for en saa stor samling som den, det her gjaldt, og nødvendigheden af at skaffe øgede indtægter var indlysende. Men paa den anden side var det ikke at vente, at staten skulde ville støtte den private forening, som holdt sine samlinger saa vel lukkede for udenforstaaende, i nogen synderlig høiere grad, særlig naar en saa stor del af indkomsterne maatte anvendes paa en for foreningens øiemed

---

¹⁾ Der havdes i disse aar gjerne en ganske stor kassebeholdning (op til ca. 500 spd.), hvoraf større udgifter bestredes.

saa lidet frugtbringende maade som til betaling af renter.

Det var tydeligt, at der maatte ske en forandring i foreningens stel, saa museet blev en *offentlig indretning*, der kunde være til virkeligt gavn for vestlandets befolkning. Først da kunde man haabe paa forøget bidrag af offentlige midler, saa man kunde komme ind i rummeligere økonomiske forhold og faa mere penge til forøgelse af samlingerne og til skikkelig ordning af dem i en ny og hensigtsmæssig bygning. Der maatte nye kræfter og ny energi ind i foreningens ledelse, saa de gamle former, der havde gjort sin store nytte, men nu havde overlevet sig selv, kunde sprænges, og museet blive omdannet fra et halvt privat kuriositetskabinet til et virkeligt museum, hvor vestlandets naturhistorie og oltidslevninger kunde finde sagkyndig bearbejdelse, og som kunde sprede kundskab til alle lag af befolkningen. Hidtil havde det jo væsentlig kun været de mere velstaaende klasser, som kunde skaffe sig adgang til samlingerne, og disses interesse var vel kanske ogsaa i tilbagegang. Det kan man baade slutte af det store antal restancer, af tilbagegangen i medlemsantal og af det forholdsvis ringe antal besøgende. Bortset fra besøget i pintsedagene — om hvilket der ogsaa i enkelte af disse aar er bemærket, at det var mindre end sedvanligt, men hvis størrelse der forøvrigt mangler opgave over — var besøget meget lidet. For tidsrummet 1ste november 1851 til samme datum 1852 var saaledes eksempelvis

antallet af indenbys besøgende — d. v. s. medlemmer og deres husstand — kun 300 (156 herrer og 144 damer) og det tiltrods for, at medlemsantallet endnu opførtes med 245 (april 1852). Hertil kommer rigtignok et paafaldende stort antal fremmede, ialt 703, saa det samlede antal besøgende var omkring 1000. Dette antal fordeler sig imidlertid paa over hundrede aabningsdage, og nogen stor trængsel har der saaledes ikke været.

De nye kræfter, som trængtes, var ikke kommet ind ved valget i 1850. Af de mænd, som dengang indvalgtes, var det egentlig kun PLATOU, som kunde ventes at ville tage initiativet til reformer, men dels var neppe PLATOU — med al sin store dygtighed — nogen udpræget initiativets mand, dels var det vel vanskeligt for ham at gjøre nogen afvigende meninger gjældende ligeoverfor formanden, som efter traditionen fra præsidentens tid sad inde med stor indflydelse, og som ogsaa havde den autoritet, som alderen og den lange virksomhed i museets tjeneste maatte give. Det gik derfor i de gamle baner, og det gik ikke godt. Det indsaa ogsaa nogle af de ældre medlemmer, særlig kanske MELTZER, som, efter hvad der er mig berettet, var den, der tog initiativet til allerede i 1852 at faa bevirket valg paa nye direktører, skjønt antallet efter valget i 1850 allerede var ni¹⁾. MELTZER selv traadte af ved denne generalforsamling, men fik i sit og BRØMELS

---

¹⁾ Efter BRØMELS død i januar 1851 8.

sted indvalgt 4 nye mænd: overlæge D. C. DANIELSSEN, rektor HOLMBOE, landskabsmaler REUSCH og amtmand N. VOGT. Af disse mænd døde REUSCH i 1854 og fik derfor ikke stor betydning for museet; VOGT deltog i bestyrelsens forhandlinger til slutten af 1859 og gjorde

LANDSKABSMALER REUSCH.

stor nytte ved forskellige leiligheder; HOLMBOE nægtede først bestemt at gaa ind, men blev siden i en lang aarrække et fremtrædende medlem af bestyrelsen (formand fra november 1853 til juli 1863).

Alle disse tre mænd har man al grund til at mindes med taknemmelighed for det gode arbeide, de

gjorde i museets tjeneste i vanskelige tider og under forhold, som kanske ofte var ganske ubehagelige til-
lige. Men den af de fire nyvalgte direktører, som kom
til at have den uden sammenligning største indflydelse
paa museets udvikling, var DANIELSSEN, der i virkelig-
heden i en meget lang aarrække kom til at indtage
den samme ledende stilling, som stiftamtmand CHRISTIE
paa en saa glimrende maade havde udfyldt i de 24 aar
af institutionens historie.

DANIELSSEN havde været paa tale til medlem af
direktionen allerede saa tidligt som i 1847, og det er i
grunden merkeligt, at han ikke tidligere var bleven
indvalgt. Dels var han en af de faa mænd her i
byen, som beskæftigede sig med naturvidenskab, dels
havde han allerede som examinatus medicinæ i Kri-
stiania vist den interesse for museet, at han gjentagne
gange havde sendt det som gave større samlinger af
norske planter, han selv havde samlet paa ekskursioner
med BLYTT, dels var han allerede i begyndelsen af
40-aarene begyndt at drive medicinske videnskabelige
studier. Hans betingelser for at blive et nyttigt med-
lem af bestyrelsen var derfor langt større end de fleste
af de mænds, som i disse aar blev indvalgte. Der
maa visselig have været et eller andet i veien, og for-
modentlig har dette været, at han var en altfor paa-
gaaende mand til at være velseet blandt bestyrelsens
ældre medlemmer, særlig tænker jeg da paa W. H.
CHRISTIE.

Med de nye mænds indtræden i bestyrelsen kom

der snart nyt liv i affærerne. Det første tegn herpaa var, at amtmænd VOGT i september 1852 sendte direktionen en længere skriftlig forestilling, hvori han kritiserer den hidtidige ordning med hensyn til museets styrelse og foreslaar deling af bestyrelsen i 2 eller 3 afdelinger, »nemlig enten 1, den antikvariske og 2 den naturhistoriske eller de samme 2 og en særskilt tredje for kunstsager«. Forslaget blev anbefalet i en længere forestilling fra A. KONOW, som benytter anledningen til at skrive en liden nekrolog over sit eget forslag til assistentkommission, og todelingen blev vedtaget allerede i slutten af september. Hver afdeling skulde ved aarets begyndelse faa sig tildelt det beløb, hvorover den i aarets løb kunde disponere og skulde derefter selv stille sine affærer uden at spørge den samlede bestyrelse. Dette havde meget snart tilfølge, at bestyrelsesprotokollerne blir yderst fattige paa meddelelser om nye gjenstande, men det havde ogsaa den langt mere vidtrækkende følge, at den afdeling, som var i majoritet i den samlede direktion, tilegnede sig den overveiende del af pengene og forsømte de øvrige samlinger. Fra først af var den antikvariske afdeling i flertal, idet den naturhistoriske kun bestod af DANIELSEN, GRØNNING og W. CHRISTIE samt SARS, den antikvariske af W. H. CHRISTIE, VOGT, PLATOU, KONOW og REUSCH, mens HOLMBOE ikke indtraadte i nogen afdeling.¹⁾

¹⁾ Kaptein MØLLER, som i flere aar havde været kasserer, havde til dette møde fremsendt udmeldelse af direktionen. Han blev dog bevæget til at blive staaende endnu en tid.

Men meget snart blev det alligevel til, at den naturhistoriske samling drog af med den overveiende del af budgettet. DANIELSENS paagaahenhed, støttet til KORENS krav var tydeligvis ikke til at staa imod.

I det samme møde, hvori denne nyordning — som endnu bestaar — blev indført, foreslog HOLMBOE, at man skulde indgaa til ephoratet for det Fastingske legat om at dette, tilligemed hans bibliothek, maatte blive museet overdraget. Dette blev ogsaa gjort og ved kgl. res. af 29de april 1854 blev overdragelsen endelig approberet. Bogsamlingen var, efter museets forhold dengang, ganske stor (600 bind), og om den medfølgende kapital ikke var stor efter nutidens maalestok (ca. 1400 kr.), saa var selv renterne fra en saa liden kapital en velkommen forøgelse af museets daværende budget.

Det meste af den literatur, det Fastingske bibliotek dengang indeholdt, var ikke af naturhistorisk eller antikvarisk indhold. Det var historie, klassisk og nyere literatur, religiøse og filosofiske skrifter etc. At dette bibliotek blev overtaget af museet, synes at være et tegn paa, at det nu var hensigten at udvide bibliotekets plan og gjøre det til et almindeligt offentligt bibliotek for Bergen, en plan, som dog ikke blev realiseret.

Til den næste vigtige forandring i museets stel var det HOLMBOE, som tog initiativet, idet han i begyndelsen af 1853 fremsatte forslag om lovforandring, gaaende ud paa, at de lovbestemmelser, hvorefter kun

medlemmer af foreningen havde adgang til samlingerne, skulde forandres »saa, at enhver dertil gives adgang under saadanne indskrænkninger, som efter direktionens nærmere overveielse findes passende«. En hermed i det væsentlige overensstemmende beslutning blev enstemmig vedtaget paa generalforsamlingen i 1853, og hermed var museet befriet for det præg af en privat og eksklusiv institution, som hidtil havde karakteriseret det. Det var blevet et helt offentligt museum, tiltrods for den private organisation, som bibeholdtes med hensyn til valget af bestyrelse, og kunde herefter med langt større ret end tidligere stille krav om økonomisk støtte til baade stat og kommune. I virkeligheden er denne beslutning en af de for museets fremgang vigtigste begivenheder i dets hele historie og danner et vendepunkt i institutionens udvikling.

Museet var herefter aabent to gange ugentlig for alle og enhver i timerne mellem 11 og 1. Desuden var samlingerne aabne for medlemmer og fremmede hver søndag i de samme timer.

Den nærmeste følge af denne ordning var en overordentlig sterk tilstrømning til de tidligere saa folketomme sale, en tilstrømning saa sterk, at der straks blev tale om at faa gjort en eller anden forandring med ordningen. HYSING foreslog meget fornuftigt, at der skulde indrettes tre ugentlige aabningsdage, men det blev forkastet, hvorimod det, da tilstrømningen fremdeles holdt sig og var saa sterk, »at de besøgende

ikke paa langt nær have kunnet komme ind i bygningen og behørig orden ikke opretholdes» besluttedes, at samlingerne skulde være aabne alle hverdage, men at der af ikke-medlemmer skulde betales en entre af 4 skill. Dette forslag, som jo ubetinget betød et tilbageskridt fra den gratis adgang paa 2 ugedage, blev merkelig nok vedtaget ved hjælp af en koalition mellem W. H. CHRISTIE og HOLMBOE. Alle de andre direktører var imod, og flere af dem havde andre forslag fremme, men ved en liden forvirring i afstemningen blev minoritetsforslaget vedtaget. Heldigvis kom det aldrig til at træde i kraft. PLATOU forlangte sagen optaget til ny behandling, og saa blev det med det gamle, idet en ny form for indskrænkning, som blev foreslaaet af formanden, og som gik ud paa, at det skulde paalægges de besøgende at hente billetter dagen i forveien — hvilke billetter skulde uddeles gratis — heller ikke vandt tilslutning. Det fremgaar af forhandlingerne om denne sag, at det hændte, at der stod folk og ventede paa at komme ind, allerede en time før aabningstidens begyndelse, og at bestyrelsen ikke fandt det forsvarligt at give adgang for mere end 40 mennesker hver dag. Det sidste viser bedre end noget andet, hvor knapt det var om plads i samlingsrummene.

Det var derfor naturligt nok, at noget af det første, de nye reformivrige direktører gjorde, var at søge bygningen udvidet. Forslag herom fremkom fra DANIELSEN i det samme møde, i hvilket HOLMBOES

forslag om fri adgang til museet blev refereret, og resulterede i nedsættelsen af en komite paa tre medlemmer — DANIELSSEN, GRØNNING og MØLLER — som skulde fremkomme med motiveret forestilling til direktionen.

Denne komites indstilling er forfattet af DANIELSEN og er et meget vidløftigt og meget frasefyldt dokument, tiltrods for at den er formet som et andragende til kommunestyret. Der tales udførligt og rigtigt om museet som middel i folkeoplysningens tjeneste. Der tales om, hvad andre byer som Kjøbenhavn, Hamburg, Frankfurt, Lyon, Triest etc. har gjort for sine museer. Der spilles endog paa de halvt religiøse strenge i en lang tirade om, hvordan enhver, der gennemvandrер de naturhistoriske samlinger maa »uimodstaaelig gribes af den almægt, der har frembragt alt, af den uendelige velgjerning, der er nedlagt i dette alt, og af den ufattelige visdom, der er udbredt over den lovbundne regelmæssighed, som gaar gennem dette alt; sandelig dersom ikke beskuerens sjæl er afstumpet for al paavirkning af, hvad der er ædelt, ophøiet og godt, han skal ikke kunne forlade disse samlinger uden at lovprise Guds uendelige storhed.« Men hvad der ikke tales synderligt om, det er bygningens plan og anordning. Saameget faar man dog vide, at det er komiteens mening, at der skal opføres en helt ny bygning for de naturhistoriske samlinger, mens den øvrige del af museet skal vedblive at holde til i det i 1840 opførte hus. »Præsidentboligen« er

derimod faldefærdig og skal helt væk. Til det projekterede naturhistoriske museum har komiteen ladet arkitekt KAAS udarbejde tegninger og foreløbigt overslag, som gaar ud paa en byggesum af 15000 spd. Derimod kan det ikke sees, at komiteen har tænkt paa tomt til nybygningen, som der neppe var mulighed for at opføre paa den grund, man havde, og som derfor havde maattet flyttes ganske væk fra det udskilte antikvariske museum.

Var denne komites plan kommet til gennemførelse, saa var de to samlingsgrene blevet ganske adskilte, og man havde snart faaet to selvstændige museer istedenfor det ene. Men planen vandt ikke bifald. Dels fandt man denne tvedeling uheldig, dels var byggesummen for stor.

Som resultat af andragendets circulation inden bestyrelsen fremkom der nye planer, udarbejdede af KAAS efter VOGTS foranstaltning, og delvis nyt udkast til andragende. Disse planer gik ud paa, at der skulde opføres en ny bygning i lighed med den ældre saakaldte »nye bygning« og forbundet med den med et lidt fremspringende, høiere midtparti (se pag. 142). Det hele kompleks minder ganske paafaldende om den bygning, som senere blev opført efter NEBELONGS tegninger, og ganske sikkert maa KAAS' plan have været den danske arkitekt bekjendt.¹⁾

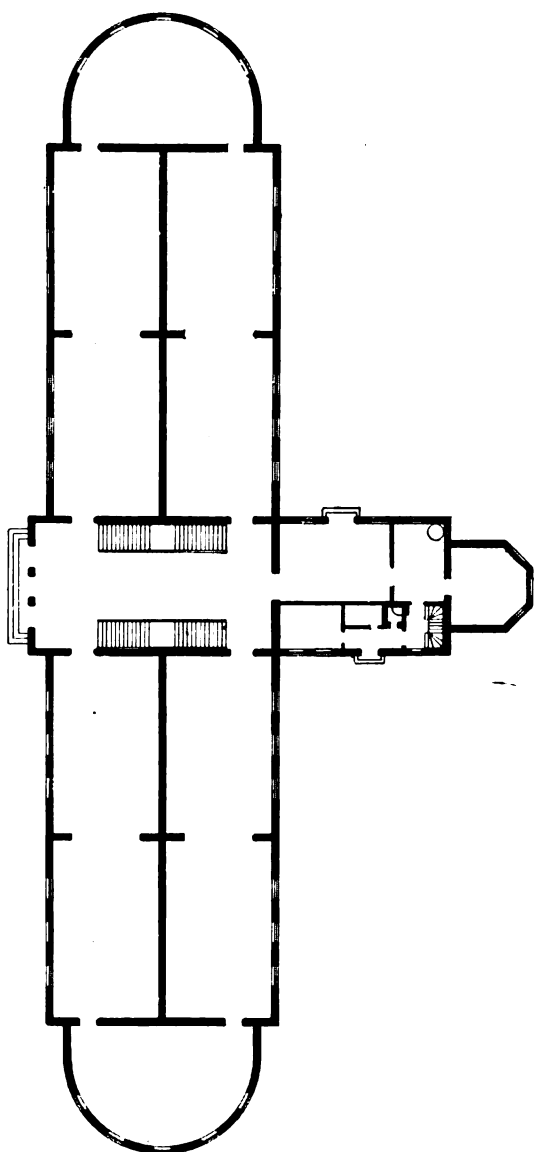
¹⁾ I denne forbindelse maa nævnes, at ogsaa direktionens medlem GRØNNING udarbejdede et udkast til nybygning. Dettes grundplan minder endel om den nuværende bygning med dens to fløie. Det mærkeligste ved det er dog, at der her er reserveret plads til en foredragssal paa 22 × 11 alen

VOGTS forslag, som forøvrigt optog den største del af DANIELSSENS i sig, blev i det væsentlige vedtaget, og der blev indsendt til kommunestyret et andragende om 10000 spd. til opførelse af en tilbygning omtrent som den af KAAS planlagte og af en særskilt mindre bygning, som skulde bruges til bolig for opsynsmanden og til direktionstværelse. Derved vilde man undgaa ildsteder i selve museet.

Ved dette andragende er der en eiendommelighed, at der nemlig tages direkte sigte paa at faa knyttet et større offentligt bibliothek til museet. Især er dette punkt sterkt fremholdt i HOLMBOES koncept til det endelige andragende, hvor der tales om, at Bergen som stiftets aandelige middelpunkt »bør være i besiddelse af en større bogsamling, (helst med tilhørende læseværelse eller værelser) hvor de mænd i byen eller landdistriktet, der ere vante til at betragte læsning som deres fritids glæde, kunne søge denne tilbøielighed tilfredsstillet, og hvor den opvoksende slægt kan vænnes til boglig syssel.« Men ogsaa i selve andragendet er bibliotheket omhandlet som noget, museets bestyrelse vil virke for. Man haaber at kunne udvirke, »at der i den nye bygning kunde frembydes ogsaa et større, samlet, for alle tilgængeligt bibliothek. Trangen til et saadant er, det haabe vi, tilstede. Man maatte søge at samle, hvad der kan samles til et bibliothek, hvor lysten til kundskab kan søge sin tilfredsstillelse. Hvad enten man har for øie de mænd, der er vante til at betragte læsning som deres fritids

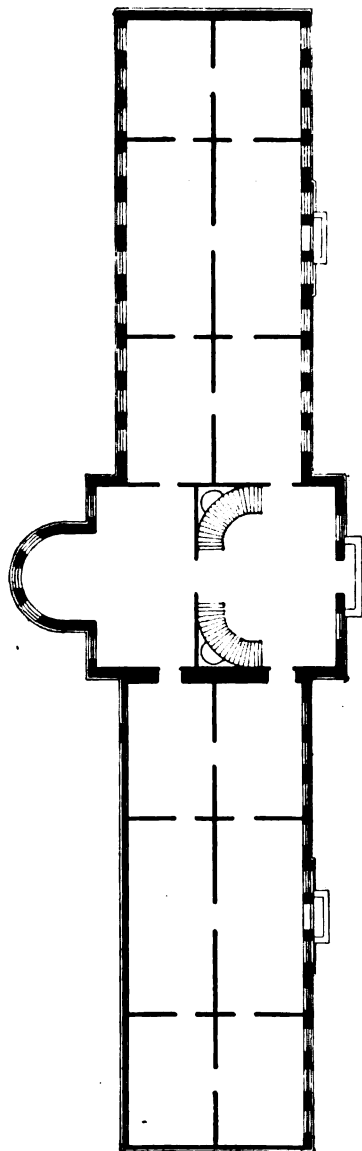
PLAN
AF 1ste ETAGE TIL ET MUSEUM.

KAAS' UDKAST
TIL NYBYGNING FOR NATURHISTORISK MUSEUM.

PLAN AF FØRSTE ÉTAGE.

KAAS' PLAN

TIL UDVIDELSE AF DEN ÆLDRE BYGNING. DET NVE ER MIDTPARTIET OG FLØIEN TILHØIRE.

glæde, den opvoksende slægt eller den indflydelse, et større offentligt bibliothek skulde i længden øve paa forholdene i det hele, antages ønskeligheden at være lige iøinefaldende.« Denne plan forsvandt siden. Museet fik sit betydelige bibliothek, og ved siden deraf er der opstaaet et særskilt »offentligt bibliothek« efter det udmerkede, hos os saa planmæssigt gennemførte princip: at splitte mest muligt. Hvis der her er tale om nogen skyld — hvorefter jeg ikke vil udtale mig i denne forbindelse — saa ligger den forresten visselig hos museets egen bestyrelse med DANIELSSEN i spidsen. Interessen for den videnskabelige del af museets virksomhed slugte hos ham al anden interesse, ialfald i en lang aarrække.

Som følge af museets andragende bevilgede kommunen i oktober 1853 2000 spd. til en ny bygning for museet, »hvilket beløb dog ikke maa anvendes, forinden en fuldstændig byggeplan er bleven repræsentanterne forelagt og af dem er vedtaget.«

Hermed var isen brudt for bevilgningen af kommunale bidrag til museet, og det første skridt havde i dette tilfælde gaaet merkeligt let. Men den bevilgede sum var ikke tilstrækkelig, og resten besluttede man sig til at søge staten om at faa, samtidig som man søgte om forhøielse af det aarlige bidrag til 1500 spd. Ogsaa denne gang var det VOGT og DANIELSSEN, som var forslagsstillere, men den sidste vilde rigtignok gaa lidt længere end det første, idet DANIELSSEN vilde, der skulde andrages om 10000 spd., altsaa et større beløb end

det, som efter overslaget endnu tiltrængtes til en bygning efter KAAS' sidste plan.

Aaret 1853 var i det hele rigt paa begivenheder i museets historie, takket være det nye initiativ, som var kommet ind i bestyrelsen, særlig vel i DANIELSSENS person. Skjønt det

jo er umuligt at vide, har jeg en følelse af, at HOLMBOES forslag til »friadgang for alle« skyldtes DANIELSSENS paavirkning; dette støtter jeg ikke alene til udtalelser fra DANIELSEN selv, men ogsaa dertil, at HOLMBOE saa villigt gik med W. H. CHRISTIE i forsøget paa at faa modificeret den fri adgang i reaktionær retning. Videre fremkom fra DANIELSEN forslaget om ny byg-

N. VOGT.

ning, og endelig var det DANIELSEN, som i slutten af 1853 foreslog de gamle love tagne under revision. Dette blev vedtaget, og karakteristisk nok er det tre af de nye mænd i direktionen, HOLMBOE, VOGT og forslagsstilleren, som bliver valgt ind i den komite, som skal forberede denne sag.

Før vi imidlertid gaar nærmere ind derpaa, skal vi følge byggesagens videre skjæbne. Kun skal jeg paa dette sted tilføie, at den nye aand, der var kommet ind i bestyrelsen, og som havde givet sig udslag i alle disse nye foranstaltninger, som omformede eller truede med at omforme hele museets karakter, den blev meget snart for meget for W. H. CHRISTIE, som derfor i slutten af 1853 erklærede, at han »ikke under nogensomhelst forudsætning« ønskede at vedblive som formand. I hans sted valgtes rektor HOLMBOE, som derfor nu maa have opgivet enhver rest af de betænkeligheder, som gjorde, at han halvandet aar tidligere ikke engang vilde gaa ind i bestyrelsen som almindeligt medlem. Det er vel overveiende sandsynligt, at der er gaaet adskillige begivenheder forud for CHRISTIES fratræden fra en stilling, som han med sin varme interesse for museet visselig har sat stor pris paa, men hvad dette har været, kan ikke sees af protokollerne. At rivninger med DANIELSEN og med KOREN har forbitret den noget tilaarskomne mand hans virksomhed ved museet, er vistnok sikkert, men paa den anden side var CHRISTIE selv neppe let at have med at gjøre. Derpaa kan man kanske se et tegn ogsaa deri, at VOGT nogle aar senere (1856) udmeldte sig af den antikvariske afdeling, hvis formand CHRISTIE var.

For efter denne digression atter at komme tilbage til byggesagen, som jo var det store foretagende i disse aar, saa havde andragendet til stortinget til-

REKTOR HOLMBOE.

følge, at der i 1854 blev bevilget 5000 spd., fordelt paa tre aar, til nybygningen, paa betingelse af, at Bergens kommune eller andre bevilger, hvad der udover dette beløb tiltrænges, men mindst lige meget, som staten havde ydet. For at faa dette beløb tilveiebragt henvendte man sig atter til kommunen, som ogsaa bevilgede de ansøgte 3000 spd.

I begyndelsen af 1855 havde man saaledes faaet sammen de 10000 spd., som efter beregningen trængtes, og det er derfor noksaa overraskende, naar bestyrelsen nu ansøger sparebanken om et tilskud til nybygningen paa hele 10000 spd. til. Mindre overraskende er det, at sparebanken efter lange ventilationer nægter denne bevilgning. Det afskrækkede dog ikke bestyrelsen. I samme møde, hvor afslaget refereres, besluttede man at indsende nyt andragende om enten at faa et aarligt bidrag af 400 spd. for dermed at forrente et laan paa 10000 spd., som agtes optaget til opførelse af den nye bygning, eller et rentefrit laan paa dette beløb. Og dette nye andragende hjalp, tiltrods for, at der ikke kunde henvises til nogen ny byggeplan, som nødvendiggjorde en større bevilgning end den allerede erholdte. Man støttede sig kun til det almindelige ræsonnement, at man trængte en saa stor bygning, som der kunde skaffes penge til at opføre, medens den i de første andragender fremlagte plan roligt blev skudt tilside. Man fik hos sparebanken et rentefrit laan paa 5000 spd., et laan, som man visselig ikke tænkte paa at betale tilbage. Man vidste

jo godt, at den sikkerhed, man bød sparebanken gjennem pant i den nye bygning, ikke betød det ringeste, idet jo banken ikke godt kunde lade sig tilslaa museet, om laanet ikke blev betalt.

Imidlertid havde man ogsaa paa anden maade været virksom ianledning byggesagen, idet man gennem en komite havde ladet undersøge, om der hensigtsmæssig kunde bygges paa den tomt, museet eiede, eller om en anden maatte skaffes. Resultatet blev, at der ikke kunde bygges paa den gamle grund, og at den nuværende tomt, »Rakkerhougen«, som der ogsaa havde været tale om, heller ikke var brugelig. Derimod anbefalede komiteen den saakaldte »Hospitalseng«, og den blev stiftsdirektionen anmodet om at lade museet faa mod erstatning for, hvad den indbragte eieren — St. Jørgens hospital — en yderst ubetydelig sum, da hele indtægten var lidt hø. Stiftsdirektionen fandt dog ikke, at den havde adgang til at bevirke nogen saadan overdragelse, og saa maatte man tage tiltakke med »Rakkerhougen« og andrage kommunen om denne, skjønt man tydeligvis ikke likte den. Dels fandt man, at tomten var kostbar at planere, men især frygtede man for, at denne del af byen skulde blive brugt til garverboder og lignende ting og derfor skaffe museet et ubehageligt naboskab. Endelig mente man, at tomten var saa liden, at privat bebyggelse vilde kunne komme museet for nær. Det sidste var jo rigtigt nok, men forøvrigt har heldigvis bestyrelsens frygt vist sig ugrundet. Bebyggelsen har

taget en saadan retning, at naboskabet er blevet det bedst mulige, og den afsides beliggenhed, som man ogsaa frygtede for, holder ialfald nu paa at forsvinde.

Denne tomt, som tilhørte byen, fik man sig i slutten af 1856 overdraget.¹⁾ Dersom man nu havde villet bygge nogenlunde i overensstemmelse med den oprindelige plan, saa havde man havt penge nok, selv om man altsaa maatte opgive at benytte nogen del af den gamle bygning. Dennes og den gamle tomts værdi, sammen med sparebankens laan, maatte jo være tilstrækkelig til at kunne udvide den projekterede nybygning saameget, at den gav samme rum som den gamle bygning plus dennes tidligere paa-tænkte udvidelse. Imidlertid havde man i al stilhed opgivet den gamle plan og tog sigte paa et langt betydeligere bygwerk. Samtidig som der i september 1856 blev sendt andragende om 1500 spd. aarlig i de næste tre budgetaar, androg man derfor udenvidere staten om et yderligere byggetilskud af 15000 spd. — efterat man forrige gang kun havde andraget om 8000 og bare faaet 5000. Man tager visselig ikke feil, naar man i denne ganske freidige paagaahen ser et udslag af DANIELSENS indflydelse inden bestyrelsen.

---

¹⁾ Der er senere reist tvil om, hvorvidt museet fik den hele Rakkerhoug eller kun en tomt paa denne. Beslutningens ordlyd er i denne henseende ikke tydelig, men det fremgaar af forskellige udtryk i dokumenterne med utvilsom sikkerhed, at museet fik den hele tomt. ~~Denne havde jo ogsaa dengang~~ saa liden værdi, at der ikke var nogen grund for kommunen til at være kneben.

De gamle direktører havde ganske sikkert ikke vovet sig paa et skridt, der var saa frækt, kan man næsten sige. Stortinget gik heller ikke paa den hele bevilgning, og det havde vel ingen ventet, men det bevilgede dog 5000 spd., saa byggefondet kom op i 20000.

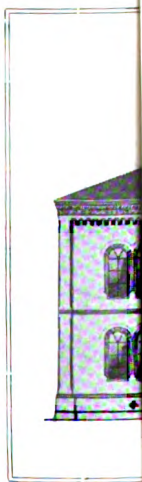
Nu besluttede man at faa nye planer udarbejdede og overdrog til de to arkitekter CHRISTIE og SCHIERTZ at fremkomme med sine projekter. De af disse indsendte forslag var noksaa ens, hvad bygningens grundplan angaar: Et midtparti med to tverfløie, omtrent som den nuværende bygning efter den sidste udvidelse. Men ellers var der liden lighed mellem de to projekter, som de vedføjede gengivelser af facade-tegningerne tydelig viser, og intet af dem var synderlig heldigt, hvad udseendet angaar, saa man har al grund til at være fornøiet med, at bestyrelsen ikke antog noget af dem. Den henvendte sig efter tegningernes modtagelse til professor CHRISTIAN HANSEN i Kjøbenhavn for at faa ham til at udtale sig om dem og eventuelt selv fremkomme med ny skisse. Denne skisse skulde i tilfælde baseres paa en byggesum af 35000 spd., foruden hvad der maatte medgaa til planering og fundamentering.

Denne henvendelse førte til, at man i januar 1859 fik nye bygningstegninger fra arkitekt NEBELONG i Kjøbenhavn. Man lod nu gennem bestyrelsens medlem kaptein DIRIKS indhente tilbud paa opførelse af en bygning efter NEBELONGS tegninger, for at komme paa det rene med omkostningerne, over hvilke

der ikke dengang forelaa nogen beregning fra arkitekten. Det billigste af disse anbud gik ud paa en byggesum af 37000 spd., to andre forlangte 47000. Der manglede altsaa efter dette endnu en god del paa, at byggefondet var stort nok, og man henvendte sig nu atter til de samme kilder, fra hvilke man før havde faaet bidrag — sparebanken, kommunen og staten — om nye tilskud, idet man gik ud fra, at der vilde trænges ialt 40000 spd. Sparebanken, som man først gik til, svarede straks nei, og saa søgte man staten om den hele sum 20000, af hvilket beløb halvdelen blev bevilget i 1860, hvad der vistnok for en ikke ringe del skyldtes HOLMBOE, som denne gang atter mødte paa tinget som repræsentant for Bergen. Det beløb, staten ialt havde bevilget, var jo nu efter tidens forholde ganske stort, men saa havde den til gjengjæld betinget sig, at kommunen skulde overtage bygningens forsvarlige vedligehold,¹⁾ en for museet meget heldig betingelse. Før arbeidet kunde paabegyndes, maatte imidlertid kommunen ud med et yderligere direkte tilskud paa 5000 spd., som blev bevilget efter mange forhandlinger og efter en ivrig debat i repræsentantskabet. Formandskabet havde fra først af afslaaet andragendet, men efter en ny forestilling, og da sagen i alle tilfælde forlangtes indbragt for repræsentantskabet, fraveg dets majoritet sin oprinde-

---

¹⁾ Oprindelig forlangtes kun garanti for, at vedligeholdet skulde være staten uvedkommende. I 1860 formedes saa betingelsen som her angivet.

lige indstilling. Det var DANIELSSEN, som især drev denne sag, hvad der hverken var et let eller behageligt arbejde, da de herrer formænd og repræsentanter ingenlunde var saa særdeles fornøiede med de stadige nye krav, som blev stillede til kommunekassen i anledning den nye bygning. Det kan man egentlig heller ikke fortænke dem i; det var jo faktisk saa, at forudsætningen for den oprindelige bevilgning var en ganske beskeden bygning, medens man nu var kommet op i forpligtelser ligeoverfor et, efter den tids forholde, ligefrem storartet foretagende. Baade kommunen og staten var i grunden tagne ikke saa lidet ved næsen ved den maade, hvorpaa byggeplanerne gradvis var voksede, efterhvert som bevilgningerne blev givne, men denne lidt krogveiede fremgangsmaade havde visselig været nødvendig for at faa det hele til at gaa. Havde man med engang kommet med krav paa bevilgning til en bygning paa 40000 spd., saa var vistnok musébestyrelsen ikke blot bleven mødt med afslag, men den kunde risikeret at mistænkes for en mild form af storhedsvanvid. Nu var 35000 bragt sammen, og saa havde man dertil den gamle bygning og tomt. Gjælden paa denne fik man reduceret, ved at kommunen for at faa et stykke af grunden overtog, hvad man skyldte de uheldige sømænds hjælpekasse (1500 spd.). Der stod da blot aktierne igjen og for at faa disse reducerede, henvendte man sig i 1861 til forskjellige akticeiere om, at de vilde frafalde sit krav paa museet. Denne hen-

vendelse mødtes paa forskjellig maade, men indbragte dog ca. 1500 spd. Den bestemtteste afvisning fik det fra direktionens mangeaarige medlem, konsul A. KONOW, som ikke alene sagde nei i kraftige udtryk, men endog sendte sit svar ufrankeret, hvad der er

A. KONOW.

udtrykkelig antørt i protokollen. Der maa efter dette tydeligvis ligge en alvorligere uenighed til grund for det skridt, KONOW i 1857 havde taget, idet han udmeldte sig af bestyrelsen. Og denne uenighed havde han altsaa ikke glemt.

Samtidig med henvendelsen til aktieeierne udstedtes en almindelig liste til tegning af kontante bi-

drag, hvorved der indkom 2500 spd.

Man indgik nu til kommunestyret om approbation paa tegningerne og om samtykke til at paabegynde byggearbejderne. Dette var nødvendigt af hensyn til de betingelser, kommunen havde knyttet til sine bevilgninger, i den hensigt at sikre sig mod overskridelser og nye krav. Kommunen tog ogsaa sagen meget alvorligt og lod en egen bedømmelseskommis-

sion gennemgaa de foreliggende beregninger. Resultatet var, at man mente at kunne faa bygningen færdig for en sum af 42000 spd., og at tegningerne blev approberede og arbeidet tilladt paabegyndt under ledelse af en bygningskommission, hvis valg formandskabet forbeholdt sig at approbere. Da imidlertid staten fremdeles gjorde vanskeligheder med udbetalingen af sit bidrag, idet den forlangte sikker garanti for, at der kunde skaffes, hvad der maatte trænges udover den byggesum, som allerede havdes, saa var kommunen i oktober 1862 velvillig nok til at overtage fuld garanti for tilveiebringelsen af det mulige underskud.

Hermed var sagen endeligen bragt i havn. Man havde nu bykassen i ryggen, og dermed var den økonomiske side af sagen i den bedste orden for museets vedkommende. For bykassen blev den paatagne forpligtelse ikke saa behagelig. De garantier, som man mente at have i den kommunale komites beregninger og gennem approbationen paa valget af byggekomite, viste sig i dette, som i saa mange andre tilfælde, ganske illusoriske, hvad der vel for endel skrev sig fra, at hverken den ene eller den anden komite sad inde med sagkyndighed, og »det praktiske lægmandsskjøn« viste sig ikke tilstrækkeligt — her som saa ofte siden.

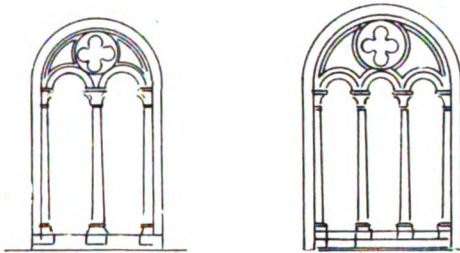
Den kommunale byggekomite bestod af major NORMANN, købmand LEHMKUHL og ingeniør NEUMANN. I de sidste dage af 1862 fik den fuldmagt til at begynde arbeidet og gik straks igang med planering af tomtten og opførelse af bygningen.

Endnu var imidlertid ikke bestyrelsens bekymringer ganske forbi, om de end blev overflyttede paa et nyt felt. Der blev nemlig i begyndelsen af 1863 reist tvil om, hvorvidt de tegninger, som nu skulde befølges, var de samme, som oprindeligt var approberede af kommunen, eller om der i disse var gjort saa indgribende forandringer, at bygningens udseende derved blev et væsentligt andet, end det oprindeligt var tænkt at skulle blive. Denne strid skrev sig fra, at man havde ladet NEBELONG udarbejde detaljtegninger, men bedt ham om ved affattelsen af disse saa meget som muligt at tage hensyn til de økonomiske forhold og derfor foretage de størst mulige indskrænkninger. Dette forlangende efterkom arkitekten særlig derved, at han sløfede anvendelsen af huggen sten til vinduesindfatninger etc. og satte de nuværende jernsprosser ind i vinduerne istedetfor, som fra først af tænkt, at give disse det udseende, som fremgaar af den vedføjede figur. Det var visselig høist ugjerne, NEBELONG gik til disse indskrænkninger, som jo absolut forringede bygningens udseende, men ved hvilke der kunde spares 8000 spd. Det sidste hensyn havde bygningens vedkommende maattet lægge hovedvegten paa, medens opinionen, støttet til udtalelser fra arkitekt CHRISTIE og andre, forlangte den oprindelige tegning fastholdt. Der blev nu indhentet erklæringer fra danske autoriteter om det lidt underlige spørgsmaal: hvorvidt bygningens oprindelige stil var fraveget ved forandringen. Erklæringerne gik ud paa, at stilen nok var noget forandret, men at der ikke kunde

gjøres nogen bedre indskrænkning end denne, hvis indskrænkning var nødvendig. Desværre — kan man trygt sige — blev enden paa overveielserne, at den forenkledte tegning med dens lidet tiltalende, fængselsagtige vinduer blev bibeholdt og endog formelt approberet, efter at bygningen allerede var kommen under tag, i slutten af 1864.

Ved samme leilighed maatte repræsentantskabet finde sig i at gaa paa en ny bevilgning, idet der nu

NEBELONGS OPRINDELIGE TEGNING TIL VINDUER
I 3DIE OG 2DEN ETAGE.

forelaa overslag, som viste en sandsynlig byggesum paa ca. 58000 spd., altsaa 16000 mere, end den kommunale komite havde beregnet. Det er ikke at undres over, at formandskabet giver lidt ondt fra sig i den anledning, men heldigvis havde kommunen selv fra først af taget den hele byggesag i sin haand, saa musebestyrelsen var fri for al tiltale. Den havde jo tvertimod faaet bebreidelser for de forenklinger, den havde indgaaet paa, og ved hvilke der var bevirket besparelser. Og skal eftertiden bebreide den noget, saa maa det ogsaa være disse fravigelser fra den oprindelige tegning, som absolut maa siges at have

berøvet bygningen ikke saa lidet af dens monumentale karakter.

Imidlertid er denne bebreidelse uvæsentlig ligeoverfor den anerkjendelse, man skylder disse mænd, for det udmerkede arbeide, de havde gjort, ved i det hele at faa et sligt byggearbeide istand, ikke større og ikke mere fremskreden i retning af aandelige interesser end Bergen dengang var. Ganske uangrikelig havde deres fremgangsmaade kanske ikke altid været, og lidt krogveie havde de kanske brugt, men muligens dog mindre, end det ser ud til for os nu. Det ser jo ud, som om musébestyrelsen med vilje havde undladt at lægge kortene paa bordet med en gang, og først lidt efter lidt afdækket sine store byggeplaner, men det er vel muligt, at planerne først er opstaaede lidt efter lidt. Det er der adskilligt, som tyder paa.

Et er imidlertid sikkert, og det er, at fremgangsmaaden førte til maalet. Fundamenteringsarbejderne paabegyndtes, som allerede anført, i januar 1863, men blev først færdige i begyndelsen af næste aar, en langsomhed, man ikke kan undres synderlig over, naar man ser de forfærdelig svære fæstningsmure, som blev opførte for at bære bygningen.¹⁾ Den 17de mai 1864

¹⁾ Konduktør ved arbeidet var ogsaa en militær, kapt. MOHR, ialfald en tid.

I februar 1865 udtraadte NEUMANN af komiteen. Der var fra formandskabet sendt denne en skrivelse, hvori meddeles, at der var grund til at tro, der var begaaet misligheder ved udbetaling af arbeidspenge. Formandskabet valgte som nyt medlem konsul JEBSEN, og det viste sig, at en arbeidsformand havde snydt grundigt. Han blev sat under tiltale og dømt.

nedlagdes grundstenen (inskriptionen, indgraveret paa en sølvplade, er gjengivet paa næste side), i december samme aar holdtes kransøl, og næste aars sommer var bygningen saa vidt færdig, at den kunde tages i brug til den internationale fiskeriudstilling, som aabnedes den 7de august. Efter udstillingens slutning var der dog endnu forskjellige efterarbejder at udføre, saa bygningen først i september 1866 formelt blev overdraget museets bestyrelse, samtidig som kommunen overtog de gamle bygninger med tilhørende tomt efter en kjøbesum af 5000 spd., deri indbefattet den gjenstaaende aktiegjæld til et beløb af 1675 spd.¹⁾

Bygningen havde da kostet ca. 64000 spd., som var tilveiebragt paa følgende måde:²⁾

1. Bidrag af staten	20000	spd
2. Do. af kommunen	32000	»
3. Do. af sparebanken	5000	»
4. Do. af private.....	2500	»
5. Indkommet ved salg af den gamle bygning med tilliggende tomt.....	3900	»
6. Diverse (renter etc.)	ca. 600	»

¹⁾ Der blev af magistraten gjort et forsøg paa at faa det ordnet slig, at denne gjæld ikke fulgte bygningen, i hvilken aktieeierne var lovet, men ikke *formelt tilsikret* pantesikkerhed. Dette lidt smaalige forslag gik dog ikke igjennem. Det var jo ogsaa en pølse i slagtetiden.

²⁾ Regnskabet for bygningen findes ikke i museets arkiv. De her anførte tal er uddragne af forskjellige andragender, formandskabsindstillinger etc. 64000 angives af DANIELSEN som bygningens kostende i aabningstalen i 1867. Summerne er ganske sikre undtagen for posterne 2, 4 og 6.

INSKRPTION PAA GRUNDSTENENS SØLVPLADE.

(Forsiden).

Bergens Museum.

Stiftet ifølge Indbydelse af 25 April 1825 af Stiftamtmand W. F. K. Christie og vare dets første Directører foruden Indbyderen, Biskop J. Neumann, Consul A. Konow, Overlærer L. Sagen, Apotheker G. Monrad, Apotheker J. J. Bull, Sproglærer Forvald.

Til denne nye Bygning for Bergens Museum lagdes Grundstenen den 17de Maj 1864, I Kong Carl den XVdes 6 Regjeringsaar.

Toldkasserer W. H. Christie, Overlæge D. C. Danielssen, Overlæge J. A. Holmboe, Kjøbmand Ths. Angell, Overlærer C. Henrichsen vare Museets Directører.

Tegningerne til den udførtes af Professor Nebelong i Kjøbenhavn.

Bygningscommissionen bestod af Kjøbmand H. C. Lehmkuhl, Civil Ingeniør Neumann, Major R. N. Normann.

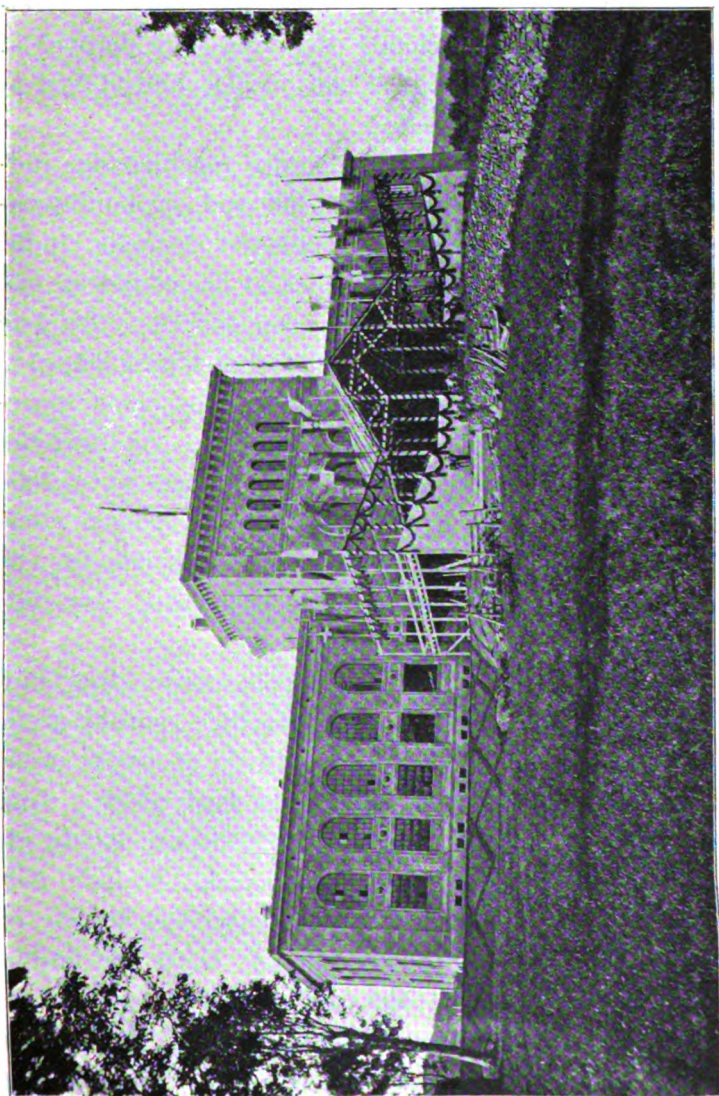
Konservator: Læge J. Koren.

(Bagsiden).

Til Bygningens Opførelse

*bidrog: Norges Statscasse efter Stortingets Bevilling 20000 spd.
Bergens Sparebank som rentefrit Laan .... 5000 ›
Private Mænd, mest i Bergen, omtrent..... 3000 ›
Museet selv omtrent..... 3000 ›
og da disse Summer vare titveiebragte, paatog Bergens Kommune sig at skaffe, hvad der yderligere udfordredes for at faa Bygningen færdig.*

MUSEETS BYGNING
VED AABNINGEN AF FISKEHJUDSTILLINGEN I 1865.

Omend byggearbeidet i disse aar optog bestyrelsens interesse, saa glemte den dog ikke derover at arbeide for forøgelsen af det aarlige budget ved at søge bidragene forhøiede.

I 1850 havde man ikke andre regelmæssige indtægter end statens bidrag paa 800 spd. og kontingenten. Paa dette punkt blev budgettet staaende, indtil det fra 1ste juli 1854 lykkedes at faa et bidrag paa 400 spd. af sparebanken. Tre aar senere — fra 1ste juli 1857 — blev statstilskuddet forhøiet med 200 spd., og fra begyndelsen af samme aar blev ogsaa sparebankens bidrag forøget til det dobbelte, saa budgettet for 1858 kunde gjøres op med en indtægt af ca. 2000 spd., hvoraf 1800 var offentlige bidrag. Nogen yderligere forøgelse af tilskuddene opnaaedes ikke før ved udgangen af det afsnit af museets historie, som vi i dette kapitel behandler.

Det har sin interesse at se, hvorledes disse indtægter fordeles mellem de forskjellige samlingsgrene i disse aar, idet dette giver et billede af, hvilke interesser, som var de raadende inden bestyrelsen. Lige til bestyrelsen blev delt i to afdelinger, havde de enkelte samlingsgrene ikke noget særskilt budget. Alle samlinger stod under den hele bestyrelses ledelse og havde en fælles konto i regnskabet. Dette blev anderledes efter delingen, idet der fra 1854 af indrettes særlige konti for hver afdeling. Men i det nævnte aar er det rigtignok kun den naturhistoriske afdeling, som i det hele forekommer i regnskabet, idet den

drager af med 376 spd., saa der — naar renter og lønninger er betalte — ikke er noget tilbage til de andre samlinger. Det bemerkes udtrykkelig, at den historisk-antikvariske samling i nævnte aar kun har faaet en saa uvæsentlig forøgelse, at den ikke engang gjøres til gjenstand for omtale i aarsberetningen. I de følgende aar er denne samling nok altid med i regnskabet, men dens udgifter varierer mellem saa smaa summer som 54 og 135 spd., medens den naturhistoriske samling faar indtil næsten 500 daler. Det maa dog bemerkes, at der i disse aar altid er en særskilt konto for »kunstsager og bøger« — mellem 52 og 300 spd. — saa ialfald malerisamlingen ikke gaar ind under den antikvariske afdelings annuum. De øvrige poster paa budgettet er i disse aar: *renter*, fra først af 188, senere 63 spd., *lønninger*, 6 à 800, og en post, som kaldes *omkostninger*, og som omfatter vedligehold af bygningerne, fragt etc. Denne løber i enkelte aar op til over 400 spd., men holder sig dog i regelen adskillig under dette beløb, tiltrods for, at den forfaldne tilstand, hvori den ældste bygning befandt sig, maatte bevirke mange udgifter til reparation.

H. C. Danielssen

EFTER ET BILLEDE I BERGENS MUSEUM FRA 1858, MALET AF ASKEVOLD.

Som ovenfor nævnt fremsatte DANIELSSEN i 1853 (11te november) forslag om revision af lovene, og der blev i den anledning nedsat en komite paa tre medlemmer, HOLMBOE, VOGT og forslagsstilleren, som skulde fremkomme med indstilling til de nødvendige forandringer. Paa grund af bestemmelsen i de gjældende loves § 34 (hvorefter forandringer i lovene skulde fremlægges mindst 3 maaneder før generalforsamlingen) kom denne komites forslag, som blev refereret i bestyrelsesmøde den 9de mai 1854, ikke til behandling før paa generalforsamlingen i 1855, hvor det blev enstemmig vedtaget, hvilket ikke vil sige saa ret meget, da der ikke var mere end 11 medlemmer tilstede, bestyrelsen indbefattet.

De nye love udmerkede sig fremfor de gamle ved en glædelig kortfattethed, men var i grunden ellers ikke synderlige forskellige fra dem. De indførte ikke paa noget punkt nogen ny ordning i museets styrelse, og forsaavidt kunde man gjerne vedblevet at leve under de gamle statuter. Paa enkelte punkter var endog de gamle bestemmelser bedre end de nye, idet disse bl. a. berøvede direktionen adgang til at udnævne »overordentlige medlemmer«, som anerkjendelse for tjenester, der var vist museet. Denne adgang havde været meget lidet brugt, men kunde visselig gjort adskillig nytte. Det er jo en af de faa maader, hvorpaa en institution som museet kan vise de mænd en opmærksomhed, som paa den ene eller den anden

maade har fremmet dens interesser. Ved siden af denne bestemmelse bortfaldt en hel mængde overflødige forskrifter om formandens, sekretærens og kassererens pligter, om direktionsmedlemmernes nøgler, om opsynsmanden, om de samlinger, museet skulde omfatte og fremfor alt om de aarlige udstillinger og adgangen til disse. Istedetfor de gamle bestemmelser om uddeling af adgangstegn til medlemmer og dem, som have skjænket gaver til museet, traadte den enkle og greie forskrift: Direktionen har at sørge for, at adgangen til museets samlinger bliver saa fri som ske kan, uden skade for indretningen. Dette var imidlertid kun en lovformelig fastslaaen af et forhold, som allerede var etableret, og det samme var tilfældet med bestemmelserne om bestyrelsens deling i de to afdelinger, hver med sit særskilte budget. Om hensigtsmæssigheden af denne deling kan der — som allerede nævnt — reises tvil, men godt var det ialfald, at DANIELSEN ikke hverken gennem sine nye love eller gennem den af ham fra først af planlagte form for nybygning fik *det* til, som han egentlig stræbte imod: at faa museet delt i to helt uafhængige institutioner, en antikvarisk og en naturhistorisk. At en saadan fuldstændig deling virkelig engang var hans maal, fremgaar af, hvad han sagde i sin aabningstale ved den nye musébygning's indvielse, »at denne sidste udvei« — den fuldstændige deling — »vilde bringe det fuldkomneste resultat«, men af hensyn til de lokale forhold havde maattet opgives.

Om DANIELSSEN end denne gang maatte opgive sit splittelsesforsøg, saa opgav han dog ikke derfor den opfatning, at antallet af samlinger i museet maatte indskrænkes. Denne indskrænkning var et karakteristisk træk i den politik, som blev fulgt under hans ledelse i de kommende aar, og var kanske nødvendig af hensyn til de samme »lokale forhold«, som i 50-aarene forhindrede den paatænkte splittelse.

I bestyrelsens sammensætning skeede der i disse aar endel forandringer, som tilslut maa omtales. PLATOU forflyttedes i 1853 til Kristiania og udtraadte følgelig af direktionen. Næste aar flyttede SÆRS til Kristiania som professor, MØLLER befordredes til brigadeintendant i 1ste akershusiske brigade og flyttede fra byen i marts 1854. Og endelig døde samme aar REUSCH og A. GRØNNING. Til supplering af bestyrelsen foretoges derfor valg ved generalforsamlingen i 1855. De valgte var konsul CARL KONOW, kaptein DIRIKS og toldkasserer STEEN, men af disse var det kun DIRIKS, som uden videre modtog valg. STEEN nægtede bestemt, og KONOW gik vel ind paa at fungere som kasserer — hvad MØLLER tidligere havde været — men frasagde sig forøvrigt al andel i museets bestyrelse.

I de følgende aar udtraadte A. KONOW (1857), W. CHRISTIE og N. VOGT forflyttedes i 1859 og DIRIKS i 1864. I disses sted indvalgtes hospitalslæge J. A.

KAPTEIN DIRIKS.

HOLMBOE i 1859, og da konsul CARL KONOW fra begyndelsen af 1857 frasagde sig kassererforretningerne, blev disse overtaget af købmand THS. ANGELL, som fra slutten af 1861 tillige optræder som medlem af bestyrelsen, uden dog nogensinde at være indvalgt som saadan. Paa mere regelmæssig maade kom adjunkt, senere rektor HENRICHSEN i 1863 ind i bestyrelsen,

hvor han dog denne gang kun blev staaende en kort tid, men hvoraf han, efter i 1876 at være kommen tilbage til byen, blev et virksomt medlem i mange aar.

Som direktionens formand fungerede HOLMBOE ligetil juli 1863, da han erklærede at ville udtræde af bestyrelsen. Han var dengang allerede meddelt afsked fra sit embede paa grund af øiensvaghed og flyttede

snart efter til Kristiania. Uden at nyt valg kan sees at være foretaget, fungerede W. H. CHRISTIE derefter som formand et halvt aars tid, indtil han i januar 1864 nedlagde sin funktion. I hans sted valgtes DANIELSSEN, hvis valg formodentlig har været anseet som ganske selvfølgeligt, ellers var vel ikke en saapas vigtig sag bleven afgjort i et møde, hvor der foruden CHRISTIE og DANIELSSEN kun var et medlem af bestyrelsen tilstede.

Med DANIELSSENS valg til formand var den, som allerede i flere aar ved sin indflydelse og energi havde været den virkelige leder, ogsaa i formen blev sat i spidsen for museets styrelse, og vi gaar nu ind i et nyt afsnit af museets historie.

DANIELSSEN SOM BESTYRELSENS PRÆSES, 1864 TIL 1892.

DANIELSSEN. — Økonomisk fremgang. — Den nye bygning indvies og tages i brug. — Det første legat. — Udskilning af malerisamlingen. — Verkstedsbygning opføres. — Udvidelse af grunden. — Kommunen og museet. — Offentligt bidrag til museet. — Forandringer inden bestyrelsen. — KOREN og HYSING. — Nye funktionærer. — Minder fra OLE BULL. —

Fra 15de juni 1864 til sin død den 13de juli 1894 var DANIELSSEN præsens i museets direktion og tillige formand i den naturhistoriske afdeling af bestyrelsen. Og det var ikke nogen tom form, naar han i disse tredive aar stod i spidsen for museets fællesanliggender og for arbeidet inden den afdeling, som under hans ledelse allerede før 1864 havde svunget sig op til at blive den vigtigste af museets afdelinger, og som i hele denne periode beholdt sin favoriserede stilling. DANIELSSEN var ikke blot i stillings medfør museets første mand i denne aarrække, men han var ogsaa i rent faktisk henseende — naar man kanske bortser fra de sidste par aar — den ledende mand inden bestyrelsen og inden sin afdeling, paa ganske samme

maade, som CHRISTIE havde været det i de første 25 aar af museets historie for den samlede institutions vedkommende. Han opretholdt denne ledende stilling, tiltrods for de noksaa mange forandringer i bestyrelsens sammensætning, som selvfølgelig var uundgaaelige i dette lange tidsrum, og tiltrods for, at den største del af det direkte arbejde med samlingerne, lidt efter lidt, gik over fra bestyrelsens medlemmer til de lønnede funktionærer. Grunden hertil var ganske enkelt den, at DANIELSEN i næsten hele denne tid overtog det arbejde ved museet, som ellers udføres af den lønnede direktør. Han havde sin faste daglige kontortid i lighed med de andre funktionærer og havde derfor en for et bestyrelsesmedlem enestaaende anledning til at følge og til at gribe ind i det daglige arbejde. Og den kjendskab til dette, som han derved erhvervede, maatte dernæst med nødvendighed give ham en meget stor indflydelse inden bestyrelsen, naar museets sager afhandlede i møderne, idet ingen af de andre, hvor interesserede de end var, tilnærmelsesvis kunde være saa godt orienterede som han i de ting, som forelaa til afgjørelse. Men hans daglige nærvær paa museet hver formiddag bevirkede ogsaa, at særdeles mange mindre sager, som, hvis alle former skulde været overholdte, burde været henviste til den samlede bestyrelses eller til afdelingens afgjørelse, blev afgjorte af ham alene. Og dette var atter til den største fordel for en grei, ensartet og rask administration.

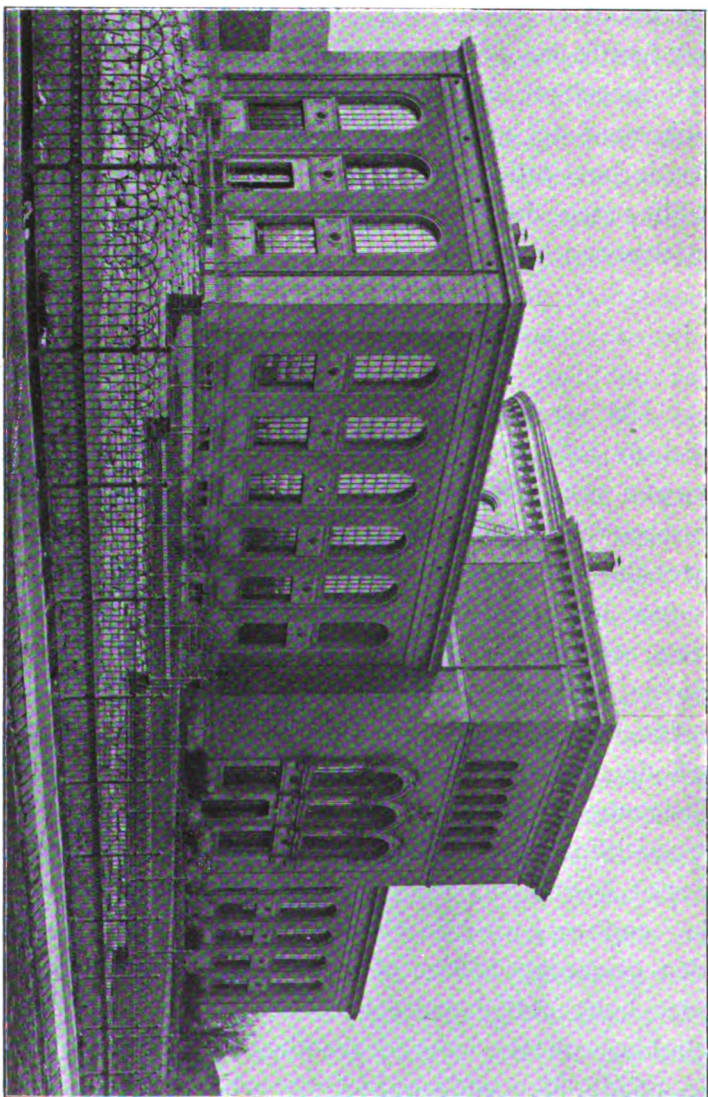
Selvfølgelig kan der være en fare ved et sligt personligt styre, hvis den mand, som er lederen, mangler tid eller evne til at være det. Men det var ikke tilfældet her. DANIELSSENS embedsgjerning optog meget af hans interesse, men hans arbejdskraft levned ham alligevel saa meget otium, at han kunde udføre, hvad der ikke var langt fra en mands fulde arbeide i museets tjeneste. Og dertil kom, at DANIELSSEN under sine ophold i udlandet havde havt anledning til at se adskilligt af fremmede museer, og at han var fagmand paa ialfald det ene af de omraader, som laa ind under hans administration. Naar jeg saa tilføier, at DANIELSSEN havde evnen til at anerkjende andres initiativ og arbeide og ikke led af den feil, som er ganske hyppig blandt mænd i lignende stillinger, at intet uden det, de selv finder paa, skal due til noget, saa har jeg dermed skisseret de egenskaber, som gjorde ham til den naturlige leder i alle disse aar, og som ogsaa gjorde — hvad der ikke er det mindst vigtige — at museets funktionærer sluttede sig nær til ham og gjerne fandt sig i hans ledelse. Dette sidste er selvfølgelig ikke saaledes at forstaa, at alting hver eneste dag gik saa ganske glat, og at der ikke var stunder, hvor de vrede følelser kunde være de fremherskende baade fra hans og fra de andres side. Men han var fri for al smaalighed, og om sinnet ofte kunde tage ganske godt tag i ham, saa var det ikke langvarigt. Det gik hurtigt over og afløstes umiddelbart af det gamle, varme forhold — vel at merke, hvis

det gjaldt en mand, hvis evner og gode vilje DANIELSEN troede paa. Derpaa kom det i forholdet til DANIELSEN meget an, men da han havde et ganske skarpt blik, naar det gjaldt at bedømme personer, som han havde havt anledning til at se paa nærmere hold, saa faldt ogsaa denne egenskab sammen med museets interesse.

Der var ingen større ydre begivenheder i museets historie i de 30 aar, vi her har med at gjøre. Bygningen var i 1864 saa nogenlunde færdig, og dens fuldførelse var ialfald ganske sikret gennem kommunens garanti. Noget større byggearbejde blev ikke udført i disse aar, naar man bortser fra den biologiske station, som skal behandles i et særskilt afsnit. Lovene havde ogsaa ved forandringen i 1855 faaet den skikkelse, som de vedblev at have lige til 1892. Da undertog de, under DANIELSENS medvirken, en gennemgribende forandring, som derfor naturligen i vor fremstilling danner overgangen til et nyt afsnit, tiltrods for at DANIELSEN vedblev at fungere som præsens i to aar endnu; i disse to aar gav han dog mere og mere den personlige ledelse af museets anliggender fra sig, idet han fuldt bevidst arbejdede hen til, at andre skulde overtage hans virksomhed under nye former.

I alle disse aar kunde derfor arbeidet koncentreres paa den indre udvikling af museet som videnskabelig

BERGENS MUSEUM 1866—1898.

institution og paa fremme af dets arbeide i den almindelige oplysnings tjeneste. I begge disse henseender blev meget udrettet, men jeg vil straks fremhæve, at det var den videnskabelige virksomhed, som det laa DANIELSSEN nærmest at arbeide for, og som derfor især blev fremmet. Og det maa ogsaa nævnes, at det var den videnskabelige virksomhed paa det naturvidenskabelige omraade, som i første linje interesserede ham. Oldsamlingen, og hvad dertil hørte, laa ham alle dage fjernt, og om han end baade ved den ene og den anden leilighed kunde sige smukke ord om betydningen af denne gren af museets virksomhed, saa var de ikke synderlig hjertelig mente. Han havde maattet finde sig i at tage den antikvariske afdeling med ind i den nye bygning, og da den engang var der, saa var han glad for, hvad fremgang den kunde gjøre — naar det blot ikke kostede formange penge. Var spørgsmaalet blevet stillet ham, saa vilde han visselig aldrig været i tvil om, at fundet af et for den norske fauna nyt dyr var af langt større vigtighed for videnskabens fremme end det merkeligste gravfund, og derfor vilde han langt hellere skaffe penge til zoologiske undersøgelser — selv om disses udbytte kunde være tvilsomt — end være med paa at bevilge til antikvariske formaals fremme, selv om der laa noksaa sikre resultater og ventede paa at bringes for dagens lys. Der var lidt af fanatikeren i ham, naar det gjaldt naturvidenskabelige formaal, men heri laa netop en af hans sterkeste sider, naar det gjaldt at tvinge ud

af de mere eller mindre uforstaaende myndigheder den nervus rerum, som ikke blot trænges til krigsførsel.

Den fremgang, museet gjorde i denne aarrække, maales kanske bedst ved sammenligning af regnskaberne for 1864/65 og for 1892. Indtægterne i disse to regnskabsaar — bortset fra kassabeholdningen — udgjorde følgende summer:

	1864/65	1892
Bidrag af statskassen	kr. 4800	kr. 14000
« - sparebanken	« 3200	» 8000
« - brændevinssamlaget		» 5000
Medlemskontingent og diverse	« 670	» 830
	kr. 8670	kr. 27830

Indtægterne er med andre ord mere end tredoblede i disse aar. Lige illustrerende er udgiftsposternes stigning, som fremgaar af følgende sammenstilling:

	1864/65	1892
Gager og lønninger	kr. 3600	kr. 14966
Fællesudgifter	» 892	« 2463
Naturhistorisk afdeling	» 2184	« 3544
Antikvarisk —	» 316	» 2821
Bøger (i 1864 tillige kunstsager)	» 1218	» 4051
	kr. 8210	kr. 27845

Men endnu større er den økonomiske fremgang, hvis man tager hensyn til stigningen i formue. I 1864 eiede museet intet udenfor samlingerne og bygningen,

og paa denne sidste havde der indtil for kort tid siden hvilet en betydelig gjæld. I 1892 eiede den samme institution en kapital paa ca. 168000 kr. og kunde disponere til videnskabelige formaal (deriblandt publikationer) renterne af 93000 kr. af denne kapital, medens resten af renterne var bestemte til kapitalforøgelse. Indtægtsbudgettet var altsaa i virkeligheden ca. 32000 kr., d. v. s. ikke saa langt fra det firdobbelte af, hvad det var 28 aar tidligere. Men denne store forøgelse var selvfølgelig ikke opnaaet med en gang. Fremgangen var meget gradvis og kostede meget arbejde, baade ligeoverfor de kommunale institutioner og staten.

En god hjælp i arbeidet for forøgelse af indtægterne havde man i begyndelsen af denne periode derigjennem, at DANIELSSEN fra 1862 til 1864 og senere fra 1871 til 1876 var medlem af stortinget og derfor havde adgang til paa det afgjørende sted at kunne støtte museets bestræbelser for at opnaa øgede bidrag af statskassen, baade gennem sin officielle deltagelse i sagernes behandling og kanske endnu mere ved underhaandspaaavirkning ligeoverfor sine kolleger — en arbeidsmaade, som DANIELSSEN med sit elskværdige væsen havde let for at benytte sig af paa en effektiv maade. Og ogsaa naar det gjaldt bevilgninger fra de kommunale institutioner var den indflydelse, DANIELSEN sad inde med som læge og videnskabsmand af europæisk maal og anseelse, en stor støtte for den institution, som i alle disse aar laa hans hjerte saa nær.

DANIELSSEN I SIT ARBEIDSRUM.
EFTER FOTOGRAFI TAGET PAA MUSEET I SLUTTEN AF 80-AARENE.

Naar jeg her saa sterkt har fremhævet DANIELSSENS arbeide for museets fremgang disse aar, saa er det en selvfølge, at jeg ikke dermed vil have sagt, at de øvrige medlemmer af bestyrelsen ikke arbeidede med baade interesse og fremgang for den institution, de var sat til at lede. Og lige saa klart er det, at de lønnede funktionærers arbeide i alle disse aar var af den aller største betydning for fremgangen paa alle omraader. Det daglige arbeide, med vedligehold af samlingerne og en væsentlig del af den videnskabelige bearbejdelse af det indkommende materiale, hvilte paa konservatorerne, hvis antal i denne periode voksede fra to til fem, hvis man medregner HYSING, som dog i de senere aar gik over fra «adjungeret konservator» til væsentlig at være bibliothekar. Og omend DANIELSEN var den ledende i bestyrelsen i det hele og i den naturhistoriske afdeling, saa stod der, selv inden denne, i lang tid sagkyndige mænd ved hans side, og paa den antikvariske afdelings sager øvede DANIELSEN ingen nævneværdig indflydelse, dens anliggender var helt og holdent lagt i hænderne paa afdelingens bestyrelse og konservator, dette saaledes at forstaa, at i den første del af det her omhandlede tidsrum laa ledelsen og arbeidet væsentlig i direktørernes, i den senere del væsentlig i konservators haand.

Den første større begivenhed efter DANIELSSENS valg til direktionens præses var indvielsen af den nye bygning. Efter fiskeriudstillingens slutning den 18de september 1865 blev bygningen ryddiggjort og endel efterarbejder udførte, samtidig med at der blev truffet forberedelser til samlingernes overflytning til de nye lokaler, derigjennem, at der blev anskaffet skabe til disse. Tegningerne til disse blev udførte af arkitekt CHRISTIE, for den historisk-antikvariske afdelings vedkommende, medens den naturhistoriske hjalp sig uden arkitektassistance. Først i slutningen af 1866 var man kommet saa langt, at indflytningen for alvor kunde begynde, og ikke før i august næste aar var den gamle bygning ryddiggjort, saa den kunde overdrages den nye eier: Bergens kommune. Men selv paa dette tidspunkt var samlingernes ordning i de nye lokaler ingenlunde afsluttede, hvad der var rimeligt nok med den daarlige assistance, man havde at raade over, særlig i den antikvariske afdeling. Denne havde jo ingen egen konservator, idet HYSING, som efter en ny ordning af hans post i 1866 nærmest skulde varetage afdelingens arbeide, for det første var bibliothekar og dernæst meget lidet kyndig paa det antikvariske omraade. Og ingen af de mænd, som sad i afdelingens bestyrelse kunde ofre synderlig meget personligt arbeide paa museets anliggender. W. H. CHRISTIE var for gammel til, at meget arbeide kunde ventes af ham, og de nye mænd, som stod ved hans side, var for meget optagne af sin embedsvirksomhed og var dertil

ikke i synderlig grad sagkyndige. Det var derfor nødvendigt, for at faa omordningen fremmet med nogenlunde hurtighed, at indforskrive en kyndig mand hertil. Der skeede henvendelser i den anledning til senere professor RYGH og til NICOLAYSEN, hvilken sidste i 1867 kom til Bergen for at besørge ordningen af afdelingens samlinger. Dette arbejde var afsluttet i juni 1867, og samtidig var de naturhistoriske samlinger bragt nogenlunde i orden under KORENS og DANIELSSENS ledelse, og den nye bygning kunde følgelig nu aabnes for publikum.¹⁾

Den høitidelige aabning af den nye bygning, hvortil var indbudt byens autoriteter og museets medlemmer samt bidragsyderne til byggefondet med damer, fandt sted den 4de juli, idet valget af dag kanske ikke har været ganske upaavirket af det hensyn, at den nævnte datum tillige var DANIELSSENS fødselsdag. Aabningshøitidelighederne foregik i den endnu ikke indredede malerisal (3die etage) og begyndte med afsynnelsen af første del af en kantate, forfattet af nuværende direktør for kunstindustrimuseet, JOHAN BØGH, dengang en ung mand, som forberedte sig til artium. Derefter holdt DANIELSEN en tale af en forskrækkelig længde, hvori han bl. a. gav en noksaa fuldstændig historisk udsigt over museets udvikling i den, siden grundlæggelsen for vel 40 aar siden, forløbne tid. Talen var

---

¹⁾ Til indredningsarbeidet var af staten for terminen 1866—69 bevilget 1000 spd. en gang for alle.

i virkeligheden et foredrag, som det maa have taget halvanden times tid at aflevere, og som jeg paa grund af denne længde ikke har fundet grund til at aftrykke, særlig da den historiske fremstilling, som er foredragets indhold, i udvidet form gjenfindes i denne bog.¹⁾

I slutningen af sin tale anmeldte DANIELSEN, at »en brav bergenser, af kjærlighed til sin fødeby og af interesse for museets gavnlige indflydelse paa videnskab og folkeoplysning, har skjænket indretningen 7000 spd., hvis renter i sin tid bliver at anvende i videnskabelige øiemed«. Dette var det første af de legater, som blev oprettede i tilknytning til museet, og den brave bergenser, som saaledes gjorde begyndelsen, var konsul JOACHIM FRIELE i Quimper.

Efter talen blev deltagerne i høitideligheden førte rundt i de nye samlingsrum, som vel dengang maa have gjort et noget tomt indtryk i sammenligning med de gamle bygningers overfyldte lokaler, men hvor gjenstandene selvfølgelig ogsaa kom ganske anderledes til sin ret. Det var vel egentlig først nu, at publikum kunde faa et indtryk af, hvilken ganske betydelig samling i de forskellige retninger byen var i besiddelse af, en samling, som langt overgik, hvad byer, af lignende størrelse som Bergen, i andre lande havde at opvise. Jeg tror i virkeligheden, man tør sige, at samlingen — ialfald den naturhistoriske og antikvariske — stod ganske

---

¹⁾ Talen er i sin helhed gjengivet i Bergensposten for 10de og 11te juli 1867. Kantaten er aftrykt i tillægget.

høit, selv om man som sammenligningspunkt valgte de samlinger, som dengang fandtes i de større, ja selv i endel af de største byer i udlandet. Den voldsomme udvikling, som de store nationalmuseer i de senere aar har gennemgaaet, og som i alle retninger har bragt dem op til en høide, som man i en provinsby i et lidet land med smaa resourcer aldrig kan tænke paa at naa frem til, var dengang ikke mere end saavidt begyndt. I London, Paris, Wien og Berlin var de store samlinger — særlig de naturhistoriske — anbragte i yderst utilfredsstillende lokaler, og om gjenstandene i Bergens Museum lod meget tilbage at ønske, hvad præparation og opstilling angik, saa var dette mangler, som var yderst fremherskende ogsaa i datidens største samlinger. Den taxidermiske teknik var i sin barndom. Den høie udvikling, den senere har naaet, og som det af økonomiske grunde er saa vanskeligt for et mindre museum at følge med i, skriver sig fra de sidste par decennier. I sammenligning med andre museer turde derfor Bergens Museum ved aabningen og i de nærmeste decennier derefter have haft en glansperiode, som ikke vil vende tilbage, fordi de store museers fremgang, efterat den først for alvor er begyndt, paa grund af de større hjælpemidler, nødvendigvis maa gaa saa meget raskere, end man kan tænke paa under mindre forhold. Men opgaven for et mindre museum som vort er jo heller ikke den, at forsøge paa at optage konkurrancen med de store nationalmuseer med deres umaadelige midler og store

maal. Det gjælder at gjøre mest mulig nytte til fremme af videnskabelig forskning og til fremme af den særlige oplysning, som museer, og de alene, kan meddele — under de forholde, under hvilket museet virker og med erkjendelse af den begrænsning, som disse forholde paalægger.

Erkjendelsen af en saadan begrænsnings nødvendighed var ikke den sterke side ved DANIELSSENS ledelse af museets anliggender. For den naturhistoriske samlings vedkommende var hans maal en generel samling, uden nogen begrænsning. Alt, hvad man kunde faa fat i, var velkomment, og om dette end kunde være fuldt rigtigt for de indenlandske sagers vedkommende, saa var det en farlig politik, naar det gjaldt udenlandske dyr etc., idet man let kunde faa ting, som nok kunde være »sjeldne« og interessante i og for sig, men som det egentlig ikke var saa svært væsentligt at anvende penge og plads paa at kunne vise vort publikum, og som der heller ikke i videnskabeligt øiemed var brug for i et norsk lokalmuseum. I begyndelsen gjorde jo denne mangel paa en fast plan ikke synderlig. Der var allesteds saa store huller, at det meste af, hvad man med de smaa midler kunde skaffe sig, var tjenligt til udfyldning af disse. Men det varede ikke mange aar, før nyerehvervelserne til den zoologiske samling blev saa store, at der opstod mangel paa plads. Principet var jo ogsaa dengang i vort som i alle andre museer det: at alting skulde udstilles saaledes, at det kunde besigtiges af enhver af de besøgende.

Der var ikke tale om at skjelne mellem de sager, som det almindelige publikum kunde have interesse af, og de andre gjenstande, som for dette var uden al betydning, men som af hensyn til fagmændenes videnskabelige arbejde maatte have i museet og være tilgængelige for dem, som havde brug for dem. Dette system, som først i de senere aar er bleven forladt i endel af udlandets museer, var — selvfølgelig kan man trygt sige — det herskende i hele DANIELSSENS tid og det eneste, han kjendte fra sine besøg i udenlandske museer, særlig det i Paris, hvor det i forbigaaende sagt endnu ikke er opgivet. Men dette system fordrer megen plads, og det varede ikke mange aar, før der manglede udstillingsrum i den nye bygning, og før dertor en indskrænkning af den ene eller anden art med nødvendighed paatvang sig.

Pladsmangelen førte imidlertid ikke til en indskrænkning i planen for, hvad der indenfor de enkelte afdelinger blev at anskaffe og udstille, men til, at en hel afdeling blev udskilt af museet. Der blev gjort en amputation af den del af samlingen, som interesserede de ledende mindst, og som man forresten ogsaa af rent tilfældige aarsager havde havt mest bryderi med.

Den nye bygning var i hovedsagen opført i to etager, men midtpartiet var, som tegningerne paa pag. 161 og 175 viser, ovenover disse forsynet med en ganske høi tredie etage, den saakaldte taarnsal, som blev bestemt til lokale for malerisamlingen. Af arkitektoniske

hensyn var denne sal noksaa slet forsynet med vinduer, og der blev derfor snart anbragt overlys i den. Disse lækkede imidlertid uophørligt, og desuden var murene ikke til at faa ganske tætte. Der blev forsøgt med anbringelse af panel rundt hele salen, men det nyttede ikke noget, der var fremdeles fugtigt, saa der i 1873 endog kom en energisk henvendelse fra ADOLF TIDEMAND, hvori han udtalte, at salen var ganske ubrugelig til sit øiemed, og at malerierne var udsatte for at gaa aldeles tilgrunde, ja delvis allerede beskadigede i betænkelig grad. Der maatte selvfølgelig have kunnet være en udvei til at faa lokalet tættet og tørret, ligesom der var den bedste anledning til at skaffe det en betydelig udvidelse for ringe bekostning ved anbringelsen af et galleri, en plan, som allerede havde været under overveielse umiddelbart efter museets overtagelse af bygningen. Imidlertid havde man brug for lokalet til andre samlinger, og man besluttede sig nu til at faa malerierne helt væk fra museet og overdraget til kommunen.

Om denne sag førtes der vidtløftige forhandlinger, som ikke blev mindre indviklede derved, at byen imidlertid var kommen i besiddelse af en anden — om end meget ubetydelig — begyndelse til et offentligt billedgalleri. Det synes, som om museets direktion udelukkende eller væsentlig har holdt sig til ældre malerier, og det var derfor naturligt nok — vore nationale eiendommeligheder tagne i betragtning — at der paa anden kant blev taget initiativet til oprettelsen

af et kommunalt galleri, som mere **skulde tage sigte** paa moderne kunst.

Begyndelsen til et saadant galleri maa vel nærmest regnes for at være gjort i 1846, da professor DAHL skjenkede et af sine billeder til et »galleri for kunstforeningen«. Dette gav stødet til, at denne forening grundlagde en egen samling, som fra først af bestemtes at skulle indlemmes i museets galleri, i tilfælde af foreningens opløsning, men som senere — paa generalforsamlinger i 1859 og 1860 — blev besluttede at skulle gaa til et eget vordende billedgalleri for Bergen, idet den dog indtil videre skulde forblive under foreningens bestyrelse. Dette galleri havde en noksaa langsom vekst og eiede endnu, saa sent som i midten af syttiaarene, ikke mere end ca. 30 malerier og nogle faa plastiske arbeider.

Disse faa malerier var jo en daarlig grundstamme for et eget bygalleri, og forskjellige henvendelser fra kunstforeningen til de kommunale autoriteter for at bringe byen til at skaffe et eget lokale til galleriet, førte ikke til andet end skrivelser, hvori magistraten udtalte sin anerkjendelse af foreningens bestræbelser. I en lidt anden gjænge kom sagen, da museets malerisal, som baade gav plads for museets ca. 250 billeder og for nogle af de, der hørte til kunstforeningens galleri, gennem TIDEMANDS og senere gennem prof. DIETRICHSONS erklæring i 1875 blev betegnet som et for maleriernes bevarelse skjæbnsvangert lokale.

Nu *maatte* kommunen skaffe lokale, og den største

del af billederne blev fra museets taarnsal overflyttede til en kommunen tilhørende eiendom paa Engen i 1875. Her henstod imidlertid den hele samling som herreløst gods. Kunstforeningen vilde ikke overtage bestyrelsen af galleriet, musédirektionen vilde ikke have mere med det hele at gjøre, og kommunen var ræd for at den, ved at paatage sig bestyrelsen skulde paatage sig et økonomisk ansvar, som den ikke kunde overse udstrækningen af. Følgelig blev malerierne staaende og galleriet ikke aabnet.

Til vanskelighederne ved at faa en ordning istand hidrog det ogsaa, at der baade i museets og kunstforeningens love indeholdtes bestemmelser, som forhindrede disse institutioner fra udensidende at overdrage byen eiendomsretten eller bestyrelsen af de til deres samlinger hørende gjenstande. I museets love var der en med kgl. konfirmation forsynet bestemmelse, som forbød, at nogen del af samlingerne maatte afhændes eller bortgives, og efter kunstforeningens love skulde dens galleri staa under bestyrelse af foreningens direktion. Begge disse hindringer for en ny ordning blev dog bortryddede i 1876, for museets vedkommende derigjennem, at der vedtoges en lovændring, hvorefter bestemmelsen i § 25 ikke skulde være til hinder for, at museets malerier, kobberstik og skulpturarbejder overdrages til Bergens kommune. Der gik dog endnu to aar hen, før sagen var i orden, idet repræsentantskabet først i januar 1878 formelt modtog museets gave og besluttede, at der skulde oprettes et

billedgalleri under kommunal bestyrelse. Først tre aar efter var dog forhandlingerne mellem kunstforeningen og byen afsluttede og foreningens galleri, bestaaende af 34 malerier, 11 skulpturarbejder, 1 akvarel og 1 haandtegning overdraget byen.

Ordningen mellem museet og kommunen var dog det væsentlige, idet museets samling bestod af ca. 250 malerier foruden endel ødelagte eller værdiløse. Denne samling udgjør derfor i virkeligheden grundstammen for byens billedgalleri og i sidste instants skylder ogsaa dette museets stiftere sin oprindelse.¹⁾

I forbindelse med denne udskilning af malerisamlingen kan det nævnes, at museet efter fiskeriudstillingen i 1865 fik overdraget adskillige modeller af fartøier, fiskeredskaber etc. Disse blev udlaant til komiteerne for Norges deltagelse i flere udenlandske fiskeriudstillinger, og ved disse leiligheder øgedes samlingerne, idet museet fik overladt, hvad der for offentlig regning blev anskaffet af lignende gjenstande. Man havde derfor paa et tidlig tidspunkt ikke saa ganske lidet materiale til illustration af vort eget lands (og tildels fremmede landes) fiskeribedrift samlet i Bergens Museum, men mangel paa plads — og den alt-opslugende zoologiske interesse — gjorde, at disse

---

¹⁾ De her meddelte oplysninger er for en del hentede fra JOHAN BØGGH: Bergens kunstforening i 50 aar og fra BENDIXEN: Katalog over Bergens bys billedgalleri (Fortalen). Senere (januar 1894) er en samling af kobberstik etc. — tilsammen 153 blade — bleven kunstforeningen overdraget som depositum.

sager beredvilligen blev overladt det af fiskeriselskabet i 1880 oprettede fiskerimuseum, af hvis oprindelige samling disse sager ikke udgjorde en ganske uvæsentlig del.

Fremdeles kan nævnes, at da der i 1889 blev spørgsmaal om statsbidrag til »Foreningen for oprettelse af et kunstindustrimuseum i Bergen« blev der af flere medlemmer af budgetkomiteen udtalt, at det muligens kunde være hensigtsmæssigt, at der blev truffet en saadan ordning, at denne nye samling kom til at indgaa som en særskilt afdeling af Bergens Museum, som antoges at være i besiddelse af adskillige herhenhørende sager. I den anledning rettede departementet en forespørgsel til Bergens Museum, hvis bestyrelse imidlertid tiltraadte en af den historisk-antikvariske afdeling affattet erklæring, hvori afdelingen afgjort udtalte sig imod den paatænkte indordning » navnlig af hensyn til den indskrænkede plads, som Bergens Museum raader over og af hensyn til den betydelig øgede bevilgning, som det for et saadant tilfælde vilde tiltrænge« — en argumentation, som ikke egentlig udmerker sig ved at være synderlig overbevisende, da jo lokale og penge var nødvendige under enhver tænkelig ordning.

Det er muligt, at man ved alle de tre leiligheder, som her er refererede, kunde have gaaet den modsatte vei og samlet det hele til en stor fællesinstitution, idet selvfølgelig hver af dennes grene alligevel kunde have dannet et hele for sig. Det er ogsaa muligt —

og sandsynligt — at en saadan stor centralinstitution, ved siden af adskillige fordele, vilde havt vanskeligt for at skaffe sine enkelte afdelinger den fremgang, som de i form af helt selvstændige institutioner har faaet. Derom vil jeg ikke udtale mig, men jeg vil dog pege paa, at det største museum udenfor hovedstæderne i de skandinaviske lande, Gøteborgs Museum, hvoraf Gøteborgs Høgskole er fremgaaet, er en meget omfattende centralinstitution, bestaaende af en række særskilte afdelinger, samlede under en hat.

I modsat retning af disse udskilningsbestræbelser gik en forestilling, som antikvar NICOLAYSEN i 1866 indgav, og hvori han fremholdt, at man burde søge »indsamlet til museets bibliothek de bogsamlinger, som maatte findes i Bergen, og hvis bestemmelser har været at komme det store publikum tilgode og begynde med erhvervelsen af bibliotheket ved Mariekirken«. Dette forslag blev besluttet vedlagt protokollen og gav ikke anledning til nogen forføining fra museets side¹⁾.

Da taarnsalen var bleven ryddiggjort for malerierne, flyttede DANIELSSENS kjælebarn blandt samlingerne: den zoologiske, ind i lokalet uden hensyn til den fugtighed, som havde fordrevet billederne og

---

¹⁾ I 1893 blev derimod en hel del bøger af museet overladt det offentlige bibliothek.

som jo egentlig maatte være lige ødelæggende for de stoppede dyr. Salen var imidlertid bleven repareret og forsynet med et galleri, hvortil kommunen havde bevilget de fornødne midler, og ved denne reparation var det nogenlunde lykket at faa bugt med fugtigheden, skjønt tagvinduerne endnu undertiden volder noget besvær i visse slags veir.

Taarnsalens indredning var det første byggearbejde efter nybygningens fuldførelse, men snart efter maatte man gaa igang med et noget større arbejde, nemlig opførelsen af en egen bygning til værksted for præparanterne og bolig for portneren. Begge disse havde hidtil havt plads i hovedbygningens kjælder, som imidlertid var yderst uskikket til beboelse — især de rum paa østsiden, som var anvist portneren og som var overordentlig fugtige, saa de nærmest burde været forbudt anvendt til bolig — og som selv til verksted ikke var fuldt forsvarlig. Fra konservatorerne LORANGE og KOREN indkom der derfor i 1880 forestilling om nødvendigheden af at opføre et udhus bag museet, en plan, som direktionen straks gik med paa. Et vanskeligere spørgsmaal var det, hvor huset skulde opføres, idet museets grund var noksaa liden og man selvfølgelig nødig vilde bygge altfor nær ind paa hovedbygningen. Denne vanskelighed blev dog overvundet derved at eieren af den til museets grund mod vest stødende eiendom »FASTINGS Minde«, hr. cand. NILS ROSENBERG, paa henvendelse fra LORANGE erklærede sig villig til at skjænke museet

et grundstykke paa 3600 kvadratalen til opførelse af den paatænkte bygning. Man fik nu planer og overslag istand og besluttede at indgaa til kommunestyret med andragende om bevilgning af 24000 kr. til opførelse af en mindre bygning ret i vest for »rotunden« paa museets bagside, for derved at skaffe bedre plads til verkstedet og bolig for portneren og for samtidig at kunne faa fjernet fra kjelderen den dampkjedel, som der var anbragt, og som anvendtes til kogning af skeletter etc. og ildstederne i portnerens værelser og køkken, som man ansaa for særlig ildsfarlige. Derimod var det oprindeligt hensigten at bibeholde de i arbejdsværelserne og i taarnsalen anbragte ovne, skjønt de jo ikke kunde ansees stort mindre ildsfarlige end de i kjelderen værende. Denne inkonsekvens var imidlertid formandskabet opmærksom paa, og det tilbagesendte derfor sagen til musebestyrelsen med anmodning om, at den vilde tage under overveielse, om der ikke i det nye hus burde indlægges et varmeapparat, fra hvilket hele hovedbygningen kunde opvarmes, saa alle ildsteder i museet kunde sløifes, og den størst mulige ildsikkerhed derved opnaaes. En saadan ordning skulde man troet, at bestyrelsen meget gjerne gik med paa, men det var mærkelig nok ikke tilfældet. Bestyrelsen fik fra en arkitekt en udtalelse om, at et varmeapparat som det paatænkte var yderst uhensigtsmæssigt og vilde volde store udgifter til brænde og forholdt sig i henhold hertil yderst afvisende til det nye arrange-

ment, idet den samtidig søgte at paavise, at ovnene i HYSINGS værelser og arbejdsrummene aldeles ikke var ildsfarlige, medens man derimod var nødt til at fastholde, at de i kjælderen anbragte ovne absolut burde fjernes af hensyn til ildsfaren. Denne argumentation var dog lidt for svag for formandskabet, som derfor fastholdt sit standpunkt og indstillede til repræsentantskabet, at der skulde bevilges halvparten af det beløb, hvortil den projekterede udhusbygning med varmeapparat var kalkuleret — henimod 18000 kr. —, men kun paa betingelse af, at alle ildsteder blev fjernede fra musébygningen. Tillige skulde museets bestyrelse skaffe tilveie den manglende halvdel af byggesummen.

Plan og omkostningsoverslag for varmeapparat var imidlertid udarbejdet af ingeniør HOLTER i Kristiania. Apparatet skulde opvarme samtlige arbejds-værelser i museet, samt HYSINGS holig og biblioteket, som havde sin plads i samme etage som arbejds-værelserne, i den sydlige ende af bygningen. Til opvarmning af samlingerne var der allerede ved bygningens opførelse blevet anlagt et varmeapparat efter varmluftsystemet, med fyringsrum i kjælderen, men dette var opgivet som ubrugeligt efter et par forgjæves forsøg. Samlingerne var altsaa uden opvarmning, som de er den dag idag, men desværre blev der ikke ved denne leilighed taget noget hensyn hertil, men alene til de rum, hvor opvarmning var absolut og uundgaelig nødvendig.

I overensstemmelse med formandskabets indstilling fattede repræsentantskabet i slutten af 1882 sin beslutning og for at faa udhusbygningen opført maatte altsaa musébestyrelsen tage varmeapparatet med paa kjøbet og alligevel skaffe 9000 kr. Dette beløb blev brændevinsbolaget ansøgt om, men uden at bevilgning opnaaedes, og saa maatte til sidst kommunen ud med de resterende 9000 kr., hvorefter opførelsen af bygningen endelig kunde begynde i 1883.

Det maa visselig erkjendes, at formandskabets standpunkt i denne sag var det rigtige, og at det var en meget stor betryggelse, at faa samtlige ildsteder ud af hovedbygningen. Men paa den anden side viste musébestyrelsens frygt for, at apparatet skulde være uhensigtsmæssigt og bevirke store aarlige udgifter, sig vel begrundet. Der var i aarenes løb mange ulemper ved det, og kulkontoen blev en betydelig udgift paa det knappe budget.

Af andre byggearbejder, som falder i dette afsnit, maa nævnes den i 1887 udførte opførelse af et andet galleri i taarnsalen, som imidlertid var gaaet over fra væsentlig at give plads for fuglesamlingen til at optage den hele samling af hvirvelløse dyr samt krybdyr og padder i spiritus. Til opførelse af dette galleri, hvorved den hele disponible vægplads i rummet blev udnyttet, bevilgede kommunestyret i 1887 kr. 2500.

Desværre blev arbeidet ikke udført paa nogen særdeles heldig maade, saa det nye galleri skjæmmer

salens hele udseende. Dette kan der dog ved leilighed rettes paa uden synderlig udgift.

Det næste større offer, som kommunen bragte museet, var den i 1887 givne bevilgning til indkøb af grund paa sydsiden af bygningen for at hindre, at den private bebyggelse skulde komme museet for nær. Den grund, som oprindelig blev museet tillagt, var meget liden, saa liden, at det endnu før bygningens opførelse havde været under overveielse at faa kjøbt mere tomt fra naboeiendommene, en plan, som desværre blot kom til udførelse i liden udstrækning, da man jo havde brug for alle de penge, som kunde skaffes, til selve byggearbeidet.¹⁾ Nu havde grunden sønden- og vestenfor museet skiftet eier, idet Parkselskabet — et konsortium, oprettet i den hensigt at anlægge en offentlig park paa Nygaard — havde indkøbt dette grundstykke sammen med en del andet. Parkselskabets hensigt var at sælge til bebyggelse den del af sit grundareal, som ikke skulde benyttes til parkanlæg, for derved at dække kjøbesummen for resten af grunden og blandt det, som skulde sælges, var bl. a. netop det til museets tomt stødende grundstykke.

Bebyggelse af dette grundstykke vilde være yderst uheldigt for museet, og i 1885 indgik derfor

---

¹⁾ Som følge af en forestilling fra musédirektionen blev der i 1864 eller 65 kjøbt et grundstykke af oberstløjtnant MEIDELLS eiendom. Det har vistnok været et ganske lidet stykke.

bestyrelsen til magistraten med en forestilling om nødvendigheden af at hindre enhver bebyggelse paa det areal, som mod syd og vest stødte op til museets tomt, og som begrænsedes af Nordre Villavei og Olaf Ryes vei. Magistraten begyndte nu underhandlinger med Parkselskabet for at faa dette til at opfylde, hvad der ved dets stiftelse var stillet i udsigt, nemlig gratis afgivelse af denne grund. Herpaa kunde parkselskabet dog ikke gaa ind, men istedet tilbød det at sælge det hele grundstykke, som udgjorde ca. 11000 kvadratalen, for 25000 kr. Heraf bevilgede sparebankens forstanderskab i 1885 12000 kr., og efter en vidtløftig ventilering mellem magistrat, formandskab og parkselskabet bevilgedes de manglende 13000 kr. af kommunen den 3die mai 1887, og den mest truende fare for bebyggelse indpaa museet var dermed ryddet af veien. Paa andre kanter var — og er der rigtignok endnu — privat grund altfor nær ved bygningen, særlig ved det nord-østre hjørne, men forhaabentlig vil det i sin tid lykkes at faa fjernet den fare, som paa denne kant ubetinget truer museet i ildebrandstilfælde, dersom der paa den nu alene med et mindre træhus bebyggede grund skulde blive opført et kvartal med 4—5 etages bygninger, kun skilt fra det nordøstre hjørne af museet ved en gade af almindelig bredde.

I april aaret efter indgik museets bestyrelse med ny forestilling til kommunen om, at den købte grund maatte blive museet overdraget. Den første beslutning

gik nemlig ud paa, at den blev kommunens eiendom. Samtidig blev der andraget om den nødvendige bevilgning til indgjærdning og oparbeidelse af det hele areal i den hensigt derpaa at anlægge en botanisk have særlig for indenlandske træer og planter. Den første del af dette andragende — oparbeidelsen og overdragelsen — blev indvilget af repræsentantskabet i april 1890, efterat der var udarbejdet en hel række alternativer for den maade, hvorpaa arbeidet skulde udføres. Af disse alternativer valgtes et af de billigste, efter hvilket arbeidet skulde faaes udført for 3100 kr., men saa var det rigtignok kun den nederste $\frac{2}{3}$, som der blev gjort noget med, medens det vestlige stykke, som bestod af et umedgjørligt fjeldparti, blev ladet urørt. Og den nedre del, som var en dyb myr, blev kun opfyldt til henimod niveauet for den tilstødende gade (Olaf Ryes vei), dræneret og forsynet med et tyndt lag madjord, men ikke gjort færdigt til havemæssig beplantning, som meningen egentlig havde været. Til fuldførelse af oparbeidelsen havde nemlig museet dengang ingen midler, og terrænet blev derfor endnu i adskillige aar liggende som en udyrket eng, til liden glæde for nogen, selv efterat det i 1891 ved en bevilgning af kommunen paa ca. 4000 kr. var bleven forsynet med indhegning af jerngitter paa hele den strækning, hvor museets grund stødte til oparbejdet gade. Først i 1898 og 99 lykkedes det at faa terrænet havemæssig oparbejdet, efterat grunden

var bleven yderligere arronderet ved den imidlertid foretagne regulering af ROSENBERGS eiendom.

Foruden de bevilgninger af kommunen, som der her er redegjort for, har kommunen, siden den nye bygning blev færdig, bekostet dens vedligehold, hvad der især i de første aar ikke voldte saa ganske smaa udgifter. Fra først af var bygningen forsynet med tag af zinkplader, som imidlertid var saa slet paa-lagte, at de for en del blæste væk en stormdag. Det maatte derfor forandres, og taget blev belagt med pap, som i det store og hele har vist sig ganske hensigts-mæssigt, skjønt jo lækager ikke har været at undgaa i vort vanskelige klima. Det næste større vedlige-holdsarbejde af en mere ekstraordinær art bevirkedes ved, at der optraadte hussop i gulvtømmeret, hvorfor en hel del gulve maatte oprives og helt omlægges. Disse arbejder har visselig ikke voldt smaa udgifter, men hverken af museets eller de offentliggjorte kom-muneregnskaber kan det sees, hvormeget de har kostet.

Det fortjener ogsaa at nævnes, at der under vedligeholdsudgifterne stadig er medtaget arbejder til forandringer ved bygningen, som jo ogsaa i virkelig-heden, efter de til statens bevilgninger til byggearbeidet knyttede betingelser, er at opfatte som en kommunal bygning. Dette faar ogsaa sit udtryk deri, at byen erlægger bygningens brandkontingent, hvad den har

gjort lige siden den efter fiskeriudstillingens slutning blev museet overdraget. At kommunen har tilstaaet museet skattefrihed og fritagelse for vandafgift behøver neppe at nævnes. Derimod har det trods flere andragender ikke lykkes at faa indrømmet fri gas af kommunen, idet udgifterne hertil har været anset for at vedkomme de aarlige driftsudgifter, hvortil kommunen intet bidrag yder. I det hele er derfor de aarlige udgifter til museet, som udredes af kommunekassen, forholdsvis meget smaa, men det maa anerkjendes, at kommunen til gjengjæld har vist sig ganske liberal, naar det har kommet an paa at støtte institutionen ved bidrag til ekstraordinære byggeforetagender. Men sammenligner man de udgifter, Bergens kommune har havt til museet, med de summer, mange af udlandets byer ofrer paa tilsvarende institutioner, saa maa det erkjendes, at Bergens kommune har sit museum for meget billig pris. Jeg tænker da ikke engang paa, hvad rige og store byer som Hamburg og New-York har anvendt paa sine samlinger; i begge disse byer findes der store og rigt udstyrede museer — blandt de rigeste og største i verden — som helt og holdent underligger kommunens omsorg; men selv forholdsvis smaa byer i England og Amerika har indrettet museer, hvis opretholdelse helt og holdent er en kommunal sag, og hvis samtlige udgifter bestrides af kommunen. I England er der endog ved særskilt lov givet kommunerne adgang til at forhøie de kommunale skatte med en vis procent, saaledes at

udhyttet af forhøielsen kommer museer og offentlige bibliotheker tilgode, en adgang som mange kommuner har benyttet sig af. I forstaaelsen af, hvad denne slags institutioner har ret til at fordre af kommunen staar vi derfor hos os langt tilbage for endel andre lande. Men saa har til gjengjæld hos os særlige institutioner inden kommunen — sparebank og brændevinssamlag — paataget sig forpligtelser af lignende art som de, der andetsteds ansees for at vedkomme kommunen som saadan. Uden disses virksomme understøttelse vilde det været umuligt for museet at bestaa, særlig da der til statens bevilgninger til dette museum, som til alle lignende indretninger udenfor hovedstaden, i lang tid har været knyttet den betingelse, at et mindst lige stort beløb, som staten bevilger, skal tilveiebringes paa anden maade.

Ved begyndelsen af det afsnit, vi her behandler, eksisterede samlaget endnu ikke, og det eneste offentlige bidrag museet havde var sparebankens bidrag paa 3200 kr. Selv med tillæg af kontingent og endel mindre indtægter kunde derfor ikke statens bidrag af 4800 kr. helt ekvivaleres, men noget særligt forlangende om saadan ekvivalering synes heller ikke den gang at være stillet. Først i 1873 lykkedes det at faa sparebankens bidrag forhøiet, og det ganske betragteligt, idet det øgedes til kr. 7200. Fra 1878 opnaaedes en yderligere forhøielse til 8000 kr., hvilket har været det aarlige tilskud fra dette hold lige til 1896, tiltrods

for, at statens tilskud i den samme aarrække er øget meget betydeligt.

Statens bidrag for terminen 1862--63 var kun 4000 kr., men blev fra begyndelsen af næste termin øget til 4800 kr. Derefter har statsbidraget i de forskellige aar været bevilget med de beløb, som fremgaar af følgende sammenstilling, som dog alene optager de bidrag, som vedkommer museet selv, ikke de til dette knyttede særformaal:

1. VII 63--31 VI 66	.....	kr.	4800.
1. VII 66--31 VI 73 ¹⁾	.....	»	6000.
1. VII 73--31 VI 76	.....	»	8000.
1. VII 76--31 VI 85	.....	»	10000.
1. VII 85--31 VI 90	.....	»	12000.
1. VII 90--31 VI 93	.....	»	14000.

Den i 1876 bevilgede forhøielse af statsbidraget med 2000 kr. var ikke betinget af, at lige meget skaffedes paa anden maade, en betingelse, som derimod er knyttet til hele resten af statsbidraget.

Denne ekvivalering var det i begyndelsen ikke saa let at faa istand. Sparebankens bidrag var ikke tilstrækkeligt hertil, men heldigvis traadte samlaget støttende til, idet der af dettes overskud, fra 1878 af, bevilgedes kr. 4000 til museet til anvendelse for bibliotheket, som herved fik sit eget budget, et i forhold til

---

¹⁾ Desuden bevilgedes i 1872 et ekstraordinært bidrag en gang for alle paa 5000 kr., der anvendtes til inventar, samlingsglasser og til betaling af gjæld.

de øvrige konti, nogenlunde rigeligt. Dette trængtes ogsaa i høi grad, da mangelen paa literatur frem igjennem tiderne havde været en meget følelig hindring for det videnskabelige arbeide.

Fra 1885 kom hertil et yderligere aarligt bidrag paa 1000 kr. til indkjøb af »nationaletnografiske gjenstande« d. v. s. bondegjenstande fra de senere aarhundreder. Denne bevilgning blev givet paa et tidspunkt, da sansen for bevarelsen af disse gjenstande paa langt nær ikke var saa vaagen som nu og har — skjønt den var altfor liden — hjulpet meget til at forøge museets samling af de gjenstande, som det senere stiftede folkemuseum i Kristiania har sat sig som særlig opgave at bevare.

Der bør i denne forbindelse peges paa, hvad der i et tidligere afsnit er anført, at allerede CHRISTIE begyndte en samling af bondegjenstande. Men efter hans død var der ingen, som med iver tog sig af denne sag, før samlagets bevilgning i 1885 blev givet.

Samtidig som det saaledes lykkedes bestyrelsen at skaffe stadig øgede bidrag til museet fra offentlige institutioner blev ogsaa dets legatkapitaler forøgede.

Det er allerede nævnt, at DANIELSSEN ved aabningen af den nye musébygning havde meddelt, at der af JOACH. FRIELE var tilsagt museet 28000 kr. Ved gavebrev af 1868 tilsagdes af den samme en yderligere kapital paa 40000 kr. I 1892 kom hertil det af grosserer C. SUNDT stiftede HENRIK SUNDTs legat med en oprindelig kapital paa 50000 kr., og endelig

afsatte brændevinssamlaget omtrent hvert aar siden 1878 4000 kr. til et fond for bibliotheket. Saaledes som forholdene senere har udviklet sig, var dannelsen af dette fond en særdeles nyttig ting, om end vel de stadige bevilgninger til fondet forhindrede en øgning af samlagets aarlige tilskud, som i mange henseender havde været ønskelig.

Imidlertid vil de faste kapitaler og deres anvendelse blive behandlede i et særskilt afsnit, og nogen nærmere indgaaen herpaa er derfor ikke paa sin plads paa dette sted.

I bestyrelsens sammensætning foregik der i disse aar adskillige forandringer. Ved nedlæggelsen af grundstenen i 1864 bestod bestyrelsen kun af fem medlemmer: W. H. CHRISTIE, DANIELSEN, I. A. HOLMBOE, ANGELL og HENRICHSEN. I 1864 suppleredes direktionen ved indvalg af det tidligere medlem PLATOU, som imidlertid var kommen tilbage til byen som borgermester, efter i nogle aar at have været borgermester i Kristiansand. PLATOU nægtede imidlertid at modtage valg, og ved næste generalforsamling var det derfor nødvendigt at faa nye mænd ind. Valget faldt paa rektor GEELMUYDEN, toldinspektør WIESENER og amtmand MEINICH, af hvilke den sidste var en dygtig og interesseret botaniker og sammen med GEELMUYDEN

indtraadte i den naturhistoriske afdeling, medens WIESENER — sammen med CHRISTIE — skulde varetage den antikvariske afdelings tarv¹⁾. Af de tidligere medlemmer hørte alle, undtagen CHRISTIE, til den naturhistoriske afdeling, idet HENRICHSSEN var fraflyttet byen allerede i 1864. Den naturhistoriske afdeling var derfor svært overmægtig, hvad antal angaar, og det trængtes i høi grad, at den antikvariske afdeling blev suppleret. Det blev den ved, at PLATOU paany indvalgtes i 1866 og denne gang modtog valg og lige til sin død i 1888 blev staaende som et virksomt og interesseret medlem af bestyrelsen; i en længere aarrække var han formand i den antikvariske afdeling og vicepræs.

REKTOR GEELMUYDEN.

Af de øvrige nye medlemmer fraflyttede MEINICH byen i begyndelsen af 1870, og lidt tidligere var WIESENER afgaaet ved døden. Paa generalforsamlingen i april 1870 foretoges derfor valg paa to nye medlemmer,

¹⁾. GEELMUYDENS interesser laa aldeles ikke i naturvidenskabelig retning, saa det er høist merkeligt, at han kom ind i den afdeling. Det har vel været ulyst til at arbeide sammen med CHRISTIE, som var grunden, thi i 1872 blev han overflyttet til den anden afdeling efter eget ønske.

og valgt blev overlærer HOLFELDT og købmand HERMAN FRIELE B. S., dengang en ganske ung mand, som imidlertid havde udprægede naturvidenskabelige interesser og senere har ydet betydelige bidrag til kjendskaben om vort lands og de arktiske egne mol-luskfauna. Han deltog ogsaa som museets repræsen-

TOLDINSPEKTØR WIESENER.

tant i Den norske nordhavsekspedition i aarene 1876 — 78. FRIELE er det eneste gjenlevende medlem af den direktion, i hvilken han dengang indtraadte.

Den første afgang inden den saaledes supplerede direktion skede ved toldkasserer CHRISTIES død i april 1871. CHRISTIE var dengang 87 aar gammel og havde i

42 aar siddet i musébestyrelsen og der nedlagt meget og godt arbejde, især paa sit specielle omraade, numismatikens. Hans betydning for museet er imidlertid omtalt tidligere, og jeg skal ikke her opholde mig nærmere ved det. Hans af DANIELSSEN til museet skjænkede buste er opstillet i museets vestibule sammen med billeder af CHRISTIE, NEUMANN og DANIELSSEN

selv samt museets mæcener.¹⁾ Herigjennem ønskede DANIELSSEN at give et udtryk for sin opfatning af den rang, toldkasserer CHRISTIE indtog blandt de mænd, hvem museet skylder sin fremgang, og denne opfatning kan visselig den nuværende generation, som har mindre adgang end

AMTMAND MEINICH.

hans mangeaarige medarbeider DANIELSSEN til at vurdere hans betydning, med tryghed slutte sig til.

Efter CHRISTIES død suppleredes bestyrelsen i 1872 med to nye medlemmer d'hr. skoledirektør COUCHERON og overlæge G. A. HANSEN. Den første er theolog, men havde ved siden deraf historiske interesser og var optraadt som forfatter paa dette omraade.

Han fraflyttede imidlertid Bergen faa aar senere (1876), og hans virksomhed inden bestyrelsen blev derfor af

¹⁾ DANIELSSENS buste i marmor (af SKEIBROK) blev anskaffet ved hjælp af bidrag, ydede af en del mænd i Bergen, og i 1885 — i anledning museets 60-aars stiftelsesdag — opstillet i vestibulen.

CHRISTIES BUSTE.

kort varighed. G. A. HANSEN derimod, som dengang kun havde publiceret et enkelt arbejde af medicinsk indhold, gav sig snart ind paa zoologiske studier, ved siden af de undersøgelser over spedalskheden, som

J. A. HOLMBOE.

har gjort hans navn saa bekjendt hele verden over, og har ogsaa paa dette omraade været en produktiv forfatter indtil for faa aar siden. Lige siden sit indvalg i bestyrelsen har han derfor tilhørt dennes naturhistoriske afdeling og i adskillige aar havt sin faste arbejdsplads paa museet.

Efter COUCHERONS forflyttelse og GEEL-

MUYDENS død i mai 1876, og efterat HOLMBOE havde udmeldt sig af foreningen, stillede bestyrelsen forslag om indvalg af to nye mænd for hver afdeling. Blandt de valgte var det tidligere medlem HENRICHSEN, samt af nye dhr. skolebestyrer BENDIXEN, læge NILS NICOLL og direktør for den tekniske skole BERNER. BENDIXEN var ligesom HENRICHSEN an-

antikvar og havde allerede publiceret adskillige afhandlinger om resultaterne af sine undersøgelser paa dette omraade. Han blev efter HENRICHSSENS udtræden af bestyrelsen (1892) den antikvariske afdelings for-

OVERLÆRER HOLFEJDT.

mand og har bl. a. publiceret adskillige afhandlinger over gjenstande, især middelalderlige, som findes i museets samlinger, i dettes aarvog, ligesom han ogsaa i andre tidsskrifter har offentliggjort en lang række publikationer af historisk og antikvarisk indhold. De i den naturhistoriske afdeling indtraadte medlemmer havde langt mindre udprægede videnskabelige interesser, om de end

begge i en ganske lang aarrække ydede sit bidrag til bestyrelsens arbejde.

Bestyrelsen bestod nu af hele ti medlemmer med DANIELSEN som præsides og den naturhistoriske afdelings formand, PLATOU som vicepræsides og formand i den antikvariske afdeling. Denne bestyrelse blev staaende

uden at nyt valg foregik lige til 1893, tiltrods for, at der i denne lange periode selvfølgelig skede nogen afgang, væsentlig dog ved fraflytning fra byen. Den første, som kom bort, var HOLFELDT, som i 1883 forflyttedes til Stavan-
ger, i 1888 døde PLATOU — hvis stilling i bestyrelsen HENRICHSEN derefter indtog —, i 1891 fraflyttede BERNER byen ved sin udnævnelse til statsraad, og endelig døde ANGELL i 1891, efter at han allerede aaret før var udtraadt af direktionen og gaaet over til alene at være kasserer, et hverv, som han forresten havde indehavt lige siden sin indtræden i bestyrelsen, i en lang aarrække uden nogen løn. Bestyrelsen var saaledes i 1892 reduceret til seks medlemmer, men disse var til gjengjæld alle — med undtagelse af NICOLL — kyndige, tildels fremragende, fagmænd paa det ene eller det andet af de omraader, som museets samlinger omfattede. Hverken før eller

P. J. B. COUCHERON.

senere har bestyrelsen været saa næsten udelukkende sammensat af selvstændige videnskabsmænd som i en del af disse aar.¹⁾ Det er jo heller ikke at vente, at man i en by som Bergen altid kan finde et saa sær-

CARL BERNER.

deles rigt udvalg af videnskabsmænd paa de forskellige omraader, og det er jo heller ikke paa nogen maade nødvendigt, at bestyrelsen for et museum, som ved siden af sin videnskabelige virksomhed ogsaa har sin betydningsfulde opgave paa andre omraader, skal have en saa ensartet sammensætning. Det daglige arbejde og forberedelsen ogsaa af de sager, som henligger under bestyrelsens afgjørel-

se, maa jo under almindelige forhold blive de videnskabeligt uddannede funktionærers sag, og saaledes

¹⁾ Det er i saa henseende ganske karakteristisk, at da museet skulde opnævne zoologer til deltagelse i Nordhavsekspeditionen, saa faldt valget paa medlemmer af bestyrelsen. For museet deltog DANIELSEN og FRIELE, tildels ogsaa G. A. HANSEN

blev det ogsaa lidt efter lidt i den tid, DANIELSSEN stod i spidsen for museet, efterhvert som de øgede midler tillod, at antallet af lønnede funktionærer blev forøget.

Ved begyndelsen af det her omhandlede tidsafsnit var museets funktionærer — foruden portner og præparant — kun to, KOREN og HYSING, og begge disse var slet lønnede, saa man ikke kunde gjøre krav paa deres hele arbejdstid. I forbindelse med indflytningen i det nye museum øgedes alle lønninger endel, og præparanten, som før havde havt dagløn, sattes paa

REKTOR HENRICHSEN.

fast gage, samtidig som portnerens ansættelsesvilkår forandredes saaledes, at hans hele arbejdstid skulde staa til museets disposition, noget, som forresten slet ikke blev tilfældet endnu paa mange aar. Tiltrods for forhøielsen var imidlertid lønningerne slette. Endnu saa sent som i 1867—68 var KORENS gage kun 600 spd., mens HYSING i sin kombinerede stilling som

»adjungeret konservator«,¹⁾ bibliotekar og sekretær hos formanden alene oppebar 200 daler samt frit hus — to værelser i 1ste etages sydøstre hjørne — og brænde. Portneren fik de samme emolumenter, men rigtignok kun en i

grunden ubeboelig kjælderbekvemmelighed, og 72 spd. Den bedstlønnede var derfor efter omstændighederne præparanten

THOR THORSEN,

»gamle Thor«, som han i mange aar hed, der havde 220 spd.

I nogen grad blev der hjulpet paa HYSINGS og KORENS slette løn ved leilighedsvis gratialer for bestemte arbejder og lidt efter lidt steg ogsaa begges

gager, saa KOREN tilslut havde 3600 kr., HYSING 1200.²⁾

BORGERMESTER PLATOU.

¹⁾ I denne egenskab skulde han være tilstede i aabningstiden søndag, men der blev dog givet ham tilladelse til at gaa til høimesse, naar KOREN fungerede i hans sted.

²⁾ KOREN og HYSINGS gager var egentlig aldrig høiere end henholdsvis 750 og 200 spd. Fra 1ste juli 1873 fik de imidlertid tillæg af resp. 150 og 100 spd. aarlig for at afholde »folkelige foredrag« i samlingerne, KOREN om søndagen, HYSING paa nogle hverdage i ugen. Der blev dog aldrig noget videre af disse foredrag.

Den assistance ved samlingernes bestyrelse, som disse to mænd ydede, blev imidlertid snart forliden. Bibliotheket øgedes, og HYSING fik snart nok at gjøre med dette. Hans arbejdskraft var heller aldrig synderlig stor, sygelig som han var og adskillig tilaars. Det blev derfor snart efter indflytningen i den nye bygning nødvendigt at skaffe mere assistance til den antikvariske afdeling, særlig da jo HYSING heller ikke egentlig var antikvar og først efter sin ansættelse ved museet havde begyndt at beskæftige sig med disse sager. Oprindelig havde naturhistoriske interesser ligget ham nærmere, baade fra studietiden og fra den

TH. S. ANGELL.

reise, han kort efter sin ansættelse foretog med et af marinens skibe i egenskab af proviantforvalter, og under hvilken han gjorde indsamlinger, særlig af naturalier, til museet. En fagmand, som kunde tage sig af den af NICOLAYSEN opstillede oldsamling og af afdelingens øvrige samlinger, blev derfor absolut nød-

P. HYSING.

EFTER FOTOGRAFI TAGET I 80-AARENE.

vendigt. Fra begyndelsen af 1874 besluttedes derfor oprettet en særlig antikvarisk konservatorpost, og i denne blev ansat A. LORANGE. LORANGE var dengang en ung mand paa 27 aar, som et par aar tidligere havde taget sin juridiske eksamen, men som ved siden af sine embedsstudier havde beskæftiget sig adskillig med oldforskning og havde en mindre privat samling af oldsager. Da der nu var anledning for ham til at kaste det juridiske væsen overbord og helt at ofre sig for de studier,

som interesserede ham saa langt mere, meldte han sig straks, tiltrods for at den løn,

som museet kunde byde, var knap nok, nemlig kun 1200 kr. Det viste sig imidlertid snart, at denne løn dog var for liden, og da budgettet ikke tillod lønstillæg, opsigte LORANGE fra 1ste januar 1876 sin post i den hensigt at gaa over i praktisk virksomhed. Der blev nu foreløbig ikke ansat nogen ny konservator, men den ledige gage besluttedes anvendt til midlertidig afløn-

NILS NICOLL.

ning af cand. jur., senere professor BREDO MORGENSTJERNE, for at denne skulde besørgе myntsamlingen ordnet. Imidlertid havde man søgt stortinget om øget bevilgning for at kunne skaffe den antikvariske afdeling en bedre lønnet konservator, og fra 1ste juli 1876 gaves der ogsaa en øget bevilgning i den form, at staten skulde yde et tilskud af 2000 kr. til den antikvariske konservators aflønning paa betingelse af, at denne ved siden af sit muséarbejde skulde udføre arkæologiske undersøgelser paa vestlandet, noget, som det jo i grunden var en selvfølge, at en antikvarisk konservator ved museet maatte gjøre. Denne form for bevilgningen havde imidlertid den fordel, at beløbet ikke som resten af statsbidraget maatte ekvivaleres ved et lige stort beløb, tilveiebragt paa anden maade, og ordningen var derfor meget fordelagtig for museet, noget man ogsaa havde ret til at vente, da DANIELSEN dengang var stortingsmand for Bergen og havde sin haand med i sagens ordning. Den nye post skulde fremdeles besættes af museets bestyrelse, men med kirkedepartementets approbation. Ved denne leilighed var det første gang, at staten fik nogen direkte indflydelse paa museets administration, en indflydelse, som dog har meget lidet at betyde i sammenligning med den, som naarsomhelst kan øves gennem de til bevilgningerne knyttede betingelser.

Den nye post blev nu averteret ledig, og LORANGE meldte sig atter og blev ansat i midten af september, skjønt posten egentlig skulde været tiltraadt den 1ste

juli. Grunden til udsættelsen var vanskeligheden ved at træffe et valg mellem de to ansøgere, LORANGE og BENDIXEN, som jo begge var dygtige fagmænd og havde ydet selvstændigt arbejde paa det arkæologiske omraade.

I sin nye stilling vedblev LORANGE til sin død i september 1888. I den antikvariske afdelings beretning for dette aar karakteriseres han som en mand, der »var entusiastisk virksom for sin viden- skab og havde et lykkeligt greb paa at finde og faa frem, hvad

A. LORANGE.

de forskellige egne bød at oltidslevninger, ligesom han som konservator havde et praktisk, greit skjøn«. Denne karakteristik kan suppleres med, at LORANGE var varmt interesseret for museets fremgang i det hele og tog sig af ordningen af mange praktiske ting, som

laa udenfor hans egentlige gjøremaal som antikvar. Ordningen af den vidtløftige sag med opførelsen af verkstedsbygningen, ROSENBERGS afstaaelse af grund til denne etc. skyldes for en væsentlig del ham, og museet led i adskillige retninger et meget føleligt tab ved hans tidlige død.

Foruden publikationer paa andre steder, offentliggjorde LORANGE et par mindre afhandlinger i museets aarsberetninger for 1886 og 1887, ligesom han efterlod sig et større arbeide over »Den yngre jernalders sværd«, som blev udgivet af museet efter hans død under redaktion af hans ven DELGOBE.¹⁾

Desuden udarbejdede han en i 1875 udgivet oversigt over »Samlingen af norske oldsager i Bergens Museum«, et arbeide, som vistnok havde adskillig arkæologisk værd, men passede mindre godt til det, bogen vel egentlig var bestemt til at være, en vejledning for de besøgende. Hertil var den for detaljeret og videnskabelig.

Samtidig med LORANGES første ansættelse ved museet fik ogsaa dettes naturhistoriske afdeling en ny konservator til hjælp for KOREN, som dengang allerede var 65 aar gammel.¹⁾ Valget faldt paa OLAF JENSEN,

¹⁾ DELGOBE havde tidligere en kort tid været knyttet til museet med det opdrag, at arbeide ved myntsamlingen.

²⁾ Det er ganske karakteristisk for den overveiende vægt, der blev lagt paa naturvidenskaben, at JENSENS post aflønedes med 1600 kr, LORANGES alene med 1200, skjønt den sidste faktisk var eneste konservator ved sin afdeling, mens JENSEN betegnede som 2den konservator under KOREN.

som tiltraadte sin post samtidig med LORANGE og virkede ved museet til 1882, da han reiste til udlandet for at fortsætte sine zoologiske studier. Han blev siden knyttet til universitetet, men døde allerede i 1887.

JENSEN havde taget artium i 1865 (født 1847), og var begyndt at studere theologi, men havde meget snart opgivet dette for helt at kaste sig over zoologiske studier, og i den anledning taget 1ste afdeling af medicinsk eksamen. Skjønt han ved sin ansættelse kun havde publiceret en liden afhandling var han utvilsomt

en meget kvalificeret mand og en af de bedste »museums mænd«, som har været knyttede til den naturhistoriske afdeling. Han tog sig straks meget varmt af samlingernes ordning, og udarbejdede en populær »Fører« til den zoologiske samling, et arbejde, som i sin art er ganske fortrinligt, men som rigtignok i sin plan havde den feil, at det var altfor sterkt bun-

OLAF JENSEN.

det til den daværende ordning i samlingen og blev omtrent uanvendeligt, saasnart pladsforholdene medførte forandringer i denne. I adskillige aar var dog JENSENS »Katalog over dyresamlingen« en bog, man stadig kunde se de besøgende i museet forsynet med.

Ved siden af sit arbejde i samlingen fik den ivrige og flittige JENSEN rigelig tid til videnskabeligt studium og i 78 udgav museet et større arbejde af ham over »Tubellarier ved Norges vestkyst«, baseret paa undersøgelser, han havde gjort under sit ophold i Bergen, for en stor del med understøttelse af FRIELES legat. Hans arbejde blev ogsaa tildelt dette legats prisheløning, første gang denne uddeltes.

I denne tid blev det ogsaa alvor med de »folkelige foredrag« for de besøgende. Om søndagen kunde man stadig se JENSEN vandre rundt i den zoologiske samling omgivet af en flok paa optil et snes mennesker, hvoraf ikke faa hørte til den haabefulde ungdom, forklarende og fortællende, paa en lidt stammende og forlegen maade, men altid letfattelig og greit. Dengang var der ogsaa saapas aaben plads i samlingsrummene, at denne form for veiledende foredrag kunde gives, en form, som har sine fordele, men dog i det hele er utilfredsstillende baade for tilhører og foreviser.

Ogsaa LORANGE drev i en række aar paa med slige søndagsforevisninger, gennem hvilke det kanske især kom ham an paa at knytte forbindelser med de mange landsfolk, som paa disse dage pleier at søge

hen til museet, og blandt hvilke han fandt adskillige nyttige medarbeidere.

JENSEN'S forhold til KOREN var neppe altid det bedste. JENSEN var med alle sine gode egenskaber lidt af en særling og sterkt religiøs. KOREN var derimod ikke præget hverken af religiøsitet eller hensynsfuldhed og morede sig ofte med at ærte og plage den stilsfærdige yngre mand med ytringer og meninger, som kanske ikke var saa alvorlig mente, som de var egnede til at vække modsigelse. I det hele passede de to mænd lidet sammen, og dette kan vel have bidraget til, at JENSEN i midten af 1882 opsagde sin plads.

Da JENSEN fratraadte, blev posten averteret ledig fra 1ste september 1882, og der meldte sig fire ansøgere, mellem hvilke det dog ikke var vanskeligt at træffe et valg. Ansøgerne var nemlig et telegrafbud, en toldkasserer fra én smaaby og en farmaceut fra en anden, samt cand. filos. FRIDTJOF NANSEN, den senere saa bekjendte polarforsker. NANSEN var en ganske ung mand — 21 aar gammel — med zoologiske interesser, men uden nogen nævneværdig uddannelse paa dette omraade og havde man været i et land med rigere videnskabeligt liv, end der var i Norge dengang, vilde han visselig ikke kommet i betragtning ved besættelsen af, selv en saa knapt aflønnet, zoologpost som denne. Gagen var jo dog 1600 kr. og for denne løn vil man jo i de fleste lande kunne faa ganske vel uddannede yngre videnskabs-

mænd i rigt udvalg — saa ynkelige er jo desværre videnskabens økonomiske kaar. Som forholdene engang er, var NANSENS ansættelse for ham selv en meget heldig begivenhed, og for museet var ogsaa valget det bedst mulige, skjønt det jo ikke var i ret mange aar, NANSEN havde taalmodighed til at sidde rolig ved sit mikroskop i sit arbejdsrum paa Bergens Museum.

NANSEN var ingenlunde en saa god museumsmand, som JENSEN havde været. Det meget rutinemæssige detaljarbejde, som følger med en samlings ordning, vedligehold og katalogisering havde han ikke den tilstrækkelige taalmodighed til at interessere sig for. Derimod var hans videnskabelige interesser overordentlig vaagne og intense, og han begyndte meget snart sin videnskabelige produktion med et større, af museet udgivet, arbejde over »Myzostomernes anatomi og histologi«, der udkom i 1885 og belønnedes med FRIELES guldmedalje. I Aarsberetningen for 1885, udgivet det følgende aar, indeholdes en mindre afhandling om Centralnervesystemet hos ascidierne og myxine, og i de to næste aarsberetninger er der afhandlinger fra hans haand, af hvilke især den om »The histological elements of the central nervous system« i beretningen for 86 er et meget omfattende og betydeligt arbejde. Begge afhandlinger er illustrerede med plancher, som NANSEN selv tegnede paa den lithografiske sten.

Med den sidste af de her nævnte arbejder forsvinder NANSEN fra museets skrifter, og om han end

FRIDTJOF NANSEN I SIT ARBEIDSRUM PÅ MUSEET.

EFTER BILLEDE TAGET I 1887.

i navnet vedblev at være knyttet til museet lige til sin tilbagekomst fra Grønland, saa ophørte dog faktisk hans virksomhed som konservator allerede fra slutningen af 1887, eller nogle maaneder tidligere. Og selv i de sidste to aar havde hans forhold til museet været noksaa løst. I 86 havde han været i udlandet en 5—6 maaneder i studieøiemed, og i 87 var han adskillig paa farten i anledning forberedelserne til sin Grønlandsfærd. Denne gjorde han forresten, i flere aar af sit ophold i Bergen, flittige forstudier til, derom vidner blandt andet den noksaa rige samling af arktisk reiseliteratur, som i disse aar blev anskaffet til bibliotheket og studeret af ham. Det var jo ogsaa i Bergen, at planen til denne glimrende forskningsreise blev undfanget, allerede saa tidligt som i slutten af 83, og om han end, i flere aar efter denne tid, ivrigt vedblev med sine zoologiske arbeider, var der jo nu ved siden af denne interesse kommen op store planer af en ganske anden natur.

Under sit ophold i Bergen sluttede NANSEN et inderligt venskab med DANIELSSEN, som satte hans videnskabelige begavelse meget høit og netop derfor var yderst fiendtlig stemt mod hans Grønlandsplaner, baade fordi han ansaa færden for farlig, og fordi han med rette mente, at den for altid vilde bringe NANSEN bort fra det zoologiske detaljstudium, som interesserede DANIELSSEN saa meget. Og det laa vel heller ikke saa fjernt fra DANIELSSENS uvilje mod denne ekspedition, at den vilde berøve hans kjælebarn, mu-

seet, en kraft, som han satte den største pris paa. Haabet om at faa NANSEN tilbage opgav vel DANIELSEN, allerede da Grønlandsreisen var sikkert besluttet, men en svag mulighed vilde han dog beholde tilbage, og derfor blev konservatorposten holdt aaben for ham lige til midten af 1889. I det for april 1889 til april 1890 opgjorte budget er endnu opført gage til »konservator NANSEN«, og først fra 1ste januar 1890 ansættes ny konservator i hans sted.¹⁾

Under den permission paa et aar, som bevilgedes NANSEN fra 1ste april 1888, ligesom i de tidsrum, hvor han i aarene før havde været borte fra Bergen, var cand. real. C. Th. THOMASSEN konstitueret i NANSSENS post. THOMASSEN var egentlig mineralog og tog sig med iver af arbeidet med at bringe lidt orden i det, som museet fra tidligere tid eiede af mineralogiske og geologiske samlinger. Desuden bistod han flittigt med en høist nødvendig ordning af de temmelig store, i kjælderne magasinerede zoologiske samlinger, deriblandt KORENS privatsamling, som museet efter hans død erhvervede. KOREN havde aldrig været nogen udpræget ordensmand, og magasinerne var derfor i den skjønneste forvirring, som det kostede THOMASSEN og os andre konservatorer et ganske betydeligt arbeide at faa skaffet nogenlunde rede i.

---

¹⁾ Venskabet mellem NANSEN og DANIELSEN vedblev lige til NANSEN drog ud paa sin polarekspedition og har faaet et vakkert og varmt udtryk i deres brevveksling, som delvis er gengivet i BRØGGER og ROLFSSENS bog »Fridtjof Nansen« (Kjøbenhavn 1896). Før NANSEN kom tilbage døde DANIELSEN.

Ogsaa efter at NANSENS post var endelig gjenbesat vedblev THOMASSEN i endel aar (til begyndelsen af 96) at have opsyn med museets mineralsamling, som ved hans hjælp i 1890 kunde aabnes for publikum, i nogle dertil indrettede kjælderrum, der rigtig nok var yderst

mangelfulde som

udstillingsplads, mørke og fugtige.

Det var dog bedre end intet, og samlingen vedblev at

have sin plads her, lige til den seneste

nybygning gjorde det muligt at skaffe

den, imidlertid sterkt øgede samling et værdigere

lokale.¹⁾

Tre aar efter NANSENS ansættelse ved museet —

den 3die oktober 1885 — døde KO-

REN, 76 aar gammel, efterat han i juni samme aar, efter ansøgning,

C. TH. THOMASSEN.

¹⁾ En udførligere biografi af THOMASSEN (af nærværende bogs forfatter) er indtaget i museets Aarsberetning for 1896, pag. 9—10.

havde faaet afsked fra sin stilling fra 1ste januar 1886 og var bleven bevilget en pension paa 2400 kr. »i betragtning af hans lange tjeneste og fortjenester af museet«.

KOREN havde da været i museets tjeneste i over 40 aar, og var han end ikke nogen handlingens mand, men helt og holdent en videnskabelig gransker, som overlæge G. A. HANSEN siger om ham i en nekrolog i museets Aarsberetning for 1885, saa er det utvilsomt, at han har meget store fortjenester, ikke blot af den videnskabelige bearbejdelse af de nye ting i samlingerne, men ogsaa af disses ordning og opstilling i det hele.

I 1828 tog KOREN præliminæreksamen, i 1836 norsk medicinsk eksamen, og to aar senere blev han ansat som kompagnikirurg ved Bergenske infanteribrigade, i hvilken stilling han havde været konstitueret siden 1833. I 1846 ansattes han ved museet, og fra 1854 forlod han sin militære lægestilling, som han aldrig havde været synderlig skikkaet for. Senere havde han ved siden af sit museumsarbejde ingen anden bibeskjæftigelse end den, at han var lærer i naturhistorie ved den Tankske skole — en mere elskværdig og snil lærer end duelig pædagog, har man vistnok ret til at sige. Han udfoldede i disse aar en rig videnskabelig virksomhed, næsten dog altid i forening med en anden forsker, DÜBEN, SARS og især DANIELSSEN. Kun en liden afhandling har han skrevet alene, og man kan visselig trygt gaa ud fra, at uden DANIELSSENS medarbejderskab havde intet af deres

fællesarbejder seet dagens lys. De to mænd, som i en tredive aar stadig — næsten daglig, kan man sige — arbeidede sammen, supplerede hinanden paa en merkelig maade. DANIELSEN var den paagaaende, lidt uvørne og uforsigtige forsker, der gjerne lod sig lede af det første — undertiden meget feilagtige — indtryk. KOREN var den forsigtige mand, der prøvede enhver ting baade to og tre gange, før han fældte sin dom og derfor var en meget nyttig bremse paa den andens fremfusenhed. Men netop denne fremfusenhed og den ivrige virkelyst, som karakteriserede DANIELSEN, var paa den anden side absolut nødvendig for at sætte KORENS lidt træge natur i vei og overvinde hans skræk for at skrive og endnu mere for at lade det skrevne foreviges i trykken. De to mænd passede derfor ypperlig sammen og vilde hver for sig ikke have kunnet udrette tilnærmelsesvis det betydelige arbejde, som blev resultatet af deres samvirken, og som er nedlagt i en rig litterær produktion, spredt i de fleste videnskabelige tidsskrifter i dette land og i en række særskilt, eller i Nordhavsekspeditionens skrifter, udgivne verker. Af disse fællesarbejder er et udgivet af museet i 1883 (*Nye alcyonider, gorgonider, og pennatulider*), medens de øvrige skriver sig fra en tid, da museet endnu ikke havde midler til naturvidenskabelige publikationer.

Af KORENS videnskabelige evner giver overlæge HANSEN i den ovenfor citerede nekrolog en karakteristik, som jeg hidsætter:

»Dr. KOREN var i besiddelse af store kundskaber og en sjelden hukommelse. Hvad han engang havde seet eller læst, glemte han ikke, selv i sine seneste aar. Desuden havde han et sikkert og hurtigt blik for zoologiske former. Dr. KOREN var derfor som et levende leksikon for sine medarbeidere, baade hvad angik litteratur og dyreformer af alle klasser. Naar dr. KOREN sagde: det kjender jeg ikke, kunde man være vis paa, at han aldrig havde seet det før. Han behøvede heller ikke at lede efter i sin hukommelse. Stod det indskrevet der, saa havde han det straks paa rede haand.

Selv om dr. KOREN med hensyn til filosofisk standpunkt som videnskabsmand ikke egentlig indtog nogen fremskudt plads, var han dog i sine sympatier helt ud en fremskridtets mand, der med levende interesse fulgte alle nye forskninger.« — — — —

Da KORENS afskedsansøgning var indvilget, blev det bestemt, at NANSEN skulde rykke op til 1ste konservator i hans sted, medens der samtidig (fra 1ste januar 1886) skulde ansættes en ny 2den konservator med 1200 kr. i gage. Længere kunde man jo dengang ikke gaa, da KORENS (i forhold til museets midler) ganske betydelige pension slugte en betydelig sum.

Til den ledige post meldte der sig en lang række ansøgere, af hvilke de fleste dog ikke var synderlig kvalificerede. Der var en reallærer, en realstudent og en medicinsk student blandt dem, medens de øvrige fire ingensomhelst forudsætninger havde.

Ansæt blev den medicinske student, JAMES A. GRIEG (f. 1861; artium 1882), som fremdeles indehar den samme stilling, hvis aflønning dog er bleven øget til 2000 kr.

GRIEGS zoologiske forstudiervar omtrent lige smaa, som nogen af de øvrige ansøgeres, men under vejledning af NANSEN og DANIELSEN arbejdede han sig snart ind i sit nye fag og begyndte selvstændige undersøgelser.¹⁾ Sit første arbejde i museets skrifter publicerede han i 1887 (i museets Aarsberetning for

JAMES A. GRIEG.

1886), og senere har han hvert aar leveret et eller flere bidrag til museets aarlige publikation.

Ved KORENS død, nogle maaneder efterat hans afskedsansøgning var bleven bevilget, og medens han

---

¹⁾ GRIEG havde dog frivilligen assisteret ved museet i NANSSENS tid, fra juni 1885 til sin ansættelse.

endnu indehavde sin stilling, blev et betydeligt aarligt beløb disponibelt paa museets budget fra begyndelsen af 1886.¹⁾ Endel af dette beløb besluttedes anvendt til gage for en botaniker, som skulde varetage museets botaniske samlinger — som forresten var yderst minimale — og desuden drive selvstændige studier over »praktisk botanik og plantefysiologi«. Posten skulde aflønnes med 1600 kr., med tillæg af 400 efter 3 aars tjeneste, og blev ikke averteret ledig, men tilbudt nærværende forfatter, som dengang var ansat som assistent ved det plantefysiologiske institut i Tübingen (hos prof. W. PFEFFER). Den 1ste juli 1886 tiltraadte jeg min nye stilling, efterat der var skaffet mig arbejdsrum i et af HYSINGS tidligere beboelsesrum, som derefter blev gjort istand til et laboratorium med det nødtørftigste udstyr. Det plantefysiologiske arbejde blev der dog ikke meget af, idet hjælpemidlerne var saa altfor smaa. Istedet begyndte jeg at beskæftige mig med studiet af vore plantesygdomme, og museet besvarede i nogle aar forespørgsler fra de forskjellige dele af landet i denne anledning, lige til der af staten blev oprettet en egen post med netop det maal for øie, at give oplysninger om de herhenhørende ting. Til de tre første Aarsberetninger, som udkom efter min ansættelse, leverede jeg botaniske bidrag, men senere har andre arbejder berøvet mig anledningen til denne slags studier, og mine par senere bidrag til Aarbogen er ikke af botanisk indhold.

---

¹⁾ Til hvilken tid KORENS enke oppebar hans gage.

Lidt efter lidt, efterhvert som DANIELSSEN ældedes, og budgettet voksede, trængte han hjælp til de administrative forretninger. Denne hjælp ydede HYSING en tid, men kun forsaavidt det gjaldt rent kontorarbejde. Senere tog LORANGE regelmæssig en haand i arbeidet og blev ogsaa udtrykkelig ansat som »intendant«, hvorved især skulde forstaaes, at han skulde have tilsyn med bygningerne og i det hele være et slags inspektør. Under LORANGES sygelighed i det sidste aar, han levede, gled disse hans forretninger over paa mig, og efter hans død blev jeg høitidelig udnævnt til intendant i hans sted med en gage af — 100 kr. aarlig.

Imidlertid gjorde det tiltagende arbejde, at en fastere ordning maatte træffes, og fra 1ste januar 1891 blev min stilling forandret derhen, at jeg ved siden af at være konservator ved den botaniske samling tillige skulde være direktionens sekretær og intendant med en gage paa tilsammen 3200 kr.

Den saaledes trufne ordning var strengt taget ikke ganske lovlig, idet statutterne foreskrev, at direktionens sekretær skulde vælges inden direktionen. For at faa forholdet legaliseret, og i det hele faa truffet en fastere ordning med hensyn til administrationen, som med nødvendighed maatte antage nye former, især naar DANIELSSEN gik bort, fremsatte jeg i januar 1892 forslag til nye statuter for museforeningen. Disse blev behandlede af en komite, som foreslog nogle mindre forandringer, som nærmest gik i retning af

at bevare lidt mere af den gamle ordning, end det oprindelige forslag havde til hensigt, men som forresten ikke var særdeles væsentlige. I denne form blev forslaget vedtaget paa generalforsamlingen den 20de april 1892, og dermed gaar vi over i et nyt afsnit af museets historie, som karakteriseres ved, at de faste funktionærer fik en større andel end tidligere i ledelsen af museets anliggender.

Før vi gaar over til dette, maa vi imidlertid omtale endel yderligere forandringer i personalets sammensætning, som foregik i det tidsrum vi her har med at gjøre.

Den efter LORANGES død ledigblevne konservatorpost ved den historisk-antikvariske afdeling blev, efterat være averteret ledig i »de tre skandinaviske lande«, besat fra 15de juli 1889. Fra LORANGES død til denne tid konstitueredes daværende literat, senere direktør for kunstindustrimuseet, JOHAN BØGH, i den ledige stilling og tog sig i denne tid særlig af ordningen af museets samling af porcelæn og andre gjenstande, der laa kunstindustrien nær.

Til posten som dengang var museets bedst aflønnede, idet ingen anden gage var over 2000 kr. — meldte sig tre norske og en svensk ansøger. Alene den sidste havde en virkelig faguddannelse paa det arkæologiske omraade, som her fortrinsvis maatte komme i betragtning, da jo vedkommende var særlig forpligtet til at foretage arkæologiske undersøgelser paa vestlandet. Det var derfor omtrent selvsagt, at lic.

phil. G. A. GUSTAFSON, amanuensis ved oldsamlingen i Upsala, maatte blive ansat.¹⁾ Han indehår fremdeles denne stilling og har til museets Aarbog leveret adskillige arkæologiske bidrag, baserede dels paa studier i museets samlinger, dels paa undersøgelser i marken, udførte paa bekostning af museet eller fortidsforeningen.

Den antikvariske afdelings samlinger er forøvrig yderst forskelligartede, idet de, foruden arkæologiske og middelalderlige gjenstande, ogsaa omfatter bondegjenstande fra senere aarhundreder, mynte og me-

GABRIEL GUSTAFSON.

daljer, etnografiske samlinger og gjenstande til illustration af de senere aarhundreders bykultur, saa

¹⁾ Født i Visby 1853. Stud. 1871; phil. lic. 1889. Amanuensis ved universitetets oldsamling, Upsala, fra 1881. Foretog fra 1878 af arkæologiske undersøgelser i forskjellige dele af Sverige.

en stor del af konservatorens tid med nødvendighed gaar med til arbeide, som ligger det arkæologiske fagstudium fjernt. Dette er selvfølgelig ikke til fordel for det specielt arkæologiske arbeide, og mere assistance for denne afdeling er i høi grad paakrævet.

Efter at det var afgjort, at NANSEN for altid var tabt for museet, fandtes det nødvendigt at faa ogsaa denne post fast besat. Én konservator kunde vel kanske været nok for selve samlingsarbeidet, men det var dengang — og maatte være — nødvendigt ogsaa at tage hensyn til det rent videnskabelig-zoologiske arbeide,

A. APPELLØF.

som man ikke havde anden adgang til at faa repræsenteret ved museet. Posten som 1ste konservator ved den zoologiske samling blev derfor averteret ledig med tiltrædelse den 1ste januar 1890. Gagen var nu 2000 kr., men der meldte sig mærkelig nok ikke mere end én nordmand, en medicinsk stu-

dent, men derimod tre svensker. En af disse var præparant — en følge af den uheldige titel, som museets videnskabelige funktionærer har, og som i andre lande ofte giver anledning til stillingernes forveksling med haandverksmæssig uddannede præparanter — mens de to var zoologer. Af disse ansattes dr. ADOLF APPELLØF, docent i zoologi ved Upsala universitet og saaledes en fuldt videnskabelig uddannet zoolog, som allerede havde offentliggjort nogle selvstændige arbejder.¹⁾ Han indehar fremdeles sin stilling, hvis aflønning fra 1ste januar 1891 er forhøiet til 2800 kr., og har i museets aarlige publikationer offentliggjort en række betydelige zoologiske arbejder, tildels base-rede paa undersøgelser han — ligesom GRIEG — omtrent hvert aar har udført i det Bergen nærliggende havstrøg paa bekostning af museets legatmidler.

Til disse mange forandringer i personalets sammensætning, som her er refererede, kom der meget snart en ny, idet HYSING, som i adskillige aar havde skrantet, ikke mere kunde overkomme det voksende arbejde ved bibliotheket. Fra 1ste april 1890 søgte han afsked og fik en pension paa 800 kr., samtidig som ELLEN BRUNCHORST²⁾ blev konstitueret som bibliothekar (med 400 kr.s gage), efterat have sat sig ind

---

¹⁾ APPELLØF er født paa Gotland i 1857. Student 1877; dr. fil. 1886. Docent i Upsala fra vinteren 1887 til ansættelsen i Bergen. Opholdt sig i 1883 i 7—8 maaneder med statsstipendium i Messina for sine zoologiske studiers skyld.

²⁾ Født 1861. Student 1886. G. m. dr. BRUNCHORST september s. a.

i biblioteksvæsen under en maanedes ophold ved universitetsbibliotheket. Efter at HYSING var død i begyndelsen af januar 1892 blev fru BRUNCHORST, efter at posten var averteret ledig, fast ansat fra 1ste marts s. a. med 1200 kr. Denne ordning vedbliver fremdeles.

HYSING var ved sin afgang fra museet 86 aar gammel og havde under smaa og trykkende forhold udrettet meget nyttigt arbeide for museet i henved 40 aar. Den lange, magre — i de senere aar ganske afpillede — mand med sit hvide skjæg og sin ubarmhertige hoste — han var ved sin ansættelse omtrent opgivet paa grund af tæring — havde en mærkelig hukommelse lige til sine seneste aar og en utrolig uforfærdethed, naar det gjaldt at klatre opover de skrøbelige stiger i det overfyldte bibliothek. Han var elskværdigheden selv, naar der skulde findes frem bøger eller skaffes oplysninger om en eller anden ting i den antikvariske samling, af hvis ældre gjenstande han kjendte de fleste stykker godt. Tillige var han varmt interesseret for museets fremgang paa alle omraader og fortjener altid at mindes med taknemmelighed i dets historie.¹⁾

I de samme aar, i hvilke disse mange forandringer i museets videnskabelige personale foregik, og i aarene straks efter, skiftede ogsaa de underordnede — men for et museum meget vigtige — poster indehavere.

---

¹ HYSING udarbejdede trykte kataloger (med tillæg) over museets bibliothek. Se fortegnelsen over publikationer.

Gamle THOR, den første faste præparant, en duelig, men meget vrang og umedgjørlig mand, hvem den frygtssomme KOREN nærmest var ræd for, og som ofte jagede KOREN ud af verkstedet, naar han ikke likte hans ordre, døde i slutten af 70-aarene. Han efterfulgtes af »ELIAS«, som havde lært lidt hos ham, men ikke havde nogen ordentlig uddannelse og ikke var stort bedre end en hvilkensomhelst anden bordarbejdsmand. Sammen med ham arbejdede en gammel kone, METTE, i nogle aar udelukkende med stopning af smaadyr, særlig fugle. Det væsentligste minde, hun har efterladt sig, er en række med mere eller mindre — mest mere — vanskabte norske fugle. METTE kom væk i 1886 og fik til efterfølger en ung træskjærer fra Voss, NILS GLIMME, som havde været i Kristiania for at uddannes i faget, og som endnu er i museets tjeneste. Et aar efter drog ELIAS til Amerika og efterfulgtes af WILLIAM DAHL, som er eneste præparant, efterat GLIMME i 1892 gik over til Den biologiske station som vagtmester. Endelig tog den gamle portner, som havde været ansat lige siden indflytningen i den nye bygning i 1866, sin afsked, og fra paa-ske 1890 ansattes i hans sted den nuværende vagtmester og gartner JACOB ØRDAHL.

Hermed var det hele personale fornyet, og selv blandt bestyrelsens medlemmer var det egentlig kun DANIELSEN, som stod igjen fra det gamle museums tid og fra overflytningen i den nye bygning. HENRICHSEN havde kun et enkelt aar været med i den

gamle tid, medens byggearbeidet stod paa, og følte sig ikke rigtig tilrette under de nye forhold, saa han i 1892 udtraadte af bestyrelsen.

Kort efter min ansættelse ved museet (i juli 1886) indsendte jeg til direktionen en forestilling, hvori jeg anbefalede, at museet skulde overtage udgivelsen af det af dr. REUSCH i 1877 grundlagte tidsskrift »Naturen«, som dets daværende redaktør, cand. philos. C. KRAFFT, ikke længere ønskede at udgive. DANIELSSEN interesserede sig meget for denne plan, idet han dels mente, at det kunde være ønskeligt, at vort lands mest populære naturvidenskabelige tidsskrift kom ind under fastere forhold, saa dets fortsatte bestaaen kunde være sikret og dels var enig i, at museet vilde have godt af at faa et meddelelsesmiddel, hvorigjennem det kunde sprede naturvidenskabelig kundskab og interesse i videre kredse. DANIELSSEN paatog sig derfor den med overtagelsen forbundne udbetaling, og fra januar 1887 har »Naturen« været udgivet af Bergens Museum med nærværende forfatter som redaktør, fra 1897 af med et aarligt tilskud paa 1000 kr. af staten mod at folkebibliotheker faar tidsskriftet til halv pris (kr. 2.50).

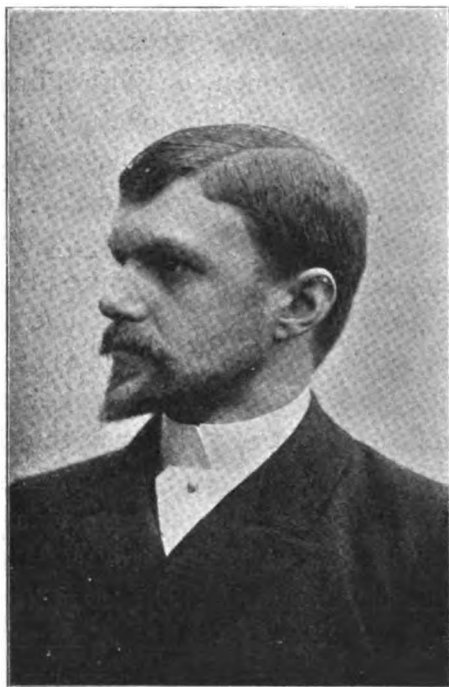
Samtidig blev museets Aarsberetning, i hvilken der allerede i 1885 havde været optaget to mindre afhandlinger, men i hvilken selve beretningen dog

endnu spillede den væsentligste rolle, udvidet til en videnskabelig aarbog, hvor beretningerne herefter traadte ganske i baggrunden ligeoverfor det videnskabelige indhold. I de første aar hed denne aarlige

publikation fremdeles museets

»Aarsberetning«, hvilken titel fra 1892 forandredes til »Bergens Museums Aarbog«¹⁾.

I de første aar indeholdt denne aarlige publikation kun afhandlinger af de til museet knyttede videnskabsmænd, senere er leilighedsvis ogsaa afhandlinger af andre, særlig saadanne, som har arbeidet ved den biologiske station

J. BRUNCHORST

eller har havt stipendier af museet — blevne optagne,

¹⁾ Udgivelsen af aarsberetningerne for 1886 og 1887 besørget af NANSEN og mig i forening, senere har den været besørget af mig alene, hvilket fra 1898 af er angivet paa titelbladet. Fra 1899 udgives den i tvangsfrie hefter.

saaledes som det fremgaar af den i tillægget indtagne fortegnelse over museets publikationer og indholdet i disse.

Samlingernes forøgelse i dette tidsrum er det vanskeligt at give en nogenlunde forestilling om, uden altfor stor vidtløftighed, men at den var af ganske overordentlig betydning fremgaar af de vanskeligheder, man allerede noksaa tidligt havde med at skaffe den fornødne plads og de stadige omordninger, som dette medvirkede.

Først blev malerisalen taget i brug til zoologiske gjenstande, og malerierne kom væk. I den sal, hvor de havde været, blev der opsat først et og senere to gallerier, og alle hvirvelløse dyr blev fjernede

FRU ELLEN BRUNCHORST.

fra 2den etage og overflyttede til disse og taarnsalens gulv (dels i NANSSENS, dels i THOMASSENS tid). Samtidig blev rummene i 2den etage overfyldte med skabe. Fra først af havde der været skabe langs de indre vægge alene og paa pillarerne mellem de store bue-

vinduer, ogsaa disse med ryg mod væggen. Denne ordning gav rigelig gulvplads og muliggjorde demonstrationer for en lidt større samling mennesker, men maatte opgives, da nye skabe maatte anbringes paa det ledige gulvrum, dels isolerede skabe til enkelte større dyr, som bison, giraf etc., dels et i NANSSENS tid bygget skab, som gik lige til taget og strakte sig i to etager, gennem halvdelen af rotunden, og som — i forbigaaende sagt — var et yderlig slet udstillingsrum. Tillige blev samtlige skabe paabygget en 2den etage, som gik lige til taget. Udstillingsrummet i den zoologiske samling blev ved alle disse foranstaltninger mere end fordoblet, men rigtignok var det indvundne rum ikke værd, hvad det kostede i skabe, da de udstillede gjenstande simpelthen ikke var til at se i den afstand, hvori de stod, og endnu mindre kunde etiketterne læses. Og alligevel maatte mange ting magasineres i kjælderne, hvad der ikke stemte med DANIELSSENS opfatning af, hvordan en samling skulde ledes. Han vilde helst have alting udstillet. Selv om der kun hvert andet aar var en fagmand, som havde interesse for at se tingen, skulde den staa der, synlig for alle de tusinder, som aarlig vandrede gennem salene.

Ved indflytningen i de nye lokaler blev samlingen meget godt ordnet under KORENS og DANIELSSENS ledelse. Pladsen var da god, og der var fulgt en meget enkel plan ved opstillingen, idet alle dyr var ordnede systematisk, vertebrater, evertebrater og fos-

siler, hvilke sidste dog saa nogenlunde havde faaet sit eget rum, forsaavidt de ikke var anbragte sammen med skeletterne. Disse sidste var det eneste, som ikke var indordnede i den almindelige systematiske samling, de udgjorde et eget osteologisk galleri i lighed med, hvad forholdet dengang var i udlandets største museer, hvis ordning var forbilledet for dette museums, uden hensyn til, at de forskjellige forholde kunde have gjort afvigelser ønskelige. Men der var ialfald god orden og god plads og det hele meget oversigtligt.

Ved den tid, JENSENS »Fører« blev skrevet, var denne ordning endnu opretholdt, men derefter sprængtes den lidt efter, dels af hensyn til pladsmangelen, dels fordi endel i og for sig hensigtsmæssige forandringer blev gjorte, men paa en lidt uhensigtsmæssig maade, som dels skyldtes pladsmangelen, dels den overmaade forklarlige ting, at de nye mænd var lidet erfarne i det ganske vanskelige arbejde, som ordningen af et museum i virkeligheden er og havde seet altfor lidet — tildels slet intet — af andre, velordnede samlinger. En meget hensigtsmæssig ting var det saaledes, at den norske samling blev udskilt fra den almindelige systematiske, men dette blev ikke konsekvent gennemført; anatomiske præparater og fostre af hvaler, samt spirituspræparater af fremmede dyr traf man paa midt inde i den norske samling, og fossilerne, som før havde været nogenlunde paa sin plads, blev af rummangelen klemmt midt inde imellem

de udenlandske fugle. Samlingen i sig selv var i dette tidsrum vokset til den flerdobbelte størrelse, og den var ikke blot vokset i kvantitativ henseende, men en mængde slette sager fra det gamle museum var ombyttede med nye og bedre konserverede. Ordningen havde derimod ikke holdt skridt med tilvæksten, og en gennemgribende reform var meget paakrævet.

Jeg har her udelukkende talt om den zoologiske samling, derunder indbefattet den ikke meget betydelige og svært tilfældig sammensatte palæontologiske. Andre naturhistoriske samlinger eksisterede i begyndelsen af dette afsnit egentlig ikke. De botaniske samlinger var smaa og uordnede, de mineralogiske større, men magasinerede. Begge blev i ottiaarene øgede og bragte i orden, men kun til mineralsamlingen kunde der skaffes udstillingsplads, de botaniske samlinger var dels ikke egnet til at udstilles (herbariet), dels maatte de opbevares i et rum, som ikke stod i forbindelse med samlingen.

For de historisk-antikvariske samlingers vedkommende var forholdet et lignende som ovenfor fremstillet, om end i det hele ikke saa galt. Plads mangelen førte her til, at skabene blev overfyldte og blev til magasinrum, istedetfor udstillingsskabe, hvad der jo var galt nok, men egentlig sprængt blev den oprindelige ordning dog ikke. Meget blev ogsaa her magasineret udenfor samlingen.

Den store forøgelse af samlingerne, som faar sit udtryk i de her skildrede forhold, skrev sig, for den

historiske afdelings vedkommende, fra de for annuet gjorte indkjøb og fra de dog ikke saa rigeligt som tidligere indkomne gaver. For den naturhistoriske samlings vedkommende er de samme kilder selvfølgelig at tage med i betragtning, men adskillig væsentligere turde den forøgelse være, som skyldes tuskhandel med udenlandske museer og naturaliehandlere og — hvad samlingen af hvirvelløse dyr angaar — indsamlinger foretagne under zoologiske ekskursioner, som i tidligere aar endel af bestyrelsens medlemmer foruden konservatorerne, i de senere aar disse sidste, hvert aar foretog til mange forskellige steder i de Bergen nærliggende havstrækninger og fjorde. Blandt de mænd, som har bidraget mest til samlingernes forøgelse ved gaver, fortjener i første linje at nævnes konsul CHRISTIAN BØRS og ved siden af ham, for de naturhistoriske samlingers vedkommende, bundtmager BRANDT og bestyrelsens medlem HERMAN FRIELE. Det bør ogsaa i denne forbindelse omtales, at museet har faaet sin andel af de ved den norske nordhavsekspe-
dition indsamlede gjenstande og gennem universitetets botaniske museum en mindre del af de af staten indkjøbte samlinger, som havde tilhørt afdøde professor M. N. BLYTT. Desuden fik man endel ting fra de Aalske samlinger. Ogsaa grosserer C. SUNDT og flere andre har ved adskillige leiligheder traadt støttende til, naar det gjaldt at erhverve for museet større og kostbarere samlinger eller gjenstande, end museet for egen regning kunde overkomme.

For endelig at nævne bibliotheket, saa skjød dets vækst i denne periode sterkere fart, end man vistnok tidligere havde tænkt sig muligheden af. Dette skyldes dels den af samlaget givne bevilgning, men siden Aarsberetningen gik over til et videnskabeligt aarsskrift, mindst lige meget de derigjennem indledede litterære bytteforbindelser. Lige til midten af 80aarene fik man nok endel gaver til bibliotheket ogsaa fra en del udenlandske videnskabelige institutioner, men antallet var lidet, og det meste var mindre værdifulde ting. I 1890 indkom derimod sendinger fra over 150 bytteforbindelser.¹⁾ Bibliothekets forøgelse bevirkede ligesom samlingernes en yderst generende pladsmangel, som dels førte til, at rummet blev overfyldt med hylder, dels til magasinering i kasser af adskillige hundrede ældre bøger.

Det vil af alt det her anførte med tydelighed fremgaa, at der med nødvendighed maatte gjøres alvorlige foranstaltninger for at faa ulemperne ved den aarlig tiltagende pladsmangel afhjulpne. Enten maatte

---

¹⁾ Antallet af faste bytteforbindelser er dog større, da ikke alle selskaber udgiver noget hvert aar. Bibliothekets forøgelse ved bytteforbindelser ser i HYSINGS beretninger meget storartet ud, idet han angav det antal nummere, som hans protokol udviste. Kom saaledes et tidsskrift ud med 12 hefter aarlig, saa var det 12 nummere i hans opgave over antallet. Det samme gjælder opgaverne over bibliothekets forøgelse i det hele. Denne optællingsmaade er senere forandret, hvorfor opgaverne for de senere aar ikke kan direkte sammenlignes med de fra tidligere.

der bygges og bygges meget, eller man maatte forlade det gamle princip med udstilling af alt, hvad museet eiede ganske og aldeles. Og selv i dette sidste tilfælde trængtes udvidelse af bygningen, da magasinrum manglede ligesaavel som samlingsrum. Denne sag tilhører imidlertid næste afsnit af museets historie.

Blandt de mange gaver til museet i disse aar fortjener særlig at nævnes endel ting, til hvilke der for vor by knytter sig en særlig affektionsværdi: det er den guldkrans, som blev skjænket OLE BULL af venner i Kalifornien i 1870, en af hans violiner, samt et par andre relikvier fra hans eventyrlige liv.

OLE BULLS GULDKRANS.

FRA GENERALFORSAMLINGEN I 1892 TIL UDGANGEN AF 1899.

Tilvekst. — Nationaletnografisk forening. — Budget, kapitaler og nye formaal. — De nye love. — Udvidelse af bygningen forberedes og udføres. — Den udvidede bygnings anvendelse. — Oparbejdelse af have. — DANIELSSENS død. — Nye medlemmer af bestyrelsen.

Det korte tidsafsnit, vi her har med at gjøre, indledes med en gennemgribende forandring i museets love. Et tegn paa den ungdommelige aandslivlighed, som lige til det sidste var DANIELSSENS særkjende, har man ret til at se deri, at han var meget interesseret for den nye ordnings gennemførelse. Han stod i sit daglige arbejde ved museet omgivet af udelukkende unge mænd, den yngste knapt 30 aar gammel, den ældste ikke endnu 40; men denne ungdom skræmte ikke ham, som den vilde skræmt de fleste andre mænd i hans alder. Med sit ungdommelige sind saa han netop i det unge personale de mænd, som skulde bære udviklingen i de kommende aar, og han havde mindre betænkelighed end mange andre inden bestyrelsen ved at lægge ansvar og myndighed over paa

de samme skuldre, som med nødvendighed maatte blive de, der kom til at bære arbeidet.

Samlingernes og bibliothekets vekst i denne periode har været rask og stor. For bibliothekets vedkommende har bytteforbindelsernes antal efterhvert tiltaget, saa de nu er steget fra ca. 150 til ca. 300. Gjennem disse faar bibliotheket sin væsentligste forøgelse. Skjønt dets annuum er forhøiet fra 4000 til 6000 kr. er eksempelvis antallet af skrifter, erhvervede ved køb i 1899 omkring 550, medens der som gave og ved bytte i samme aar indkom henimod 900 bind, hvoraf det overveiende antal ved bytte. I det hele er bibliotheket i disse aar vokset med ca. 8400 nummere, d. v. s. mere end én trediepart af det antal bind, som det i det hele omfatter (22700), foruden manuskripter, karter etc.¹⁾

Saa betydelig har ikke den naturhistoriske samlings tilvekst været i forhold til den hele samlings størrelse, men antallet af indkomne gjenstande er dog i dette tilfælde endnu større. Den zoologiske samling har faaet værdifulde forøgelser ved indsamling, bytte og gaver, idet blandt de sidste en fra konsul Børs modtagen samling paa 500 amerikanske sommerfugle

---

¹⁾ Tilvekstens størrelse i disse aar kan sikkert angives. Derimod kan antallet af bind i 1892 ikke med sikkerhed angives, idet den tidligere katalogisering var saaledes indrettet, at den ikke gav noget paalideligt udtryk for det virkelige antal fuldstændige bind, som forefandtes. Det for 1892 opgivne antal (14300) er baseret paa en noksaa summarisk optælling, der ganske sikkert er for lav.

i udmerket præparation, og flere større gjenstande fra hr. bundtmager BRANDT fortjener særskilt at nævnes. Men særlig stor er forøgelsen af den mineralogiske og botaniske samling. Mineralsamlingen var i 1892 yderst ubetydelig og uanseelig. Den er nu, næst universitetets, ubetinget den bedste i landet, hvad der skyldes en stor og pragtfuld samling, som grosserer SUNDT i 1893 lod indkjøbe i Ems og skjænkede museet. Den botaniske samling var i 1892 ligeledes ganske liden og omfattede væsentlig kun norske karplanter og moser, en mindre udenlandsk lichensamling og en liden samling for plantepathologi. Den sidste er ikke synderlig øget, men derimod er herbariet vokset til den mangedobbelte størrelse og udvidet i alle retninger ved køb og bytte. Samlingen omfatter nu et skandinavisk karplanteherbarium paa 6500 eksemplarer, et til udstilling færdigt norsk herbarium paa 1000 arter, et generelt herbarium paa 7000 arter karplanter og et betydeligt antal moser, lichener, sop og alger.¹⁾ Til disse samlinger kommer saa den botaniske have, hvor ca. 700 forskellige arter ifjor var repræsenterede. Med denne sterke tilvekst har afdelingens annuum ikke holdt skridt. Det var i 1892 kr. 3500 og udgjør for 1900 kr. 4000 foruden 1500 til haven.

Den antikvariske afdeling begyndte derimod i 1892 med et annuum paa 2500 kr., hvoraf 1000 til indkjøb

---

¹⁾ Af alger og sop hidtil væsentlig skandinaviske arter. Overlæge KINDT, Trondhjem, adj. JØRGENSEN, Bergen, og HAVÅS, Granvin, fortjener at nævnes som de, hvem forøgelsen særlig skyldes.

FRA DEN UDENLANDSKE FISKESAMLING
OMKR. 1895.

af norske bondegjenstande, medens der i 1899 havdes til disposition 8000 kr., deraf 5000 til den kulturhistoriske samling, hvorunder de nationaletnografiske gjenstande indgaar. Da denne afdelings samlinger ikke forøges ved bytte, men alene ved gaver og køb, er stigningen af den største betydning, om end prisforhøielsen paa alle de herhenhørende gjenstande har gjort, at forøgelsen af annuet ingenlunde repræsenterer en tilsvarende forøgelse i antallet af købte gjenstande. Ogsaa ved gaver har denne afdeling faaet væsentlige forøgelser, idet særlig en større samling medaljer fra konsul Børs fortjener at nævnes, ligesom interesserede mænd ved adskillige leiligheder har stillet penge til disposition til indkøb, dels af etnografiske gjenstande, dels af mynter.

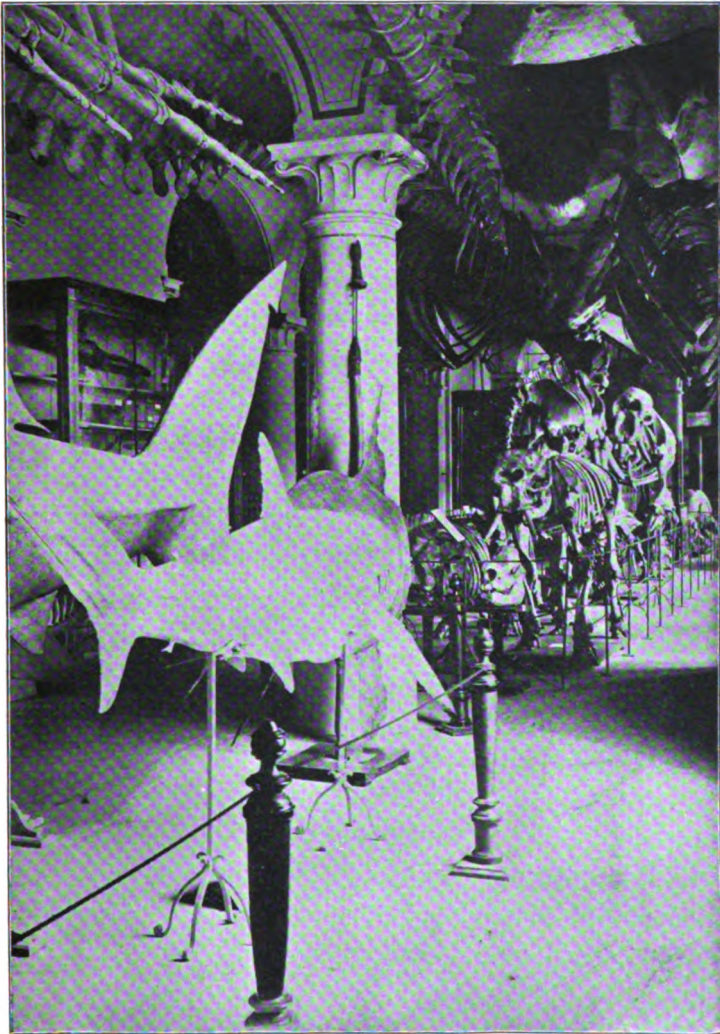
Den væsentligste forøgelse har dog denne afdelings samlinger faaet gennem overdragelsen til museet af den nationaletnografiske forenings samlinger. Denne forening var stiftet i 1892 i den hensigt at »søge oprettet et norsk Folkemuseum i Bergen eller istandbringe en nationaletnografisk samling, knyttet til et af Bergens Museer«. Der var altsaa her ogsaa — rigtignok kun som et af alternativerne — en udskilningstendens oppe, som imidlertid førte til et meget heldigt resultat. Foreningen fik adskillig tilslutning under den interesse, som netop dengang begyndte at komme op for bevarelsen af minder fra den nationale kultur i de sidste aarhundreder, og som bl. a. førte til oprettelsen af »Norsk folkemuseum« i Kristiania. Der

tegnedes ved privat subskription i 1892 omkring 6000 kr., og foreningen fik henimod 120 medlemmer med en kontingent af 5 kr. eller mere. Videre fik den fra 1893—97 bidrag af samlaget, som trods stadige ansøgninger ikke havde været at formaa til at yde øget bidrag til Bergens Museum i samme øiemed. Foreningen kunde derfor meget snart gaa igang med indkjøb og engagerede fra august 1892 den bekjendte etnografiske samler, kapt. ADRIAN JACOBSEN, til for sin regning at foretage indsamling i landdistrikterne. JACOBSEN var i foreningens tjeneste i henimod 1 aar og indsamlede paa Voss, i Sogn, Søndfjord og Nordfjord henimod et par tusen gjenstande, som udgjorde den rent overveiende del af de gjenstande, som fra høsten 1893 af blev udstillede i et leiet lokale i Bankgaden i et trangt og uhensigtsmæssigt lokale, som ikke lokkede til sterkt besøg.

Tanken om, at foreningens samlinger skulde danne et eget museum, havde havt sine talsmænd paa foreningens første møde, men havde neppe nogen tilslutning inden bestyrelsen¹⁾, og det var derfor vist ikke denne imod, at samlaget opstillede som forudsætning for sin første bevilgning, at foreningens samlinger i sin tid skulde overgaa til Bergens Museum. Dette blev yderligere nødvendiggjort ved den beslutning,

---

¹⁾ Denne bestod fra begyndelsen af d'hr. ARCTANDER, S. A. BUCH, GUSTAFSON, JOH. BØGH og RASMUS MEYER, senere indtraadte hr. GERH. SUNDT og hr. BONNEVIE ANGELL istedetfor de to førstnævnte.

FRA FISKESAMLINGEN
OMKR. 1895.

stortinget fattede i 1897, idet der ydedes et øget bidrag paa 3000 kr. til Bergens Museums kulturhistoriske samling, paa betingelse af, at den nationaletnografiske forenings samlinger gik ind i denne. I december 1897 foreslog derfor bestyrelsen for generalforsamlingen, at samlingerne skulde overdrages til Bergens Museum paa betingelse af, at de af dette for fremtiden blev udvidede og forøgede i overensstemmelse med foreningens formaal, samt opstillede paa formaalstjenlig maade til forevisning for almenheden. Tillige skulde man overtage foreningens restgjæld, der dog kun udgjorde ca. 400 kr. I overensstemmelse med denne indstilling fattede generalforsamlingen sin beslutning.

Den forøgelse, museets nationaletnografiske samling paa denne maade erholdt, androg til henimod 2500 nummere. Til indkjøb havde foreningen anvendt ialt kr. 11152.34, medens der til lokale og andre udgifter var medgaaet kr. 9675.69.¹⁾ Af dette beløb var kr. 10000 tilveiebragt af samlaget, kr. 10243.27 ved private idrag og kontingent, kr. 300 ved entré.

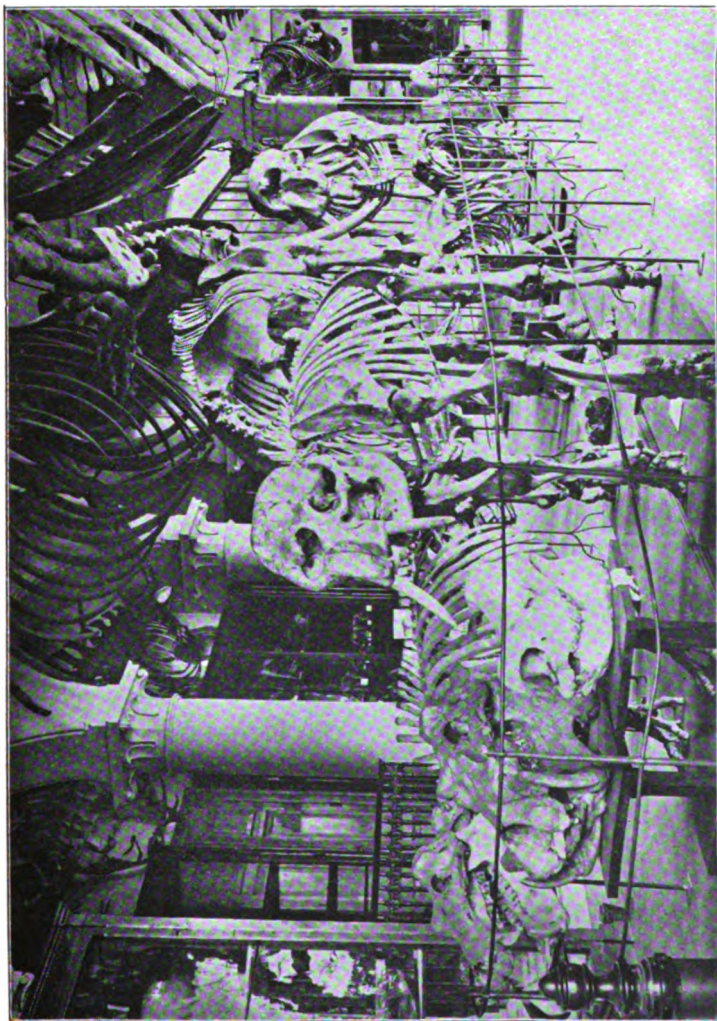
Den egentlige oldsamlings tilvekst i de samme aar andrager til omtrent 800 fund, og katalogen udviser nu 5600 nummere.²⁾ Hertil kommer betydelige forøgelser for tiden efter reformationen, myntsamlingen og den udenlandske etnografiske samling.

---

¹⁾ JACOBSENS løn kr. 2050, indredning kr. 1603, lokale og andre omkostninger kr. 6025.69.

²⁾ Hvert *fund* har i katalogen *et* nummer; antallet af *gjenstande* er mangedobbelt større.

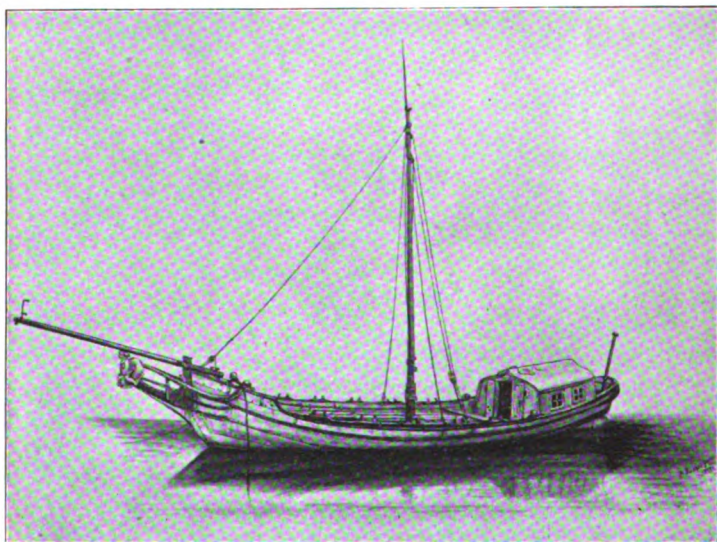

FRA SKELETSAMLINGEN
OMKR. 1895.

Blandt gjenstande af særlig interesse, som er indkomne i disse aar, fortjener her at nævnes den saakaldte Eidsvoldsbaad, som i 1895 blev testamenteret museet af konsul HERMAN D. JANSON, og som i 1814 blev benyttet af Bergensrepræsentanterne — deriblandt altsaa ogsaa CHRISTIE — paa deres reise til Lærdal paa reisen til Eidsvold.

EIDSVOLDSBAADEN.

At ogsaa regnskabet i disse aar viser opgang, er en given ting. I 1892 var de samlingerne og bibliotheket vedkommende ordinære indtægter lidt under 28000 kr. I 1899 var det tilsvarende beløb 44000 kr.¹⁾

¹⁾ For stigningen af endel udgiftskonti er redegjort ovenfor. Her skal tilføies, at konto lønningerne er vokset fra ca. 15000 til 17500. Fællesudgifter fra 2400 til over 6000.

Naar jeg saa endelig nævner, at medlemsantallet, som i 1892 udgjorde 100, er vokset til næsten 300, medlemsbidragene fra 380 til 2400 kr. og besøget i samlingerne fra 30000 til over 60000 i et aar, saa har jeg givet et nogenlunde billede af en ganske rask fremgang i løbet af kort tid.

Men disse tal giver ingenlunde noget fuldstændigt udtryk for den store udvidelse, museets virksomhed i virkeligheden har faaet i dette afsnit af dets historie.

Det, som særlig karakteriserer dette tidsrum, er ikke saa meget den fremgang, museet som saadant har gjort, skjønt ogsaa den har været stor og betydningsfuld nok. Det afgjørende og væsentligste er de nye institutioner, som er knyttede til museet og den udvidelse dets videnskabelige virksomhed har kunnet gives ved hjælp af de sterkt øgede kapitaler, som er stillede til dets disposition.

Disse kapitaler udgjorde i begyndelsen af 1892 af Brændevinssamlagets grundfond (ca. 50000 kr.) og JOACH. FRIELES legater paa tilsammen 68000 kr. Ved udgangen af 1899 er brændevinssamlagets grundfond fordoblet, og museets formue forøvrigt er vokset til 873500 kr., d. v. s. det 13-dobbelte.¹⁾

Af foretagender knyttede til museet havde man i 1892 kun »Naturen«. I regnskabet er der nu et eget kapitel »Særformaal under museets administration«,

---

¹⁾ Endel renter af denne kapital gaar til livrenter og kapitalforøgelse.

som omfatter Biologisk station, Akvariet og Sælparken, Sommerkursus for folkeskolelærere, Foredrag for Hvermand og statens bidrag til »Naturen«, og som har et samlet budget paa henimod en 20000 kr.¹⁾)

Bortser man fra, hvad der medgaar til kapitalforøgelse og livrenter, saa er det under museet hørende aarlige budget i disse aar steget fra ca. 27000 til over 80000 kr., d. v. s. det tredobbelte.

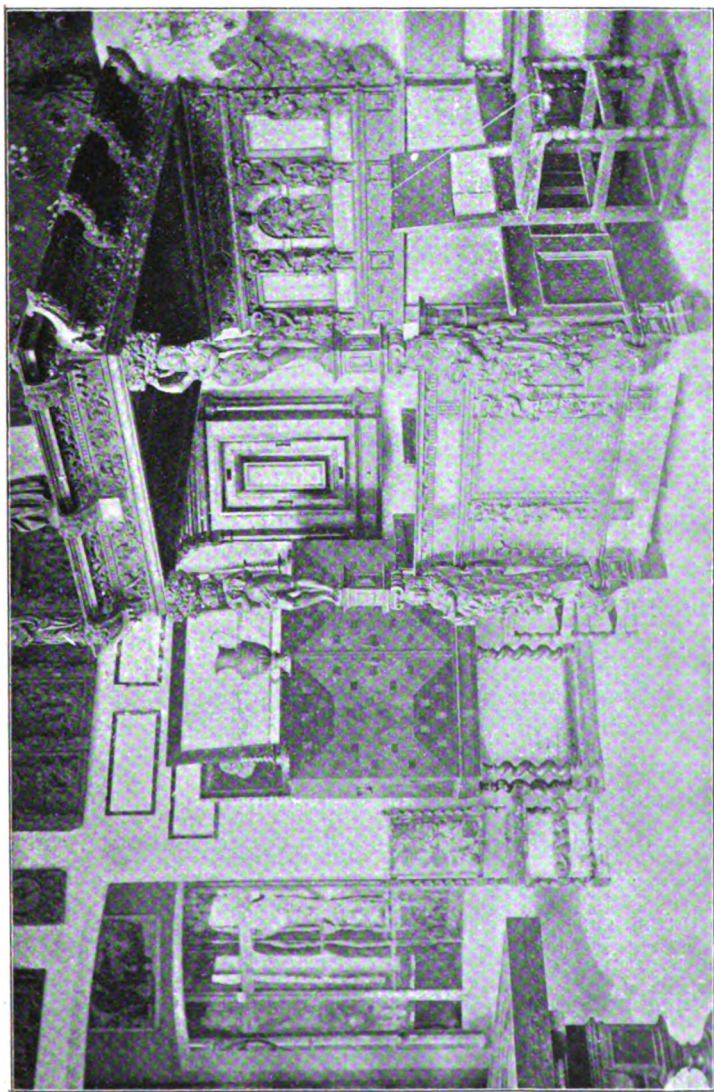
Og udenfor den fremgang, som faar sit udtryk i det aarlige budgets øgning, er der i disse aar foretaget ekstraordinære arbejder til et samlet beløb af ca. 234000 kr., for hvilket beløb museets egen bygning er udvidet til adskillig mere end sin dobbelte gulvflade, Biologisk Station opført, et bassin til sæler og søfugl anlagt paa nyrhvervet terræn, som er stationen tillagt, og hele museets grund oparbejdet fra en unyttet myrstrækning til et botanisk haveanlæg.

Det tør efter det her anførte visselig med tryghed siges, at i ingen periode af museets historie har udviklingens og fremgangens kurve steget tilnærmelsesvis saa raskt som i disse otte aar — takket være den støtte, som i saa rigt mon er bleven museet tildelt fra private mænd, fra kommunen og kommunale institutioner og *last not least* fra statens side.

Men saa har ogsaa det videnskabelige arbejde, museet har iverksat, aldrig været saa intenst som i disse

---

¹⁾ Heri ikke medregnet bidrag til bestemt begrænsede arbejder, som fiskeriundersøgelser eller udgivelsen af det særskilt udgivne verk Sars: Crustacea.

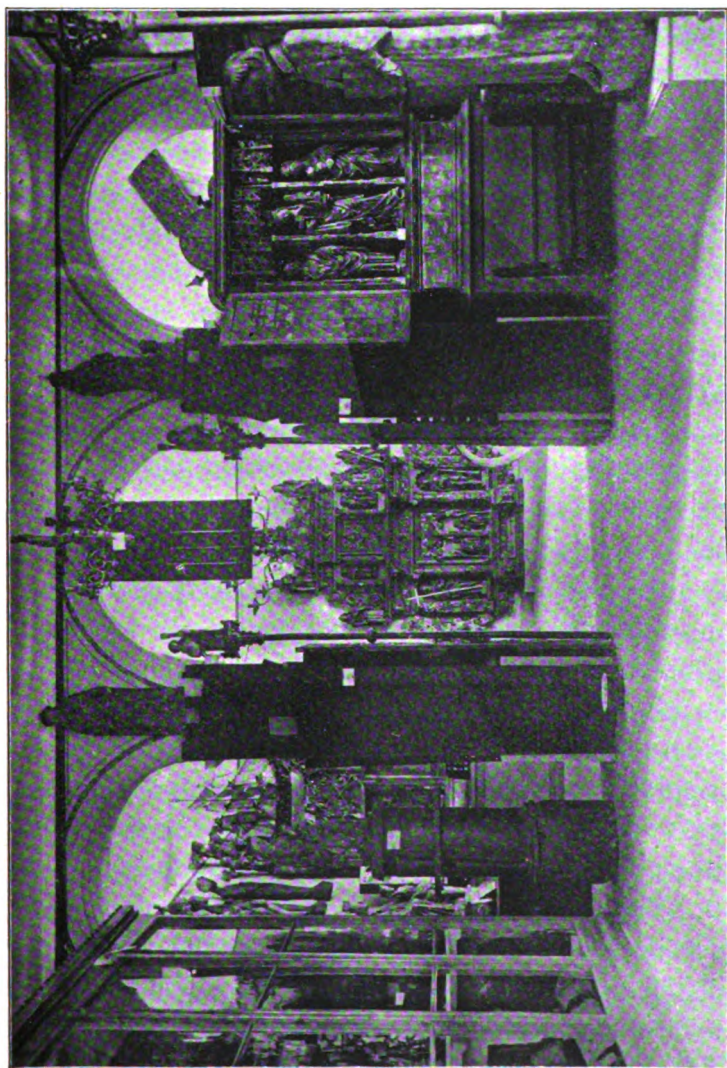
FRA RENAISSANCE-SALEN.
(1898).

aar og dets arbeide i oplysningens tjeneste aldrig saa rigt. Og i begge henseender er udnyttelsen af de øgede midler, hvorover der raades, bare saavidt — eller knapt nok — begyndt. I denne henseende vil først det næste ti-aar kunne opvise de fulde resultater.

Det forslag til nye love, som blev forelagt generalforsamlingen i 1892 og af denne »enstemmig vedtaget« — der mødte forresten ingen andre end bestyrelsen og forslagsstilleren — indførte en fuldstændig nyordning i flere henseender. Men da den nye ordning allerede paa flere punkter var gennemført tidligere, saa var den faktiske forandring, som indtraadte, ikke saa stor som den formelle. Alligevel har man ret til at datere et nyt afsnit i museets historie fra vedtagelsen af disse love, da de gav visse funktionærer en lovbestemt indflydelse paa museets styrelse, medens tidligere alt havde ligget i bestyrelsens haand.

For det første legaliseredes den allerede foretagne ordning, at der, istedetfor en inden direktionen valgt sekretær, ansættes en lønnet, hvis funktion i § 6 defineres saaledes, 'at han, efter bestyrelsens anvisning og under dens tilsyn, skal »varetage foreningens fællesanliggender«. En tilsvarende ordning blev i § 7 fastsat for hver af de afdelinger, hvori bestyrelsen maatte dele sig. Hver af disse fik sin — af bestyrelsen ansatte — sekretær, som med samme indskrænkning

FRA MIDDELALDER-SALEN.
(1898).

som ovenfor har at »lede vedkommende gren af foreningens virksomhed«. En anden indskrænkning i den ubegrænsede myndighed, bestyrelsen tidligere havde havt, laa deri, at hvilkensomhelst af dens beslutninger kunde forelægges en ekstraordinær generalforsamling til revision (§ 5), en bestemmelse, som dog er et nødmiddel, som neppe nogensinde vil blive brugt. Af noget større betydning var det, at der herefter skulde være regelmæssig afgang inden bestyrelsen, medens hidtil dennes medlemmer havde været valgte paa livstid, uden at afgang nogensinde fandt sted, uden ved dødsfald eller efter vedkommendes eget ønske. Denne bestemmelse fik jo sin *drawback* derigjennem, at valget af nye medlemmer var bundet til de mænd, som bestyrelsen bragte i forslag, og derved, at præsæs var undtaget fra afgang¹⁾; videre var det dog ikke dengang muligt at gaa, dertil var den konservative retning endnu for sterkt repræsenteret inden bestyrelsen. Men den forandring, som blev gennemført, havde ialfald den betydning, at den banede veien for den yderligere forandring, som blev vedtaget ved generalforsamlingen i 1890 og som for det første ophævede præsæs' særstilling og dernæst gjorde generalforsamlingens valg frit. Fremmødet ved enhver generalforsamling i en forening som museet vil jo forresten altid være givet tilfældigheden i vold i en saadan grad, at det kan have sin fare at gaa for vidt i retning af at øge generalfor-

---

¹⁾ Denne bestemmelse manglede i det oprindelige forslag.

samlingens indflydelse paa institutionens anliggender. Denne har jo sin væsentlige støtte gennem de offentlige bidrag, den faar, og fra det offentliges side kan der jo naarsomhelst øves al den indflydelse paa og al den kontrol med museets anliggender, som ønskeligt kan være. Den naturlige udvikling turde derfor ikke saa meget gaa i retning af, at generalforsamlingens indflydelse yderligere øges, som i den retning, at statens og de øvrige bevilgende myndigheders indflydelse bliver større.¹⁾

Et skridt i denne retning blev efter stortingets initiativ taget ved istandbringelsen af præmieobligationslaanet og fik sit udtryk i den ved generalforsamlingen i 1898 vedtagne forandring i § 4, hvorefter to medlemmer af bestyrelsen, for to aar ad gangen, opnævnes af kirkedepartementet. Disse aftræder afvekslende med to af de af muséforeningen valgte.

Af andre forandringer, som de nye love indførte, kan nævnes, at reglerne for behandling af forslag til lovforandringer ændredes, saaledes at vedkommende forslagsstiller fik sæde i den forberedende komite (§ 11). Endelig blev den sidste §, som handler om foreningens opløsning, forandret, saaledes at Bergens kommune indsættes som arving for det tilfælde, at foreningen skulde opløses. Tidligere var det bestemt,

¹⁾ Stortinget har siden 1893 eller 1894 knyttet den betingelse til sin bevilgning, at ansættelsen af samtlige konservatorer og fastsættelsen af deres løn skal approberes af kirkedepartementet. Dermed er den afgjørende bestemmelsesret i en af de vigtigste sager gaaet over til statsmyndigheden.

at »Bergens lærde skole« isaafald skulde overtage museet, som skulde bestyres af dettes forstanderskab, en ordning, som selvfølgelig var ganske umulig under de større forhold, som var indtraadt i tidsrummet mellem 1855 og 1892. Efter de nye love kan foreningen kun opløses ved beslutning, gjentaget med $\frac{2}{3}$ pluralitet paa tre paa hinanden følgende generalforsamlinger, og dens samtlige eiendele stilles isaafald »under saadan bestyrelse, som kommunebestyrelsen, med regjeringens approbation, bestemmer, idet dog Bergens by fremdeles skal blive sædet for de af foreningen istandbragte indretninger og dens eiendele og midler disponeres i overensstemmelse med lovenes 1ste paragraf.«¹⁾

Denne første paragraf, som angiver foreningens opgave, er i de nye love ganske omredigeret. Medens der som maal for virksomheden i de tidligere love sattes at »tilveiebringe og forøge . . . . en samling af oldsager, kunstsager, mynter og naturalier«, er foreningens formaal i de nye love angivet i det langt almindeligere og mere omfattende udtryk: »Foreningens formaal er at fremme videnskabelig forskning og sprede videnskabelig kundskab.«²⁾ Herved sattes der foreningen et maal, som gaar langt ud over det at forøge og udvide samlingerne, og virksomheden bindes ikke længere til spe-

¹⁾ Paa disse bestemmelser (§ 12) er meddelt kgl. konfirmation.

²⁾ Sammenlign bestemmelsen for Smithsonian Institution: »For the increase and diffusion of knowledge among men«.

cielle videnskabsgrene. Al menneskelig viden er dens omraade, og dens maal skal ikke blot være at fremme rent videnskabelig forskning og offentliggjøre resultaterne af disse, men ogsaa at »sprede kundskab« paa videnskabens omraade.

Som midler i dette øiemed nævnes i andet led af samme paragraf fremme af museets samlinger og de til museet knyttede institutioner, samt »oprettelse af en høiskole for vestlandet i Bergen«.

Dette maal for museets udvikling, som selvfølgelig havde været fremme i tale og skrift mange gange tidligere, stilles her første gang i direkte form paa arbejdsprogrammet, om man vil hente et — forhaabentlig lidet tilsvarende — udtryk fra de politiske partiers sprog.

Ved denne første paragraf flyttes foreningens merke langt fremover og høit op, og heri turde ligge den væsentligste side ved den udvikling, som de nye love giver udtryk for.

I forbigaaende kan ogsaa nævnes, at de nye love var betydelig mere kortfattede end de gamle. Lovene fra 1833 indeholdt 52 paragrafer; de fra 1855 kun 20, de nye ikke mere end 12.

Foruden de ovenfor nævnte forandringer med hensyn til bestyrelsens sammensætning blev der i 1898 vedtaget en liden forandring i § 7, og endelig blev det bestemt, at revisionen af regnskaberne, som hidtil var besørget af valgte og ulønnede revisorer, skulde gaa over til kommunens revisionsvæsen, en foranstaltning,

som var nødvendiggjort ved regnskabets voksende størrelse. De efter disse forandringer gjældende love er indtaget blandt dokumenterne i tillægget.

Straks efter de nye loves vedtagelse ansattes GUSTAFSON og BRUNCHORST fra 1ste juni 1892 som sekretærer ved henholdsvis den historisk-antikvariske og naturhistoriske afdeling, og der udfærdigedes instrukser for disse poster og for stillingen som intendant og sekretær.

Et par maaneder efter fremsatte afdelingens sekretær en plan til gennemgribende omordning af de naturhistoriske samlinger, bl. a. gaaende ud paa, at det gamle princip, hvorefter alt blev udstillet, nu skulde fraviges og samlingen saavidt mulig deles i en »Schau-sammlung«, beregnet paa det større publikum, og en videnskabelig reservesamling, bestemt til forskningsøiemed. I den udstillede samling skulde delingen i en norsk og en almindelig systematisk samling gennemføres med fuld konsekvens, skeletsamlingen sløifes som særskilt afdeling o. s. v. Efter denne plan er der senere arbeidet og betydelige forandringer gennemførte. En gennemgribende omordning af store dele af oldsamlingen blev ogsaa sat igang.

Det viste sig imidlertid snart, at selv om man vilde gaa over til at indskrænke antallet af udstillede gjenstande mere end strengt taget hensigtsmæssigt — i visse dele af oldsamlingen ansees en saadan ind-

skrækning i det hele for uheldig — saa var pladsen dog for liden.

I april 1893 fik man derfor magistratens samtykke til at lade planer for tilbygning til museet udarbejde af den kommunale bygningsinspektør, hr. arkitekt Sparre, under konference med museets sekretær.

I møde den 5te juli forelagdes som resultatet af disses arbejde en foreløbig plan i to alternativer for tilvejebringelsen af udvidet plads:

- a) gennem opførelse af særskilt bygning, bestemt til at optage den historisk-antikvariske afdeling, medens den gamle bygning blev bibeholdt uforandret og i sin helhed overladt den naturhistoriske afdeling.
- b) gennem tilbygning af en tverfløi i tre etager, delvis paa kjelder, paa hver ende af den nuværende bygning, i umiddelbar forbindelse med denne, saaledes at den nuværende ordning bibeholdes, hvorefter 1ste etage optages af den antikvariske, 2den og 3die af den naturhistoriske afdelings samlinger.

I samme møde nedsattes en komite, bestaaende af overlæge DANIELLSEN, skolebestyrer BENDIXEN, HERMAN FRIELE B. S., samt konservatorerne GUSTAFSON og BRUNCHORST, hvilken fik i opdrag at fremkomme med indstilling angaaende planen for den projekterede tilbygning.

Til brug for komiteen ved dens behandling af byggesagen fremlagde museets sekretær et længere

motiveret forslag, ledsaget af detaljeret beregning over den forøgede plads, der tiltrængtes for de forskellige samlinger og øvrige formaal.

Forslaget gik ud paa, at udvidelsen skulde opnaaes paa den i alternativ b) omskrevne maade: gennem tilbygning af en fløi paa 11 meters bredde og ca. 40 meters længde paa hver ende af den daværende bygning. Fløiene foresloges opført i tre etager af ildfast materiale og isolerede fra hovedbygningen ved jerndøre. I søndre fløis 1ste etage foresloges arbejdsrum for begge afdelinger, samt en mindre forelæsningsaal henlagt, den sidste saaledes beliggende, at den er let tilgængelig baade fra samlingen og gennem en indgang midt paa fløiens sydside. 2den etage skulde optages af en større forelæsningsaal ligeledes med indgang udenfra og fra samlingen, samt et større arbejdsrum og en læresamling. 3die etage beholdtes til brug for bibliotheket med tilhørende læsesaal og arbejdsrum for bibliothekaren. Nordre fløi skulde efter forslaget benyttes til udvidelse af samlingsrummene: 1ste etage for den historisk-antikvariske, 2den og 3die for den naturhistoriske afdeling, henholdsvis til udvidelse af den zoologiske samlings lokaler og til plads for en botanisk og palæontologisk samling. I et langs søndre fløis sydlige langvæg projekteret aabent galleri skulde endelig den antikvariske afdeling faa plads til sin samling af rune-, indskrifts- og gravstene samt andre gjenstande af lignende beskaffenhed. Den samlede arealforøgelse efter dette

forslag androg til ca. 2500 kvadratmeter eller noget mere end den nuværende bygnings til samlinger, arbejdsrum og magasiner benyttede gulvflade.

FRA RNEHÄLLEN.

Sekretærens forslag tiltraadtes i alt væsentligt af den samlede komite, hvis indstilling af 19de juni gik ud paa, at der skulde udarbejdes planer og overslag til udvidelse af bygningen, væsentligt paa grundlag af den fremlagte skisse og sekretærens forslag.

Denne indstilling tiltraadtes af bestyrelsen og sagens dokumenter oversendtes bygningsinspektør SPARRE, som i september indleverede »Projekt til paabygning af Bergens Museum«, i alt væsentligt i

overensstemmelse med den i sekretærens forslag fremsatte plan for fløienes størrelse, rummenes fordeling o. s. v.

De nye tilbygninger var, hvad etagehøider, vinduernes form og størrelse og de anvendte ydre materialer angaar, tænkt opført paa samme maade og ogsaa hvad arkitekturen angaar i nøie overensstemmelse med den gamle del af bygningen. Herfra gjorde alene den projekterede runehal en undtagelse, idet den var tænkt opført af huggen sten. Det rum, som skulde indvindes, udgjorde vel 2300 kv.meter, hvoraf 1470 meter var nye samlingsrum — foruden at en del rum i den gamle bygning blev ledige hertil — resten var bibliothek, arbejdsværelse og to foredragssale, en større og en mindre.

Omkostningerne beregnedes til 150000 kr. og om bevilgning af hele denne sum ansøgte staten i et i oktober 1893 indsendt udførlig motiveret andragende¹⁾, af hvilket det her kan have interesse at anføre, at der toges sigte paa »videregaaende foredragssækker, særlig beregnede paa lærere og lærerinder,« foruden at man ved hjælp af den store foredragssal haabede at kunne faa igangsat rent populære søndagsforedrag i tilknytning til samlingerne.

Andragendet blev af departementet indstillet til ikke at bevilges bl. a. med den udtalelse »at der overhovedet vanskelig vil kunne blive spørgsmaal om at

---

¹⁾ Gjengivet i Aarsberetningen for 1893, pag. 10—26.

yde bidrag af statsmidler i det her omhandlede øie-med ..... saalænge kravet om udvidet plads for universitetets samlinger endnu ikke er bleven imødekommet.« Denne eiendommelige sammenkobling af museets krav med de langt større — og selvfølgelig fuldt berettigede — krav paa bevilgning fra en ren statsinstitution som universitetet fik tilslutning af budgetkomiteen, som afgav indstilling i overensstemmelse med departementets udtalelse, da nyt andragende blev indsendt direkte til stortinget. Sagen var nu faldt saa grundig i grøften, at den ikke blev optaget i tinget, hvor der dog fremkom endel gunstige udtalelser om den under behandlingen af museets almindelige budget, idet det dog selvfølgelig blev fremholdt, at til en institution udenfor Kristiania kunde der ikke bevilges det hele beløb, som trængtes, der maatte kræves forholdsmaessigt tilskud fra kommunen.¹⁾

I 1894 indsendtes andragendet paany, men departementets indstilling lød som før paa ikke-bevilgning, og behandlingen af et i begyndelsen af 1895 direkte til tinget indsendt andragende blev efter budgetkomiteens indstilling udsat. Dette var jo altid bedre end et direkte afslag, men saa var der ogsaa i sagens stilling indtraadt den forandring, at grosserer C. SUNDT i februar 1895 havde lovet et bidrag paa kr. 30000

---

¹⁾ I Aarsberetningen for 1894 (pag. 12) udtaler museet sig skarpt imod at dette princip gjøres gjældende ligeoverfor en institution af den almene betydning for landet som Bergens Museum.

til byggeforetagendet, under forudsætning af, at dette fra anden kant fik saa stort bidrag, at dets udførelse efter den lagte plan var sikret. Samtidig fik man fra Bergens formandskab tilsagn om, at det enstemmig vilde indstille paa bevilgning af 30000 kr., naar rest-beløbet paa anden maade var sikret. Paa tinget i 1895 lykkedes det ikke at faa sagen frem til behandling, ialfald kunde den ikke faaes frem i en saadan form, at et godt udfald var rimeligt, og den blev derfor stillet i bero til næste aar. Man fik da komite-indstilling for bevilgning af kr. 75000, fordelt paa tre budgetterminer, og i overensstemmelse dermed fattede stortinget i marts 1896 sin beslutning.

Bidraget gaves »paa betingelse af, at hvad der, udover det offentliges samlede bidrag, tiltrænges i dette øiemed, tilveiebringes paa anden maade og at Bergens kommune overtager garantien for bygningens fremtidige vedligehold eller at denne sikres paa anden betryggende maade«.

Man indgik derfor til kommunestyret med andragende om bevilgning af kr. 45000, idet resten, som allerede nævnt, var museet tilsagt af hr. C. SUNDT. Under 11te mai bevilgede kommunestyret det ansøgte beløb, paa vilkaar af, at to medlemmer af byggekomiteen skulde opnævnes af formandskabet, og idet dette i sin indstilling udtalte som sin forudsætning »at det nævnte bidrag bliver kommunens endelige bidrag til den projekterede udvidelse af Museet.« Til sikrelse heraf forlangte formandskabet sig forelagt anbud paa

det hele arbeide, før dette igangsattes. Samtidig vedtog kommunestyret at overtage ogsaa fløibygningernes vedligehold og brandforsikring »naar byggearbeidet er afleveret i godkjendt færdig stand.«

Til medlemmer af byggekomiteen havde museet for sit vedkommende tidligere opnævnt bestyrelsens medlem GERH. SUNDT samt konservatorerne BRUNCHORST og GUSTAFSON; formandskabet opnævnte nu blandt sine medlemmer maler ANDERSEN og baker BRYNILDSEN, og komiteen tiltraadtes desuden foreløbig af byens bygningsinspektør. Formand var BRUNCHORST.

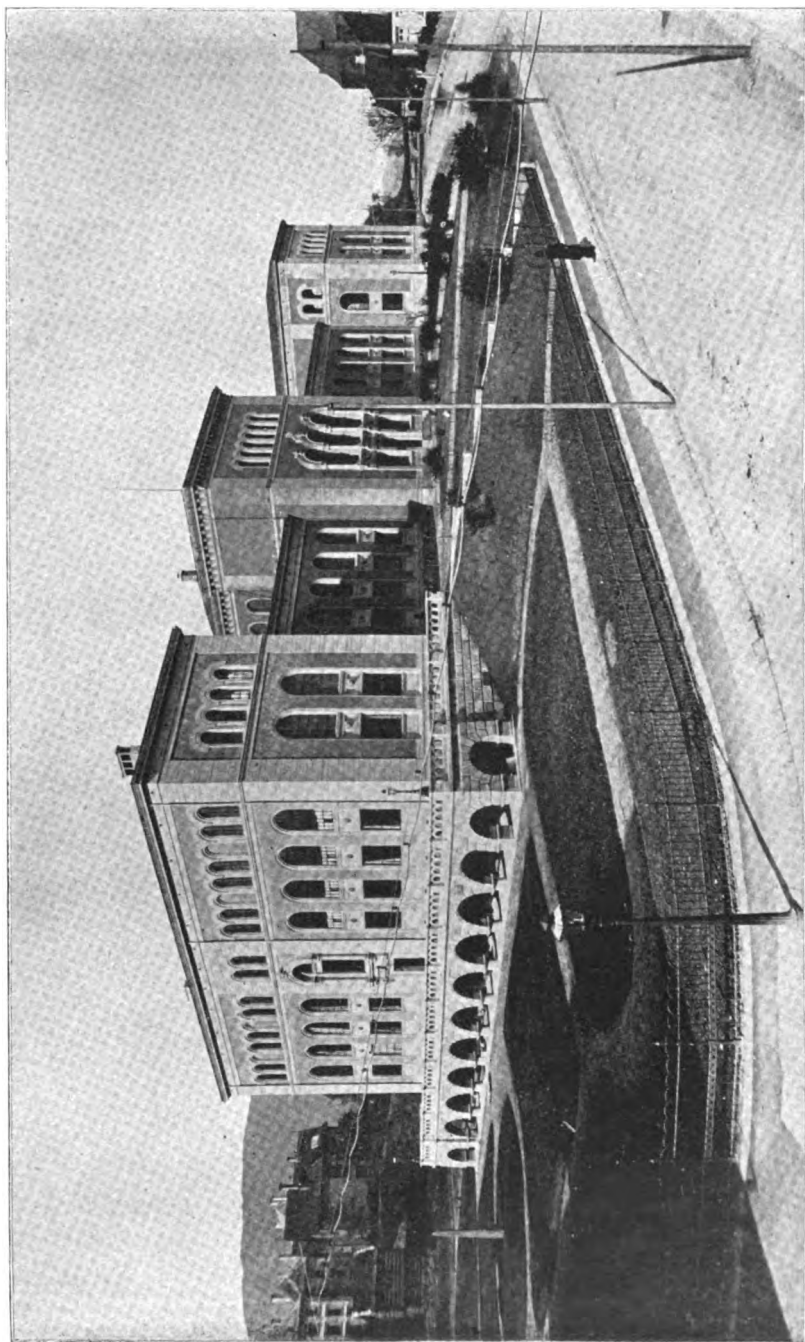
Komiteen gennemgik nu de oprindelige planer, ved hvilke dog ingen væsentlige forandringer foretoges, og lod tegninger i større maalestok samt anbuds-betingelser udarbejde af bygningsinspektøren, arkitekt SPARRE med assistance af arkitekt TØNNESEN. Derefter indbødes til anbud paa det hele arbeide, hvorved det imidlertid viste sig, at dette ikke mere kunde faaes udført for den oprindelige overslagssum. De indkomne anbud oversteg denne med et betydeligt beløb.

Af den imidlertid konstituerede bygningsinspektør, arkitekt KIELLAND, blev der nu foreslaaet endel forandringer i byggeplanen, som, uden at forandre bygningens udseende, stabilitet eller indredning, kunde forudsættes at ville medføre reduktion af byggesummen.

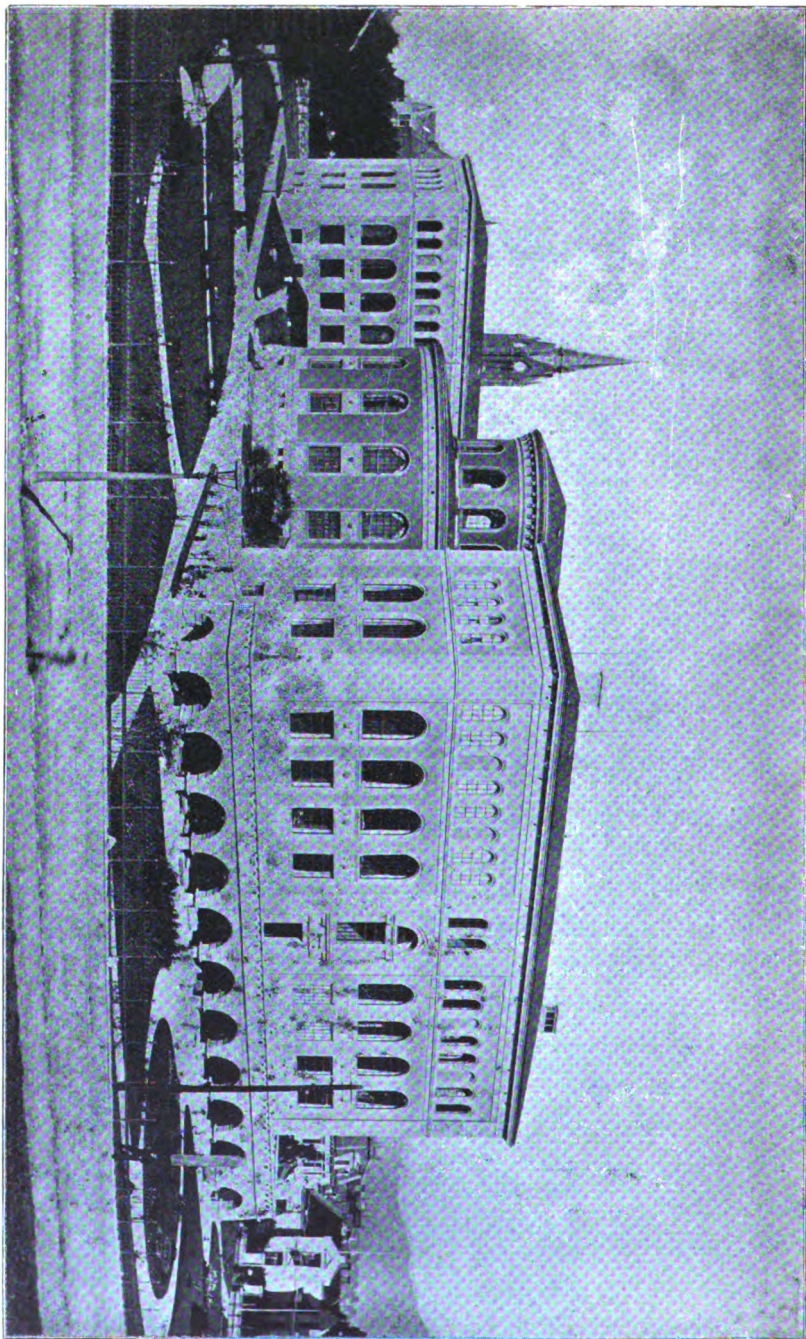
I disse forandringer erklærede byggekomiteen sig enig, hvorefter forhandlinger indlededes med hr. murester NIELSEN som den, der havde indleveret det

fordelagtigste anbud. Denne indgik paa at udføre arbeidet efter den forandrede plan for 160000 kr., hvilket beløb var kr. 10000 større end den disponible byggesum. Imidlertid tegnede d'hrr. konsul OLE JOHANNESSEN L. P. S. og kjøbm. JOH. A. MOWINCKEL et bidrag til byggefondet paa 5000 kr. hver, hvorved altsaa anbudssummen var tilveiebragt, og af hr. konsul CARLO THOMSEN fik man kr. 4000, saa der var endog noget disponibelt til ovne og andre udgifter, som ikke var medtaget i anbudet.

Efterat derpaa bestyrelsen og formandskabet havde approberet de endelige planer, blev der den 10de aug. 1896 undertegnet kontrakt og arbeidet straks paabegyndt. Egentlig skulde hele bygningen være færdig inden udgangen af 1897, men de sædvanlige forsinkelser indtraadte og bygningen kunde ikke endelig overtages fra entreprenøren før 1ste mai 1898. Da var man dog allerede flyttet ind i nogle af arbejdsværelserne og var i fuld gang med endel af indretningsarbejderne i den søndre fløi. Af hensyn til fugtigheden i den nye murbygning kunde derimod samlingernes indflytning først paabegyndes for alvor høsten 1899, efterat 1ste etage i nordre fløi dog havde været benyttet til en provisorisk udstilling, arrangeret af den historiske forening, i endel sommermaaneder aaret i forveien. At indflytningen ikke kunde begynde tidligere har sin grund i, at der i den til samlingerne bestemte nordre fløi mangler al opvarmning. Man er derfor henvist til de — i vort klima meget faa — nogenlunde

MUSÉBYGNINGEN FRA ØST 1898.

MUSEBYGNINGEN FRA SYD 1898.

tørre og varme sommermaaneder forat faa bygningen tørret. Ogsaa i den gamle bygning mangler brugeligt varmeapparat, idet det ved opførelsen anlagte er uanvendeligt. Et af de vigtigste desiderata er derfor at faa den hele til samlingerne anvendte del af huset forsynet med et tidsmæssigt varmeapparat. I søndre fløi er indrettet lokalopvarmning ved gasovne.

Det behøver næsten ikke at siges, at et saapas stort byggearbejde ikke kunde gaa for sig, uden at overskridelse af byggesummen indtraadte. De samlede udgifter til bygningen udgjorde temmelig nær kr. 176000, men saa var der til gjengjæld indvundet ca. 200 kv. meter lyst kjælderrum, som oprindelig ikke var projekteret¹⁾, og den hugne stenbalustrade var af arkitektoniske hensyn forlænget langs hele østre façade af søndre fløi (se pag. 279). Det manglende beløb dækkedes ved to private bidrag paa tilsammen 1800 kr. og ved bevilgning af samlaget i 1898 og 1899, og den hele byggesum er altsaa tilveiebragt paa følgende maade:

Private bidrag.....	kr.	45800.00
Statens bidrag.....	»	75000.00
Kommunens bidrag.....	»	45000.00
Bidrag af samlaget	»	9000.00
Renteindtægt og diverse.....	ca. »	1200.00
		kr. 176000.00

Efter udflytningen af de gamle bibliotheksrum og de tilstødende arbejdsrum i den ældre bygning 1ste

¹⁾ Se Aarsberetningen for 1898, pag. 28.

etage blev disse værelser adskilligt forandrede forat tilpasses til sin nye bestemmelse som samlingsrum for den historisk-antikvariske afdeling, og ogsaa i de ældre samlingssale blev i forbindelse hermed gjort adskillig forandring i løbet af sommeren 1899.¹⁾

Alle disse arbejder er udførte for kommunens regning, dels efter særskilt bevilgning af formandskabet, dels som arbejder, vedkommende det aarlige vedligehold.

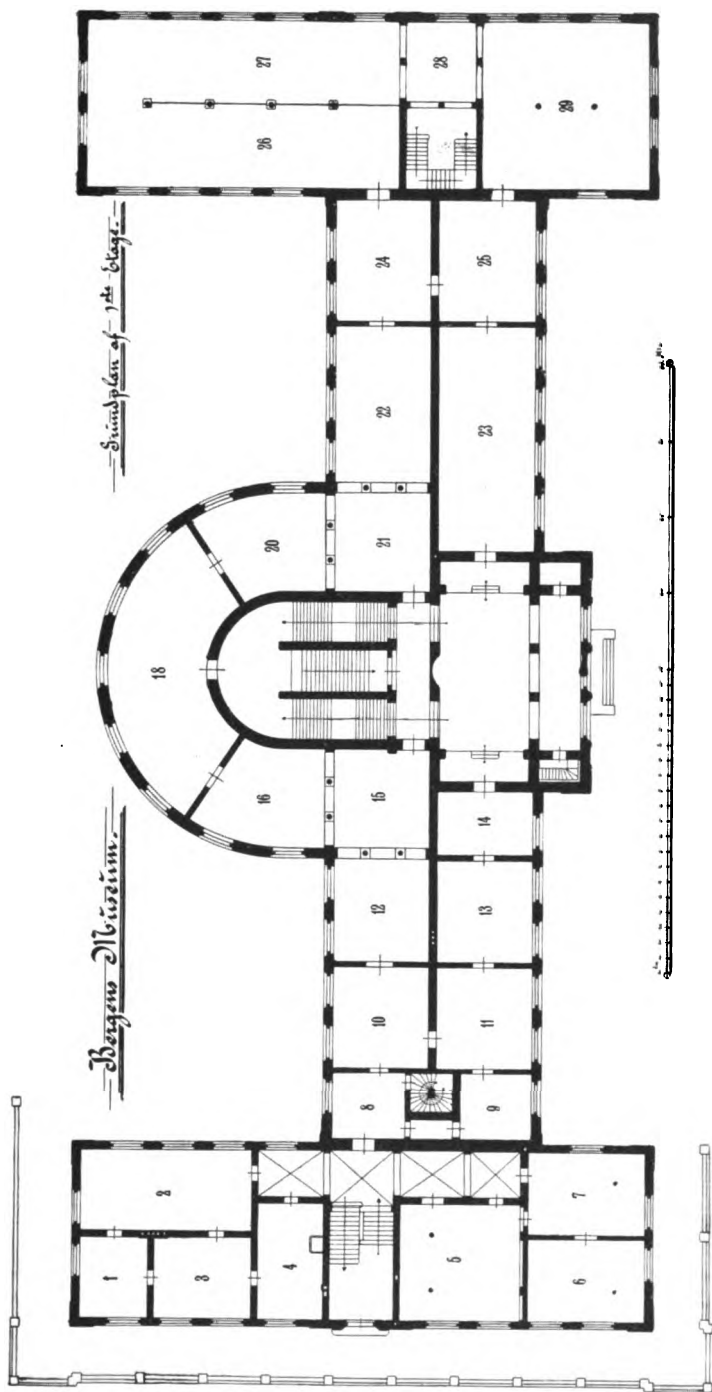
Bygningens indredning, efterat de nye fløie er opførte og disse arbejder færdige, fremgaar af de hystaaende planer med vedføjede forklaringer, dens udseende af afbildningerne paa pag. 279 og 280.

Endnu før bygningen var overtaget af museet, begyndte indredningsarbejderne i bibliotheket, læseværelset og begge foredragssale, efter udkast og tegninger af BRUNCHORST, tildels med bistand af arkitekt KIELLAND, som af byggekomiteen var engageret som tilsynshavende arkitekt under byggearbejdet, og udførte adskillige detaljtegninger, fornemmelig til det arkitektoniske udstyr i den store foredragssal. Dette er igunden det eneste rum, hvor midlerne tillod anvendelse af lidt arkitektonisk udstyr; de øvrige maatte man nøies med at give det udstyr, som anvendelsen nødvendiggjorde, i den enklest mulige form.

Den største foredragssal i 2den etage giver bekvem siddeplads til 230 mennesker, men kan til nød rumme

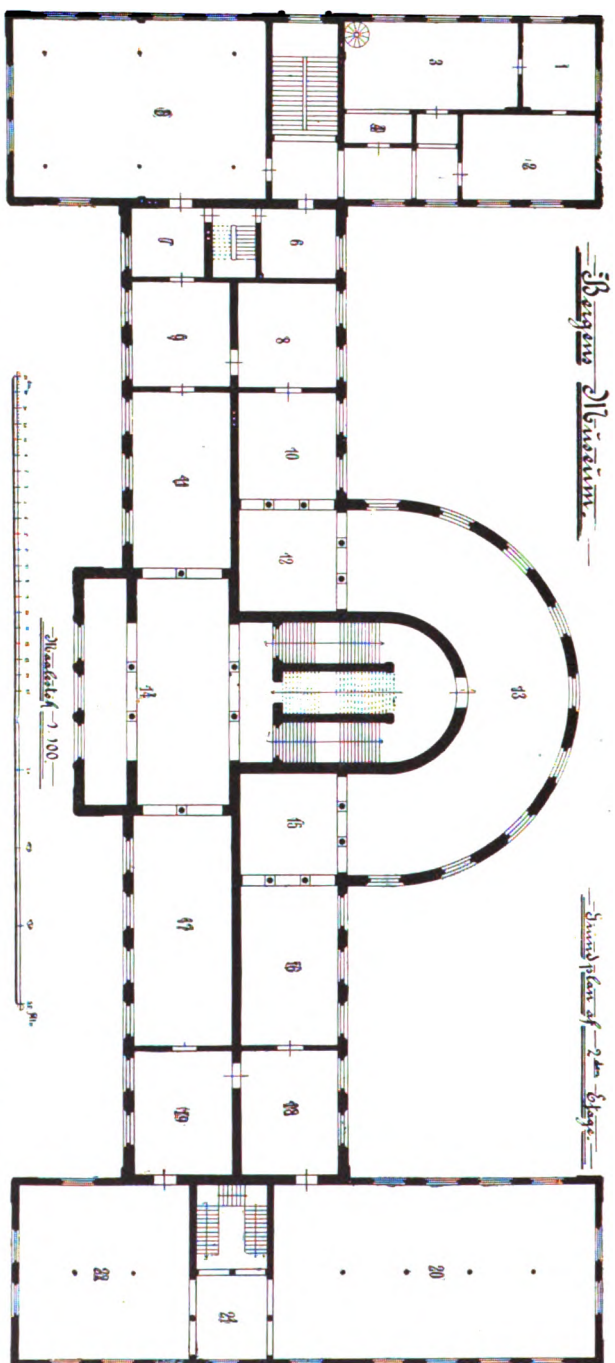
---

¹⁾ Samtidig er der foretaget grundig oppudsning og maling af tag, vægge og gulv i hele den ældre del af bygningen, saavel i 1ste som 2den etage.

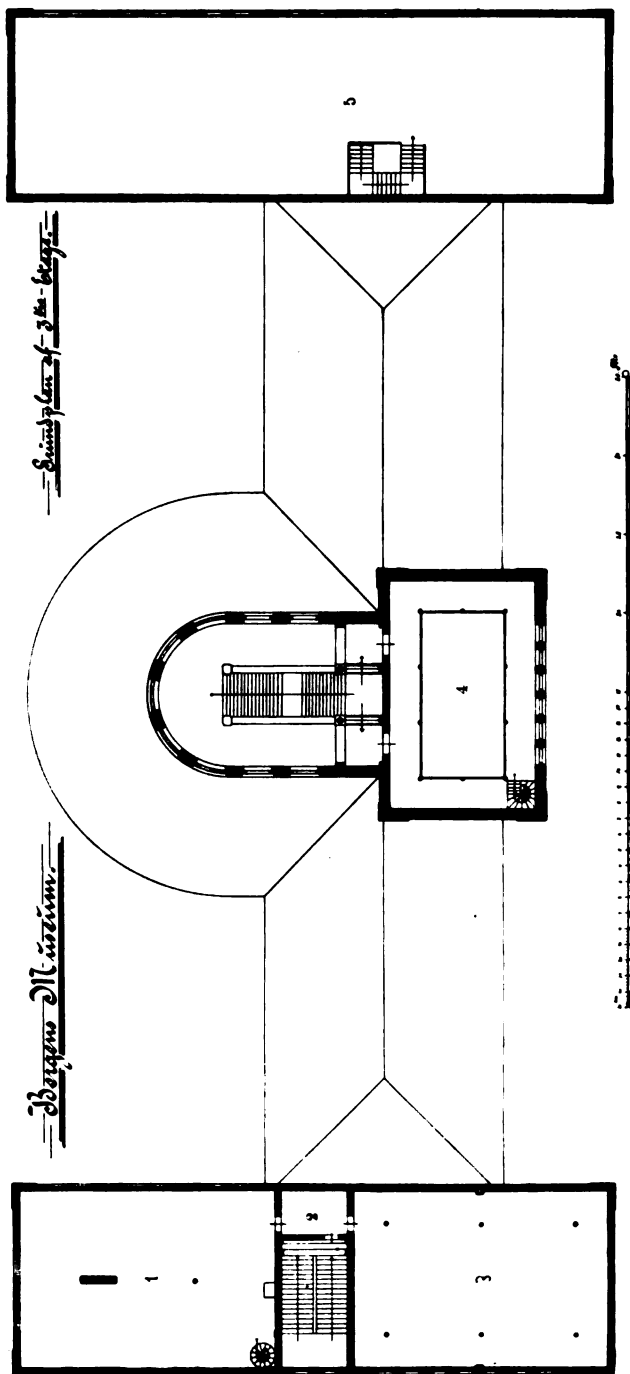

1-4. Arbejdsrum for sekretær og naturhistorisk afdelings konservatorer. 5. Foredragssal. 6-7. Arbejdsrum for historisk-antikvarisk afdeling. 8-9. Magasinrum for historisk-antikvarisk afdeling. 10-29. Samlingerum.

1. Arbejdsrum for naturhistorisk afdeling. 2. Arbejdsrum og samling af undervisningsmateriel. 3-4. Læsesal og udlæansrum.
5. Foredragsaal. 6. Magasinrum for naturhistorisk afdeling. 7-22. Samlingsrum for zoologi (væsentlig hvirveldyr).

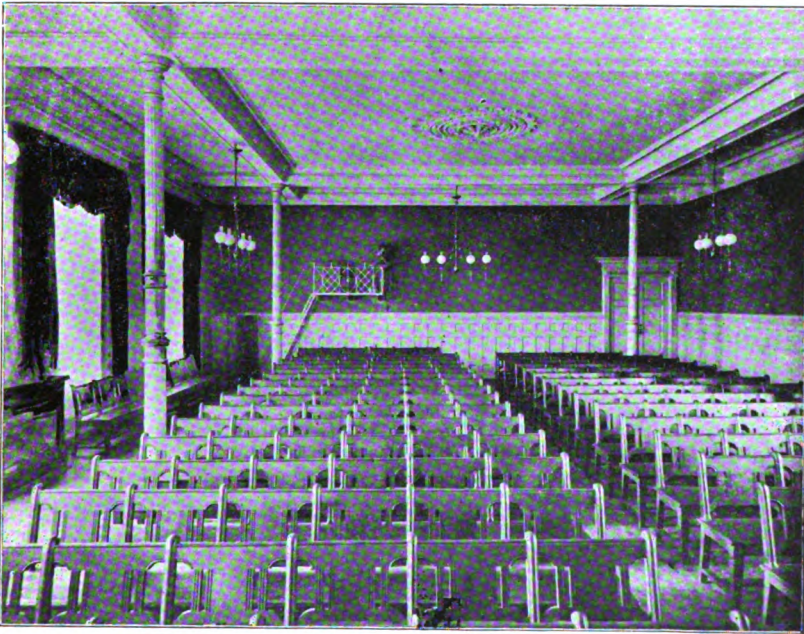

1. Bibliothek. 2. Kontor for bibliothek. 3. Reserveret til udvidelse af bibliothek. 4. Samlingsrum for hvirvelse dyr (med 2 gallerier). 5. Samlingsrum for mineralogi, paleontologi og botanik.

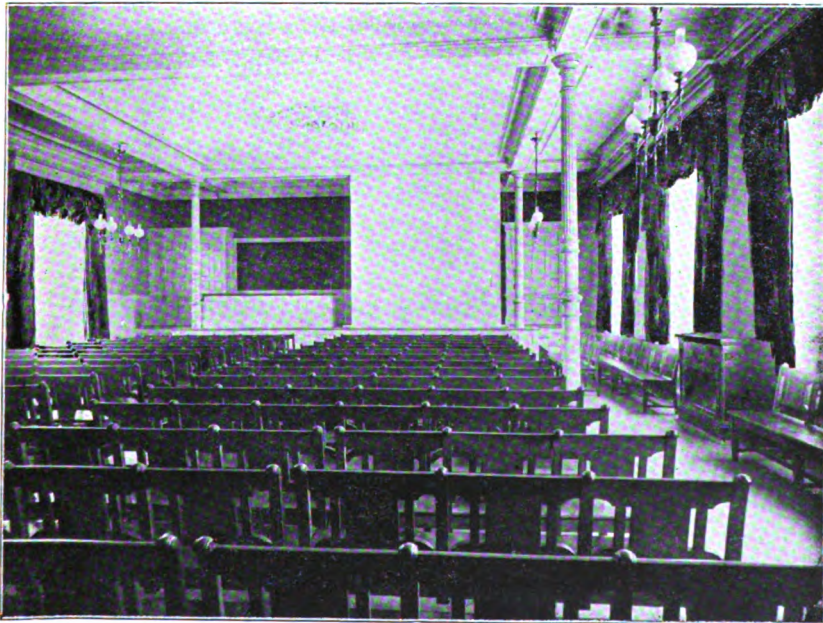
henimod 400. I den ene ende er opbygget et meterhøit podium, som giver plads for foredragsbord, indrettet til ogsaa at kunne bruges ved kemiske foredrag, og paa hvilket tavle, skjærmer til lysbilleder etc. er anbragte, i den modsatte ende et lidet galleri til sciop-ticon etc. Den lille foredragssal har omkring 50 pladse, amfitheatralsk ordnet for at lette demonstrationer. Læseværelset, som tillige er bibliothekarens kontor, har 8 arbejdsborde, men kan give plads til 10. I den indre bibliotheksal, fra hvilken bogheis fører ned i 1ste og 2den etage, er der i to etager anbragt reoler af en samlet længde af 1144 meter paa en gulvflade af 170 kvadratmeter. Denne plads er næsten helt optaget, og den anden til bibliotheket bestemte sal vil i en nær fremtid maatte indredes.

Alle indredningsarbejder bestrides ved hjælp af en ekstraordinær bevilgning af statskassen paa tilsammen 20000 kr., der er betinget af, at lige meget skaffes paa anden maade. Hidtil (april 1900) er af dette sidste blot tilveiebragt 8000 kr. ved bevilgning af samlaget og 1000 kr. har man faaet som privat gave. Resten er midlertidig dækket ved laan.

Straks byggearbeidet var saa langt fremskredet, at arbejde paa den museet tillagte grund kunde paabegyndes, blev der gaaet igang med oparbejdelse af den nedre del af grunden til haveanlæg. Hertil anvendtes det meste af en i 1894 fra HILARIO LUND i Bilbao modtagen testamentarisk gave paa 4000 kr. Arbeidet

FRA DEN NEDRE ENDE.

FRA PODIET.

FRA DEN STORE FOREDRAGSSAL.

paabegyndtes i 1897 efter en af BRUNCHORST udarbejdet plan og var afsluttet i 1898. I 1899 blev saa den gjenstaaende del af grunden oparbejdet paa bekostning af en bevilgning paa 1000 kr. af kommunen og tre private bidrag paa tilsammen ca. 1000 kr. Den hele oparbejdelse har kostet omkring 5000 kr. Dertil kommer indgjærdning af det hele terræn med jerngitter eller delvis staastraadhegn, hvilket er bekostet af kommunen.¹⁾

Det hele museet tillagte areal udgjør 12700 kvadratmeter, hvoraf hovedbygningen optager ca. 2100 kvadratmeter. Nogen større grunderhvervelse har man desværre ikke kunnet opnaa, efterat det tidligere omtalte grundstykke paa sydsiden blev indkjøbt af kommunen og sparebanken. Imidlertid er naboeiendommen »Fastings Minde« bleven reguleret til bebyggelse, og ved denne leilighed lykkedes det ved velvillig imødekommenthed fra eieren, hr. sagfører JENSENS, side at faa museets eiendom arronderet og lidt udvidet. Som den bag i bogen indheftede plan viser, omgives museets grund nu overalt af regulerede gader, saa der desværre ikke mere er adgang til erhvervelse af grund, som støder umiddelbart op til den nuværende eiendom. Med en fremtidig høiskoles krav for øie vilde det været yderst ønskeligt, om mere grund kunde været museet tillagt i den tid, grundpriserne endnu var nogenlunde lave, og to forsøg i denne retning har ogsaa været gjort, men er desværre strandede paa manglende imøde-

¹⁾ Iaar har konsul CONRAD MOHR skjænket museet et større væksthuis til palmer og andre eksotiske planter. Det vil blive opført i den sydvestre del af haven.

kommenhed, dels fra privat hold, dels fra parkselskabets side.

Bestyrelsen bestod ved de nye loves vedtagelse i 1892 af 6 medlemmer. Af disse udtraadte snart efter HENRICHSEN og ved generalforsamlingen i 1893 blev der valgt tre nye mænd, en i HENRICHSENS sted og to til supplerings af antallet. Valget faldt paa borgermester ARCTANDER, læge KLAUS HANSSEN og GERHARD SUNDT, som samtlige endnu er medlemmer af bestyrelsen, og af hvilke den første straks efter sin indtræden blev valgt til vicepræs. Den næste afgang inden bestyrelsen skede ved DANIELSSENS død den 13de juli 1894, i en alder af 79 aar.

I over 40 havde DANIELSSEN ved sin død været knyttet til museet, og om end efter naturens orden hans arbejdstid nu maatte være forbi, føltes hans død dog som et stort savn af alle dem, som havde været hans medarbejdere i hans utrættelige virksomhed for den institution, han elskede saa høit, og for hvilken han havde ofret sit kjæreste arbeide. I museets historie vil DANIELSSENS navn altid komme til at nævnes sammen med CHRISTIES, og herefter vil neppe nogen enkelt mand komme til at spille den rolle i museets udvikling, som disse to, den ene i institutionens første grundlæggelsestid, den anden i den periode, i hvilken den udviklede sig fra en mere lokal indretning til en videnskabelig anstalt, der er kjendt og anseet den hele verden over.

DANIELSSENS lig skulde efter hans eget ønske brændes og maatte i den anledning føres til krematoriet

G. ARMAUER HANSEN.
BESTYRELSENS NUVÆRENDE PRÆSES.

KLAUS HANSSEN.

JOHAN LOTHE.

HERMAN FRIELE, B. S.

A. HØYER.

CHR. MICHELSEN.

MUSEETS NUVÆRENDE BESTYRELSE.

SOPHUS ARCTANDER.

K. BREKKE.

B. E. BENDIXEN.

WOLLERT KONOW.

G. SUNDT.

MUSEETS NUVÆRENDE BESTYRELSE.

i Gøteborg. Før det bragtes til dampskibet, foretoges bisættelsen i museets vestibule i overvær af en saa stor forsamling, som der kunde skaffes plads til. Den ceremoni, som der foregik, vil visselig af alle tilstedeværende mindes som en sjelden vakker og gribende høitidelighed, der gav et sterkt udtryk for den kjærlighed, hvormed DANIELSSENS nidkjære arbeide for sin fødebys udvikling i alle retninger var bleven gengjældt fra alle kredse inden befolkningen. DANIELSSENS aske blev bragt tilbage til Bergen og nedsat i sokkelen til den i museet opstillede buste.

Ved den første generalforsamling efter DANIELSSENS død udtraadte hans mangeaarige ven NICOLL af bestyrelsen, og der foretoges valg paa tre nye medlemmer: brugseier W. KONOW, konrektor A. HØYER og apotheker JOHAN LOTHE. Siden den tid er der ikke skeet nogen anden forandring i bestyrelsens sammensætning, end at den fra april forrige aar, efterat den nødvendige lovforandring var vedtaget, blev tiltraadt af to af kirkedepartementet valgte medlemmer, d'hr. rektor K. BREKKE og CHR. MICHELSEN. Den bestaar saaledes nu af 11 medlemmer, deraf 6 i den naturhistoriske, 5 i den historisk-antikvariske afdeling. Efter DANIELSSENS død valgtes til præses overlæge G. A. HANSEN, som tillige er den naturhistoriske afdelings formand. I den historisk-antikvariske afdeling har BENDIXEN været formand, siden HENRICHSEN udtraadte. Inden personalet er der ikke foregaaet nogen forandring i det her omhandlede tidsrum.

MUSEETS LEGATER OG FONDS.

Det første legat, museet fik, var det Fastingske, som blev oprettet længe før museets stiftelse af CLAUS FASTING, men hvis renteindtægt ved senere kgl. resolution overdroges museet, sammen med det Fastingske bibliothek. Renterne kan anvendes til forøgelse af den Fastingske bogsamling, men er i de senere aar tillagte kapitalen, som dog ikke endnu har naaet høiere op end til ca. 2000 kr.¹⁾

Til støtte for museets bibliothek, af hvilket den Fastingske bogsamling udgjør en særskilt afdeling, har i de senere aar »Bergens Samlag for Brændevinshandel« oprettet et fond paa 100000 kr., som ifjor er stillet til museets disposition, efterat bestemmelser for bestyrelsen og renternes anvendelse i 1899 blev vedtagne. Renterne skal anvendes til bedste for bibliotheket og indgaar som en del af museets ordinære budget.²⁾

---

¹⁾ En nærmere redegjørelse for dette legat og nogle biografiske notiser om dets stifter findes paa pagina 51 i tillægget.

²⁾ Bestemmelserne for fondet findes i tillægget pag. 63.

Udenfor disse fond, hvis renter er bundet til en ganske bestemt anvendelse, har museet siden 1867 faaet legatkapitaler til en samlet størrelse af 226000 kr. og, som andel af udbyttet i et af staten tilladt præmieobligationslaan, en kapital paa en halv million.

CLAUS FASTING.

For disse fonds og deres anvendelse skal her gives en nærmere redegjørelse.

I. JOACHIM FRIELES LEGAT.

JOACHIM FRIELE hører til en gammel bergensk familie, som i slutten af 1600-aarene indvandrede til Bergen fra Tyskland. Han blev født den 17de dec.

1793 (søn af skipper, senere købmand HERMAN F.). Han etablerede sig tidlig som købmand i Bergen, hvor han drev en for sin tid betydelig vinforretning samt eksport, især af rogn; tillige var han fransk konsul. I slutten af 50-aarene havde han allerede samlet sig en betydelig formue og byggede et herskabsmæssigt hus paa Kronstad ved Bergen. Snart efter — i begyndelsen af 60-aarene — forlod han dog Bergen og flyttede til Quimper, en liden by i Bretagne, som er af betydning som marked for rogn. Her fortsatte han i en aarrække sin rognforretning og vedblev at have sit ophold til sin død i 1881, idet han dog stadig vedligeholdte forbindelsen med Bergen, som han flere gange besøgte, og hvor han havde udstrakte forretnings- og familieforbindelser. I 1868 udnævntes han til R. St. O. for »nidkjær opofrelse for alment vel«. ¹⁾

Under 14de mai 1867 oprettede FRIELE under et ophold i Paris et gavebrev, hvorved han »af interesse for min fødeby Bergen i Norge og i erkjendelse af den store og gavnlige indflydelse, det i samme bestaaende museum har udøvet, tilsiger museet en testamentarisk gave paa 7000 spd.« For dette legat fastsætter han den bestemmelse, at der af renterne hvert tredje aar skal udsættes en prisbelønning paa 100 spd. for det videnskabelige arbeide over Norges hav- eller

---

¹⁾ JOACH. FRIELE døde ugift. Brodersøn af ham var bl. a. redaktor FRIELE i Kristiania, HERMAN FRIELE B. S. o. fl.

Jacobus Trich

EFTER MALERI I MUSEET, MALET AF SOOT EFTER DAGUERROTYPI.

landfauna, som efter udstedt opfordring til konkurrence maatte findes værdigt til belønning. Hvad der ikke medgaar hertil og til udgivelse af det prisbelønnede arbejde kan anvendes til udgivelse af andre naturvidenskabelige arbejder eller til zoologiske stipendier for undersøgelser over Norges fauna.

Vel et aar efter (24de juni 1868) oprettede konsul FRIELE, som dengang var i Bergen, et nyt gavebrev, hvorved han yderligere tilsagde museet 10000 spd., hvis renter det overlodes museets direktion at bestemme anvendelsen af, saaledes som »til enhver tid i museets og videnskabens interesse ansees gavnligt og hensigtsmæssigt«, idet dog intet, hverken af denne eller den tidligere legerede kapitals renter, maa anvendes til »den slags udgifter, der hidtil har været opholdt af statens og sparebankens bidrag eller til museets bygnings vedligeholdelse«.

I 1870 fik museet udbetalt den først legerede kapital paa 28000 kr., og i januar 1882 modtog man fra *executores testamenti* i FRIELES dødsbo legatets restkapital paa 40000 kr.

Der blev nu gjort udkast til fundats for det samlede legat, og paa denne erholdtes under 27de oktober 1882 kgl. konfirmation. I denne er for de først legerede 28000 kr. (i regnskabet betegnet som FRIELES legat no. I) optaget gavebrevets ovenfor citerede bestemmelser, medens renterne af de 40000 kr. (FRIELES legat no. II) kan anvendes »til videnskabelige øiemeds fremme« paa den maade, som direktionen til enhver

tid anser gavnligst og hensigtsmæssigst¹⁾, en meget rummelig og meget god bestemmelse, da jo ethvert baand paa anvendelsen af renten af kapitaler, der i al fremtid skal blive i en institutions eie, næsten maa forudsættes til en eller anden tid at blive hindringer for den bedst mulige anvendelse.

JOACHIM FRIELES GULDMEDALJE.

I de første aar, efterat den første legatkapital var modtaget, forblev renterne uanvendte. I 1874 anskaffedes der de nødvendige stempler til prægning af medaljer, og legatets guldmedalje uddeltes i mai 1876 for første gang til konservator JENSEN for hans arbeide over »Turbellarier ved Norges Vestkyst«. Dette be-

¹⁾ Cfr. tillægget pag. 54.

tydelige arbeide blev i 1878 udgivet for legatets regning (4to, 97 pag. m. 8 pl.) og er den første af de større monografier, som museet har udgivet.

Siden har der hvert 3die aar været indbudt til konkurrence om prisbelønningen, men denne er kun engang uddelt, til daværende konservator NANSSEN for hans arbeide over »Myzostomernes anatomi og histologi«. Derimod er paa bekostning af legatets renter, foruden dette og JENSENS arbeide, udgivet endnu tre større monografier, af KOREN og DANIELSEN, LORANGE, NANSSEN og GULDBERG, ligesom der til det sidste af museets særskilt udgivne skrifter af HJORT, NORDGAARD og GRAN er ydet et betydeligt bidrag af dette legats renter.

Endvidere er af dette legat bestridt udgifterne ved udgivelse af museets Aarsberetning og Aarbog. Lige til 1897 bekostedes aarbogen helt og holdent af dette legat, og ogsaa senere har den væsentlige del af udgifterne hertil været tagne heraf.

Men ved siden af disse direkte udgifter til udgivelse af skrifter — og det er en ganske statelig række bind, som FRIELES gave har muliggjort udgivelsen af, en betydningsfuld del af vort lands videnskabelige publikation i disse aar — ved siden deraf har der fra 1875 af stadig været ydet bidrag til forskellige forskere til zoologiske undersøgelser og i de senere aar ogsaa til hydrografiske og planktonundersøgelser, som i vore fiskeriers interesse er iverksat, dels under dr. HJORTS, dels under bestyrer O. NORDGAARDS ledelse. Det viden-

skabelige materiale, paa grundlag af hvilket flere af de udgivne monografier¹⁾ og en stor del af aarbogens videnskabelige indhold er bygget, skriver sig for en væsentlig del fra undersøgelser, som dette legat har muliggjort, og som museet ellers ikke vilde været istand til at iverksætte. Det ved disse undersøgelser indsamlede materiale er indkommet til museets samlinger og har i høi grad bidraget til disses forøgelse. Og i endnu højere grad har det for museets virksomhed været af betydning, at de for FRIELES legat udgivne skrifter har skaffet museet de literære bytteforbindelser, som i saa overordentlig grad bidrager til bibliothekets vækst. Der indkommer herigjennem hvert aar bøger til museets bibliothek til langt mere end det dobbelte af den værdi, som legatets hele renteindtægt repræsenterer, saa kapitalanbringelsen er fordelagtig nok, selv om man ser sagen fra et meget forretningsmæssigt standpunkt.

Naar jeg saa til slutning nævner, at FRIELES legat har ydet tilskud til udgivelsen af prof. G. O. SARS' store og betydningsfulde verk »An account of the crustacea of Norway« bind 2 og 3, som museet overtog udgivelsen af, saa har jeg i store træk, men ingenlunde udtømmende, redegjort for en betydningsfuld side ved museets videnskabelige virksomhed i de

---

¹⁾ Særlig er betydelige bidrag — tilsammen ca. 8000 kr. — i 1896 og 1897 bevilgede til hydrografiske undersøgelser ved kysten. Denne store bevilgning var muliggjort ved, at adskillige renter i endel aar var opsparede.

sidste 20 aar, en virksomhed, som alene er muliggjort ved den videnskabelige interesse og den offervillige almenaand, som foranledigede konsul FRIELE til paa en saa virksom maade at støtte museet i dets arbeide. Og en særlig tak skyldes FRIELE, blandt museets mæcener, fordi han var den første i rækken af de mænd, som paa denne maade gav sit bidrag til museets fremgang.

II. HENRIK SUNDTS LEGAT.

CHRISTIAN GERHARD AMELN SUNDT hører til en norsk familie, som kan forfølges flere aarhundreder tilbage i tiden, baade paa mødrene og — især — paa fædrene side. SUNDTS fader flyttede til Bergen fra Egersund, men slog sig senere ned som jordbruger paa Tysnæs, hvor han døde i smaa kaar i 1820. Sønnen var da bare 4 aar gammel (f. 1ste juli 1816). Han voksede op i Bergen, hvor moderen drev en liden handel, og hvor han gjennemgik en handelsskole, hvorfra han blev udeksamineret i 16-aars alderen. Han kom nu paa kontor og i en manufakturforretning, indtil han i 1845 tog handelsborgerskab og begyndte egen forretning i samme branche, en forretning, som han i løbet af en kort aarrække drev op til at blive landets største i sit slags. Efter 30 aars ihærdigt arbeide — saa ihærdigt, at der er faa, som gjør ham det efter — overlod han i 1875 forretningen til en af sine sønner, men da havde han ogsaa, helt

303

C. SUNDT.
EFTER FOTOGRAFI.

HENRIK SUNDT.

og holdent ved egen hjælp, grundlagt den største formue i Bergen. Ved siden af sin egentlige forretning, og efterat han opgav denne, har SUNDT drevet udstrakt skibsredervirksomhed og deltaget i mange industrielle foretagender. Fra deltagelse i det offentlige og politiske liv har SUNDT altid holdt sig borte, om han end ikke har kunnet undgaa at være medlem af kommunebestyrelsen i en række af aar.

Desto større interesse har han i den senere del af sit lange og virksomme liv ofret paa fremhjælpen af de forskjelligste offentlige institutioner i Bergen, saavel humanitære som kunstneriske og videnskabelige. For Bergens Museum har han i en lang aarrække været varmt interesseret og har vist dette i gjerning ved mange leiligheder, hvoraf nogle enkelte er omtalte tidligere i denne bog. At tilbygningen af de nye fløie i det hele kom istand, skyldes visselig i en væsentlig grad hans store bidrag, der blev givet paa et yderst beleiligt stadium af sagens forberedelse, efter hans eget initiativ.

Den største gave, han har skjænket museet, fik det dog, da SUNDT ved gavebrev af 20de april 1892 skjænkede det en kapital paa 50000 kr. til et legat, som til minde om hans afdøde søn skulde bære navnet »HENRIK SUNDTS legat til fremme af naturvidenskabelige undersøgelser«.¹⁾ De i gavebrevet indeholdte

---

¹⁾ Om HENRIK SUNDT se tillægget (bl. biogr. notiser) Legatfundatsen er indtaget sammesteds pag. 56

bestemmelser var i det væsentlige, at der hvert 3die aar skulde udsættes en prisbelønning paa 500 kr. for et arbeide over kemisk fysiologi. De eventuelle prisbelønnede arbeider skal udgives for legatets regning. Resten af renterne kan anvendes »til fremme af naturvidenskaben, til et oprettendes facultet, til naturhistoriske undersøgelser eller til udgivelsen af originale videnskabelige arbeider«, paa den maade, som direktionen til enhver tid bestemmer.

Foreløbig er dog kun halvdelen af legatets renteindtægt disponibel i de her omhandlede øiemed, idet den ene halvdel skal afsættes til et særfond, som skal gives en størrelse af 25000 kr., og naar denne sum er naaet, danne et særskilt legat under navn af »HENRIK SUNDTS legat til fremme af lægevidenskaben«. Dette legats kapital kan da enten yderligere forøges ved tillæg af renterne eller anvendes til lægevidenskabelige øiemed. I sin tid skal dette legat tilfalde et lægevidenskabeligt fakultet i Bergen; indtil dette er oprettet, staar det under museets bestyrelse.

Paa en i overensstemmelse med gavebrevet affattet fundats for »HENRIK SUNDTS legat til fremme af naturvidenskabelige undersøgelser« fik man kgl. konfirmation under 27de januar 1893, og det kommende aar anvendtes et mindre beløb af renterne til et stipendium til zoologisk undersøgelse paa vestlandet. Indbydelse til konkurrance om legatets prisbelønning var allerede udfærdiget i september 1893, og den 17de november 1895 uddeltes prisbelønningen for første

gang til dr. EYVIND BØDTKER for et arbejde med titelen. »Beitrag zur Kenntniss des Eiweissabbaues im menschlichen Organismus«. Til den næste uddeling i 1898 var intet arbejde indleveret.

Forøvrig har dette legats midler væsentlig været anvendte til indenlandske reisestipendier, saavel for zoologiske som for botaniske og geologiske undersøgelser. Da renternes anvendelse ikke, som ved FRIELES legat, er bunden til zoologiske undersøgelser alene, har man, ved hjælp af HENRIK SUNDTS legat, foruden zoologiske arbejder ogsaa kunnet faa iverksat undersøgelser over algefloraen ved Norges vestkyst, over vestlandets mos- og lichenflora og over vestlandets geologi, ligesom man var istand til at sende en botaniker paa en par maaneders ekspedition til Spitzbergen i 1896, hvorved der bl. a. blev skaffet samlingerne en rig og værdifuld forøgelse baade direkte gennem de foretagne indsamlinger og gennem det bytte med fremmede botaniske institutioner, hvortil endel af materialet kunde anvendes. En meget væsentlig del af herbariets forøgelse i disse aar skyldes saadant bytte. Endelig er i de sidste to aar endel af dette legats renteindtægt, sammen med endel renter af FRIELES legat, anvendte til publikation af Aarbogen og det af HJORT, NORDGAARD og GRAN forfattede hydrografiske arbejde.

Den udvidelse af Aarbogens ramme til regelmæssig at omfatte botaniske og geologiske arbejder, som har været en følge af de for HENRIK SUNDTS legat

iverksatte undersøgelser, har havt sin store betydning ogsaa derigjennem, at nye literære bytteforbindelser har kunnet knyttes med selskaber, som alene udgiver geologiske og botaniske arbejder, og som man ikke havde kunnet komme i forbindelse med, saalænge Aarbogen væsentlig kun indeholdt zoologiske og antikvariske afhandlinger.

Dette legat har derfor muliggjort en udvidelse af museets videnskabelige virksomhed til nye felter og har i de fem-seks aar, dets renter er komne til anvendelse, allerede gjort stor nytte.

III. D. C. DANIELSSENS LEGATER.

Samtlige DANIELSSENS børn var døde forholdsvis tidlig og var døde ugifte eller børnløse. Ogsaa hans hustru var død, og af nærmere slægtninge efterlod han sig kun en søster og en broder, CATHARINA DANIELSSEN og JACOB D.¹⁾ Det var derfor naturligt, at han

---

¹⁾ DANIELSSEN blev d. 21de april 1839 gift med BIRTHA MARIE OLSEN (f. 8de febr. 1818, † 1875, datter af skræddermester i Kristiania, STEPHEN OLSEN og ANNE SOPHIE GUNNÆS), med hvem han havde fire børn, tre døtre, FREDRIKE, † 1869, ALFHILDA (gift m. senere direktør for handelsgymnasiet i Kristiania, CHR. LARSEN, † 1873) og FANNY (g. m. overlæge G. A. HANSEN, † 1873) samt en søn, HENRIK, der studerede medicin, men døde 25 aar gammel (i 1868). Samtlige DANIELSSENS børn laa under for den samme sygdom, lungetuberkulose, af hvilken faderen i sin ungdom havde været angrebet, men som han overstod, uden at den efterlod noget varigt mén.

D. C. DANIELSSEN.
EFTER SKEIBROKS BUSTE I MUSEETS VESTIBULE.

i sit testamente havde sit livskraftige pleiebarn mu-seet i erindring. Til dette legerede han allerede ved testamente af 25de oktober 1889 sin hele efterladte formue, idet han dog bestemte, at hans søster og bro-der, hvis de overlevede ham, i hele sin levetid skulde nyde renterne af 48000 kr. med fradrag af en liden livrente til en gammel tjenestepige.

I testamentet bestemtes, at der af den efterladte kapital skulde oprettes to legater paa 24000 kr. hvert, som til minde om hans børn skulde bære navn af: I) FREDRIKE DANIELSSEN og ALFHILDA LARSSENS, II) FANNY HANSEN og HENRIK DANIELSSENS legat. Viste boet en større formue end disse 48000 kr., skulde resten afsættes til et tredie legat, som efter hans hustru skulde bære navn af III) BIRTHA MARIE DANIELSSENS legat, og hvis renter skulde tillægges kapitalen, til og-saa denne havde naaet en størrelse af 24000 kr.

Ved boets opgjør efter DANIELSSENS død i 1894 viste det sig, at formuen udgjorde omtrent 88000 kr., saa det tredie legat med en gang kunde oprettes med en kapital af 40000 kr. Under 13de september 1895 fik man saa kongelig konfirmation paa den i over-ensstemmelse med testamentets bestemmelser affattede legatfundats, der er fælles for alle tre legater, og des-uden indeholder en del midlertidige bestemmelser angaaende de ovenfor nævnte livrenter, der udredes af legat I og II. Dør nogen af de tre i testamentet nævnte personer, saa tillægges det ledige rentebeløb kapitalen, til alle er døde. Derefter træder for den

hele kapitals renter de bestemmelser i kraft, som foreløbig kun har anvendelse paa renterne af BIRTHA MARIE DANIELSSENS legat og som er ganske rummeligt, idet hovedbestemmelsen er, at midlerne anvendes »Til fremme af videnskabelige undersøgelser, tjenende til at udvide vort kjendskab til Norges dyre- og planteliv«. Dette legats anvendelse er altsaa dog indskrænket til de biologiske fag, men indenfor disse er anvendelsesmaaden fri, forsaavidt den gjælder videnskabelige undersøgelser, medens derimod intet maa anvendes til udgifter, som direkte vedkommer samlingerne, bygningers vedligehold eller lignende.¹⁾

Den første bevilgning af legatets midler gaves i 1895, i 1896 gik en stor del af indtægten til dækkelse af tab paa nogle boet tilhørende aktier, og først i 1897 begyndte renterne i større udstrækning at anvendes. Der har af dette legat været udredet stipendier til undersøgelser over vestlandets flora og fauna og ydet bidrag til udgivelse af publikationer.

IV. CHRISTIAN BØRS'S LEGAT.²⁾

CRISTIAN BØRS er født i Bergen d. 21de marts 1823 og er søn af guldsmed CHRISTIAN BØRS. Han slog sig straks paa handelen og reiste som de fleste unge handelsfolk en tid som cargadør. Allerede i 25 aars alderen drog han imidlertid til Amerika, hvor han i begyndelsen maatte tage hvad slags arbeide,

¹⁾ Se tillægget pag. 57. ²⁾ Se tillægget pag. 60.

som kunde forefalde, indtil han lidt efter lidt arbejdede sig saa langt frem, at han kunde grundlægge en egen forretning, først i Boston og senere i New-York. Efter overflytningen til den sidste by udvikledes Børs's forretning meget raskt, selv efter amerikanske forhold. CHRISTIAN BØRS & Co. blev et af New-Yorks betydeligste eksporthuse, og Børs grundlagde en meget betydelig formue, som han altsaa helt og holdent skyldte sin egen energi og dygtighed, idet han arbejdede sig frem, uden nogen formue eller familieforbindelser at støtte sig til. I 1878 trak Børs sig i det væsentlige tilbage fra aktiv deltagelse i forretningen, men vedblev endnu i ti aar at staa som norsk og svensk konsul i New-York, en stilling han ved sin fratræden i 1888 havde indehavt i 20 aar, og i hvilken han har udrettet overordentlig meget til gode for vort land og for de mange landsmænd, som kom til Amerika for at søge sin lykke. Efter sin fratræden fra det store konsulat — det vigtigste af De forenede rigers konsulater i Amerika — slog Børs sig ned i Paris, hvor han fremdeles er bosat, idet han dog gjerne tilbringer sommeren i Norge.¹⁾

Lige fra sine første aar i New-York og til den seneste tid har Børs med en sjelden varm interesse medvirket til fremme af mange forskjellige institutioner og foretagender i Bergen, og især har Bergens Museum kunnet glæde sig ved kraftig støtte fra hans

¹⁾ Børs blev i 1892 udnævnt til æresmedlem af muséforeningen og er K.¹ St. O., K.¹ W. O., R. N. O.

Christen Bohr

EFTER FOTOGRAFI.

side. I den naturhistoriske samling findes en mængde ting, som BØRS i aarenes løb har indkjøbt og skjænket samlingen, og ogsaa i den historisk-antikvariske afdeling er der talrige minder om hans interesse for museet og hans vaagne sans for dets fremme.

Men det betydningsfuldeste bidrag til museets fremgang og det kraftigste vidnesbyrd om BØRS' almenaand er det legat paa 50000 kr., som han oprettede ved gavebrev af 12te oktober 1892, og hvis kapital i januar 1898 blev museet udbetalt.

Fundatsen for »konsul CHRISTIAN BØRS' legat til Bergens Museum« fik kgl. konfirmation under 6te marts 1899 og bestemmer, at legatets renter skal anvendes »til fremme af naturvidenskabelige formaal« uden anden begrænsning end den, at intet maa bruges til øiemed, som rettelig hører ind under det ordinære budget. Dette gjør det muligt at anvende legatets midler til faste stipendier for videnskabsmænd, hvis arbejde man vil understøtte, til reise­stipendier, undersøgelser og publikation af skrifter. Endelig er det udtrykkelig sagt, at legatets renter kan anvendes til indkjøb af særlig kostbare gjenstande eller samlinger til den naturhistoriske afdeling, naar disse ikke paa anden maade kan erhverves.

Renterne anvendtes første gang i 1898, idet der oprettedes to faste stipendiatposter, en i botanik for hr. adjunkt JØRGENSEN, en i geologi for hr. cand. real. KOLDERUP, som begge fremdeles er knyttede til museet paa denne maade og har leveret betydelige videnskabe-

lige bidrag til Aarbogen, ligesom museet ved den sidstes hjælp har været istand til at overtage de norske jordskjælvundersøgelser, som tidligere henlaa under den geologiske undersøgelse og det meteorologiske institut i Kristiania. Fra juli 1899 gik de to stipendiaters aflønning over paa et andet fond, og af Børs' legat blev udredet et større beløb til forskellige videnskabelige undersøgelsesreiser i indlandet. Men ved dette legats hjælp blev det første skridt gjort til udvidelse af museets virksomhed ved tilknytning til dette af andre videnskabsmænd end de, som er nødvendige til samlingernes bestyrelse, et skridt, som ikke er af mindst betydning derved, at det er et skridt henimod høiskolen, et lidet skridt, men dog det første.

V. PRÆMIEOBLIGATIONSFONDET.

I 1896 var »Nationaltheatret« i knibe for penge til sin nye bygning, og man var i gang med at søge NANSEN-fondet yderligere øget. BJØRN BJØRNSEN og professor BRØGGER slog sig da sammen for at faa istandbragt et præmieobligationslaan, hvis nettoudbytte skulde tilfalde disse institutioner. Men som gode politikere fandt de snart ud, at et præmieobligationslaan til to Kristianiaformaal neppe vilde være smageligt for stortinget, hvis samtykke man maatte have til sagens realisation, da et præmieobligationslaan gaar ind under lotteri, og da alt lotteri er forbudt i dette land, hvis lovgivere har fundet det hen-

sigtsmæssigere, at folk tilfredsstiller sin uudryddelige spillelyst i udenlandske lotterier til fordel for fremmede stater og formaal, end at vi selv tager indtægten af en saa hæslig ting som et lotteri. Det gjaldt derfor at optage et par formaal udenfor hovedstaden blandt de ting, som skulde faa nyde godt af præmieobligationsfondets udbytte, og i januar 1897 henvendte de to herrer, som havde taget initiativet i sagen, sig til borgermester ARCTANDER og til nærværende forfatter, dengang tingmand fra Bergen, for at høre vor mening om sagen og særlig om, hvorvidt museet vilde være med paa forslag til tinget om den nødvendige lov, som skulde tillade laanets iverksættelse, under forudsætning af, at museet blev den tredie af de institutioner, som skulde faa sin andel i laanets udbytte. Det fjerde formaal skulde være restaurationsarbeidet ved Trondhjems domkirke.

Museet var selvfølgelig med. Bestyrelsen gav mig telegrafisk bemyndigelse til for den at underskrive forslaget om tilladelse til igangsættelse af et præmieleaan, og paa et møde den 10de februar fik dette forslag og dets motivering sin endelige form og indsendtes straks til odelstinget, efterat være vedtaget til fremsættelse af endel tingmænd, som med forsæt særlig var valgte blandt repræsentanter for distrikter, der ikke var direkte interesserede i laanets udbytte¹⁾, idet

---

¹⁾ Udkastet til det motiverede andragende er forfattet af professor BRØGGER, medens fhv. statsraad EVALD RYGH var den, som havde udarbejdet forslagets finansielle del. Det hele forslag er trykt som dok. nr. 4, 1897.

det jo var disses støtte, man mindst kunde regne paa.

Der begyndte nu en travl agitation i stortingskredse for at faa tilslutning til lovforslaget, hvis skjæbne man fra først af ansaa noget tvilsom, da jo forslaget gik ud paa at sætte en lov, der var vedtaget saa nylig som i 1895, ud af kraft. Adskillig fare laa der ogsaa i, at den ene vilde have ét, den anden et andet formaal optaget blandt de, som skulde faa andel i laanets udbytte. At gjøre et præmielaan til fordel for et forsvarsfond var saaledes endel paa tale, og der var dem, som vilde gaa med herpaa, men ikke paa et laan til fordel for de foreslaaede formaal.

Imidlertid kom der indstilling fra budgetkomiteen, gaaende ud paa bifald af lovforslaget i en noget ændret form, medens en minoritet, som var imod loven, foreslog sagen oversendt regjeringen, en anden form for begravelse af det hele.

Indstillingen kom til behandling i odelstinget den 27de april og blev vedtaget, efterat oversendelsesforslaget var forkastet efter en længere almindelig debat med 60 mod 23 stemmer. Hermed var sagen dog ikke færdig, idet stillingen i lagtinget var betydelig ugunstigere end i odelstinget, saa det ansaaes som ganske tvilsomt, om forslaget der vilde blive vedtaget. Ogsaa her gik dog forslaget igjennem den 1ste mai, heldigvis i uforandret form, og forsaavidt var sagen grei, da regjeringens sanktion var sikker. Ved loven

var der givet tilladelse til udstedelse af et præmieobligationslaan paa indtil $7\frac{1}{2}$ million kroner, hvilket skulde indfries i løbet af høist 60 aar, efter en af kongen approberet plan, og hvis obligationer skulde lyde paa ikke under 10 og ikke over 20 kroner. Det overskud, som blev tilbage, efterat det nødvendige beløb var afsat til dækkelse af udgifterne ved obligationernes indfrielse, overensstemmende med planen, skulde med ligestore brøkdele tilfalde NANSSEN-fondet til Videnskaberne fremme, det nye Nationaltheater i Kristiania, Trondhjems domkirke og »Bergens Museum til et fond for udvidelse af museets videnskabelige virksomhed og dets arbeide i oplysningens tjeneste . . .«

Men dermed var ikke sagen bragt i havn. Det gjaldt nu at finde en eller flere kommuner, som vilde overtage laanets tilbagebetaling, efterhvert som obligationerne blev udtrukne, og et konsortium, som vilde udbetale til denne eller disse kommuner obligationernes matematiske nutidsværdi som ekvivalent for denne forpligtelse og tillige udbetale de to millioner til de interesserede institutioner. Konsortiet skulde saa til gjengjæld faa obligationer til værdi af det tilladte laanebeløb og faa sin dækning og sin fortjeneste ved salg af disse, om muligt til noget forhøiet kurs.

Efter lovens vedtagelse blev der af de interesserede institutioner valgt en arbejdskomite paa fem mænd, med det tilsvarende antal suppleanter, til ordning af sagens netop angivne forretningsmæssige side.

Komiteen tiltraadtes for museets vedkommende af BRUNCHORST og bestod førøvrigt af d'hr. bankdirektør E. RYGH (formand), bankdirektør BOMHOFF, professor BRØGGER og grosserer FEARNEY.

I løbet af sommeren og høsten 1897 blev der af komiteen forhandlet med nogle større banker angaaende overtagelse af det hele laan. Disse forhandlinger førte til, at den foreløbig opstillede plan i nogle møder i Kristiania i november maaned blev delvis modificeret, fornemmelig saaledes, at laanesummen — og dermed ogsaa det udbytte, de forskellige institutioner kunde paaregne — blev noget reduceret. Det viste sig nemlig umuligt at faa nogen af vore banker til med én gang at overtage det hele laan i dets oprindelige størrelse. Kristiania bank og kreditkasse stillede sig derefter i spidsen for dannelsen af et bankkonsortium til overtagelse af det reducerede laan, men dette fandt ikke tilslutning, og den hele operation saa ud til at skulle gaa i vasken. Saa indtraadte heldigvis de meget florisante tider i Kristiania, og der blev pludselig konkurrence mellem to forskellige konsortier om overtagelse af det hele laan i uafkortet størrelse. En tid saa denne konkurrence ud til at skulle blive farlig for det samme laans skjæbne, som det tidligere havde været umuligt at faa anbragt, men det ene konsortium traadte tilslut tilbage, og den 28de marts 1898 undertegnedes kontrakt med det andet konsortium med Den norske Creditbank og N. A. ANDRESEN som garantister. Garantien for tilbage-

betalingen var imidlertid overtaget af Kristiania kommune. Hermed var saa sagen i endelig orden, og arbejdskomiteen kunde nedlægge sin funktion.

Af museets andel i laanets udbytte er den ene halvdel allerede modtaget (1ste april og 1ste oktober 1899), af den anden halvdel svares der renter, til ogsaa den er betalt, hvad der vil ske den 1ste april og den 1ste oktober d. a.

Allerede i 1899 kunde saaledes museet disponere over renterne af endel af det fond, som var forudsat dannet af obligationslaanets udbytte, og efter en hel del forhandlinger, saavel inden musébestyrelsen som i pressen¹⁾ blev de i tillægget (pag. 61) gjengivne bestemmelser for dette fond vedtagne.

Efter disse bestemmelser skal kapitalen øges ved afsætning af en større del — i de første aar mere end halvdelen — af renterne.²⁾ Resten kan anvendes i overensstemmelse med den ovenfor citerede lovbestemmelse, idet dog intet maa anvendes til formaal, som henhører under museets almindelige udgifter, d. v. s. samlingernes bestyrelse eller forøgelse, bygningers vedligehold etc. Forøvrig er anvendelses-

1) Se Bergens Tidende for de sidste dage i januar 1899, og begyndelsen af februar, samt 17de og 24de s. m.

2) Sekretærens principale forslag til § 2 gik ud paa, at man ikke skulde være *forpligtet* til at afsætte mere end 5000 kr. aarlig til kapitalforøgelse. Afsættes der i de første aar de i fundatsen angivne summer, i 1906 9000, 1907 8000, 1908 7000, 1909 6000 og derefter hvert aar 5000 kr., saa vil den saaledes dannede kapital med tillæg af sine egne renter efter 4 $\frac{1}{2}$ %, i 1928 udgjøre ca. $\frac{1}{2}$ million.

maaden fri »til fremme af videnskabelige undersøgelser og videnskabeligt arbejde,« idet der dog er taget særlig sigte paa at faa videnskabsmænd knyttede til museet — dog altsaa *ikke* som samlingsbestyrere — enten i faste poster eller ved aarligt bevilgede stipendier. Der nævnes ogsaa i bestemmelserne udtrykkelig som en anvendelsesmaade afholdelsen af systematiske foredragsrækker, altsaa et undervisningsarbejde.

Dette er en ny og betydningsfuld udvidelse af museets virksomhed, og fondet er jo i det hele saa stort, og dets renteudbytte saa betydeligt, at erhvervelsen af denne kapital er et stort sprang fremover i institutionens udvikling, et sprang saa betydeligt, at billedet af en høiskole for vestlandet i Bergen, som tidligere laa i en fjern taage, er rykket os adskillig nærmere ind paa livet, om end veien frem sikkert endnu vil vise sig at være lang nok, hvis ikke offervillighed i stor stil skulde komme tilhjælp og drive sagen nye skridt fremover.¹⁾

---

¹⁾ Der er i 1899 nedsat en komite, som skal udarbejde plan og omkostningsoverslag for en eventuel medicinsk høiskole i Bergen, men det turde vise sig, naar disse overslag foreligger, at selv hertil er der langt frem.

FORETAGENDER OG INSTITUTIONER KNYTTED E TIL MUSEET.

Som i et foregaaende afsnit omtalt er en del institutioner og foretagender, især i de senere aar, bleven knyttede til museet paa den maade, at deres bestyrelser eller bestyrere opnævnes af museets direktion, medens den direkte ledelse altsaa ikke vedkommer denne. Disse skal her kortelig omtales.

»NATUREN«.

Begyndelsen gjordes ved overtagelsen af tidskriftet »*Naturen*«, som fra januar 1887 har været udgivet af Bergens Museum under redaktion af nærværende forfatter, i de første aar med bistand af en redaktionskomite, bestaaende af DANIELSSEN, HERMAN FRIELE, NICOLL og G. A. HANSEN. FRIELE udtraadte senere af komiteen, DANIELSSEN og NICOLL døde, og komiteen har saaledes af sig selv opløst sig. Fra 1ste juli 1893 har »*Naturen*« havt et aarligt statsbidrag paa 1000 kr. og har efter denne tid kunnet honorere sine medarbeidere, som tidligere maatte levere sine bidrag uden betaling, da den økonomiske stilling var meget

slet.¹⁾ At et blad som »Naturen« aldrig kan blive noget lukrativt foretagende under vore smaa forholde, er en klar sag, og fremgaar jo blandt andet af den omstændighed, at forskellige tidsskrifter af lignende art, som har været forsøgt udgivet i Danmark og her i landet, har maattet opgives efter kort tid paa grund af økonomiske vanskeligheder. Da det er af stor betydning, ikke mindst for lærerne landet udover, at kunne følge med i naturvidenskabens udvikling gjennem mere paalidelige meddelelser end de, som dagspressen indeholder, er det derfor at haabe, at tidsskriftet, som nu er i sit 24de aar, fremdeles vil kunne opretholdes.

Af DANIELSSEN fik »Naturen« i 1891 en mindre sum som begyndelsen til et fond. Heraf er 1000 kr. anvendt som driftskapital, medens resten — pr. 1ste jan. 1900 kr. 1272.96 — forøges ved tillæg af renterne.

BIOLOGISK STATION, AKVARIUM OG SÆLPARK.

I slutten af 1876 fik museet fra daværende brigadelæge WILHELM MARTENS 100 spd. »til grundlæggelse af et fond for et vordende akvarium«. Renterne tillagdes i endel aar kapitalen, indtil der i NANSSENS tid blev anskaffet fire smaa akvarier, som blev opstillede i museets vestibule og besatte med nogle fiske og lavere sødyr. Lufttilførselen besørgedes ved hjælp

---

¹⁾ Bidraget ydes paa betingelse af, at tidsskriftet leveres til halv pris (kr. 2.50) til statsunderstøttede folkebibliotheker.

af en vandluftpumpe, men var yderst utilfredsstillende, saa det var vanskeligt at holde dyrene ilive og vandet klart. Disse smaa akvarier vedblev dog at være i drift, skjønt ikke uden afbrydelse, til i 1892 og interesserede de musébesøgende meget. Den interesse, som ved dem blev vakt, var kanske en ikke uvæsentlig medvirkende aarsag til, at det lykkedes at faa penge sammen til anlægget af den biologiske station med dens større akvarier.

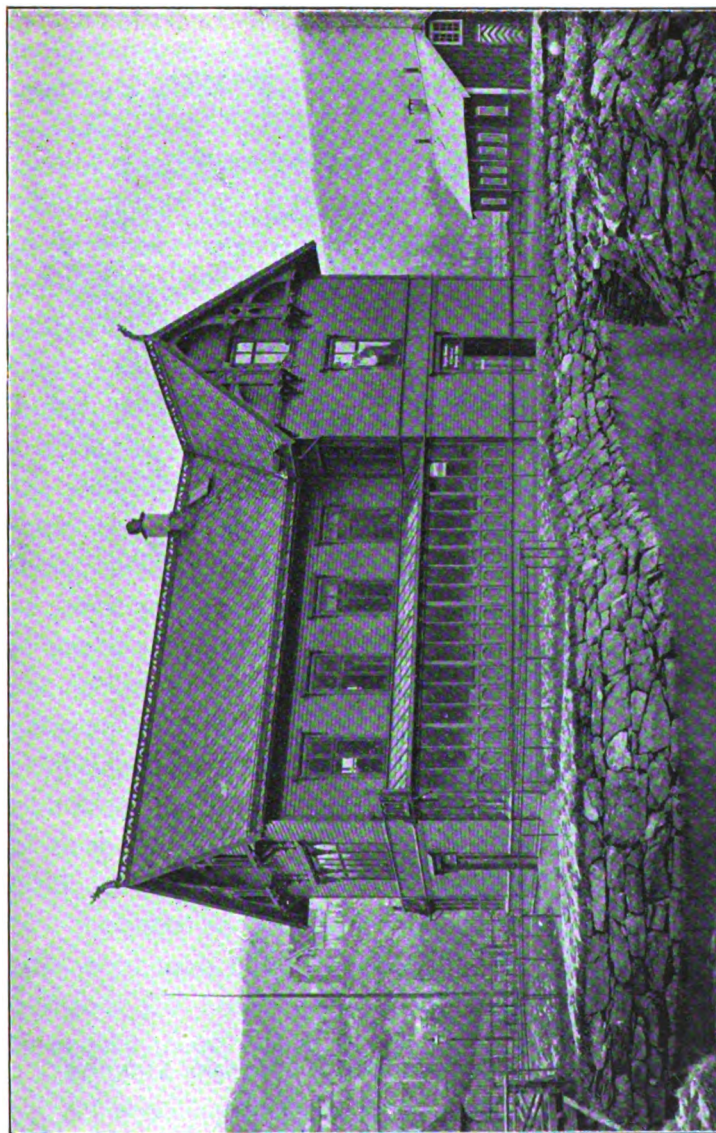
Tanken om en saadan biologisk station var bragt paa bane af prof. MOHN ved en festmiddag for Atlanterhavsekspeditionen i 1876 og var adskillig oppe hos NANSEN efter hans tilbagekomst fra Neapel, men der blev ikke gjort noget alvorligt skridt til dens gennemførelse, og NANSEN fik snart andet at tænke paa, saa sagen døde hen.¹⁾

I slutten af 80-aarene var der i endel kredse her i byen adskillig tale om anlæg af en slags zoologisk have i Nygaardsparken, hvor der ogsaa blev indrettet en voliere for fasaner og andre udenlandske fugle, og i et par aar holdtes nogle ræve i bur. I begyndelsen af 1890 skrev saa nærværende forfatter en længere artikel i »Bergensposten« om »Sælbasin, akvarium

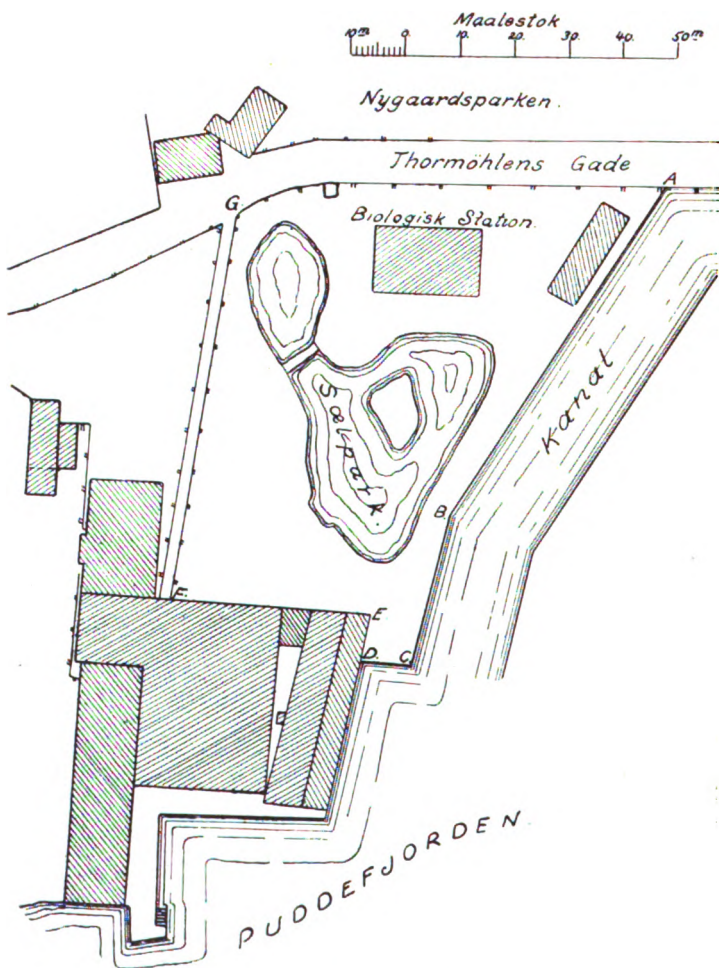
---

¹⁾ Efter andragende af NANSEN afsatte dog »Det nyttige selskab« 1000 kr. til en zoologisk station ved Bergen i mai 1887.

Jeg har engang seet en skisse af NANSEN til en flydende biologisk station, altsaa et fartoi, indrettet til zoologiske undersøgelser, men som et andet alternativ var der tænkt paa en fast station omtrent der, hvor den nuværende ligger.

DEN BIOLOGISKE STATIONS BYGNING.

KART OVER DEN BIOLOGISKE STATIONS EIENDOM
(A, B, C, D, E, F, G).

og biologisk station«, hvor jeg fremholdt, at man burde opgive al tanke paa en zoologisk have i almindelig forstand, men derimod søge istandbragt en biologisk station, kombineret med et større akvarium, der skulde være aabent for publikum, og i tilknytning her- til et basin, hvor norske og arktiske sæler og endel søfugl kunde holdes. Denne artikel førte til, at endel bidrag blev lovede, men rigtig fart i sagen kom der først i slutten af aaret, efterat en 10 000 kr. var bleven tegnet ved en fest i Logen for overlæge DANIELSSEN i anledning hans 60-aars jubilæum som embedsmand.¹⁾ Og om der, efterat feststemningen var forbi, kunde været fare for, at resten af den nødvendige sum skulde flyde sparsommere ind, saa blev denne fare ryddet af veien paa en ganske uventet maade i begyndelsen af næste aar, idet der da dukkede op planer om an- læg af en biologisk station i Drøbak, og det blev i aviserne udtalt, at »spørgsmaalet om at faa en egen centralinstitution til ledelsen af de offentlige foran- staltninger til fiskeriernes fremme vil kunne udvikles af denne stations virksomhed.« Det var selvfølgelig fuldt berettiget, at der i tilknytning til universitetet blev oprettet en biologisk station i eller nær Kristi- ania, men man følte det med fuld ret som et af de overgreb fra hovedstadens side, hvormed man ikke er ganske uvant i Bergen, naar denne sag, som var

¹⁾ Indsamlingen skeede ved denne leilighed til biologisk station etc. og kemisk forsøgsstation for fiskeriselskabet i for- ening.

god i og for sig, forsøgte puffet frem, ved at stationen skulde gøres til en centralanstalt for fiskeriundersøgelserne. Paa fiskeriundersøgelsernes fremme var der taget sigte i den lagte plan for den herværende station, og man fandt det unaturligt, at ogsaa disse nu skulde søges centraliseret i Kristiania. Der blev blæst ganske kraftigt til den indignation, som straks kom op, ved artikler i de herværende aviser, og indsamlingen blev hjulpet godt frem baade herved og ved endel uvorne artikler i en Kristianiaavis, hvis forfatter dog stod komiteen for Drøbakstationen fjernt, og kun skrev ud fra et velkendt uvenskab mod Bergen. Disse skriverier hjalp ikke lidet til, at den i september sammentraadte indsamlingskomite i marts 1891 kunde meddele musébestyrelsen, at den inden aarets udgang vilde kunne stille 24 000 kr. til bestyrelsens disposition.¹⁾ Af musébestyrelsen blev der saa nedsat en byggekomite, bestaaende af BRUNCHORST (formand), dr. APPELLØF, kaptein SVERRE BERGH, S. A. BUCH og G. A. HANSEN. Efter udkast af komiteens formand, som ved en reise til England og Tyskland havde sat sig ind i indredningen af biologiske stationer og akvarier, blev der udarbejdet tegninger af arkitekt SCHAK BULL, og byggearbejdet begyndte. Høsten 1891 var bygningen færdig, laboratorierne forsynede med inventar, glassager og kemikalier og akvarierne delvis besatte med

---

¹⁾ Indsamlingskomiteen bestod oprindeligt af konsul JOH. AMELN, BRUNCHORST, S. A. BUCH og KR. LEHMKUHL, men supplerede sig med 15 andre medlemmer.

dyr. Der valgtes nu af museet en bestyrelse for stationen, bestaaende af BRUNCHORST (formand), APPEL-LØF og G. A. HANSEN. Denne bestyrelse har siden vedblevet at fungere.

Akvarierne aabnedes for publikum den 6te november, men laboratorierne havde da allerede en tid været i brug, og en udenlandsk videnskabsmand opholdt sig ved stationen i nogle maaneder.

Stationen blev anlagt paa en grund paa ca. 3780 m.² (se kartet pag. 326), som blev museet gratis overladt af Nygaards parkselskab, og som senere er øget derved, at man af staten har faaet fæste paa en grundstrimmel, som stødte lige op til eiendommen. Pladsen, hvor bygningen blev opført, var en liden ø med fast fjeld, men ellers henlaa det hele grundstykke som en mudderfyldt sump, der ved flo sø oversvømmedes, men ved fjære laa næsten tør.

Bygningen kostede henimod 39 000 kr., deri indbefattet fast inventar, pumper etc., for hvilken sum den er brandtakseret. Dette beløb blev dels tilveiebragt ved private bidrag fra folk i Bergen (ca. 20 000 kr.), dels ved bidrag fra det nyttige selskab (2000), sparebanken (4000) og samlaget (ca. 14 000).

Man havde derfor endnu — som ogsaa meningen var — endel tilovers, som skulde anvendes til anlæg af et større saltvandsbasin paa stationens grund. Hertil fik man ogsaa nogle bidrag af det nyttige selskab (tilsammen ca. 2900 kr.), og endel arbeide blev gjort i 1893 og 1894, efterat plan for det hele anlæg var

vedtaget. Udgifterne ved disse arbeider androg til ca. 2900 kr., men dermed maatte man stanse, da man ikke havde mere igjen end ca. 700 kr., som skrev sig fra de oprindelig tegnede bidrag, medens overslagssummen for de gjenstaaende arbeider dreiede sig om en 10 000 kr.

I 1896—98 fik man af det nyttige selskab tilsammen 3000 kr., og saa kom Bergensudstillingen til hjælp og skaffede under visse betingelser et bidrag paa 4400 kr., idet terrænet kom indenfor udstillingens omraade og derfor maatte bringes i orden paa en eller anden maade. Et større basin til sæler blev nu gjort istand, og nogle dyr anskaffedes. Efter udstillingens slutning blev plæner og veie anlagte og det hele areal indgjærdet og — sammen med akvariet — aabnet for publikum mod en liden entré. Fra begyndelsen af 1899 er akvariet og sælparken, paa hvis terræn der ogsaa er anbragt endel større bur til norske fugle, udsondret fra biologisk station og stillet under særskilt bestyrelse af en tremandskomite, BRUNCHORST (formand), HERMAN FRIELE B. S. og GERH. SUNDT.

Det hele anlæg har kostet ca. 16 000 kr., hvoraf ca. 1000 kr. skriver sig fra den oprindelige indsamling, resten fra det nyttige selskabs bevilgninger og senere private bidrag (1000 kr.), udstillingens tilskud og endelig fra et optaget laan paa ca. 3700 kr. Noget offentligt bidrag til driften har man ikke. Den maa bestrides af indtægten af entré.

Stationen fik fra 1ste juli 1891 et statsbidrag paa 2000 kr. aarlig til driften, og der blev ansat en vagtmester (museets præparant, GLIMME). Nogen egen zoolog kunde derimod ikke ansættes. Om bevilgning af gage til en saadan blev der ansøgt allerede i 1892,

O. NORDGAARD.

men bevilgningen blev først givet fra 1ste juli 1895, efterat der havde været forhandlet frem og tilbage om ansættelsen af en ny fiskeristipendiat og om muligens at knytte ham til stationen. Fiskeristipendiatstillingen blev ogsaa i disse aar ombesat og omordnet, men vedblev at være i Kristiania. I posten ansattes cand.

real. O. NORD-

GAARD, som fremdeles indehar stillingen,¹⁾ og som har til særskilt opgave at anstille praktisk-videnskabelige undersøgelser vedkommende fiskerierne,

¹⁾ Posten er hidtil aflønnet med 2400 kr. samt 800 kr. til reiscudgifter. Stationens ordinære udgift er i det hele ca. 6000 kr., deri ikke medregnet akvariet.

og om herhenhørende spørgsmaal har offentliggjort flere arbeider og ledet flere ekspeditioner, særlig til Lofoten, dels paa bekostning af museets legatmidler eller præmieobligationsfondets udbytte, dels for særlige bevilgninger, som staten har ydet.

Foruden disse fiskeriundersøgelser er der ved stationen i flere aar gjort undersøgelser over hummerudklækning (af dr. APPELLØF) og over udklækning af laks- og ørretrogn i salt og brakt vand (af NORDGAARD). I de sidste par aar har hovedarbeidet været undersøgelser over hydrografiske forhold og plankton, dels i fjordene ved Bergen, dels paa snit, som under NORDGAARDS ekspeditioner er tagne fra forskellige steder af kysten ud i havet, særlig i Lofoten, dels ved hjælp af prøver fra Nordsøen og fra Ishavet, indsamlede fra et af Englandsrutens skibe og flere ishavsskipper. I bearbejdelsen af det saaledes indvundne rige material har adjunkt JØRGENSEN taget meget virksom del og allerede publiceret flere større afhandlinger som resultat af sine undersøgelser. En mængde af materialet er dog endnu ikke færdig bearbejdet, og stationens hele arbejde i de $4\frac{1}{2}$ aar, den har været i fuld virksomhed, har man derfor endnu ikke paa langt nær fuld oversigt over, men det vil vistnok vise sig, at dette arbejde — ved siden af det rent videnskabelige udbytte — vil give betydningsfulde bidrag til forstaaelsen af forholdene i havet ved den norske kyst, med hvilke vore store fiskerier staar i forbindelse.

Stationens bestyrelse har siden 1897 arbeidet ivrig for at faa vore fiskeriundersøgelsers hele ordning bragt i andre former og henlagt til den biologiske station i Bergen, men hidtil er denne sag ikke bragt til afslutning. Saa meget har man dog opnaaet ved de i 1897 og 1898 afgivne erklæringer og forslag, at Kristiania ikke hidtil er bleven fastslaaet som disse undersøgelsers sæde, og det er jo altid noget. Man tilbød i disse forslag staten at lægge den biologiske station ind under *sin* bestyrelse og kunde endog stille et betydeligt bidrag¹⁾ til disposition til anskaffelse af et eget dampskib for fiskeriundersøgelserne. Men intet af disse tilbud blev modtagne, og det ser nu ud til, at den endelige ordning vil komme til at omfatte den hele fiskeriadминистраtion — ikke som herfra foreslaaet de praktisk-videnskabelige fiskeriundersøgelser alene — og at den for de sidstes vedkommende vil resultere i oprettelsen af et eget statslaboratorium ved siden af stationen, ligesom den allerede har resulteret i bygningen af et i sin helhed af staten bekostet dampskib for undersøgelserne.

»FOREDRAG FOR HVERMAND«.

En af de institutioner i Bergen, som skyldtes DANIELSSENS initiativ, var »Selskabet til videnskabelighedens fremme« stiftet den 25de septbr. 1885. Det

---

¹⁾ 25 à 30 000 kr., tegnede som private bidrag.

var en meget vidtløftig anlagt forening med tre klasser, en naturvidenskabelig, en historisk-filosofisk og en nationaløkonomisk. I hver af disse sektioner skulde holdes 4 møder aarlig, foruden 4 fællesmøder, og ved alle disse møder skulde der holdes foredrag over mere eller mindre videnskabelige emner.¹⁾ Foreningens sammensætning var mindre videnskabelig end dens ramme, idet enhver kunde blive medlem mod at betale en aarlig kontingent paa 5 kr. Selskabet holdt ogsaa i en række af aar regelmæssig sine møder, og fællesmøderne var noksaa godt besøgte, medens det ikke sjelden hændte, at afdelingsmøderne holdtes med et tilhørerantal af en eller to foruden foredragsholderen. Især udmerkede den nationaløkonomiske sektion sig i denne retning. Lidt efter lidt blev det ogsaa vanskeligere og vanskeligere at faa folk til at holde foredrag, for hvilket intet honorar betaltes, og i begyndelsen af 90-aarene var det tydeligt, at selskabet gik sin opløsning imøde. Der blev dog holdt liv i det, til DANIELSSEN var død, men allerede i september 1894 blev selskabet besluttet opløst. En liden kassabeholdning, det eiede, blev tillagt »NATUREN«s fond, og ogsaa forresten blev museet selskabets arvtager.

Arven bestod i de til selskabet bevilgede offentlige bidrag til afholdelse af »Arbejderforedrag« i Bergen og i opnævnelser af bestyrelse for disse, samt i endel foredragene tilhørende inventar.

---

¹⁾ Foreningen gav nogle gange bidrag til publikation af skrifter. Dets præses var den hele tid DANIELSSEN.

Den bevægelse for oprettelse af arbeiderakademier, som henimod midten af 80-aarene fra Sverige spredte sig til vort land, fik i Bergen sit udslag deri, at bestyrelsen for det her omhandlede selskab i 1886 nedsatte en komite for at udarbejde plan for et arbeiderakademi i Bergen, og efterat denne havde afgivet indstilling fik bestyrelsen af generalforsamlingen bemyndigelse til at gaa igang med forelæsningerne. Disse begyndte i februar 1887 med tre foredrag om ugen, et søndag, et tirsdag og et torsdag, efterat kommunen havde bevilget et bidrag paa 1500 kr. Senere i aaret fik man af staten 1000 kr. og af samlaget 500, og der fortsattes efter samme plan og med samme bidrag til midten af 1891. Fra denne tid blev man ved forhøiede bidrag fra staten og samlaget (henholdsvis 1200 og 900 kr.) sat istand til at udvide foredragene til 4 om ugen, deraf to om søndagen. Samtidig blev bestyrelsens sammensætning endel forandret, idet den, istedetfor af 7 af videnskabsselskabet valgte mænd, blev sammensat af 4 af dette og 3 af tre forskellige arbeider- eller haandverkerkorporationer valgte medlemmer. Til høsten 1890 var CHR. MICHELSEN bestyrelsens formand; siden den tid BRUNCHORST.

Fra høsten 1894 har museet overtaget opnævnelser af foredragsbestyrelsen, hvis medlemsantal senere er reduceret til fem, hvoraf tre vælges for to aar ad gangen af museets bestyrelse, to for samme tid af henholdsvis Haandverkssvendenes forening og Haandverkerforeningen.

Foredragenes budget dreier sig omkring en 4000 kr. aarlig, hvoraf kr. 3600 tilveiebringes ved de ovenfor nævnte bidrag, resten ved en fra høsten 1890 indført entré.¹⁾ Til høsten 1898 holdtes foredragene i forskellige foreningslokaler, særlig i Handelssamfundets sal, derefter blev først søndagsforedragene, og fra begyndelsen af forrige aar samtlige foredrag, overflyttede til museets nye foredragssal, som er indredet med særligt hensyn paa naturvidenskabelige foredrag, og hvor man desuden har den fordel med lethed at kunne faa gjenstande fra samlingerne udlaante til demonstration. Samtidig blev der begyndt med tre søndagsforedrag — det ene om formiddagen — ved siden af de to hverdagsforedrag.

I de første aar forsøgte man sig med længere foredragsrækker paa op til tyve foredrag i sammenhæng over et emne. Denne ordning er gradvis fraveget, og man er nu stanset med rækker paa høist 9 eller 10 sammenhængende forelæsninger og har ved siden af disse oftest kortere rækker og enkelte foredrag, idet det her, som andetsteds, har vist sig vanskeligt at holde et publikum samlet til en lang foredragsrække, som strækker sig gjennem flere maaneder, og hvoraf det ene bygger paa det andet.

I begyndelsen var tilstrømningen til foredragene overordentlig stor. Senere aftog den sterkt i et par

---

¹⁾ 25 øre for sæsonbillet til samtlige foredrag i et semester; 5 øre for enkelte foredrag.

aar, men har siden 1890—91, da en nøiagtigere statistik blev indført, i det hele været i opgang, om denne end ikke har været jævn, hvad der er naturlig nok, da besøgets størrelse afhænger meget af de valgte emner og af foredragsholderne, og af disse sidste er der jo ikke endnu her i byen et saa særdeles rigt udvalg. Et par aar blev der forsøgt med filialer i fjernere liggende bydele, men forsøget faldt ikke heldigt ud. Eftersom byen vokser, bør dog denne plan atter optages.

MUSEETS SOMMERKURSER.

I mai 1894 foreslog nærværende forfatter for musebestyrelsen, at der skulde søges igangsat et sommerkursus ved museet, væsentlig beregnet paa folkeskolens lærere og lærerinder. Planen var allerede paa forhaand anbefalet af Bergens skolestyre og 750 kr. stillet til disposition af formandskabet til dækkelse af de nødvendigste udgifter.

Det første kursus aabnedes den 6te august samme aar med over 200 deltagere, væsentlig lærere og lærerinder, dels her fra byen, men især fra Bergens-amterne og fra fjernere landdistrikter. Der kom senere ogsaa adskillige deltagere til udenfor lærerstanden, og tilhørerantallet var jevnlig oppe i 250 og mere.

Det udmerkede resultat af det første kursus skyldtes selvfølgelig for en væsentlig del den nyhedens interesse, dette havde. De bergenske lærere er siden forsvundne, da de, som rimeligt kan være, nødig opgiver en del af sin sommerferie i de to uger, kurset

varer, noget, som jo ikke er et tilsvarende savn for lærere og lærerinder, som det hele aar bor paa landet. Og ogsaa tilhørerne udenfor lærerstanden er senere blevne borte for den allerstørste del. Fra landslærernes side er derimod deltagelsen i kurserne vedblevet, og der er al udsigt til, at disse sommerkurser vil blive en fast institution ved museet, en institution, som man visselig med tryghed tør sige er af ganske stor betydning baade for lærerne selv og for museet.

Hidtil har sommerkurserne været saaledes planlagte, at der har været holdt foredrag i to uger, hver dag i fire formiddagstimer og delvis et par timer om eftermiddagen. Eftermiddagene har forøvrigt været benyttede til besøg i offentlige samlinger og institutioner i Bergen, tildels under sagkyndig vejledning. I de første fem aar læstes der over fem, sidste aar over fire fag, som derfor hvert kunde faa 12 foredragstimer (mod tidligere 10). Det er en selvfølge, at et saa lidet antal timer ikke kan give nogen fuldstændig gennemgaaelse af hele fag, som kemi, fysik eller lignende, og man har derfor altid indskrænket sig til at behandle særskilte dele af faget. Og herved bliver den kundskabsmeddelelse, som kan gives, ganske betydelig. Men lige væsentlig er den anledning, deltagerne har til at lære ved synets hjælp, baade ved foredragene, især de naturvidenskabelige, og ved demonstrationerne i samlingerne. Herved faar særlig landslærerne anledning til at fylde mange huller i sin viden, som de jo oftest har været nødt til at erhverve ved bøgernes hjælp alene, uden den rige adgang til undervisnings-

midler, som museets samlinger og arbeiderforedragenes materiale kan byde paa.

Allerede til det første kursus uddelte kirkedepartementet omkring 2000 kr. som stipendier til udenbys lærere og lærerinder. Til de fem senere kurser har man af oplysningsvæsenets fond faaet et bidrag af kr. 1600 aarlig, medens der af departementet er anvendt 2000 kr. (i 1899 kr. 3000) til stipendier for deltagere, saa kursets hele budget — indbefattet deltaernes kontingent — har andraget til henimod en 4000 kr. aarlig. Som kursets bestyrer har den hele tid nærværende forfatter fungeret.

Jeg nævnte ovenfor, at de indenbys lærere og lærerinder af nærliggende grunde ikke havde deltaget i synderligt antal i de senere kurser. Dette førte til, at der ifjor blev stillet forslag om afholdelse af særlige foredragskurser — et vaar og et høst — paa omkring 20 foredrag hvert og særlig beregnede paa lærerstandens tarv, men selvfølgelig ogsaa med adgang for andre. Hertil blev ogsaa en mindre bevilgning ydet af præmieobligationsfondet, men kurset kom af forskjellige grunde ikke til at afholdes ifjor, og begyndelsen med disse kurser derfor først er gjort i indeværende aar.

»AN ACCOUNT OF THE CRUSTACEA OF NORWAY«.

Et eiendommeligt sammentræf af omstændigheder bevirkede, at Bergens Museum fik det ærefulde op-

drag at forestaa udgivelsen af det 2det og de senere bind af professor G. O. Sars' store verk, hvis titel er angivet i overskriften over dette afsnit. Et privat forlag havde udgivet 1ste bind med betydelige opofrelser, men fandt ikke at kunne fortsætte, og en videnskabelig institution, som der skede henvendelse til, fandt ikke at kunne tage sig af sagen. Der var følgende fare for, at der skulde indtræde en pause — om ikke en hel stans — i udgivelsen af et verk, der var af den største videnskabelige betydning, fordi det var skrevet af en mand, som fremfor alle andre sad inde med alsidig lærdom paa det vanskelige omraade, verket omhandler.

Saa tilbød museet sig i 1896 at fortsætte udgivelsen, idet man hertil var villig til at yde et tilskud af 2000 kr. af egne midler mod at faa et tilsvarende beløb af staten. Tilbudet blev modtaget, og staten gav den fornødne bevilgning.

Senere er 2det bind udgivet og 3die bind færdig til udgivelse, ligesom der er givet ny statsbevilgning — mod tilsvarende tilskud fra museet — til fortsættelse af verket, som i det hele vil komme til at udgjøre 12 bind af forskjellig størrelse, hvert omfattende en særskilt gruppe af crustaceer. Den hele række bind vil vistnok komme til at være det mest omfattende verk, som er udgivet her i landet, og er sikkerlig vort lands betydningsfuldeste bidrag til systematisk naturforskning.

TILLÆG.

INDBYDELSE TIL AT OPRETTE ET MUSÆUM OG NATURALIE-KABINET I BERGEN.

Uagtet Bergens Stift er rigt paa herlige Monumenter fra Oldtiden, haves der dog kun liden Oplysning om disse. Bautastene — Erindringer om Forfædres store Bedrifter eller om berømte Mænd — henstaae ukjendte, og Grav-Minder fra fjerne Old henligge ulæste, uforstaaede og ringeagtede. Tid efter anden støder Jorddyrkeren, medens han graver i Jordens Skjød, paa kostelige Vaaben, Smykker, Huusgeraad, Mynter eller andre Reliquier fra Fortiden; men han aner ikke, at de kunne have nogen Værd, naar de ikke bestaae af ædle Metaller. Han er derfor ligegyldig ved deres Behandling, og giver dem ofte til Priis for Ødelæggelse og Glemsel. Mangfoldige, høist mærkelige, Levninger fra Oldtiden ere saaledes tabte i den forbigangne Tid. Andre have vel undgaaet at ødelægges, men de ere dels hensendte til Udlandet, dels beroende hos Personer, som maaskee ikke forstaae at benytte eller vurdere dem. Hvormeget derved er bleven tabt for Historien og Videnskaberne i Almindelighed, lader sig ikke beregne, men at Tabet er stort, kan neppe kaldes i Tvivl.

Ikke mindre rigt torde Bergens Stift vel være paa Fiske, Søe-Væxter, Planter, Mineralier, Petrefacter m: m:, som enten ere ubekjendte, eller dog saa ufuldkommen bekjendte, at de burde nøiere undersøges. Der gives maaskee ogsaa hist og her i Stiftet Konstsager, som det var Umagen værd at see opbevarede og fremstillede for Efterverdenen.

Enkelte private Mænd have vel baade forhen og i de senere Tider anvendt en roesværdig Omsorg for at indhente Oplysninger om saadanne Monumenter, Naturalier og Konstsager, saavel som for at gjøre Samlinger deraf; men Oplysningerne ere dels tabte, dels adspredte paa mange forskjellige Steder, og Samlingerne ere desværre for det meste blevene adsplittede ved Eiernes Død, saa at der inden kort Tid ei har været Spor af dem at finde.

Det synes mig derfor gavnligt, at tænke paa en Forening imellem oplyste, for Videnskaberne og Kunsterne i Almindelighed og for Historien i Særdeleshed nidkjære, samt for Norges Ære og Nationalitet omhyggelige Mænd, i det Øiemed, at tilveiebringe i Bergen en offentlig Samling, bestaaende af Mindesmærker fra Oldtiden, eller Oplysninger om og Tegninger af disse, saavel som af Kunstproducter, indenlandske Naturalier, m: m:. Nyttens af en saadan Samling lader sig ikke forud i det Hele beregne; men høist sandsynligt er det: at Samlingen vil kunne tjene til at udbrede Lys i den norske Historie, og at redde fra Undergang Minder om Fortiden: at lære nøiere at kjende en eller anden af de Skatte, som Klipperne, Jorden eller Havet indeslutte, og at give Anledning til, at Landets Indbyggere høste Fordele deraf: at udbrede Smag og Sands for Naturens Studium: at give Indenlandske og Fremmede, som besøge Bergen, Leilighed til, paa en let og behagelig Maade at gjøre sig bekjendte med nogle af de Mærkværdigheder, som Stiftet har at fremvise: og at lette Videnskabsmænd de besværlige, ofte lidet hensigtsvarende Reiser, de stundom foretage i Stiftets forskjellige

Egne, samt anspore dem til andre, heldigere Resultater lovende, Reiser og Undersøgelser, m: v:.

Tvende af Norges Stiftsstæder ere allerede i Besiddelse af saadanne Samlinger. Christiania har længe havt den Deichmanske Samling. Selskabet for Norges Vel og Universitetet, saasom Konst- og Tegneskolen har senere forskaffet den flere. Trondhjem besidder en Samling, det Kongl. norske Videnskabers Selskab tilhørende.

At Bergen, som i mange andre Henseender ikke staaer tilbage for hine Stæder, heller ikke i denne maatte vige for dem, synes mig at være ønskeligt, ei alene for Bergenhuserne, men endog for hele Riget.

Jeg giver mig derfor den Ære herved offentlig at indbyde Fædrelandssindede Mænd, i og udenfor Bergens Stift, til at træde sammen i en Forening, hvis Øiemed skal være: at tilveiebringe i BERGEN et MUSEUM af OLDSAGER og KONST-SAGER, og et NATURALIEKABINET af indenlandske NATURALIER. Denne Samling skulde søges tilveiebragt, deels ved frivillige Gaver af dem, som maatte være eller komme i Besiddelse af Oldsager, Naturalier eller Konst-Producter, og være besjelede af saadan Aand, at de vilde skjænke dem til offentlig Brug, deels ved aarlige Pengebidrag af Foreningens Medlemmer til Indkjøb af Sager, som kunne være tjenlige for Samlingen og erholdes for Penge. Samlingen skulde staae under Bestyrelse og Tilsyn af en Direction i Bergen, og til visse Tider, samt under visse Betingelser blive at see for Byens og Stiftets Indbyggere, saavelsom for Fremmede. Foreningen burde ligeledes igjennem Directionen sørge for, Tid efter anden at bekjendtgjøre ved Trykken de mærkværdigste Stykker, som indkomme i Samlingen, tilligemed Afhandlinger, Oplysninger og Forklaringer om disse, saavelsom Afrids deraf, forsaavidt saadanne maatte behøves.

Enhver, der tegner sig som Medlem af denne Forening, forpligter sig derved at betale aarligen, til Opnaaelse af

Foreningens Øiemed 1 Spd. Fra denne Forpligtelse undtages:

1. De, som paa engang give en bestemt Sum, i det ringste 25 Spd., til det nævnte Øiemed.
2. De, som skjænke Samlingen Oldsager, af udmærket Sjeldenhed, eller Naturalier eller Konst-Producter, som kunne ansees at være idetmindste af 25 Specieds. Værdie.
3. De, som udarbeide og tilstille Directionen saadanne Afhandlinger, som den anseer qvalificerede til at bekendtgjøres ved Trykken.

Disse ere Grundtrækkene til en saadan Forening, som den, jeg ønskede at see istandbragt. Dersom Hoved-Ideen skulde vinde Bifald, og Foreningen komme i Stand, da kunne Medlemmerne selv nærmere bestemme og modificere Planen.

Jeg giver mig videre den Ære at indbyde Enhver, som maatte ynde Ideen om en saadan offentlig Samlings Opretelse i Bergen og tillige være i Besiddelse af Noget, der kunde tjene til Samlingens Istandbringelse, at skjænke dette dertil. Blandt de Ting, jeg har tænkt mig, som ønskelige i en saadan Samling, vil jeg her nævne følgende:

1. Oldsager, saasom: Vaaben og andre Instrumenter, Primstave, Huusgeraad, Smykker, Urner eller Aske-Krukker etc. fra Oldtiden.
2. Gamle Pergament-Skjøder, Diplomer og Breve, Domme eller andre Rettergangs-Forhandlinger.
3. Tegninger og Beskrivelser af Bautastene, Ligstene eller andre deslige Ting fra Oldtiden.
4. Karter over mærkelige indenlandske Steder eller Ruiner.
5. Mineralier, Conchylier og Petrefacter.
6. Sjeldne Fiske og Dyr, enten udstoppede eller satte i Spiritus.
7. Insecter og udstoppede Fugle.

8. Planter og Søe-Væxter.
9. Mynter.
10. Konstproducter af Metal, Been, Træ, etc., saavelsom Malerier og Tegninger, der kunne ansees at have Værd.
11. Bøger, Manuskripter og Karter, som kunne være nyttige til Opnaaelse af Foreningens Øiemed.
12. Levninger af den catholske Cultus, saasom Røgelse- og Vievands-Kar, Crucifixer, Helgenbilleder etc.

Over Alt, hvad der saaledes maatte blive skjænket til Samlingen, skal der blive holdet en Protocol, hvori saavel Givernes Navne, som Fortegnelser over de gjorte Gaver skulle indføres. Denne Protocol skal, saasomt og saalænge Samlingen udstilles til Skue, ligge til Eftersyn for Enhver. Jeg har Haab om, ved Stifts-Directionens Bistand, at erholde et Locale til Samlingens hensigtsmæssige Opbevaring. De Gaver af Penge eller Andet, som nogen Velynder maatte give til det omhandlede Musæum og Naturaliekabinet, skulle blive modtagne og opbevarede af mig, i Forening med D.Hrr. Biskop NEUMANN, Consul A. KONOW, Overlærer SAGEN, Apotheker BULL, Apotheker MONRAD og Sproglærer FORWALD, hvilke, som Velyndere af og Deeltagere i denne Forening, indtil videre, blive Bestyrere deraf.

Forsaavidt som Gaverne bestaae i Oldsager eller Naturalier, anmodes Giverne om, at være uleiligede med at opgive, hvor det Givne er fundet, eller hvorfra det siges at være kommet. Omendskjøndt jeg ikkun har tænkt mig Samlingen som bestaaende af indenlandske Sager, vil dog Bestyrelsen taknemmeligen modtage de udenlandske, som nogen Velynder maatte skjænke, da de kunne blive tjenlige som Midler til at skaffe Samlingen indenlandske Sager tilbyttede.

Jeg har nu udkastet Ideen. Det skulde være mig kjært, om den maatte vinde Landsmænds og Medborgeres Biefald

og kraftige Understøttelse, hvortil jeg, i Haab om dens Gavn
lighed, ønsker den paa det bedste anbefalet.

Bergen, den 25de April 1825.

CHRISTIE,
Stiftamtmand.

»DEN BERGENSKE MUSEA«.

DIGT AF CLAUD FRIMANN.

(KR.A. 1829.)*)

Det var i de Dage, da Carl Johan
Sad Konning paa Stolen den høie;
Og Mester Hr. Jacob, — en træffelig Mand,
En Mand med det lyseste Øje,
I Bjørgvin sad Bisp, —
Ei sværdbæltet Bisp;
Men skabt til at Hjerterne bøje,

Til Staden da kom der en fremmed Pycel;
Men hvorfra, det vidste man ikke —
En Taterske, eller Zigeuner-Mamsel,
Det saa man nok, var hun vist ikke —
Om muhamedansk,
Catholsk, — lutheransk,
Derom man bekymred sig ikke.

I Finskoe og Pels, — som hun gik og hun stod,
Sig mælder hun først hos de Lærde;
Nyfigen det Selskab sig samle nu lod,
Det nemlig af Nysmagens Lærde —;
Thi Forskjel er stor
Paa Himmel og Jord,
Ei mindre paa Lærde og Lærde.

---

*) Se Facsimile af Titelbladet paa Pag. 37. Det behøver neppesiges, at noterne til digtet er Frimanns.

Snart løste sig Gaaden, snart blev man nu vaer,
 At, hvad under Masken sig skjulte,
 Ej Skjoldmøe, ej Stadsmøe, ej Fjeldmøe det var,
 Nei — selv at en G u d m ø e sig dulgte;
 Men, hvo kunde troe,
 I finlandske Skoe
 En G u d m ø e, — en M u s a sig dulgte?

Paa Spørgsmaal om Hidkomstens Hoved-Tendens
 Rask fulgte et skjønt a n t i q v a r i s k;
 Holdt blev nu en temmelig lang Conferens,
 Som ogsaa var puur a n t i q v a r i s k —
 Et sandt Phænomeen:
 Af Samtaler een
 Saa langtifra p e c u n i a r i s k.

Men, er nu den Gudmøe saa højviis, saa lærd,
 At alle Slags Myther hun tyder,
 Og, selv, som bevandret i Oldtidens Færd,
 Sit Lys og Veiledning tilbyder,
 Hvo glædes ej da
 At vide, hvorfra
 Det Lys og Veiledning han nyder?

Hvad blev nu det Selskabs S e n a t u s - C o n s u l t ?*)
 Hvad, uden eenstemmig sig skynde,
 Mens Fredsstraalen smiled' saa blidt og saa huldt,
 Den Gudmøe for Staden at vinde —
 Frem Formanden gaaer,
 Her, C h r i s t i e !**) Du staaer,
 Og stifter Dig atter et Minde.

---

*) Raads-Slutning.

**) Stiftamtmand Christie; som ved sin Indbydelse i Aaret 1825
 egentlig først har grundet dette Musee.

"Vær hilset! Gudinde! — o! blev Du saa sandt
 Kun vor, som vi favned Dig gjerne!
 Ved Dig her at hylde, vi troe os forsandt
 At hylde en ledende Stjerne —
 O! — at med vor Kreds
 Du kun blev tilfreds,
 Og svandt ej for snart i det Fjerne!

Men, Mindernes Musa! — hvad passende Navn?
 Mon hint *M n e m o s y n e* det gamle?
 Nei — fremmed er dette — men Held for det Navn,
 Hvor Ynde og Alvor sig samle;
M u s e a er kjendt,
 Er elsket, som kjendt,
 Er yndet af Unge og Gamle.

Dog, — hvad er et Navn? — tidt et skuffende Tegn —
 Nu Guld og nu grønnende Skove
 Med straalende Glands sin omgivende Egn
 Tidt synes det helligt at love;
 Men, kom saa paa nye
 Den dødsvangre Skye,
 Hvad blev da det Guld og de Skove? —“

En Mand vor *M u s e a*, — en Kraftmand hun seer,
 Hvem lært hun nu havde at kjende:
 I hvem, Moder *S v e a*! din skønne *T e g n e e r**)
 Livagtig Du skulde gjenkjende, —
 Saa ædel hans Barm,
 Saa driftig hans Arm, —
 Til ham nu hun saa sig mon vende:

---

*) Biskop Tegneer, i Wexiø; En af Sverrigs skønneste Aander
 baade som Digter og Taler.

"Jeg hører, min Bedste! blandt Almuens Folk
 Du færdes hver aarlige Sommer,
 Som Christlærens skjønneste, ypperste Tolk, —
 Du kommer, hvor aldrig jeg kommer —
 Dig kjender hver Egn,
 Dit Guld Kors dit Tegn,
 For det sig hver Mødende krummer.

Om aarlig jeg rejste, ej Menneskesjel
 Mig ændsed; — hvo løfted vel Hatten?
 Paa Reisen herhid hvordan svartes mig vel? —
 Jeg bad dem om Huusly mod Natten —
 "Jo! — slige Folk nok —
 Spandt du paa din Rok,
 Da fløj du ei saadan om Natten. —"

Af Naade jeg fik, — for at gjøre mig varm,
 Et Mørkhull ved Gruen dernede —
 Min Tegnebog lille udtog jeg af Barm,
 Og lod som paa Finsprog at bede;
 Strax mumled man: — hør!
 Gud veed, hvad hun gjør;
 Vist læser hun Runer dernede —"

Nøj — Stæderne er det, hvori jeg maa boe,
 Og helst da de oldtidske gamle,
 For der at modtage og ordne i Ro
 De Minder, Velynderne samle;
 Men, hvo har, som Du,
 En Kreds, hvor endnu
 Han hundrede Minder kan samle?

Snart seer Du det Steenbord for gamle Far Thor,
 Hvor Gildbollen dampet af Lauten,*)
 Snart oldtidske Thingsted med Bænke og Bord,
 Snart Mordbrænderstøtten,**) — snart Bauten
 Om standende Slag
 Paa blodige Dag,
 Saa Højene neden om Bauten —

Snart Murene tykke, hvor Messerne sang
 De graaklædte skjæggede Brødre,
 Ved Taarnet det høje, hvor Storklokken hang,
 Der samled' de hellige Brødre
 Til Ottesangs-Chor, —
 Nu Cellerne, hvor
 De springe, — de hornede Vædre***) —

I Haandbogen røde, hvo tvivler vel om,
 Din Sølvpen jo introducerer,
 Og, hvad under Laaget, som vinde kan Rum,
 At dermed Du mig regalerer? —
 Gjør Stormand saa Cour
 Til mig og mit Buur,
 Jo, jo! — hvor jeg stolt da hoverer!

Ej Tempel jeg fordrer, — dog med et Capel
 Jeg haaber, man vil mig forsørge;
 Snart hundrede Minder fra Dal og fra Fjeld
 Om Repositorier spørge;
 Desuden, — hvad Gavn
 At vide mit Navn,
 Naar man ei mit Hjem kan opspørge!“

---

*) Gudernes Offerdrik.

**) Saasom paa Gaarden Nøstdal i Eids Præstegjæld i Nordfjord.

***) Her hensigtes til St. Synneves Kloster paa Selløe.

Saa talte **M u s e a**. Som ønsket, hun fik
 En rolig Salon*) til **Locale**;
 Til hvem mangan **Yndling** langt heller opgik,
 End til de højbaarneste **Sale** —
 Kun **Sjeldent**, — hvor **Lidt**,
 Enhver offerer **Sit**;
 En **Nyhedsaand** driver dem **Alle**.

Den landlige **Vinter** saa gleed den nu hen;
 Ned tages de ophængte **Plove**,
 Frem træder den blidere **Vaarsol** igjen,
 Alt løves de afklædte **Skove**,
 Den qviddrende **Stær**
 Til **Reeden** alt bær,
 Alt jævnes den skummende **Vove** —

Nu tog sig i **Hænde Hr. J a c o b** sin **Stav**,
 Og **Folket** paa **M ø r é** besøgte;
 Hiin gamle **K o n g V a l d e r s** navnkundige **Grav**
 For **Alvor** han nu undersøgte; —
Men, — nedenfra her
 Hvad **Blæst** mon det er,
 Som stræber at slukke den **Lygte**?

Hvad **Andet**, end **Vægterskens** giftige **Blæst**,
 Som **Beenaske-Krukkerne** vogter?
 Hun synes at lugte en ubuden **Gjæst**, —
 Hun blæser, — og atter hun lugter;
Men daaner af **Skræk**,
Ja — billige **Skræk** —
 Al **Pusten** til **Intet** nu frugter.

---

*) nemlig den store Sal paa Seminarium Fredericianum i Bergen.

Blandt Gjæmslerne trende udmærker sig Eet;
 Hvad her nu mon boe for en Ædling?
 Paa Dækket det hvide man løfter saa let,
 For varsomt at vaagne den Spædling —
 Hvad nu? — jo, — af Guld,
 Af fineste Guld,
 Et Slangebarn*) synes den Ædling.

Af Svøbet at vikle det Gullebarn ud,
 Hvor nu sig de Smaasvende rappe!
 Tre Gange de snoe det, — og atter i Klud
 Det svøbe, og Hænderne klappe;
 Ti Secler forbi,
 Dagslyset paa nye
 Det hilser — — De Smaasvende klappe.

Men nu — hvilken Tummel og Tuden og Larm
 Dernede blandt Troidene sorte!
 Hvor skrige, hvor blusse de Stakler af Harm!
 Snar flyver nu Jollen hist borte —
 Ja! — kaster nu Steen!
 Ej rammer den*) Een, —
 Alt er den af Synskredsen borte.

Det Gravguld sin Venemaar kjærlig som blid
 Hr. J a c o b nu skjænke vel maatte;
 Og, hvis ikke det, da for huuslige Flid
 Det deele blandt Døttrene otte,**) —
 Til Digelen hen
 Nu skal det igjen —
 Nej — offres M u s e a det maatte:

---

*) En spiralformig sammenrullet, glat, rund Guldstang, vægtig
 (paa Guldvægten) 12 Lod.

*) nemlig Jollen eller Baaden.

**) Biskop Neumann har otte Døttre (alle endnu ugifte).

For ædel, for stolt var den Venemaar huld,
 For ædle de Otte saa vene,
 At sig de tilegned' det hellige Guld,
 Som Gudmøen selv kunde tjene —
Men nu — — hvilken **Fest**,
 Da guldkorset **Præst**
 Det offerer til hende allene :

Vær rolig, Kong **Valder!** — vær rolig! vær glad!
Haandgribelig har Du erfaret,
 At, medens hist nede Du laae eller sad,
 Kun ilde Du saa Dig bevaret —
Hvor koldt der og vaadt!
Hvor lunt her og godt!
Hvor trygt her din **Aske** bevaret!

Undgik vel din Gravhøi uventet **Besøg**
 Af landlyste svømmende **Bjørne**,
 Des oftere fik den fuldtalligt **Besøg**
 Af gulpende **Ravne** og **Ørne**;
 I **Musernes Chor**
 Kun **Fredsomhed** boer;
 Her gulpe ei **Ravne** og **Ørne**.

I **Højen**, Kong **Valder!** saa tung som en **Steen**,
 Om Intet Du vidste heroppe;
 Af **Mørket** nu hævet til **Lyset** igjen,
 Som **Smaadrenge** let kan du hoppe;
 Slaae længe nok **Dør!**
 Ei **Skade** det gjør;
 Frit **Sprog** kan Du bruge heroppe.

Naar Maanen indtræder, vel stundom Du seer,
 Hvor Skyggerne her sig forsamle!
 Slagsværde, Stridsøxe, Staalbuer Du seer,
 Ja, hører dem risle og ramle, —
 ”Hvor er det, jeg er?
 Har O d i n og her
 Et Vaabenhuus? —“ spørger du Gamle.

Men, hvad vil Du sige, naar midie Nat
 Hist, oppe ved Bordet det lange,
 Alt under den Vrøvlen om Dit og om Dat,
 Du seer, at de Mjødehorn gange?
 — Ja, — hvorfor i Vraa
 Al Dagen at staae?
 Om Natten de maae dog vel gange.

Saa lidet som før, hvorfor mere da nu,
 At nægte sig den Smule Gammen,
 Sin Mandoms-Bedrift at gjenkalde i Hu,
 Naar Gjæve med Gjæve kom sammen?
 Lad drikke! — lad slaaes!
 Hvad skader det os?
 Lad Skyggerne nyde den Gammen!

Og kan Du vel vide, om Selv Du ei drak,
 I Manddommens blomstrende Alder,
 Af selv samme Horn, naar man Mindeskaal drak
 For O d i n for T h o r, eller B a l d e r? —
 Træd nærmere frem!
 Hvad, om Du af dem
 Selv hilses: — V e l k o m m e n K o n g V a l d e r!

Nu Dagens de Syner! — seø her hvilket Liv,
Her Handelens Dronning Du skuer,
I Jernbøjle-Skjørtet ei meer nu saa stiv —
Af Frihed hver Evne nu luer —
Paa skumkrandset Sal*)
Hvor tidt her et Bal
Af hundrede højbaarne Fruer!**)

---

*) nemlig den store Bergens-Vaag.

**) de Nordlandske Jægter.

LOVE FOR DET BERGENSKE MUSEUM,

VEDTAGNE I GENERALFORSAMLINGEN DEN 1STE MAI 1833.

I.

Foreningens Formaal.

§ 1.

Foreningens Hovedøiemed er, at tilveiebringe og stadigen at forøge, under Navn af det Bergenske Musæum, en Samling af Oldsager, Kunstsager, Mynter og Naturalier, samt et især med Hensyn til dette Hovedøiemed passende Forraad af videnskabelige Apparater.

§ 2.

Til Opnaaelsen af dette Hovedøiemed vil Foreningen søge at faae som Gaver indsamlet, og i enkelte Tilfælde sig tilforhandlet:

a) Levninger fra Oldtiden, saasom Bautastene, Runestene, Steenkors, Vaaben og andre Instrumenter, Urner eller Askekrukker, Primstave, Smykker, Huusgeraad, Ringe, Drikkehorn, m. m.

b) Levninger af den catholske Cultus, saasom gamle Altertavler, Crucifixer, Reliquier og Reliquieskriin, Helgen-

billeder, Processionsstave, Processionsfaner, Røgelse- og Vievandskar, Døbefunter, Døbebækkener, gamle Liigstene m. m.

c) Gamle Pergamentsskjøder, Diplomer og Breve, Domme eller andre Rettergangs-Forhandlinger, gamle adelige Vaaben, Sigiller, især Byers og offentlige Stiftelsers, m. m.

d) Copier og Tegninger af gamle Inskriptioner paa offentlige Monumenter, saasom Runestene og Liigstene, paa Klippevægge og de foranførte Vaaben og Sigiller, m. m.

e) Tegninger og Beskrivelser af Bautastene, Gravhøje med deres Structur og hvad i dem maatte være fundet, Oldtidsbygninger og Ruiner, hellige Lunde og Kilder, samt Offersteder, Thingsteder, Kampkredse, m. m.

f) Karter over mærkelige og med Monumenter fra Oldtiden forsynede Steder, saasom Valpladse, m. m.

g) Konstproducter af Metal, Been, Træe, o. s. v., samt Malerier og Tegninger, der kunne ansees for at have Værd.

h) Mynter fra ældre og nyere Tider, eller Paster af saadanne.

i) Mineralier, Conchylier og Petrefacter.

k) Fiske, Orme og Insecter, enten udstoppede, tørrede eller satte i Spiritus; Fugle og firfødde Dyr udstoppede, og Cranier, Tænder eller Been af mærkelige Dyr, samt Dyre- eller Fugleskind, præparerede til Udstopning.

l) Planter og Søværter.

m) Modeller, Bøger, Manuscripter, Karter, Kobberstykker og Steentryk, som kunne være nyttige til Opnaaelsen af Foreningens Hovedøiemed.

§ 3.

Disse forenede Samlinger skulle opbevares, og efter deres særskilte Classer opstilles i den Musæet tilhørende Bygning, paa hvis Tomter Steenmonumenter fra Oldtiden og Efterligninger af gamle Begravelseshøje, Offersteder, Thing-

steder, Kampkredse, m. m., efterhaanden skulle vorde anbragte.

§ 4.

Som underordnet Øiemeed ligger det i Foreningens Plan, i et Tidsskrift at meddele Oplysninger og Forklaringer over Musæets mærkeligste Stykker, ledsagede, naar fornødent gjøres, med lithographiske Afbildninger, samt at levere Afhandlinger af historisk og archæologisk Indhold, saafremt et saadant Tidsskrift kan vorde udgivet uden Tab for Musæets Casse.

§ 5.

Ligesom der til Opnaaelsen af dette underordnede Øiemeed skal søges delige og kyndige Mænd, som Medarbeidere, saaledes staaer Adgang aaben for Enhver i Almindelighed til at vorde, for Hovedøiemeedets Opnaaelse, Medlem af Foreningen, med de Rettigheder og Forpligtelser, og paa den Maade, som herefter skal omtales.

II.

Foreningens Medlemmer, deres Inddeling, Pligter og Rettigheder.

§ 6.

Foreningen bestaaer af overordentlige, ordentlige og brevvexlende Medlemmer.

§ 7.

Til overordentlige Medlemmer indbydes af Directionen saadanne Yndere, især af den nordiske Oldgrandskning, der med Virken og Understøttelse maatte ville bidrage til at fremme Foreningens Formaal, men hvis Stilling dog ikke tør lade formode, at de ville personlig deeltage i Foreningens Forhandlinger og Arbejder. Disse bestemme ved Indtrædelsen, om de ville yde den lovbestedte aarlige Contingent eller ikke.

§ 8.

Som ordentligt Medlem af Foreningen staaer det Enhver i Almindelighed frit for at indtræde, naar han til den Ende tegner eller lader tegne sit Navn hos en af Directionens Medlemmer. Vil den, som saaledes antegner sig, aarligen bidrage til Foreningens Indtægtsfond mere end den lovbestemte Contingent, da opgiver han Saadant tillige.

§ 9.

Til brevvexlende Medlemmer indbydes af Directionen Mænd udenfor Bergens Bye, der maatte ansees bekvemme og villige til at meddele Directionen de Underretninger, den, med Hensyn til Foreningens Øiemeed, kunde forlange eller tiltrænge.

§ 10.

Den lovbestemte Contingent, hvilken tilsvares af Foreningens overordentlige og ordentlige Medlemmer, og aarlig besørges indsendt til Foreningens Casserer, eller hans Befuldmægtigede i Stiftsstæderne og Landdistricterne eller i Udlandet, er een Speciedaler.

§ 11.

Enhver, som ved sin Indtrædelse i Foreningen, maatte ville enten paa eengang erlægge 25 Spdlr., eller skjænke Musæet Oldsager, Naturalier, Mynter eller Konstproducter, m. m., af saadan Sjeldenhed, at Gaven, efter Directionens Skjøn, kan ansees i det mindste 25 Spdlr. værd, er ikke pligtig til i Eftertiden at erlægge nogen aarlig Contingent.

§ 12.

Den som til Musæet gjør en Gave, der, efter Directionens Skjøn, er under 25 Spdlr. Værdie, men dog af saadan Beskaffenhed, at den af Directionen findes antagelig, har Adgang til den første Udstilling, som finder Sted, efterat Gaven er gjort.

§ 13.

Naar flere Givere i Forening med hinanden gjøre en Gave til Musæet, bestemmer Directionen, i Forhold til Gavens Værdie, hvormange af dem der kan desformedelst ansees berettigede til enten at indlemmes i Foreningen, eller til at erholde Indgangsbilletter til Musæets Udstillinger i det løbende Aar eller i det næstfølgende.

§ 14.

Ethvert Medlem har Ret til at deeltage i Foreningens aarlige Sammenkomst og der at gjøre Forslag og at afgive sin Stemme, samt der at vælge Directeurer, og Revisorer til Regnskabernes Eftersyn.

§ 15.

Ethvert Medlem har Ret til at erholde Indgangsbillet til Musæets aarlige Udstillinger, i Forhold til hans aarlige Bidrag, saaledes at den, der bidrager aarlig 1 Spdlr., kan erholde 3 Indgangsbilletter, men for hver Spd., han aarligen bidrager over hiin lovbestemte Contingent, vil han endydermere kunne erholde 3 Indgangsbilletter, dog forudsat, at alle de, han maatte ønske at indføre, høre til hans eget Huus og Familie.

§ 16.

Naar et samlet Antal fra 10 til 15 af Medlemmerne ønsker at see Musæets Samlinger udenfor den almindelige Udstillingstid, hvilket bør skriftlig forlanges, da vil Directionen efter sin Leilighed og nærmere Bestemmelse foranstalte Adgang dertil.

§ 17.

Udlaan af et Stykke i Musæets Samlinger kan i enkelte, dog kun sjeldne Tilfælde, af Directionen, efter skriftlig Ansøgning, bevilges et indenbyes Medlem paa bestemt Tid, mod Beviis og fornøden Sikkerhed for Tilbageleverelsen.

§ 18.

Udmeldelse af Foreningen maa skee skriftlig inden hvert Aars første April. Indløber Udmeldelsen sildigere, da maa Contingenten for det næstfølgende Aar af Vedkommende erlægges.

III.

Foreningens Bestyrelse.

§ 19.

Foreningen bestyres af en Direction, som skal bestaae i det ringeste af 6 Medlemmer.

§ 20.

Directeurer vælges af Foreningen, efter Forslag af Directionen, som for hver ledig Plads foreslaaer i det mindste 2 Personer.

§ 21.

De valgte Directeurer kunne, naar de forlange det, efterat have fungeret i 3 paa hinanden følgende Aar, udtræde af Directionen, dog kunne ikke flere end 2 i eet Aar udtræde.

§ 22.

Directionen har at vaage over Foreningens Tarv i det Hele; at forvalte dens Eiendomme og Midler; at ordne dens Samlinger og sørge for Sammes Vedligeholdelse og Forøgelse; efter Leilighed at forfatte og fortsætte Cataloger over Samlingernes forskjellige Dele, og lade disse for Cassens Regning trykke, til Afhændelse for en fastsat billig Betaling; at foranstalte og være tilstede ved de aarlige Udstillinger; at anskaffe af det Overskud, som Foreningens Indtægter give, hvad der for Samlingerne kunde ansees ønskeligt, eller hvad tjenligt maatte være for Foreningens Øiemed; at bekjendtgjøre i Bergens Adresseblad hvad der skjænkes til Musæet,

og af hvem; at indlede og vedligeholde, saavidt mueligt, Brevvexling med andre lignende Samfund i eller udenfor Riget, for ved disses Understøttelse eller ved Tuskning af Doubletter at skaffe Samlingerne nye Tilvæxt; at udgive hefteviis, om saadant kan skee uden Pengetab, i Foreningens Navn, et Tidsskrift, hvori, foruden dertil passende Afhandlinger, Musæets mærkeligste Stykker forklares og afbildes i Steentryk; forsaavidt Gaver gjøres under Betingelser, der ikke stride mod disse Love eller Foreningens Øiemed, at paasee Betingelserne overholdte; at sammenkalde Foreningens Medlemmer til ordentlige eller overordentlige Møder, og der at aflægge Regnskab for Bestyrelsen.

§ 23.

Directionen holder Møder mellem sig saa ofte den anseer det fornødent, men samles ordentligviis ved hvert Quartals Begyndelse.

§ 24.

Directionen vælger af sin egen Midte en Formand, en Viceformand, en Secretair og en Casserer.

§ 25.

Formanden paaligger det at sammenkalde Directionen til ordentlige og overordentlige Møder; i Forening med Directionen at beramme den aarlige Generalforsamlings Afholdelse; at modtage og aabne de til Foreningen eller dens Direction ankommende Breve, foredrage deres Indhold i Directions-Møderne, og paasee at det Fornødne i Anledning af dem expederes, overensstemmende med Directionens Beslutninger; at autorisere Foreningens Protocoller; at anwise eller paategne Regninger og Qvitteringer forinden de af Cassereren udbetales, efterat have foredraget Udgiften for Directionen til Sanction, og endelig at have jevnligt Tilsyn med Foreningens Eiendomme og Musæets Samlinger.

§ 26.

Vice-Formanden paaligger, i Formandens Forfald, dennes Pligter.

§ 27.

Secretairens Pligter.

a) Han indfører i en med Foreningens Segl forsynet og af Formanden autoriseret Forhandlings-Protocol Efterretning om Alt, hvad der, Foreningen vedkommende, i hver Sammenkomst foretages.

b) Han conciperer, efter Directionens Bestemmelser, de afgaaende Breve, og besørger dem reenskrevne og til Underskrift forelagte.

c) Concepterne tilligemed de expederede ankomne Breve forvarer han, og fører Register over begge Dele.

d) Han fører et Register med nøiagtig Specification over alle Gaver, der maatte tilflyde Musæet, samt, under særskilt Conto, hvad der enten maatte være tilkjøbt for Cassens Regning, eller hvad der maatte være tiltusket mod givne eller tilkjøbte Sager.

e) Han holder en Fortegnelse over alle Givere, hvilken Fortegnelse bliver at ophænge til Eftersyn ved de aarlige Udstillinger.

f) Han indgiver aarligen inden Marts Maanedes Udgang til Cassereren, Afgangs- og Tilgangslistor over Foreningens Medlemmer, med Bemærkning over hvor stort Bidrag Enhver yder.

g) Paa Møderne samler han Stemmer ved Voteringen.

h) Han besørger, efter Formandens Bestemmelse, i Bergens Adresseblad bekendtgjort det Fornødne med Hensyn saavel til de aarlige Udstillinger, som til Foreningens Sammenkomster, og hvad der i samme bliver at foretage.

§ 28.

Cassererens Pligter.

a) Han fører en Cassebog, og indfører i den samtlige Indtægter og Udgifter, ved Dag og ved Nummere af de derhen hørende Bilage. Alle Regninger maae, for at kunne betales, være til Udbetaling paategnede af Formanden, eller i hans Forfald af Viceformanden.

b) Den aarlige Contingent besørger han af indenbyes Medlemmer indfordret ved Directionens Bud, men af Udenbyes ved Befuldmægtigede i Stiftsstæderne og Landdistricterne samt i Udlandet, og udsteder derfor de fornødne Qvitteringer.

c) Forsaauidt Foreningen maatte komme i Besiddelse af Fonds, Legater, Gaver i Penge m. m., sørger han for, at disse enten sikkert deponeres eller gjøres frugtbringende, alt i Overensstemmelse med Directionens Beslutninger. Over deslige Fonds, m. m., holder han særskilte Contoer.

d) Ligeledes giver han Foreningens Creditorer og Debitorer Contoer, der vise Gjeldens og Fordringens Størrelse, samt det Fornødne, med Hensyn til Renterne.

e) Det aarlige Regnskab, som bliver ved hver Marts Maanedes Udgang af ham at forfatte, indleverer han til Directionen, for af denne at forelægges Generalforsamlingen, og derefter at afgives til Eftersyn af 2 Revisorer, som denne maatte vælge. Hvad Udsættelser disse gjøre, skulle af dem afgives inden 6 Uger, og af Cassereren besvares inden 4 Uger derefter. Antegnelserne og Besvarelserne skulle inden de næste 4 Uger afgjøres af 3 dertil udnævnte Decisorer, hvis Decision indsendes til Directionen, og af denne tilstilles Cassereren, samt derefter foredrages i næste Generalforsamling.

f) Han fører en Fortegnelse over Foreningens Medlemmer, efter de ham fra Secretairen tilstillede Afgangs- og

Tilgangslister, hvilken Fortegnelse ligeledes bliver at op-
hænge til Eftersyn ved de aarlige Udstillinger.

g) Faaer han mere end 200 Spdlr. i Cassen paa eengang,
da bestemmer Directionen hvorledes der med disse skal
forholdes.

§ 29.

Iøvrigt er den samtlige Direction berettiget til at ind-
lemme i Foreningen hvem den vil; at indbyde overordentlige
og brevvexlende Medlemmer; at uddele Indgangs-Billetter
til de aarlige Udstillinger; at aabne Musæet for Fremmede
og for et samlet Antal af Foreningens Medlemmer, til over-
ordentlige Tider; at antage en Opsynsmand ved Musæets
tilkjøbte Gaard og et Bud for Directionen; samt at udlaane
af Musæet, imod antagelig Sikkerhed, hvad der uden Tab
eller Skade for samme maatte kunne udlaanes, ligesom og
selv at tage Stykker af Samlingerne med sig hjem, til Under-
søgelse, dog Alt i Overværelse af 2 Directeurer og med An-
tegnelse af Samme, foruden egen Tilstaaelse i en dertil i
Directionens Forsamlingsværelse henlagt Laaneprotocol.
Tilbageleverelsen af saadant Udlaan maae ligeledes skee i
Overværelse af 2 Directeurer, der i Protocollen qvittere
for samme.

§ 30.

Til Sikkerhed for Samlingerne, som skulle stadigen være
under Laas og Lukke, meddeles enhver Directeur de behørige
Nøgler, der ingensinde maa udlaanes udenfor Directionens
Midte, men stedse gjemmes omhyggelig.

§ 31.

Troer noget Medlem af Foreningen sig beføiet til at paa-
anke Musæets Bestyrelse i det Hele, eller nogen enkelt Di-
recteurs Forhold, da indgives saadan Anke skriftlig til
Directionen, som da enten ved en Commission lader under-
søge Klagens Grund, naar den gjælder enkelt Directeur, og

derefter foredrager Sagen med den Angjældendes Erklæring og dens egen Indstilling, for en overordentlig Generalforsamling, eller, om Klagen gjælder den hele Direction, overgiver Sagen til Foreningens Undersøgelse og videre Behandling i et overordentligt Møde.

IV.

Foreningens Sammenkomster og de Forhandlinger der foretages.

§ 32.

Foreningen holder ordentligviis hvert Aar i April Maa-
ned en Sammenkomst, under Navn af Generalforsamling, i
sin for Musæets Samlinger tilkjøbte Bolig; men overordent-
lige Sammenkomster kunne af Directionen bestemmes, saa
ofte denne anseer dem fornødne.

§ 33.

I de ordentlige Sammenkomster foredrages af Direc-
tionens Formand, eller, i hans Forfald, af Viceformanden,
en Udsigt over Foreningens Tilstand, dens Medlemmers An-
tal og Musæets Tilvæxt i det løbende Aar; der fremlægges
Regnskab for Cassen i den Tid, som siden seneste General-
forsamling er henrunden; der vælges udenfor Directionens
Midte de bestemte 2 Revisorer og 3 Decisorer; der vælges,
naar fornødent gjøres, nye Directions-Medlemmer; der frem-
sættes Forslag til Foreningens Bedste, og afgjøres (de i næste
§ omhandlede Tilfælde undtagne) ved Stemmefleerhed, men
om Stemmerne ere lige, da efter Formandens Mening.

§ 34.

Agter noget Foreningens Medlem at gjøre Forslag om
Forandringer i eller Tillæg til Lovene, da maae saadant være
indleveret i det Mindste 3 Maaneder førend Generalforsam-
lingens Afholdelse, til Directionen, som da forelægger For-
einingens Medlemmer sin Betænkning derover til endelig
Afgjørelse. Kommer Forslaget fra Directionen, da sammen-

kaldes en overordentlig Generalforsamling, som i det mindste 3 Maaneder før det ordentlige Aarsmøde, udnævner en Committee af 6 Medlemmer udenfor Directionen, for at afgive sin Betænkning derover, til Afgjørelse i den ordentlige Generalforsamling. Men til deslige Forslags Antagelse udfordres to Trediedele Stemmer.

§ 35.

Stemmeret tilkommer alle ordentlige og overordentlige Medlemmer af Foreningen.

§ 36.

Ingen Beslutning maae tages, naar ikke Nogle af Foreningens Medlemmer udenfor Directionen ere tilstede.

V.

Foreningens Eiendomme, Musæets Samlinger og Udstillinger.

§ 37.

Foreningens Eiendomme bestaae i dens Gaard med tilliggende Grunde, i dens Fonds, og i de Samlinger, der udgjøre Musæet.

§ 38.

De Foreningens Gaard nu tilliggende Grunde maae ingensinde afhændes eller overlades til Bebyggelse af Andre, særskilt fra selve Bygningen.

§ 39.

Foreningens Gaard skal til alle Tider holdes i forsvarlig Stand, og dens tilliggende Grunde, forsaavidt de ei tiltrænges for Foreningens Øiemed, aarviis bortforpagtes til den største Fordeel for Foreningen.

§ 40.

Til Opsyn med Gaarden og Grundene antages en Mand, som foruden passende Emolumenter nyder fri Bolig i Gaardens Kjelderetage.

§ 41.

Musæets Samlinger ere følgende:

- a) Antiquitets-Samlingen.
- b) Naturalie-Samlingen.
- c) Myntsamlingen.
- d) Konst-Samlingen.
- e) Malerie- og Kobberstik-Samlingen.
- f) Diplom-Samlingen.
- g) Bog-Samlingen.

§ 42.

Disse Samlinger udstilles ordentligviis een Gang hvert Aar til Skue for Foreningens Medlemmer og et vist Antal af deres Familie, i Forhold til den Contingent, de yde (see § 15), efter Indgangsbilletter, der udstedes af Directionen.

§ 43.

Til disse ordentlige Udstillinger kunne ogsaa Personer udenfor Foreningen tilstedes Adgang, under de Betingelser og i de Tilfælde, som §§ 12, 13 og 15 bestemme.

§ 44.

Foruden de ordentlige Udstillinger kunne ogsaa overordentlige Udstillinger efter § 16 finde Sted for Foreningens Medlemmer.

§ 45.

Ogsaa Fremmede kan, efter Directionens Leilighed, gives Adgang til at see Musæet; men det skal forelægges den Fremmede, om han vil yde til Musæet en Gave, enten af Sjældenheder eller i Penge, dog ikke mindre end een Specie, og fremt han er villig til at yde Noget. I dette Tilfælde antegner han i en dertil indrettet Protocol sit Navn, og hvad han har givet.

§ 46.

Under Udstillingerne ligge Lister over Giverne og Protocol over Gaverne til Eftersyn, (see § 27, Littr. e).

§ 47.

Enhver, som tilstedes Adgang til Udstillingerne, forpligtes til at følge den Orden gennem Musæets Værelser, som vedkommende Directeurer anvise ham, og at afholde sig fra al Berørelse af Samlingens Stykker, uden forsaavidt de af den forevisende Directeur overleveres ham til nærmere Eftersyn.

§ 48.

Paa Musæets Samlinger maae ingensinde Laan optages. Imidlertid hæfte de in subsidium for den oprindelige Gjeld, som paa 1ste og 2den Prioritet i Gaarden er optagen, indtil denne vorder afbetalt.

§ 49.

Skulde Musæet ved Gave eller ved Testament, eller paa anden Maade vorde uindskrænket Eier af Capitaler, da skulle disse, saalænge der hæfter Gjeld paa Eiendommen, anvendes til Gjeldens Afbetaling.

§ 50.

De Gaver og Legater derimod, som betingede, eller med bestemte Vilkaar for deres Anvendelse, maatte vorde skjænkede til Musæet, skulle ubrødeligen anvendes efter deres Bestemmelse.

§ 51.

Af disse Samlinger kunne med Directionens Samtykke og mod tilbørlig Sikkerhed, dog kun i sjeldne Tilfælde, enkelte Stykker vorde udlaante. (See § 17.)

§ 52.

Musæets Samlinger maae ingensinde afhændes eller bortgives eller deles mellem Foreningens Medlemmer; men skulde nogensinde det Tilfælde indtræffe, at Musæet, formedelst Savnet af Indtægter, ikke skulde af Foreningen kunne vedligeholdes, som en egen Indretning, da skal Foreningen, efter en Generalforsamlings Beslutning om, at

Musæet ikke længer kan bestaae ved sig selv, ansees for at være opløst, og Musæet da, under dets nærværende Navn, afgives til Bergens lærde Skole, og staae under speciel Bestyrelse af dennes Forstanderskab og Overopsyn af Stiftsdirectionen, dog med uforkrænket lagttagelse af Hovedprinciperne i disse Love, og med det specielle Vilkaar, at Samlingerne ikke maae forflyttes fra Bergens Bye.

Paa denne Bestemmelse ansøges underdanigst en særdeles Kongelig Confirmation.

OPRAAB OG INDBYDELSER 1838—41.

INDBYDELSE FRA 1838 TIL AKTIETEGNING I NY MUSÉBYGNING.

Til Bergens Indvaanere.

Vort Musæum, fremkommet og vedligeholdt ved Privates Sands for Videnskabelighed og ved deres Følelse for det hæderlige i at have deslige nyttige Indretninger i Landets Skjød, har nu opnaaet en Alder af 12 Aar og derover.

Ved Siden af Lovtaler over dette Musæum ere strenge, skjøndt nok ogsaa eensidige og ubillige Domme i den Tid gangne ud over dets Tilværelse, dets Organisation og dets Bestyrelse. — Blandt dem, som have offentlig yttret sig om det, har imidlertid En nylig, under Følelsen af dets intrinsike Værd, fundet sig beføiet til at erkjende, "at det indeholder en for Norge sjelden Samling. De gamle tusindaarige Gravhøie — siger han — have aabnet deres Skjød for at berige det med sine hensmuldrede Urner og Sværd: Ægyptens Hvælvinger have ladet sine Beboere, Herodots Samtidige, flytte til Norden: Havet har sendt sine Monstra, Indianeren sin Piil, den tropiske Himmel sine purpur- og manglefarvede Fugle: Malerier fra Mesteres Hænder smykke Billedsalene." Dette er lige saa sandt som smukt sagt; og tør Musæets Direktion, der bestaaer af Mænd, som alle tillige have offentlige og private Hverv at skjøtte, tilegne sig den Fortjeneste, at have med varm Interesse for Sagen opoffret megen Tid og

anvendt megen Møie, for efterhaanden at indsamle, deels i Landet selv og deels fra fjerne Lande, hvad der passer sig for et Musæum, og at ordne dette i sine forskjellige Klasser, efter at have skaffet Samlingerne et for sin Tid passende Locale, saa tør denne samme Direktion ogsaa med Tilfredshed see tilbage paa de henrundne 12 Aar, og glæde sig ved at have fundet i sine Medborgeres Sympathier og Liberalitet en saa kraftig Understøttelse til sine Hensigters Opnaaelse. — Disse Medborgeres kjærlige Deeltagelse er det nemlig hovedsagelig at tilskrive, at Musæet ikke alene bestaaer, men at det endog har kunnet med en sjelden Kraft forøge sine Samlinger, og dertil afbetale betydeligt paa den Gjæld, dets nærværende Lokale satte det i, i hvilken Henseende Musæets Direktion heller ikke glemmer med dyb Erkjendtlighed at paaskønne Hans Majestæt Kongens Bevaagenhed, der ei allene med sjeldne Gaver har beriget Samlingerne, men og i de senere Aar har tilstaaet Musæet 100 Spd. aarlig af Oplysningsvæsenets Understøttelsesfond.

Som Følge imidlertid af Musæets Udvidelse i alle dets Grene, vil det findes, at dets Lokale er allerede for trangt, og at en ny Bygning eller Tilbygning, hvorved Musæet tilige for sit Ydre vilde vinde i Anseelse og Skjønhed, maa nødvendig paatænkes og komme istand, naar det, som hidindtil er anvendt, ei skal være gjort for intet; thi det veed man, at naar Virksomheden ved en saadan Indretning ophører, taber ogsaa Interessen sig derfor, indtil Alt gaaer tilbage til et Intet; og at Standsen i sin Virksomhed for en saa skøn og hæderlig Indretning, netop fordi den har saa megen ønskelig Fremgang, vilde ikke alene være sørgeligt for enhver Fædrelandsven, og i Særdeleshed for enhver Indvaaner af Bergens Bye, men det vilde tillige være heel syndeligt, og lettelig vorde Gjenstand for Samtidiges og Efterslægtens fortjente Daddel.

Hvad er altsaa at gjøre? Vilde Staten i den liberale

Aand som Kongen af Baiern, anvise Midler til at reise Glyptotheker og Pinakotheker, saa vare alle Bekymringer hævede; men det vil den formodentlig ikke, om der end i det sidste Storthings liberale Beslutning, af Statens Casse at grundlægge et Nationalgallerie af gamle Mesteres Malerier, ligger et øiensynligt Bevis for, at Nationens Sands er allerede hævet over Hverdagslivet og det blot materielle. — Tør man end muligen gjøre sig et Haab om, at det aarlige Bidrag af Oplysningsvæsenets Understøttelsesfond vil vorde naadigst forøget: saalænge dog ikke rige Dotationer af Private komme tilhjælp, saa maa Bergens Musæum, der traadte frem i al Stilhed og Beskedenhed, fremdeles vedligeholde denne Charakter, og ikke gjøre Fordringer, der enten overstige dens Indvaaneres Evne, eller kunde synes at antyde en Misbrug af disses Velvillie.

Paa denne Velvillie tør man imidlertid, uden at ville gjøre nogen Misbrug af den, fremdeles bygge; thi Bergen er den Stad, som maaskee staaer Ene med Beviser for, hvad Borgersind kan, naar det gjælder videnskabelige og nyttige Indretninger, som den her omhandlede, udrette, uden Adgang til de rige Hjælpemidler, som Skatkammere og Statskasser frembyde. — Spørgsmaalet er her, som vi have hørt, om at skaffe Musæet paa dets egen Tomt en Bygning eller en Tilbygning, rummelig nok til at formere dets nærværende og at modtage dets tilkommende Samlinger og derved fornemmelig at berede et velordnet Sted for Malerigalleriet og den zoologiske Samling, der nødvendig tiltrænger denne Udvidelse. — Direktionen har tænkt sig Gaaden løst i det Øieblik det maatte lykkes den at kunne formaa Bergens Indvaanere, og tillige hvilkensomhelst Musæets Velyndere udenfor Bergens Bye, til at yde Musæet et Laan af 4000 Speciedlr., som den omhandlede Bygning er beregnet til at ville koste. — Laanet formenes som lettest optaget i Aktier paa 100, eller Halv-

aktier paa 50, eller Qvartaktier paa 25 Speciedaler mod aarlige 4 Procent.

Sikkerhed for dette Laan vil kunne erholdes mod 1ste Prioritets Panteret i den vordende nye Bygning og 2den Prioritet i Musæets ældre Bygning med tilhørende Grund, næstefter 1500 Spd., som skyldes paa 1ste Prioritet. — For Renternes prompte Betaling til hvert Aars 11te Juni vil Direktionen sørge, og de Musæet bevilgede 100 Spd. aarlig af Oplysningsvæsenets Fond skulle udelukkende blive anvendte dertil. — Aktierne ville blive uopsigelige fra Eiernes Side, men Direktionen vil søge efterhaanden at indfri dem ved at anvende saameget af Musæets øvrige Indkomster, som kan afsees fra Indretningens nødvendige Vedligeholdelse, til at indløse 1 a 2 Aktiebreve aarlig efter Musæets Leilighed, hvilken Indløsning vil skee efter Lodtrækning.

Af de tegnede Aktiers Beløb vil Halvdelen fordres til October Maanedes Begyndelse d. A., mod Interims-Qvitteringer af Cassereren, Consul Aug. Konow, paa Direktionens Vegne, og Resten til 1ste April 1839, mod Aktiebrevenes Udvexling med Beløbets 2den Halvdel og de udfærdigede Interims-Qvitteringer.

Velan da, ædle Bergensere! Musæet fremtræder atter, som en tillidsfuld og venligt bedende Pleiedatter af den Bye, for hvilken det fornemmelig er til, stolende fremdeles paa denne Byes Understøttelse: Eller — skal den standse i sin Væxt og i sin Udvikling, denne haabefulde Indretning? Det ville I ikke, I ædle Pleiefædre, som har seet den i Svøbet, og med varm Deeltagelse allerede bidraget til dens Næring og frodige Væxt. I ville see Indretningen blomstre, blomstre for Eder og Eders Efterslægt, blomstre for den Fremmede endog, der ved Beskuelsen af den skal med Tilfredsstillelse og grundet Agtelse sige: "her staaer et Minde om Bergensernes Kultur og Aand."

Aktietagerne anmodes om behageligen at ville antegne deres Navne saavel som Aktiebeløbet paa hosfølgende Liste.

Directionen for det Bergenske Musæum den 21de Mai 1838.

CHRISTIE.	NEUMANN.	A. KONOW.	SAGEN.
CHRISTIE.	BRÖMEL.	A. HESSELBERG.	STUWITZ.

INDBYDELSE FRA 1838 TIL TEGNING AF BIDRAG TIL NY BYGNING.

Til Det Bergenske Musæums Velyndere.

Den Røst, som udgik i Aaret 1825 om et Musæums Opretelse i Bergens Bye, hørtes ei i Byen blot, men og paa Landet, ei i Stiftet blot, men og udenfor Stiftet, hørtes fjernt omkring i Norges Land med Velvillie og Deeltagelse, og vendte ikke tom tilbage. Musæet erholdt Interessenter i Hundredviis, og, nærret af den almene Velvillie mellem alle Folkeklasser, skjød det som en frodig Plante fort iveiret. En eneste Sal var dengang i lang Tid tilstrækkelig til at modtage og rumme de begyndende Samlinger hver i sit Slags. Men Frugtbarheden tiltog: Medborgere kappedes om at berige disse Samlinger: Direktionen lod sig det være magtpaaliggende at forøge dem ved Hjælp af det aarlige Bidrag, som ydedes: Rummet blev nu for trangt. Da vovede man at kjøbe og at indrede en særegen Bygning til Musæets Behov. De mange Værelser i denne Bygning syntes at love Rummelighed for lange Tider; men endog Dette blev ikke Tilfældet, saa vedholdende var Alles Iver, i Forbindelse med Direktionens Bestræbelser for stadigen at skaffe Musæet ny Tilvæxt. Nu allerede er det Rum, vi havde at raade over, optaget, imedens vore Samlinger ved Egenes og Fremmedes Deeltagelse be-

standig forøges, og vi have intet Valg uden mellem Dette: enten at standse vor Virksomhed, eller at see vort Lokale udvidet.

Hvo vilde vel vælge det Første, aldenstund der gaves Haab om at kunne opnaae det Sidste? Vi ere heller ikke tvivlraadige om hvad vi have at vælge. En ny Bygning ved Siden af den gamle maa opføres til Musæts Behov; og efter Beregningerne er dette Foretagende anslaaet til en Udgift af 4000 Spd. Allerede er Indbydelse udgaaen til ved Laan mod betryggende Sikkerhed i Aktier paa 100, Halvaktier paa 50, eller Qvartaktier paa 25 Spd., at faae den fornødne Sum tilveiebragt. Men ikke Alle have Evne til et saadant Udlaan, om end Villien kan være der til at bidrage til et nyttigt Foretagendes Udførelse. Hvor denne Villie imidlertid findes, der findes ogsaa Veie for dens Yttringer. En Bygning reises nemlig, naar de fornødne Materialier og den fornødne Arbeidshjælp er tilstede. Dertil fordres, foruden Penge, Tømmer, Planker, Bord, Bjelker, Lægter, Spærrer, Spiger, Muurstene, Tagpander, Kalk, Glas, Jern, kort Alt, hvad til Opførelsen af samme behøves. Men til at opføre Bygningen af disse Materialier, behøves Tømmermandens, Snedkerens, Murerens, Glasmesterens, Smedens, Blikkenslagerens, Malerens og flere Haandværkeres Hjælp. Hvor denne Arbeidshjælp altsaa for een eller flere Dage, hvor enkelte eller flere Stykker af hine Materialier frivillig tilbødes, der spares meget af de Summer, en saadan Bygning tiltrænger i Penge. Almeenaanden traadte her for en stor Deel i Penges Sted; og denne Almeenaand har jo ved flere Leiligheder aabenbaret sig heel elskelig i Musæts Tjeneste blandt Byens Indvaanere af alle Klasser, ligesom den vil ved denne Leilighed ogsaa kunne aabenbare sig hos Indvaanere af Stiftets Landdistrikter, blandt hvilke Enkelte, der ere blevne bekjendte med Musæts rige Indhold, allerede have uopfordret tilbudt sig

at indsende til dets forestaaende Behov et og andet Materiale fra deres Skove.

Jo flere Materialier og jo mere Arbeidshjælp der altsaa turde ventes, som velvilligt Bidrag til Musæets nye Bygning, jo mindre blev den Pengesum, som til denne Bestemmelse maa søges laant; og derfor lader Direktionen, som higer efter Leilighed til at fortsætte sine ufortrødne Bestræbelser for Musæets vedvarende Fremgang, denne venlige Indbydelse gaae ud til Eder, ædle Medborgere af alle Klasser i Bye og i Bygd. Forener Eder! Tilbyder Indretningen Penge eller Bygningsmaterialier, tilbyder den Arbeidshjælp, af hvilket-somhelst Slags; og Direktionen vil da, saasnart en saadan Almeenaand faaer reist den Bygning, der tiltrænges, tilbyde Eder et Skue, ved hvilket I skulle glædes, og med den Selvtfredshed, som den gode Borger bør tillade sig, tænke i Eders stille Sind: "Dette var vort Værk, et Kjærligheds-offer for vort elskte Bergen!" —

Direktionen for det Bergenske Musæum den 21de Mai 1838.

CHRISTIE.	NEUMANN.	KONOW.	SAGEN.
CHRISTIE.	BRÖMEL.	HESSELBERG.	STUWITZ.

INDBYDELSE FRA 1841 TIL AT TEGNE SIG SOM MEDLEMMER AF MUSÉFORENINGEN.

Medborgere!

Den Roes tør Direktionen for det Bergenske Musæum tilegne sig, at dens vedholdende Iver for Musæets Tarv i en Række af 15 Aar har hævet denne Institution gennem sine mange Forgreninger til en af de Første i sit Slags i Nordens tvende forenede Riger. Nu har det dertil lyktes Direktionen at faae, ved Siden af den ældre, der ikke længer var rumme-

lig nok, opført i ædel Stil en ny Bygning, værdig til i Samfund med hiin at optage og fremstille Musæets mange og rige Skatte. Men Musæets aarlige Udtællinger ere ogsaa derved, og ved Medlemmers dødelige Afgang, for hvert Aar forflerede. For at see denne Afgang erstattet, og for tillige at aabne saa mange af Bergens Indvaanere som muligt Adgang til det nydelsesrige Skue, som Musæet har at frembyde i sine nye og skønne Sale, der nu endogsaa have optaget en stor Deel af den Konow'ske betydelige Maleriesamling som et Laan indtil videre, indbyder Direktionen alle Dem, der have Sands for en højere Livsnydelse, og som ikke allerede ere Interessenter i Musæet, til paa den medfølgende Liste at tegne sig som Saadanne, og derved erholde fri Adgang tillige til næstforestaaende interimistiske Udstilling, for sig og Sine, mod Erlæggelse af den aarlige Kontingent, hvorom Lovenes § 15 lyder saa:

"Ethvert Medlem har Ret til at erholde Indgangs-Billet til Musæets aarlige Udstillinger, i Forhold til hans aarlige Bidrag, saaledes, at den, der bidrager 1 — (een) Spd. aarlig, kan erholde 3 (tre) Indgangsbilletter, men for hver Speciedaler han aarligen bidrager over hiin lovbestemte Kontingent, vil han end ydermere kunne erholde 3 Indgangsbilletter; dog forudsat, at alle de, han maatte ønske at indføre, høre til hans eget Huus og Familie."

Direktionen smigrer sig med det Haab, at denne Indbydelse til at pleie og fremme en Institution, der geraader vor By til Hæder og Gavn, ei vil blive modtaget med Kulde af de Mænd, man har taget sig den Frihed at henvende sig til.

I Direktionen for det Bergenske Musæum d. 9. Sept. 1841.

NEUMANN.

A. KONOW.

SAGEN.

BRÖMEL.

A. HESSELBERG.

LOVE FOR DET BERGENSKE MUSEUM,

VEDTAGNE I GENERALFORSAMLING D. 5TE MAI 1855.

---

§ 1.

Foreningens Hovedøiemed er, at tilveiebringe og stadigen at forøge, under Navn af det Bergenske Musæum, en Samling af Oldsager, Kunstsager, Mynter og Naturalier, samt et især med Hensyn til dette Hovedøiemed passende Forraad af videnskabelige Apparater.

§ 2.

Det staaer Enhver frit for at indtræde som Medlem af Foreningen, naar han tegner sig for et aarligt Bidrag af 1 Spd., eller skjænker til Musæet paa een Gang enten 25 Spd. eller en Gave, hvilken af Directionen ansættes mindst til en saadan Værdi.

§ 3.

Ethvert Medlem har Ret til at deltage i Foreningens aarlige Sammenkomst og der at gjøre Forslag og at afgive sin Stemme, samt der at vælge Directeurer og Revisorer til Regnskabernes Eftersyn samt Decisorer.

§ 4.

Foreningen bestyres af en Direction, som skal bestaa i det ringeste af 6 Medlemmer.

§ 5.

Directeurer vælges af Foreningen efter Forslag af Directionen, som for hver ledig Plads foreslaar i det mindste 2 Personer.

§ 6.

Directionen holder Møder mellem sig saa ofte den anseer det fornødent, men samles ordentligvis hver Maaned.

§ 7.

Directionen vælger af sin egen Midte en Formand, en Viceformand, en Secretær og enten af sin egen Midte eller udenfor en Casserer.

§ 8.

Formanden paaligger det at sammenkalde Directionen til ordentlige og overordentlige Møder; i Forening med Directionen at beramme den aarlige Generalforsamlings Afholdelse; at modtage og aabne de til Foreningen eller dens Direction ankommende Breve, foredrage deres Indhold i Directions møderne og paasee, at det Fornødne i Anledning af dem expederes, overensstemmende med Directionens Beslutninger; at autorisere Foreningens Protocol; at anwise forefaldende Udgifter, forsaavidt disse ikke særskilt vedkomme nogen af Afdelingerne.

§ 9.

Directionen danner 2 Afdelinger, den historisk-antiquariske og den naturhistoriske. Enhver af disse Afdelinger virker for sit Fag, vælger sin særskilte Formand, udfører sin særskilte Brevvexling m. v. Forretningerne inden Afdelingerne ordnes efter Overenskomst.

§ 10.

Ved Begyndelsen af hvert Aar bestemmer Directionen de Beløb, hvormed det overlades hver Afdeling at virke til dens Samlingers Forøgelse og Vedligeholdelse. Afdelingens Formand anviser, overensstemmende med de inden Afdelingen

fattede Beslutninger, til Udbetaling hos Cassereren paa de Beløb, som af Directionen ere stillede til Afdelingens Raadighed.

§ 11.

Hver Afdeling afgiver ved hvert Aars Slutning en Beretning om sin Virksomhed i det forløbne Aar, affattet saaledes, at den indeholder fornødent Materiale for Directionens Aarsberetning.

§ 12.

Directionens Secretær udfører alle Forretninger, vedkommende Forhandlingerne og Correspondencen, paa den Maade, som af Directionen eller Formanden bestemmes.

§ 13.

Cassereren har at rette sig efter den Instrux, som af Directionen meddeles ham.

§ 14.

De lønnede Functionærer, som ere eller herefter maatte blive antagne, have at rette sig efter de Instruxer, som det paaligger Directionen at meddele dem.

§ 15.

Foreningen holder ordentligvis hvert Aar i April Maaned en Sammenkomst under Navn af Generalforsamling.

§ 16.

I denne Generalforsamling foredrages af Directionens Formand, eller, i hans Forfald, af Viceformanden, en Udsigt over Foreningens Tilstand, dens Medlemmers Antal og Muesæts Tilvæxt i det forløbne Aar; der fremlægges Regnskab for Cassen i den Tid, som siden seneste Generalforsamling er henrunden; der vælges udenfor Directionens Midte 2 Revisorer og 3 Decisorer; der vælges, naar fornødent gjøres, nye Directionsmedlemmer; der fremsættes Forslag til Foreningens Bedste og afgjøres (de i næste § omhandlede Tilfælde undtagne) ved Stemmeflerhed, men, om Stemmerne ere lige, da efter Formandens Mening.

§ 17.

Agter noget Foreningens Medlem at gjøre Forslag om Forandringer i eller Tillæg til Lovene, da maa saadant være indleveret i det mindste 3 Maaneder førend Generalforsamlingens Afholdelse til Directionen, som da forelægger Foreningens Medlemmer sin Betænkning derover til endelig Afgjørelse. Kommer Forslaget fra Directionen, da sammenkaldes en overordentlig Generalforsamling, som i det mindste 3 Maaneder før det ordentlige Aarsmøde udnævner en Committee af 6 Medlemmer udenfor Directionen, for at afgive sin Betænkning derover til Afgjørelse i den ordentlige Generalforsamling. Til deslige Forslags Antagelse udfordres to Trediedele Stemmer.

§ 18.

Directionen har at sørge for at Adgangen til Musæets Samlinger bliver saa fri som ske kan uden Skade for Indretningen.

§ 19.

Tror noget Medlem af Foreningen sig beføiet til at paaanke Musæets Bestyrelse i det Hele eller nogen enkelt Directeurs Forhold, da indgives saadan Anke skriftlig til Directionen, som da enten ved en Commission lader undersøge Klagens Grund, naar den gjælder enkelt Directeur, og derefter foredrager Sagen med den Angjældendes Erklæring og dens egen Indstilling for en overordentlig Generalforsamling, eller, om Klagen gjælder hele Directionen, overgiver Sagen til Foreningens Undersøgelse og videre Behandling i et overordentligt Møde.

§ 20.

Musæets Samlinger maa ingensinde afhændes eller bortgives eller deles mellem Foreningens Medlemmer; men skulde nogensinde det Tilfælde indtræffe, at Musæet, formedelst Savnet af Indtægter, ikke skulde af Foreningen

kunne vedligeholdes som en egen Indretning, da skal For-
eningen, efter en Generalforsamlings Beslutning om, at
Musæet ikke længere kan bestaa ved sig selv, ansees for at
være opløst, og Musæet da, under dets nærværende Navn,
afgives til Bergens lærde Skole og staa under speciel Be-
styrelse af dennes Forstanderskab og Overopsyn af Stifts-
directionen, dog med uforkrænket Iagttagelse af Hoved-
principerne i disse Love, og med det specielle Vilkaar, at
Samlingerne ikke maa forflyttes fra Bergens By.

Paa denne Bestemmelse er meddelt en særdeles kongelig
Confirmation.

Bergen i Directionen for Musæet, den 5te Mai 1855.

H. HOLMBOE.	W. H. CHRISTIE.	W. CHRISTIE.
D. C. DANIELSEN.	N. VOGT.	

VED BERGENS NYE MUSÆBYGNINGS IND-
VIELSE DEN 4. JULI 1867.

Før Talen.

Reist er et Tempel,
hvælvet og prægtigt,
aabner sin Hal for
granskende Lyst,
eier en Verden,
fuld af det Skjønne,
Store og Mægtige,
Skaberen gav.

Ud skal det sprede
Lys, hvor i Mørket
Aanden famlende
søger en Vei,
klarne det Dunkle,
aabne det Skjulte,
vide det snevre,
taagede Syn.

Granskeren her i
Haand med Naturen
gribe skal Vidskabs
seirende Magt;
Begge skal bryde
Veien for Aandens
mægtige Stræben.
Tanke og Blik.

Tanken skal dvæle saa varm under Hal,
CHRISTIE! med Tak ved Dit Minde,
herligt Dit Navn uforgjængeligt skal
knyttes til Livet herinde,
Mænd skal Du her, som følge Dit Kald,
altid finde.

Frøet Du lagde saa flittig og tyst,
se, nu i Blomst det fremtræder,
og hvad Du pleied med Elskerens Bryst
trofast en Efterslægt freder;
derfor staar Templet hvælvet og lyst
om Din Hæder!

Efter Talen.

Held for Templet, Stat og Stad fuldender,
ja et trefold Held!
Alterluen, som herinde brænder,
lyse over Fjeld.
Gud skal signe det, og Verket fremme
gjennem Slægters Aar,
naar en trofast Vagt omkring det staar,
som den dyre Arv ei vil forglemme.

Kald da Gjæster hid fra Fjeld og Dale
i din lyse Hal,
lær dem fatte Fædres Daad og Tale,
Videnskabens Kald,
Kunstens Høihed, Skattene de rige
i Naturens Spor,
virk, at Folkeaanden luttret, stor
kan med videt Syn mod Lyset stige!

LEGATER OG FONDS.

DET FASTINGSKE LEGAT OG BIBLIOTHEK.*)

Claus Frederik Fasting, søn af sogneprest til Nykirken Frederik Fasting, var født i 1746. Tog theologisk examen i Kjøbenhavn, men vendte derefter tilbage til Bergen i et par aar. 1770 drog han atter til Kjøbenhavn, hvor hans deltagelse i det norske selskab er kjendt nok, ligesom hans kritiske virksomhed. I 77 vendte han tilbage til Bergen og begyndte udgivelsen af "Provinsialblade", men tillige var virksom som musiker. Han levede her under trange kaar og ulykkelige forhold, indtil han i 83 blev viceraadmand og i 87 fik fast ansættelse i magistraten. Han døde i slutningen af 1791.

Under de rummeligere økonomiske forhold i de sidste aar af sit liv lagde Fasting sig efter naturhistoriske studier, begyndte udgivelsen af et nyt hefteskrift "Provinsialsamlinger" og anlagde en naturhistorisk samling. Denne blev i 1826 ved kgl. res. overdraget museet (se nedenfor), men maa have været omtrent værdiløs paa dette tidspunkt, hvilket jo ikke udelukker, at den ved Fastings død — 35 aar tidligere — kan have havt sin værdi. Da den skulde overdrages museet, bestod den efter fortegnelsen af: 2 petrefacter, en berg-

---

*) Væsentlig efter Nicolaysen: Norske stiftelser og gavebreve, bd. 2, pag. 116 og bd. 3, bl. III. Udførlig biografi af Fasting findes i Bricka Dansk biografisk lexikon, bd. 5, pag. 84. Desuden i Sagens: Udvalg af Claus Fastings skrifter, Bergen 1837. Jeg har her medtaget nogle faa notiser om Fastings samlinger og naturhistoriske publicationer.

krystal, 2 søtræer, ca. 100 tørrede planter i carduspapir, 3 bundter do., og heraf manglede endog petrefacterne og søtræerne. Christie havde besigtiget det, som fandtes, men anfører, "at den af 12 à 16 for det meste bedærvede stykker bestående samling er saa aldeles ubetydelig, at den ei kan være museet til ringeste gavn." Den blev alligevel afhentet af hensyn til den kongelige resolution.

Om "Provinsiølsamlinger" anfører Bricka, at det væsentlig er af plantegeografisk indhold. Dette er ikke rigtigt. Hefte indeholder 4 artikler. Deraf er den første overskrevet "Naturens ven" og indeholder almindelige naturbetragtninger med religiøst tilsnit, den anden er "Poesier", den tredje "Om fængsler", og kun den sidste, "Dodona", er af botanisk (ikke plantegeografisk) indhold. Den handler om gran, fure, eg, bøg og alm samt "Stjernelilien", deres egenskaber og nytte.

Ved siden af de naturhistoriske sager tillagde Fasting sig et ganske betydeligt bibliothek. Om dettes og det tilhørende fonds skjæbne efter Fastings død findes de nødvendige oplysninger nedenfor.

Uddrag af Fastings testamente.

"Mine samtlige bøger, hvis værdi vil omtrent beløbe sig til den summa 450 rdlr., endskjönt de have kostet mig langt mere, og jeg indestaar for de allerflestes godhed, nytte og tildels kostbarhed, alle disse bøger skal strax efter min død foræres til evindelig brug og eiendom for det offentlige bedste og til den ende hensættes paa Bethlehems saakaldte skole, under directionens fuldkomne bestyrelse af brug og sikkerhed. Dermed skal tillige strax følge de faa saavel natur- som kunstproducter, under hvad navn nævnes kan og under samme bestemmelse, hvilke jeg maatte efterlade mig. Ligesaa skal alt hvad jeg af faste og løse eiendele besidder, der, naar min gjeld er betalt, maaske turde udgjøre i det ringeste

den summa 7 à 800 rdlr., strax bortsælges under kjøbmand Jens Kobroes forvaltning og regnskab, mod $2\frac{1}{2}$ pct. betaling, og det deraf udbragte under directionens bestyrelse igjennem Bethlehems forstanderskab udsættes paa renter.“

Herefter følger saa bestemmelser om endel livrenter, som skal udbetales til bestemte personer. Efterat disse er døde eller paa anden maade forsørgede, bestemmes det, at renterne henfalder til at forøge de til Bethlehem herved givne bøger, ved indkjøb af de nyeste og nyttigste, alt ligeledes under directionens bestyrelse.“

Sluttelig tilføies nogle bestemmelser om testamentets ugyldighed i tilfælde af, at testator kommer sig af den sygdom, hvori han ved affattelsen henlaa. — Testamentet er dateret den 10de november 1791 og har været forelagt Bethlehem's direktion til vedtagelse.

I dette testamentes legatsbestemmelser blev der ved kgl. res. af 11te januar 1826 gjort den forandring, at naturaliesamlingen blev overdraget museet, mens bibliotheket tillodes flyttet til kathedralskolen.

En videre forandring gjordes ved den nedenfor anf. kgl. res. af 29de april 1854, der er den for tiden gjældende fundats for legatet.

Resolutionen fastsætter:

”1) at den Fastingske bogsamling naadigst tillades overgivet til det Bergenske Musæum, dog saaledes, at den forbliver en særskilt for sig bestaaende afdeling af dettes samlinger, og, som saadan, under tilsyn af stiftsdirektionen og efter de af denne nærmere fastsættendes regler at bestyre, overensstemmende med testamentet af 10de november 1791;

2) at det lige naadigst tillades, at renterne af den til legatet hørende kapital, der fremdeles bliver under bestyrelse

af skolen Bethlehems forstander, udbetales til direktionen for Bergens Musæum, for af samme, ligeledes under tilsyn af stiftsdirektionen, at anvendes til bogsamlingens forøgelse overensstemmende med testamentet.“

Legatets kapital efter Fastings død udgjorde 800 rdlr. 27 skill. I 1835 var kapitalen 343 spd. 107 skill. Desuden var endel renter opsparede. For tiden udgjør kapitalen, indbefattet de i en række af aar opsparede renter, kr. 2603.47.

Bibliotheket talte i 1824 600 bind. Antallet er nu ca. 800.

FUNDATS FOR KONSUL JOACHIM FRIELES LEGAT TIL BERGENS MUSEUM.

§ 1.

Legatet skal bære Navn af Joachim Frieles Legat til Bergens Museum; dets Grundkapital, der ifølge Stifteren Consul Joachim Frieles legatariske Bestemmelser af 14de Mai 1867 og 24de Juni 1868 udgjør 17000 Spdlr., eller nu 68000 Kroner, maa aldrig angribes, men skal under Tilsyn af Bergens Formandskab gjøres rentebærende ved at udsættes mod betryggende Sikkerhed efter de om Udlaan af umyndiges Midler gjældende Forskrifter.

§ 2.

Legatet bestyres af Museets Direktion. Af Renterne udredes hvert 3die Aar en Prisbelønning, bestaaende i en Guldmedaille af 400 Kroners Værdi, for det videnskabelige Arbejde over Norges Hav- og Land-Fauna, som Direktionen efter udstedt Opfordring til Konkurrence, finder værdigt til saadan Belønning. Ligesaa udredes det Fornødne til Udgivelse af det prisbelønnede Arbejde med tilhørende Plancher.

Efter Fradrag af forannævnte Udgifter, bliver Renterne af 28000 Kroner at anvende dels til Reiestipendier til naturhistoriske Undersøgelser af Norges Land- og Hav-Fauna med Forpligtelse for Stipendiaten til at afgive Beretning til Direktionen angaaende Reisen, samt at overdrage til Museet, hvad der paa denne maatte være indsamlet, efter dets Afbenyttelse som Materiale ved Beretningens Afgivelse, dels til Udgivelse af originale naturvidenskabelige Arbejder med Tegninger.

Renterne af de øvrige 40000 Kroner bliver af Museets Direktion at anvende til videnskabelige Øiemeds Fremme paa den Maade, som af samme i Museets og Videnskabens Interesse til enhver Tid ansees gavnligst og hensigtsmæssigst.

Som almindelig Regel for Anvendelsen af alle Legatets Renter gjælder, at ingen Del af samme maa benyttes til Udreddelse af saadanne Udgifter, som hidtil har været afholdte af Statens og Sparebankens Bidrag eller til Museets Bygningers Vedligehold.

§ 3.

For Legatet aflægges af Museets Direktion aarligt Regnskab, der indgives til Bergens Formandskab og af samme foranlediges revideret og decideret paa samme Maade som for Kommunens Regnskaber bestemt. Af det reviderede Regnskab bliver aarlig en bekræftet Afskrift at indsende til Departementet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

§ 4.

Naar og forsaavidt Museets Direktion maatte ønske sig fritaget for Kassererforretningerne ved Legatet, beskikker Magistraten med Formandskabets Samtykke en Forstander for Legatet, der er underkastet Lovgivningens almindelige Bestemmelser angaaende Forstandere for offentlige Midler.

FUNDATS FOR HENRIK SUNDTS LEGAT TIL FREMME AF
NATURVIDENSKABELIGE UNDERSØGELSER.

§ 1.

Ifølge gavebrev til Bergens Museem fra grosserer Christian Gerhard Ameln Sundt dateret 20de april 1892 og sammes legatariske bestemmelser skal legatet bære navn af "Henrik Sundts legat til fremme af naturvidenskabelige undersøgelser" og maa dets legerede grundkapital af 50000 — femti tusinde — kroner aldrig angribes, men skal under tilsyn af Bergens formandskab gjøres rentebærende ved at udsættes mod betryggende sikkerhed efter de om udlaan af umyndiges midler gjældende forskrifter.

§ 2.

Legatet bestyres af museets direktion. Af renterne udredes hvert 3die aar en prisbelønning, bestaaende af 500 kr., for et videnskabeligt arbeide over chemisk physiologi. Vedkommende arbeide maa være forfattet af en norsk eller i Norge bosat videnskabsmand og efter udstedt opfordring til konkurrence i manuskript være indsendt til museets direktion, som enten selv kan overtage bedømmelsen af de indkomne arbeider eller udnævne en komite af 3 kompetente mænd til at foretage samme. Det arbeide, som findes værdigt til at erholde prisbelønningen, udgives med tilhørende illustrationer paa bekostning af legatets renter.

§ 3.

Halvparten af renterne afsættes hvert aar til dannelse af et særskilt fond, som gives navn af "Henrik Sundts legat til fremme af lægevidenskab", indtil dette fond, indbefattet dets renter, har naaet en størrelse af 25000 — fem og tyve tusinde — kroner, som grundkapital for et oprettendes lægevidenskabeligt fakultet i Bergen. Indtil dettes dannelse, da grundkapitalen tilfalder fakultetet under formandskabets

overbestyrelse, kan renterne efter indstilling af musédirektionen og approbation af formandskabet, enten oplægges til grundkapitalens forøgelse eller anvendes til lægevidenskabelige øiemed.

§ 4.

Det rentebeløb, som ikke medgaar til de under paragraferne 2 og 3 nævnte øiemed, anvendes paa saadan maade, som Bergens musédirektion til enhver tid bestemmer til fremme af naturvidenskaben, til et oprettendes fakultet, til naturhistoriske undersøgelser eller til udgivelse af originale videnskabelige arbejder.

§ 5.

For legatet aflægges af museets direktion, saavel for kapital som renter og deres anvendelse, aarligt regnskab, der indgives til formandskabet og af samme foranlediges revideret og decideret paa samme maade som for kommunens regnskaber bestemt. Af det reviderede regnskab bliver aarlig en bekræftet afskrift at indsende til departementet for kirke- og undervisningsvæsenet.

§ 6.

Naar og forsaavidt museets direktion maatte ønske sig fritaget for kassererforretninger ved legatet, beskikker magistraten med formandskabets samtykke en forstander for legatet, der er underkastet lovgivningens almindelige bestemmelse angaaende forstandere for offentlige midler.

FUNDATS FOR DE AF OVERLÆGE D. C. DANIELSSEN VED
TESTAMENTE AF 25DE OKTOBER 1889 OPRETTEDE LEGATER.

§ 1.

De af overlæge Daniel Cornelius Danielssen ved testamente af 25de okt. 1889 til Bergens Museum skjænkede midler udgøres af følgende legater:

- I. Fredrike Danielssen og Alfhilda Larsens legat
kr. 24000.00
- II. Fanny Hansen og Henrik Danielssens legat - 24000.00
tillagt de ifl. § 2, sidste passus, muligens
paaløbendes rentebeløb.
- III. Birtha Marie Danielssens legat ..... - 25169.92
eller den sum, som fremkommer ved rea-
lisationen af boets værdipapirer, med fra-
drag af kr. 48000.00.

Disse kapitaler maa aldrig angribes, men skal under
tilsyn af Bergens formandskab gøres rentebærende ved at
udsættes mod betryggende sikkerhed efter de om udlaan af
umyndiges midler gjældende forskrifter.

§ 2.

Af renterne af de i foregaaende § under I. og II. anførte
legater uddeles følgende livrenter:

I. Af Fredrike Danielssen og Alfhilda Larsens legat
tilfalder samtlige renter Catharina Fredrike Holberg Daniels-
sen saalænge hun lever.

Efter hendes død anvendes renterne saaledes, som neden-
for under § 4 bestemt.

II. Af Fanny Hansen og Henrik Danielssens legat til-
deles der aarlig:

Catharina Fredrike Holberg Danielssen	kr. 300.00
Johanne Iversen	- 120.00
Jakob Danielssen	- 540.00

den sidstnævnte desuden, hvad der af den oprindelige legat-
kapitals renter, efter fradrag af kr. 960.00, maatte være
tilovers.

Saasnart nogen af de i denne post nævnte personer afgaar
ved døden, tillægges vedkommende renteportion legatets ka-
pital, indtil samtlige er døde. Derefter anvendes renterne
saaledes, som nedenfor under § 4 bestemt.

§ 3.

Legaterne staar under bestyrelse af bestyrelsen for Bergens Museum, der i den for generalforsamlingen hvert aar fremlagte beretning har at gjøre rede for midlernes anvendelse i det forløbne aar.

For legaterne aflægges aarligt regnskab, der indgives til Bergens formandskab og af samme foranlediges revideret og decideret paa samme maade som for kommunens regnskaber bestemt. Af det reviderede regnskab bliver aarlig en bekræftet afskrift at indsende til departementet for kirke- og undervisningsvæsenet.

§ 4.

Renterne af alle tre i § 1 nævnte legater anvendes — for no. I. og II.'s vedkommende dog først, naar de i § 2 anførte betingelser er indtraadt — paa saadan maade, som museets bestyrelse til enhver tid bestemmer, til fremme af videnskabelige undersøgelser, tjenende til at udvide vort kjendskab til Norges dyre- og planteliv, særlig i histologisk og physiologisk retning, paa betingelse af, at resultaterne af undersøgelserne, der bliver at nedlægge i videnskabelige beretninger, offentliggjøres som arbeider udgaaede fra Bergens Museum. Forsaavidt renterne strække til, skulle arbeiderne ledsages af tegninger. Alt, hvad der ved disse undersøgelser indsamles af dyr og planter, skal, naar det er afbenyttet som videnskabeligt materiale, afleveres til Bergens Museum.

Af renterne maa ingen del anvendes til udgifter, som direkte vedkommer museets samlinger, inventar til samme, bygningers vedligehold og lignende. Derimod kan de anvendes til reisestipendier til foretagelse af videnskabelige undersøgelser af den ovenfor omhandlede art, til stipendier for videnskabsmænd for at sætte dem istand til at udføre et bestemt arbejde eller til gennem kortere eller længere tid at beskæftige sig med undersøgelser af den ovenfor nævnte art.

De her nævnte anvendelsesmaader skal ikke udelukke andre, som museets bestyrelse maatte finde hensigtsmæssige, naar blot de i 1ste passus nævnte betingelser iagttages.

Under ellers lige forhold er de ved museets naturhistoriske afdeling ansatte konservatorer eller videnskabelige funktionærer fortrinsberettigede til at benytte renterne til deres videnskabelige undersøgelser.

§ 5.

Naar og forsaavidt museets bestyrelse maatte ønske sig fritaget for kassererforretningerne ved legaterne, beskikker magistraten, med formandskabets samtykke, en forstander for samme, hvilken er underkastet lovgivningens sædvanlige bestemmelser angaaende forstandere for offentlige midler.

FUNDATS FOR KONSUL CHR. BØRS'S LEGAT TIL BERGENS MUSEUM.

§ 1.

Legatet skal bære navn af "Konsul Christian Børs's legat til Bergens Museum". Dets grundkapital af 50000 — femti tusen — kroner maa aldrig angribes, men skal under tilsyn af Bergens formandskab gjøres rentebærende ved at udsættes mod betryggende sikkerhed efter de om udlaan af umyndiges midler gjældende forskrifter.

§ 2.

Legatet staar under bestyrelse af bestyrelsen for Bergens Museum, der i den for generalforsamlingen hvert aar fremlagte beretning har at gjøre rede for midlernes anvendelse i det forløbne aar.

For legatet aflægges aarligt regnskab, der efterat være revideret og decideret paa samme maade som for kommunens regnskaber bestemt, med fornødne bilag bliver at indsende til yderligere revision og decision af kirkedepartementet.

§ 3.

Renterne af legatets kapital skal udelukkende anvendes til fremme af naturvidenskabelige formaal, paa saadan maade, som museets naturhistoriske afdeling til enhver tid bestemmer, idet dog intet maa disponeres til saadanne øiemed, som rettelig henhører under afdelingens ordinære udgifter. Som formaal, hvortil legatets midler kan anvendes, skal eksempelvis nævnes — uden at dog herved andre formaal udenfor de ovenfor nævnte er udelukkede, og uden at den orden, hvori de nævnes, bør tillægges nogen vægt — reiser i naturvidenskabelige øiemed eller til bedste for museets naturhistoriske afdeling; understøttelse for mænd, som dertil menes skikkede, for at disse kan foretage naturvidenskabelige arbejder under de nærmere betingelser, som af afdelingen bestemmes; prisbelønning af værdifulde naturvidenskabelige arbejder; publicationer af skrifter af naturvidenskabeligt indhold; anskaffelse til museets naturhistoriske afdeling af særlig kostbare gjenstande eller samlinger, naar disse paa anden maade ikke kan erhverves, idet de saaledes indkjøbte gjenstande bliver at betegne som anskaffede for dette legats midler.

§ 4.

Naar og forsaavidt museets bestyrelse maatte ønske sig fritaget for kassererforretningerne ved legatet, beskikker magistraten, med formandskabets samtykke, en forstander for samme, hvilken er underkastet lovgivningens sædvanlige bestemmelser angaaende forstandere for offentlige midler.

BESTEMMELSER FOR PRÆMIEOBLIGATIONSFONDET,

(VEDTAGNE I BESTYRELSESMØDE D. 21DE APRIL 1899.)

§ 1.

Fondets kapital maa ikke angribes, men skal under tilsyn af Bergens formandskab gjøres rentebærende ved at ud-

sættes mod betryggende sikkerhed efter de for umyndiges midler gjældende regler.

§ 2.

Af de indvundne renter skal alt, hvad der ikke medgaar til de i § 7 nævnte formaal, men hvert aar i det mindste de nedenfor anførte beløb, tillægges den oprindelige kapital:

I 1899	10000 kr.
- 1900	15000 "
- 1901	14000 "
- 1902	13000 "
- 1903	12000 "
- 1904	11000 "
- 1905	10000 "

Derefter fattes ny bestemmelse om, hvilket beløb der aarlig skal afsættes.

Tillige forøges kapitalen med samtlige renter og rentesrenter af det saaledes afsatte beløb.

§ 3.

Resten af renteindtægten af den oprindelige kapital kan efter bestyrelsens nærmere bestemmelse anvendes i overensstemmelse med lov af 5te juni 1897 til "Udvidelse af museets videnskabelige virksomhed og dets arbeide i oplysningens tjeneste", idet dog intet maa anvendes til formaal, som retteligen henhører under museets almindelige udgifter, saasom samlingernes bestyrelse eller forøgelse, bygningernes vedligehold etc.

Derimod kan renterne anvendes til fremme af videnskabelige undersøgelser og videnskabeligt arbeide, fortrinsvis der ved, at der knyttes videnskabsmænd til museet enten i faste poster eller ved aarligt bevilgede stipendier; desuden kan der ydes bidrag til bestemte videnskabelige formaal.

Til ansættelse i saadanne faste poster og til bevilgningen af disse stipendier kan der knyttes forpligtelse til gennem

systematiske foredragsrækker at undervise i vedkommende videnskab, og ligeledes skal der intet være til hinder for, at en del af fondets renteindtægt anvendes til systematiske foredragsrækker, der afholdes af inden- eller udenbys videnskabsmænd, som ikke har nogen fast gage eller stipendium af fondet. Dog maa intet anvendes til rent populære foredrag, af den art, som henhører under arbeiderakademiernes virksomhedsomraade.

§ 4.

Har fondet ved renter, gaver eller paa anden maade naaet en størrelse af en million kr., skal nærværende fundats ansees ophævet og nye bestemmelser for fondet vedtages med det formaal snarest muligt at faa igangsat en videnskabelig høiskole i Bergen.

§ 5.

Bestemmelserne i nærværende fundats maa ikke forandres, uden at mindst to trediedele af bestyrelsens medlemmer deri er enige.

BESTEMMELSER FOR SAMLAGETS FOND TIL BERGENS MUSEUM.

§ 1.

Fondets kapital udgjør kr. 100,000. Denne kapital maa ikke angribes, men skal under tilsyn af Bergens formandskab gjøres rentebærende ved at udsættes mod betryggende sikkerhed efter de om udlaan af umyndiges midler gjældende regler.

§ 2.

Fondets renteindtægt skal anvendes til fordel for museets bibliotek. I den beretning, som forelægges museets generalforsamling, skal bestyrelsen redegjøre for midlernes

anvendelse i det forløbne aar. Et eksemplar af beretningen blir at tilstille bestyrelsen for Bergens samlag.

§ 3.

For fondet aflægges aarligt regnskab, der blir at tilstille Bergens formandskab til revision og decision paa samme maade som kommunens regnskaber.

§ 4.

Disse bestemmelser maa ikke forandres uden samtykke af Bergens formandskab og samlagets bestyrelse. I tilfælde af samlagets nedlæggelse træder kirke departementet i dets sted.

FORTEGNELSE OVER MUSEETS PUBLIKATIONER.

I. URDA.

"URDA", et norsk antikvarisk-historisk tidsskrift udgivet af directionen for det Bergenske Museum.

Bd. I Hefte 1, 2, 3, 4 (X og 400 pag.; 14 lithogr. pl.)
Bergen 1837. 4. H. 1 udsolgt.

Bd. II Hefte 1, 2, 3, 4 (VI og 411 pag.; 16 lithogr. pl.)
Bergen 1842. 4.

Bd. III Hefte 1 (104 pag., 1 lithogr. pl. og 10 xylogr. afbild.)
Bergen 1847. 4. Udsolgt.

Bd. III Hefte 2 (I materie, 8 ark, der aldrig har været udgivet).

II. AARSBERETNINGER.

BERGENS MUSEUMS AARSBERETNING FOR 1883. (35 pag.)
Bergen 1884. 8.

Indhold: Indberetning til generalforsamlingen. — Om den hist.-antikv. afdelings tilv. og virksomhed. — Fortegnelse over gaver til den hist.-antikv. afdeling. — Den naturhist. afdelings tilv. og virksomhed. — Indberetning fra bibliothekaren. — Gaver til bibliotheket. — Ekstrakt af regnskabet.

BERGENS MUSEUMS AARSBERETNING FOR 1884. (38 pag.)
Bergen 1885. 8.

Indhold: Aarsberetning med bilag som foregaaende.
BERGENS MUSEUMS AARSBERETNING FOR 1885. (79 pag.)
 Bergen 1886. 8.

Indhold: Dr. Johan Koren †. — Aarsberetning med bilag. — G. Armauer Hansen: Bericht über zoologische Untersuchungen vorgenommen in den Sommern 1884 und 1885. — Fridtjof Nansen: Foreløbig meddelelse om undersøgelser over centralnervesystemets histologiske bygning hos ascidierne samt hos myxine glutinosa. — Ekstrakt af aarsregnskabet.

BERGENS MUSEUMS AARSBERETNING FOR 1886. (288 pag.)
 Bergen 1887. 8.

Indhold: James A. Grieg: Bidrag til de norske alcyonarier. (Med 9 tavler.) — Fridtjof Nansen: The Structure and combination of the histological elements of the central nervous system (With 11 plates). — Dr. J. Brunchorst: Ueber eine sehr verbreitete Krankheit der Kartoffelknollen. (1 Tafel). — Dr. J. Brunchorst: Die Structur der Inhaltskörper in den Zellen einiger Wurzelanschwellungen. (1 Tafel). — Dr. J. Brunchorst: Zur Bekämpfung der Kohlhernie. — Aarsberetning med bilag.

BERGENS MUSEUMS AARSBERETNING FOR 1887. Bergen 1888. 8.

Indhold: D. C. Danielssen: Actinida of the North-Atlantic expedition. (Pag. 1—24; 3 pl.). — James A. Grieg: To nye cornularier fra den norske kyst. (Pag. 1—18; 2 tavler). — James A. Grieg: Undersøgelser over dyrelivet i de vestlandske fjorde. I. Moster (pag. 1—13). — A. Lorange: Storhaugen paa Karmøen. Nyt skibsfund fra vikingetiden (Pag. 1—16; 1 tavle). — Dr. J. Brunchorst: Oversigt over de i Norge optrædende, økonomisk vigtige plantesygdomme. (Pag. 1—27). — Dr. J. Brunchorst: Ueber eine neue, verheerende Krankheit der Schwarzföhre (*Pinus austriaca* Höss). (Pag. 1—16; 2 Tafeln). — Dr. Fridtjof

Nansen: A protandric hermaphrodite (*myxine glutinosa*, L.) amongst the vertebrates. (Pag. 1—34; 2 pl.). — Aarsberetning med bilag.

BERGENS MUSEUMS AARSBERETNING FOR 1888. Bergen 1889. 8.

Indhold: A. Lorange, portræt og biografiske notiser. — D. C. Danielssen: *Cerianthus borealis*. (Pag. 1—12; mit 2 Tafeln). — James A. Grieg: Undersøgelser over dyrelivet i de vestlandske fjorde. II. Echinodermer, annelider etc. fra Moster. (Pag. 1—11; 1 tavle). — James A. Grieg: Hvalstænget ved Bildøen den 15de april 1889. (Pag. 1—17; 1 tavle). — T. Ch. Thomassen: Berichte über die, wesentlich seit 1834 in Norwegen eingetroffenen Erdbeben. (Pag. 1—52). — Dr. J. Brunchorst: Notizen über den Galvanotropismus. (Pag. 1—35; 8 Holzschnitten). — G. Armauer Hansen: *Neomenia*, *Proneomenia* und *Chätoderma*. (Pag. 1—12; 1 Tafel). — Johan Bøgh: Bergenske laugsgjenstande i Bergens Museum. (Pag. 1—16; 2 tavler). — Aarsberetning med bilag.

BERGENS MUSEUMS AARSBERETNING FOR 1889. Bergen 1890. 8.

Indhold: Gabriel Gustafson: Evebøfundet og nogle andre nye gravfund fra Gloppen. (Pag. 1—36, 3 pl.; 11 fig.). — B. E. Bendixen: Aus der mittelalterlichen Sammlung des Museums in Bergen. (Pag. 1—51; mit 3 Tafeln). — Dr. A. Appellöf: Teuthologische Beiträge. I. *Chtenopteryx* n. g., *Veranya sicala* Krohn, *Calliteuthis verrill*. (Pag. 1—34; mit 1 Doppeltafel). — James A. Grieg: Cetologiske notiser. (Pag. 1—23). — James A. Grieg: *Lagopus urogallo-albus*. Ein neuer Moorschneehuhn-Bastard. (Pag. 1—13; mit 1 Tafel, 3 Fig. im Texte). — James A. Grieg: En zoologisk eksursion til Husøen. (Pag. 1—8). — Aarsberetning med bilag.

BERGENS MUSEUMS AARSBERETNING FOR 1890. Bergen 1891. 8.

Indhold: Dr. A. Appellöf: Teuthologische Beiträge. II. Chaunoteuthis n. g. Oegopsidarum (Pag. 1—29; 4 Tafeln). — James A. Grieg: Tre nordiske alcyonarier. (Pag. 1—13; 1 tavle). — T. Ch. Thomassen: Jordskjælv i Norge 1888—1890. Deutsches Resumé (Pag. 1—56; 2 Tafeln). — B. E. Bendixen: Aus der mittelalterlichen Sammlung des Museums in Bergen. II. (Pag. 1—30; 2 Tafeln). — Dr. J. Brunchorst: Die biologische Meeresstation in Bergen. (Pag. 1—31; 5 Tafeln). — Johan Bøgh: Fortegnelse over laugsprotokoller m. v. i Bergens Museum, samt endel uddrag og aktstykker. (Pag. 1—48; 2 tavler). — Gabriel Gustafson: A strange wooden object found in a Norwegian tumulus. (Pag. 1—21; 17 illustrations). — Gabriel Gustafson: En baadgrav fra vikingetiden (Pag. 1—12; 1 tavle). — Aarsberetning med bilag.

BERGENS MUSEUMS AARSBERETNING FOR 1891. Bergen 1892. 8.

Indhold: James A. Grieg: Oversigt over Norges penatulider (Pag. 1—22; 1 tavle). — Dr. A. Appellöf: Om Bergensfjordens faunistiske præg. (Pag. 1—14). — T. Ch. Thomassen: Jordskjælvet d. 15. mai 1892. Deutsches Resumé. (Pag. 1—95; 1 kart). — Dr. A. Appellöf: Zur Kenntniss der Edwardsien. (Pag. 1—31; 3 Tafeln). — B. E. Bendixen: Aus der mittelalterlichen Sammlung des Museums in Bergen. III. (Pag. 1—17; 6 Tafeln). — Johan Bøgh: Uddrag af "Bergens borgerbog" for tidsrummet 1752—1800. (Pag. 1—31). — Gabriel Gustafson: Myntfundet fra Nesbø. (Pag. 1—25; 3 figurer). — Aarsberetning med bilag.

III. AARBØGER.

BERGENS MUSEUMS AABBOG FOR 1892. Bergen 1893. 8.

Indhold: Dr. A. Appellöf: Teuthologische Beiträge. III. Bemerkungen über die auf der norwegischen Nordmeer-

Expedition (1876—79) gesammelten Cephalopoden. IV. Ueber einen Fall von doppelseitiger Ektokotylisation bei *Eledone cirrhosa* (Lam.) D' Orb. (Pag. 1—15; 1 Tafel). — O. Nordgaard: Enkelte træk af Beistadfjordens evertebratfauna. (Polyzoa, echinodermata, hydroidæ). (Pag. 1—11). — James A. Grieg: Grønlandske ophiurider. (Pag. 1—12; 1 tavle). — Johan Bøgh: Meddelelser om bergenske guldsmede fra midten af det 16de aarhundrede til laugets ophævelse 1869. (Pag. 1—56). — Dr. J. Brunchorst: Die Laboratorien und die Maschineneinrichtung der biologischen Station in Bergen. (Pag. 1—8; 2 Tafeln). — Dr. J. Brunchorst: Vandets temperatur og saltgehalt i Puddefjorden ved Bergen. (Pag. 1—9; 1 fig.). — Gabriel Gustafson: Fortegnelse over de i 1892 til Bergens Museum indkomne oldsager ældre end reformationen. (Pag. 1—31; 1 tavle). — Dr. J. Brunchorst: Nogle norske skovsygdomme. (Pag. 1—11; 1 tavle og 3 fig. i teksten). — B. E. Bendixen: Aus der mittelalterlichen Sammlung des Museums in Bergen. IV. (Pag. 1—24; 2 Tafeln, 1 Fig. im Texte). — Aarsberetning med bilag.

BERGENS MUSEUMS AARB OG FOR 1893. Bergen 1894. 8.

Indhold: Dr. J. Brunchorst: D. C. Danielssen. A biographical sketch. (Pag. 1—61; portræt; 2 fig.). — G. Pouchet: Contribution à l'histoire du spermaceti. (Pag. 1—25). — James A. Grieg: Bidrag til kjendskaben om de nordiske alcyonarier. (Pag. 1—21; 2 tavler). — T. Ch. Thomassen: Jordskjælv i Norge 1891—93. Deutsches Resumé. (Pag. 1—57; 1 kart). — Dr. A. Appellöf: *Ptychodactis patula* n. g. & sp. der Repräsentant einer neuen Hexactinien-Familie. (Pag. 1—22; 3 Tafeln). — T. Ch. Thomassen: Erdbeben in ihrem Verhältnisse zur Vertheilung des Luftdruckes. (Pag. 1—55; 8 Karten). — Johan Bøgh: Bergens guldsmedelaugs ældste dokumenter. (Pag. 1—19). — Gabriel Gustafson: Fortegnelse over de i 1893 til Bergens Museum indkomne oldsager ældre end reformationen. (Pag.

1—29; 1 tavle). — B. E. Bendixen: Aus der mittelalterlichen Sammlung des Museums in Bergen. V. (Pag. 1—22; 3 Tafeln; 1 Fig. im Texte). — Aarsberetning med bilag.

BERGENS MUSEUMS AARBOG FOR 1894—95. Bergen 1896. 8.

Indhold: Dr. A. Appellöf: Ueber einige Resultate der Kreuzbefruchtung bei Knockenfischen. (Pag. 1—17; 1 Doppelttafel). — O. Nordgaard: Systematisk fortegnelse over de i Norge hidtil observerede arter af marine polyzoa. I. Cheilostomata. (Pag. 1—34. Med 2 plancher). — Peter Annæus Øyen: Dæmmevand. Et bidrag til Hardangerjøkelens geologi. (Pag. 1—14; med kart). — Peter Annæus Øyen: Nogle træk af Hardangerviddens geologiske og arkæologiske forhold. (Pag. 1—23). — James A. Grieg: Ichthyologiske notiser. (Pag. 1—20; 1 fig. i teksten). — Gabriel Gustafson: Fortegnelse over de i 1894 til Bergens Museum indkomne oldsager ældre end reformationen. (Pag. 1—23; 2 plancher og en afbildning i teksten). — W. D. Krohn og B. E. Bendixen: Dat Gartenrecht in den Jacobsfjorden vnnndt Bellgarden, med oversættelse. (Pag. 1—67). — B. E. Bendixen: Aus der mittelalterlichen Sammlung des Museums in Bergen. VI. (Pag. 1—22; 3 Tafeln). — Dr. F. Schaudinn (Berlin): Verzeichniss der während des Sommers 1894 aus dem Pudde-, By- und Hjeltefjord bei Bergen gesammelten Foraminiferen. (Pag. 1—8). — Dr. Eyvind Bødtker: Beitrag zur Kenntniss des Eiweissabbaues im menschlichen Organismus. (Pag. 1—60). — Dr. A. Appellöf: Faunistiske undersøgelser i Herløfjorden. (Pag. 1—11). — James A. Grieg: Om echinodermfaunaen i de vestlandske fjorde. (Pag. 1—13; med 2 fig. i teksten). — E. Jørgensen: Sandefjord-egnens mosflora. (Pag. 1—29; 5 fig. i teksten). — A. Palmstrøm: Sur une certaine équation différentielle. (Pag. 1—16). — B. E. Bendixen: Beskrivelser og dokumenter vedkommende kampen paa Bergens vaag 1665. (Pag. 1—78). — P. Boye: Bidrag til kundskaben om algevegetationen ved

Norges vestkyst. (Pag. 1—46; 1 planche). — E. Jørgensen: *Campylopus brevipilus* Br. eur., c. fr. (Pag. 1—4; 1 Tafel). — E. Jørgensen: Ueber die Blüthen der *Jungermania orcadensis* Hook. (Pag. 1—6; mit einer Tafel). — Aarsberetninger: Indberetning for 1894. (Pag. 1—94). Indberetning for 1895. (Pag. 1—88).

BERGENS MUSEUMS AARBOG FOR 1896. Bergen 1897. 8.

Indhold: K. E. Schreiner: Die Augen bei *Pecten* und *Lima*. (Pag. 1—51; 4 Tafeln). — O. Nordgaard: Systematisk fortegnelse over de i Norge hidtil observerede arter af marine polyzoa. II. *Cyclostomata*. (Pag. 1—6). — James A. Grieg: On *Funiculina* and *Kophobelemnion*. (Pag. 1—11). — O. Nordgaard: 1ste beretning om de ved Bergens biologiske station foretagne udklækningsforsøg med lakse- og søørretrogn i saltvand og brakvand. With an English summary. (Pag. 1—21). — Carl Fred. Kolderup: Die labradorfelse des westlichen Norwegens. I. Das labradorfelsgebiet bei Ekersund und Soggendal. (Pag. 1—222; 5 karten und tafeln und 15 figuren im texte). — R. Collett: Om *Pterycombus brama*, Fries. (Pag. 1—13; 2 plancher). — Gabriel Gustafson: Fortegnelse over de i 1895 til Bergens Museum indkomne oldsager ældre end reformationen. (Pag. 1—24; 9 fig. i teksten). — O. J. Lie-Pettersen: Norges Collembola. Fortegnelse over de i Norge hidtil observerede arter. (Pag. 1—24; 2 plancher u. deutschem Resumé). — B. E. Bendixen: Aus der mittelalterlichen Sammlung des Museums in Bergen. VII. (Pag. 1—20; 3 Tafeln u. 2 Fig. im Texte). — James A. Grieg: Bidrag til kundskaben om Vestlandets mollusker. I. Sognesøens mollusker. II. Nogle nudibranchiater. (Pag. 1—32; 1 tavle). — A. Appellöf: Die Actiniengattungen *Fenja*, *Aegir* u. *Halcampoides*, Dan. (Pag. 1—16; 2 Tafeln). — Hj. Østergren: Ueber die *Holothuriiden* Norwegens. (Pag. 1—9; 1 Tafel). — A. Appellöf: Faunistiske undersøgelser i Osterfjorden. (Pag. 1—13). — A.

Palmstrøm: Quelques propriétés des solutions de certaines équations indéterminées de deuxième degré. (Pag. 1—11). — Gabriel Gustafson: Sølvfundet fra Hørr. (Pag. 1—36; 8 fig. i teksten). — Aarsberetning med bilag. (Pag. 1—74). (Pag. 1—74).

BERGENS MUSEUMS AARBOG FOR 1897. Bergen 1898. 8.

Indhold: R. Collett: Bæveren i Norge, dens udbredelse og levemaade. (1896.) With an English Summary. (Pag. 1—127; 12 plancher). — Carl Fred. Kolderup: Ekersunds-Soggendalsfeltets bergarter og deres betingelse for anvendelse i stenindustrien. Mit einem resumé in der deutschen sprache. (Pag. 1—17). — Johan Havaas: Floristiske undersøgelser i Søndre Bergenhus amt 1896. (Pag. 1—13). — A. Palmstrøm: Généralisation de quelques équations algébriques qui se présentent dans la théorie des fonctions elliptiques. (Pag. 1—17). — James A. Grieg: Mesoplodon bidens, Sow. (Pag. 1—32; 2 Tafeln u. 6 Textfiguren). — James A. Grieg: Nogle cetologiske notiser. (Pag. 1—11). — R. Collett: En ny bastardform blandt Norges Tetraonider, "Fjeldrype-Orre". (Pag. 1—8; 3 plancher). — K. F. Schreiner: Histologische Studien über die Augen der freilebenden marinen Borstenwürmer. (Pag. 1—30; 2 Tafeln u. Textfiguren). — Carl Fred. Kolderup: Fosforsyregehalten i Ekersunds-Soggendalsfeltets bergarter og dens forhold til benskjørheden hos kvæget. Mit einem resumé in der deutschen sprache. (Pag. 1—11). — B. E. Bendixen: Aus der mittelalterlichen Sammlung des Museums in Bergen. (Pag. 1—20; 2 Tafeln u. 3 Textfiguren). — A. Palmstrøm: Sur une généralisation de l'équation de Lamé. (Pag. 1—9). — Carl Fred. Kolderup: Et orienterende niveau i bergensskifrene. Mit einem resumé in deutscher sprache. (Pag. 1—10). — O. J. Lie-Pettersen: Lepidoptera iagttagne i Lærdal sommeren 1897. (Pag. 1—29). — Gabriel Gustafson: Fortegnelse over de til Bergens Museum indkomne oldsager

ældre end reformationen. (Pag. 1—11; figurer). — O. Nordgaard: Nogle oplysninger om Puddefjorden (temperatur, saltgehalt, plankton etc. 1896—97). (Pag. 1—19; 1 planche). — James A. Grieg: Skrabninger i Vaagsfjorden og Ulvesund, ytre Nordfjord. (Pag. 1—27). — Aarsberetning med bilag. (Pag. 1—72).

BERGENS MUSEUMS AARBOG FOR 1898. Bergen 1899. 8.

Indhold: K. E. Schreiner: Zur Histologie des Darmkanals bei *Myxine glutinosa*. (Pag. 1—16; 3 Tafeln). — L. A. Jägerskiöld: *Distomum lingua* Creplin, ein Genitalnapftragendes *Distomum*. (Pag. 1—18; 1 Taf.). — James A. Grieg: Ichthyologiske notiser. II. (Pag. 1—24; 5 figurer i teksten). — Einar Lønnberg: Ueber einige Cestoden aus dem Museum zu Bergen. (Pag. 1—24; 1 Taf.). — Kristine Bonnevie: Neue norwegische Hydroiden. (Pag. 1—16; 2 Taf.). — O. J. Lie-Pettersen: *Apterygogenea* in Sogn und Nordfjord 1897 und 98. (Pag. 1—18; 1 Taf.). — Carl Fred. Kolderup: Lofotens og Vesteraalens gabbrobergarter. Mit einem Resumé in deutscher Sprache. (Pag. 1—56; 2 plancher og 1 kart). — O. Nordgaard: 2den beretning om de ved den biologiske station i Bergen foretagne udklækningsforsøg med lakserogn i saltvand. (Pag. 1—10). — E. Jørgensen: Nogle for vor flora nye planter. (Pag. 1—10). — O. Nordgaard: Undersøgelser i fjordene ved Bergen 1897—98. (Pag. 1—20; 1 planche). — Ivar Arwidsson: Studien über die Familien *Glyceridæ* und *Goniadidæ*. (Pag. 1—70; 4 Tafeln). — A. Appellöf: Ueber das Vorkommen innerer Schalen bei den achtarmigen Cephalopoden (*Octopoda*). (Pag. 1—16; 2 Tafeln). — Gabriel Gustafson: Fortegnelse over de i 1896 til Bergens Museum indkomne oldsager ældre end reformationen. (Pag. 1—22; 2 figurer i teksten). — O. J. Lie-Pettersen: Entomologiske undersøgelser i Nordre Bergenhus amt. II. Lepidopterologiske notiser fra Nordfjord 1898. (Pag. 1—14). — Aarsberetning med bilag. (Pag. 1—90).

IV. MONOGRAPHIER I 4TO.

TURBELLARIA AD LITORA NORVEGIAE OCCIDENTALIA. Af Olaf S. Jensen. (98 pag.; med 8 lithograferede tavler.) Bergen 1878.

NYE ALCYONIDER, GORGONIDER OG PENNATULIDER tilhørende NORGES FAUNA. Ved Johan Koren og D. C. Danielsen. (38 pag. med 13 plancher). Bergen 1883.

BIDRAG TIL MYZOSTOMERNES ANATOMI OG HISTOLOGI. Af Fridtjof Nansen. (80 pag. med 9 plancher.) English Résumé. Bergen 1885.

DEN YNGRE JERNALDERS SVERD. Et bidrag til vikingetidens historie og teknologi. Ved A. L. Lorange. (80 pag. med 8 plancher.) Résumé français. Bergen 1889.

ON THE DEVELOPMENT AND STRUCTURE OF THE WHALE. Part I. On the Development of the Dolphin by Gustav Guldberg, m. d. and Fridtjof Nansen, ph. d. (70 pag. med 7 pl.) Bergen 1894.

REPORT ON NORWEGIAN MARINE INVESTIGATIONS. 1895—97. By Dr. Johan Hjort, O. Nordgaard and H. H. Gran. Bergen 1899. (72 Pag. Tables and 8 Plates.)

V. KATALOGER.

BERGENS MUSEUMS BIBLIOTHEK. Katalog I. Den naturhistoriske afdeling med tillæg: Fastings bibliotek (127 pag.) Bergen 1882. 8.

— Katalog II. Den historisk-antikvariske afdeling (144 pag.) Bergen 1883. 8.

— Første tillæg til dets kataloger I og II for aarene 1883, 1884 og 1885. (71 pag.) Bergen 1886. 8.

VI. POPULÆRE SKRIFTER.

KATALOG OVER DYRESAMLINGEN I BERGENS MUSEUM. Udarbejdet til vejledning for de besøgende af Olaf S. Jensen, conservator. (IV og 183 pag.) Bergen 1875. 8. Udsolgt.

SAMLINGEN AF NORSKE OLDSAGER I BERGENS MUSEUM.
Ved A. Lorange. (196 pag.) Bergen 1875. 8.

NORGES FISKE, DERES UDBREDELSE OG LEVEVIS. Fører
gjennem Bergens Museums norske fiskesamling. Af dr. J.
Brunchorst. (68 pag.) Bergen 1898. 8.

NORGES PATTEDYR, DERES UDBREDELSE OG LEVEVIS. Fører
gjennem Bergens Museums norske pattedyrsamling. Ved
dr. J. Brunchorst og James A. Grieg. (52 pag.) Bergen
1899. 8.

"NATUREN". Illustreret maanedsskrift for populær na-
turvidenskab. Udgivet af Bergens Museum. Redigeret af
dr. J. Brunchorst.

2den række I—X aargang (tidsskriftets 10de—20de aar-
gang). Bergen 1887—1896 incl. 8.

3die række I—III aargang. Bergen 1897—1899 incl. 8.

LOVE FOR BERGENS MUSEUM

vedtagne i generalforsamlingen den 20de april 1892. Med forandringer
vedtagne i generalforsamlingen den 13de februar 1899.

---

§ 1.

Foreningens formaal er at fremme videnskabelig forskning og sprede videnskabelig kundskab.

I den hensigt vil den underholde, forsøge og udvide de i Bergens Museum opbevarede samlinger af naturalier og historisk-antikvariske gjenstande, samt fremme de til museet knyttede institutioner og arbeide for oprettelse af en høiskole for vestlandet i Bergen.

§ 2.

Foreningens medlemmer er a) æresmedlemmer, b) livsvarige medlemmer, c) ordentlige medlemmer.

Til æresmedlemmer udnævnes af bestyrelsen saadanne personer, som har ydet foreningen eller nogen af dens institutioner særlig fremtrædende tjenester. Antallet af saadanne medlemmer maa aldrig overstige ti. Til saadan udnævnelse kræves enstemmig bestyrelsesbeslutning.

Livsvarigt medlem bliver enhver, som betaler et beløb af mindst 100 kr. en gang for alle eller som af bestyrelsen, paa grund af fortjenester af foreningen, dertil udnævnes.

Ordentligt medlem er enhver, som betaler en aarlig kontingent af 4 kr.

§ 3.

Hvert aar i januar maaned afholdes en generalforsamling, ved hvilken samtlige fremmødende medlemmer har stemme, forsaavidt der er hengaaet to maaneder siden deres indmeldelse i foreningen. Paa denne generalforsamling vælges medlemmer af foreningens bestyrelse paa den maade, som § 4 bestemmer.

§ 4

Foreningens anliggender ledes af en bestyrelse, som skal bestaa af to medlemmer, opnævnte for to aar ad gangen af det regjeringsdepartement, under hvilket museet sorterer, og af mindst 5 medlemmer, valgte af generalforsamlingen.

Af disse sidste fratræder ved hvert andet aars generalforsamling, afvekslende med de af departementet opnævnte, de to medlemmer, som har fungeret længst, i fornødent fald efter lodtrækning.

For hver ledig plads, saavel som for hver ny plads, den ønsker besat, foreslaar bestyrelsen to mænd, som den anser særlig skikkede for hvervet.

§ 5.

Bestyrelsen har den øverste ledelse af alle foreningens anliggender, men er forpligtet til, hvis et antal af mindst 20 af foreningens medlemmer forlanger nogen af dens beslutninger underkastet en ekstraordinær generalforsamlings afgørelse, da snarest at sammenkalde en saadan og der forelægge sagen.

Denne generalforsamlings beslutning er dog kun bindende for bestyrelsen, hvis den fattes med $\frac{2}{3}$ pluralitet.

§ 6.

Hvertandet aar vælger bestyrelsen inden sin midte præsæs og vicepræsæs. Den ansætter en sekretær, der vælges

blandt foreningens faste funktionærer, og som har at udføre bestyrelsens beslutninger, og i det hele, efter dens anvisning og under dens tilsyn, at varetage foreningens fællesanliggender.

Bestyrelsen holder regelmæssige møder mindst 4 gange om aaret; paa disse møder fremlægges alle vigtigere sager til bestyrelsens afgjørelse samt redegjøres for virksomheden i den siden sidste møde forløbne tid.

§ 7.

Bestyrelsen deler sig i det fornødne antal afdelinger, der hver fører tilsyn med og afgiver beretning om de den underlagte grene af foreningens virksomhed.

Hver afdeling vælger sin særskilte formand og disponerer de midler, som af den samlede bestyrelse stilles til dens raadighed.

For hver afdeling ansætter bestyrelsen, efter indstilling af afdelingen, en sekretær, der vælges blandt foreningens faste funktionærer, og som har at udføre afdelingens beslutninger og i det hele, efter dens anvisning og under dens tilsyn, at lede vedkommende grene af foreningens virksomhed.

Afdelingerne afholder regelmæssige møder mindst 4 gange om aaret; paa disse møder fremlægges alle vigtigere sager til afdelingens afgjørelse samt redegjøres for virksomheden i den siden sidste møde forløbne tid.

§ 8.

Bestyrelsen indkalder den ordinære generalforsamling, der bekendtgøres i byens aviser med 14 dages varsel. Naar det findes fornødent eller paa den i § 5 bestemte maade forlanges, kan ekstraordinær generalforsamling afholdes med otte dages varsel, idet bestyrelsen samtidig med bekendtgørelsen oplyser, hvad forhandlingernes gjenstand er.

Generalforsamlingerne ledes af bestyrelsens præsides eller i hans forfald af vicepræsides.

§ 9.

Bestyrelsen bestemmer foreningens budget, ansætter foreningens funktionærer og udfærdiger instruks for deres virksomhed.

Paa den ordinære generalforsamling fremlægger bestyrelsen beretning om foreningens virksomhed i det forløbne aar, revideret regnskab over anvendelsen af foreningens midler, redegjørelse for dens økonomiske stilling i det hele, samt beretninger fra de respektive afdelinger.

§ 10.

Uden kommunestyrets samtykke maa bestyrelsen ikke paadrage indretningen gjæld. Regnskabet med bilage blir hvert aar at tilstille formandskabet til revision og decission paa samme maade som kommunens regnskaber.

Denne bestemmelse maa ikke forandres uden at kommunestyrets samtykke indhentes.

§ 11.

Forandringer i eller tillæg til disse love kan kun vedtages paa den ordinære generalforsamling med $\frac{2}{3}$ pluralitet.

Forslag til forandringer eller tillæg indleveres til bestyrelsen mindst tre maaneder før generalforsamlingens afholdelse og undergives forberedende behandling af en komite paa fem medlemmer, af hvilke de fire opnævnes af bestyrelsen, medens det femte vælges af den eller de, der fremsætter forslaget. Denne komite afgiver til generalforsamlingen sin betænkning om forslaget, hvilken betænkning bekendtgøres for medlemmerne mindst 14 dage før generalforsamlingens afholdelse.

Forslag om foreningens opløsning fattes paa samme maade som her angivet, men maa, for at være gyldig, gentages ved tre paa hinanden følgende ordinære generalforsamlinger.

§ 12.

Foreningens eiendele maa ingensinde afhændes eller bortgives eller deles mellem foreningens medlemmer.

Skulde nogensinde det tilfælde indtræffe, at foreningen opløses, da tilfalder dens samtlige eiendele Bergens kommune og stilles under saadan bestyrelse, som kommunestyret med regjeringens approbation bestemmer, dog med det vilkaar, at Bergens by fremdeles bliver sædet for de af foreningen istandbragte indretninger, og at dens eiendele og midler disponeres i overensstemmelse med disse loves første paragraf.

ÆRESMEDLEMMER OG LIVSVARIGE MEDLEMMER

OPNÆVNTE AF MUSEETS BESTYRELSE.

ÆRESMEDLEMMER.

Børs, Chr., konsul, Paris.
Nansen, dr. F., professor, Kristiania.
Sundt, C., grosserer, Bergen.

LIVSVARIGE MEDLEMMER.

Brandt, C., bundtmager, Bergen.
Brøgger, W. C., professor, dr., Kristiania.
Collett, R., professor, Kristiania.
Crawfurd, Th., adjunkt, dr., Bergen.
Delgobe, C. A., direktør, Kristiania.
Eide, Andr. A., papirhandler, Bergen.
Flower, Sir William, director, nat. hist. museum, London.
Guldberg, G. A., professor, dr., Kristiania.
Hæckel, Ernst, professor, dr., Jena.
Hjorthdahl, Th., professor, Kristiania.
Johannesen, Ole, L. P. S., konsul, Bergen.
Kindt, C., overlæge, Trondhjem.
Krohn, W. D., konsul, Bergen.
Martens, J. W. S., major, Kristiania.
Mowinkel, Joh. A., købmand, Bergen.
Reusch, H. H., direktør, dr., Kristiania.
Salvesen, A., skolebestyrer, Farsund.
Sars, G. O., professor, Kristiania.
Steiniger, L., konservator, Washington, DC., U. S. A.
Thomsen, Carlo, konsul, Guatemala.

PERSONREGISTER MED BIOGRAFISKE NOTISER

OVER BESTYRELSENS MEDLEMMER OG ENKELTE ANDRE,
SAMT FORTEGNELSE OVER PORTRÆTTER.¹⁾

Aall, Jac. Pag. 50, 55.

Andersen, J. Pag. 277.

Anderson, (Lowell, Mass.). Pag. 108.

Angell, Thomas, f. i Bergen 1821. Gik paa Lancaster-skolen. Kjøbmand i Bergen. Ivrig missionsven. Medlem af lignings- og skolekommissionen. Død 1891.

Pag. 168, 211, — * pag. 215.

Anker, generalguvernør. Pag. 90.

Appelløf, Adolf. Se pag. 238 og noten til samme.

Pag. 328, 332, — * pag. 237.

Arctander, Sophus Anton Birger, f. i Kristiania 1845. Stud. 1863; cand. jur. 1871, sorenskriverfuldmægtig i Lofoten 1872—75 og derefter konst. sorenskriver samme-steds til udgangen af sidstnævnte aar. Var til 1880 overrets-sagfører i Hadsel. Ansattes som lensmand i Ofoten og fra 1880 som lensmand i Hadsel. Borgermester i Bergen fra 1891. Repræsentant paa stortinget i en række af aar og statsraad. Medudgiver af "Samfundsblade" 1866, hvori flere digte af ham. Har ligeledes skrevet om lofotfisket og andre emner i forskellige dagblade. Medlem af musébestyrelsen fra 1893.

Pag. 289, 316, — * pag. 292.

---

¹⁾ Den pag., hvor portræt findes, er betegnet med *.

Bendixen, Bendix Edvard Reutz, f. i Bergen 1838. Stud. 1857; filolog. kand. 1863. I 1864 udnævnt til adjunkt i Kristianssund og 1875 til bestyrer af Tanks skole i Bergen. Har med offentligt stipendium foretaget antikvariske undersøgelser i Norge og paa en reise 1873—75 studeret udenlandske arkæologiske og kunstsamlinger. Har i mange aar været medlem af formandskabet samt i nogle aar storthingsmand fra Bergen. Medlem af flere videnskabelige selskaber. Forfatter af mange afhandlinger af hist.-antikv. og pædagogisk indhold i tidsskrifter og dagblade. Medlem af musébestyrelsen siden 1876.

Pag. 209, 219, 271, 293, — * pag. 292.

Bergh, Sverre, kapt. Pag. 328.

Berner, Carl Christian, f. i Kristiania 1841. Stud. 1859; lærer ved Giertsens skole i Kristiania 1859; lærer 1860 og inspektør 1871 ved Aars og Voss's skole sammesteds. Blev direktør for den tekniske skole i Bergen i 1874. Statsraad 1891—93. Repræsentant for Bergen i en aarrække. Stempel-papirforvalter 1899. Medlem af musébestyrelsen 1876—91.

Pag. 209, 211, — * pag. 212.

Bjørnson, Bjørn. Pag. 315.

Blytt, M. N. Pag. 247.

Bomhoff, bankdirektør. Pag. 319.

Braage, kommerceraadinde. Pag. 80.

Brandt, C. Pag. 247, 253.

Brekke, Knud Olai, f. paa Herø (Søndmør) 1855. Stud. 1872, sproglig-historisk lærerexamen 1879. Lærer ved Aars og Voss's skole i Kristiania; adjunkt ved Hamar skole 1891—98; rektor ved Bergens kathedralskole 1898. Medlem af undervisningsinspektionen 1894—98, af undervisningsraadet fra 1898. Har skrevet mindre afhandlinger om gammelfransk sprog og udgivet en del lærebøger i engelsk. Medlem af musébestyrelsen fra 1899.

Pag. 293, — * pag. 292.

Brunchorst, Ellen. Se noten til pag. 238.

— * Pag. 243.

Brunchorst, Jørgen, f. 1862. Stud. 1880. Dr. philos. 1886 (Tübingen). En tid medlem af formandskabet og storthingsmand for Bergen 1895—97.

Pag. 233, 241, 242, 270, 271, 277, 282, 288, 316, 319, 330, 335, 337, 339, — * pag. 242.

Brynildsen, D. A. Pag. 277.

Brøgger, W. C., prof. Pag. 315, 316, 319.

Brömel, August Theodor, f. 1799 i Ilm, Thüringen. Studerede i 1820—21 i Halle og Jena, hvor han tog theolog. examen. Maatte imidlertid som deltager i hemmelige politiske selskaber ved de tyske universiteter flygte og kom til Bergen i 1824 (eller 1825). Under navnet Bremer levede han her af at give informationer, blev senere lærer ved og bestyrer af realskolen, og udnævntes i 1835 til adjunkt ved Kathedralskolen, hvor han havde været konst. siden 1827. Var redaktør af "Bergens Stiftstidende" fra 1848—51. Vandt i 1842 Det kgl. vidensk. selsk. i Trondhjems mindre guldmedalje for en (utrykt) besvarelse af spørgsmaalet: "Hvori bestod den odel, Harald Haarfager skal have berøvet og Haakon Adelsten gjengivet nordmændene?" Døde i Bergen 1851. Medlem af musébestyrelsen fra 1835 til sin død.

Pag. 46, 55, 59, 94, 122, — * pag. 99.

Buch, S. A. Pag. 328.

Bull, Johan Storm, født i Bergen 1787. Stud. 1803, reiste 1804 til udlandet for at studere videre efter at have arbeidet nogen tid paa Svaneapotheket under sin fader apotheker O. B. Bull. Blev i 1811 eier af faderens apothek. Var en af stifterne og i en række af aar et virksomt medlem af direktionen for Bergens Museum samt medudgiver af tidskriftet "Urda". Døde 1838.

Pag. 13, 46, 112, — * pag. 15.

Bull, Ole. Pag. 78, 249.

Bull, Schak. Pag. 328.

Bødtker, Eyvind. Pag. 307.

Bøgh, Joh. Pag. 181, 235.

Børs, Christian. Se pag. 311 o. f. Pag. 247, 255, —

* 313.

Carl Johan. Pag. 34, 78.

Clausen, konsul. Pag. 107.

Christie, arkitekt. Pag. 151, 156, 180.

Christie, Johan Koren. Pag. 56, 59.

Christie, Werner Hosewinckel (broder af stiftamtmand W. F. K. Christie), født i Kristianssund 1785, stud. 1804, cand. jur. 1808. Gik saa ind som fændrik ved det Bergenshusiske infanteriregiment, blev 1809 sekondløjtnant, derefter premierløjtnant, i hvilken stilling han under krigen drog til Østlandet 1809—14. Tog afsked fra militærtjenesten 1818. 1815—17 var han konst. foged i Nordhordland. 1819 konst. oplagsskriver ved Bergens toldsted og 1820 toldkasserer sammesteds. Afsked med pension 1864. Medlem af musédirektionen fra 1829 til sin død den 24de april 1872. Blev for sine fortjenester af Bergens Museum R. St. O. O. den 17de mai 1868. Var direktionens præsæs 1850—53 og i Holmboes storthingsfravær fra 1859—60, samt i juli 63—juni 64.

Pag. 42, 46, 53, 55, 75, 76, 86, 108, 146, 169, 180, 206 207 o. fl. st., — * pag. 42, 208.

Christie, Wilhelm, f. 1806; udnævntes til undertoldbetjent i Bergen i 1842, overtoldbetjent i Tønsberg 1858, i Laurvig fra 1870; tog afsked i 1883 og vendte da tilbage til Bergen. Døde 1885. I musébestyrelsen fra 1850—58.

Pag. 122, 168, — * pag. 124.

Christie, Wilhelm Frimann Koren. I tilknytning til det paa pag. 6 og 7 anførte skal her kun nævnes et par af hovedtrækkene i Christies virksomhed, idet der forøvrigt henvises til de mange udførligere biografier, f. eks. hos Halvorsen. Som sorenskriver i Nordhordland valgtes Christie

til 1ste repræsentant for Bergen til rigsforsamlingen paa Eidsvold, hvor han som bekjendt spillede en betydningsfuld rolle inden selvstændighedspartiet. Efter forsamlingens opløsning var han medlem af Christian Fredriks uheldige gesandtskab til England. Han blev derefter valgt til repræsentant for Bergen til det overordentlige storthing i 1814, hvis præsident han var den hele tid, og som i anerkjendelse af hans fortjenester overrakte ham en takadresse og den paa pag. 116 afbildede guldpokal. Ogsaa i Bergen blev han paa forskjellig maade hyldet efter hjemkomsten, bl. a. ved oprettelsen af "Christies legat". I 1815 udnævntes han til stiftamtmand, men søgte i 1822 tjenestefrihed og i 25 afsked fra dette embede. I 1828 tog han ansættelse som toldinspektør i Bergen, i hvilket embede han vedblev til sin død i 1849. Han repræsenterede Bergen paa de første ordentlige storthing i 1815 og 1818 og valgtes begge gange til thingets præsident og til formand i og medlem af mange komiteer. Efter denne tid trak han sig tilbage fra det politiske liv, men deltog ivrig i oprettelsen og ledelsen af forskjellige institutioner i Bergen, særlig museet. Hans navn findes paa saa mange steder i denne bogs første del (pag. 5—118), at nogen henvisning til de enkelte pagina ikke er af nogen nytte.

* Pag. 6 og frontispiece. Det sidste efter tegning af Gaertner, tilhørende dr. Christie.

C o u c h e r o n, Peter Jacob Barthold, født i Gudbrandsdalen 1828. Stud. 1846, cand. theol. 1850. Fra 1851—56 hjælpelærer ved Kristiania kathedralskole. Udnævntes 1855 til adjunkt ved Trondhjems kathedralskole, 1860 til skoledirektør i Tromsø stift. 1871 ligesaa i Bergens og 1876 ligesaa i Kristiania stift. Har udgivet adskillige skrifter af pædagogisk og theologisk indhold. I museets bestyrelse 1872—76.

Pag. 207, 209, — * pag. 211.

D a h l, artillerikaptein. Pag. 60.

D a h l, J. C., prof. Pag. 51, 57, 102, 103.

Dahl, Nils Griis Alstrup, f. i Tysnes 1777; officer 1796. Kaptein 1811. Major i Berg. brigade 1829. Repræsentant 1830. Døde i Tysnes 1835. Medlem af museets bestyrelse 1827—35.

Pag. 41, 46, 94, — * pag. 43.

Dahl, provst. Pag. 55.

Dahl, William. Pag. 240.

Danielssen, Daniel Cornelius, født i Bergen 1815, blev 13 aar gammel elev ved Syancapotheket, tog i 1835 præliminær-examen, studerede saa medicin og blev exam. med. 1838. Sommeren 39 var han distriktslæge i Stavanger og begyndte følgende vinter ved St. Jørgens hospital videnskabelige iagttagelser over spedalskheden. Fra 41 fik han ansættelse som stiftelsens læge. Droog paa studiereise til udlandet i 43. Udnævntes 1846 til overlæge ved den vordende helbredelsesanstalt for spedalske i Bergen. Droog atter paa studiereise i 1847. I 1876—78 deltog Danielssen som zoolog i den norske nordhavsekspedition. Af Bergens Museums direktion var D. medlem fra 1852, var formand for den naturhistoriske afdeling og siden 1864 præsæs. Deltog i 30 aar i Bergens kommunale og politiske liv. Storthingsmand flere gange. Var æresdoktor og medlem af en hel del lærde selskaber. Blev 1885 K. l. St. O. O. for udmerkede fortjenester af Bergens Museum. D. har udgivet en mængde skrifter af zoologisk og medicinsk indhold. Døde i juli 1894. (Se biografi i Museets aarbog 1894.)

Pag. 133, 134, 136, 138, 139, 144, 145, 146, 150, 153, 165, 167, 169, 179, 181 o. f., 210, 218, 226, 230, 241, 244, 251, 271, 289, 308 o. f., 322, 333, 334, — * pag. 164, 178, 310.

Dietrichson, prof. Pag. 187.

Diricks, Gustav Adolph, f. 1804. Officer 1823. Var fra 1829—33 i fransk orlogstjeneste og blev derefter chef for Bergens marineverft, en stilling, som han indehavde, til han i 1858 udnævntes til indrulleringschef i Bergens distrikt.

I 1863 ansattes han i samme stilling til Drammens distrikt og fraflyttede Bergen i 1864. Medlem af musébestyrelsen 1855—64.

Pag. 151, 167, 168, — * pag. 168.

D u e, statssekretær. Pag. 34.

D ü b e n, M. W. von. Pag. 97, 98, 100.

"E l i a s". Pag. 240.

E n g e l s t o f t, konferentsraad. Pag. 50.

E s c h r i c h t, etatsraad. Pag. 50, 98.

F a s t i n g, Claus. Pag. 294, — * pag. 295.

F e a r n l e y, grosserer. Pag. 319.

F o r v a l d, Ludvig Martens, f. 1780. Opholdt sig i Danmark fra 1808 til omkr. 1820, da han vendte hjem til Bergen og nedsatte sig som sprog- og musiklærer. Han var i Danmark huslærer hos grev Moltke og havde med til Bergen en pleiesøn, hvis efterkommere delvis gjør fordring paa Moltkenavnet. Han var i Bergen meget agtet og afholdt og var en af museets stiftere, men døde allerede i 1826.

Pag. 13, 28, 41, 112, — * pag. 17.

F r i e l e, B. S., Herman, f. i Bergen 1838 og siden 1861 bosat der som købmand. Medlem af formandskabet 1875—79 og senere af repræsentantskabet. Indvalgtes i Bergens Museums bestyrelse 1870 og deltog 1876—78 som zoolog i den norske nordhavsekspektion. Har skrevet flere videnskabelige afhandlinger, specielt om mollusker. Medlem af Kristiania videnskabselskab og Philad. Acad. Nat. Sc. R. St. O. O. for fortjenester af Bergens Museum.

Pag. 206, 247, 271, 322, 330, — * pag. 291.

F r i e l e, Joach. Se teksten pag. 295 o. f. Pag. 182, 203, — * pag. 297.

F r i m a n n, Claus. Pag. 35.

F y l l i n g, Peder. Pag. 59.

G e e l m u y d e n, Ivar Christian Sommerschild, f. i Trondhjem 1819. Stud. 1837; cand. mag. 1844. Lærer ved

Nissens latin- og realskole i Kristiania, indtil han i 1852 udnævntes til overlærer ved Fredrikshalds lærde skole, hvorfra han 1862 forflyttedes som rektor til Bergens kathedralskole. Var 2den repræsentant for Fredrikshald i 1857 og 1858. I Bergen indvalgte han i 1863 i formandskabet, hvis ordfører han var fra 1864—68 og senere fra 1873. Fra 1865 mødte han som Bergens repræsentant paa samtlige storting, men maatte 1875 hjemforloves paa grund af sygdom og døde i mai s. a. Medlem af musébestyrelsen fra 1865 til sin død. Udgav flere lærebøger i geografi og andre pædagogiske skrifter.

Pag. 204, 209, — * pag. 205.

Geelmuyden, købmand. Pag. 38.

Geijer, prof. Pag. 50.

Glimme, Nils. Pag. 240, 331.

Greve, J. A. Pag. 43, 44.

Grieg, James. Se pag. 232, — * s. p.

Grimm, prof. Pag. 51.

Grønning, Andreas Gjerding, f. i Bergen 1816, stud. 1835, cand. theol. 1841. Senere nogle aar bestyrer af en privatskole i Bergen. Var et virksomt medlem af Arbejderforeningens bestyrelse. Medlem af Bergens Museums bestyrelse 1850 til sin død i septbr. 1854.

Pag. 129, 139, 140, 167, — * pag. 123.

Gustafson, Gabriel. Se pag. 236 og noten til samme.

Pag. 270, 271, — * pag. 236.

Hallager, Morten. Pag. 28, 30, 83.

Hansen, Christian, prof. Pag. 151.

Hansen, Gerhard Henrik Armauer, f. i Bergen 1841. Stud. 1859; cand. med. 1866. Ansattes 1868 som læge ved Pleiestiftelsen for spedalske no. 1 ved Bergen og som underlæge ved Lungegaardshospitalet. Vandt i 1869 den Schjelderupske guldmedalie for besvarelsen af universitetets prisopgave om lymfekjertelens anatomi og fik i 1882 belønning for et arbejde over Bacillus lepræ. Blev i 1875 overlæge for

den spedalske sygdom. Har udgivet mange videnskabelige og populære skrifter. Medlem af musebestyrelsen fra 1872 og siden 1894 præsides i samme. Æresdoktor og medlem af mange inden- og udenlandske videnskabelige selskaber. R. St. O. O. for videnskabelige fortjenester.

Pag. 207, 209, 293, 322, 328, — * pag. 292.

Hanssen, Klaus, f. i Bergen 1844. Stud. 1865; cand. med. 1872, efter hvilken tid han har været prakt. læge i sin fødeby. I en aarrække medlem af kommunestyret. Mødte som suppleant paa stortinget i 1891. Medudgiver af "Medicinsk revue" (1884—87), hvori mange redaktionsartikler er af ham. Har ligeledes skrevet mange artikler om forskj. emner i medicinske tidsskrifter og i dagblade. Medlem af museets bestyrelse siden 1893.

Pag. 289, — * pag. 291.

Hansteen, prof. Pag. 33.

Havaas, Joh. Pag. 253.

Henrichsen, Christian, f. 1825 i Bergen, stud. 1843, cand. philol. 47 fra Københavns universitet. Vikarierede 1847—49 for rektor og som adjunkt ved Bergens katedralskole. Udnævntes til adjunkt sammesteds 1852, overlærer 63. I 1864 befordredes han til rektor i Aalesund og endelig i 1875 til rektor i Bergen, hvor han virkede til 1897. Døde decbr. 1898. Henrichsen var medlem af museets bestyrelse 1863—64, 1876—92. Har som rektor udgivet lærebøger i latin. Museets katalog over oldsamlingen fra 50-aarene og begyndelsen af 60-aarene er med stor omhyggelighed udarbejdet af ham. Var medarbejder i "Bergenske blade" og stiftede sammen med rektor Steen "Bergensposten" 1856.

Pag. 168, 204, 205, 209, 289, — * pag. 213.

Hertzberg, Nils. Pag. 43.

Hesselberg, Andreas, født paa Akershus 1795, officer 1810 med ansættelse i den danske hær, hvorfra han, som major, tog afsked 1830. Traadte i 1831 i norsk krigstjeneste som surnumerær kaptein i Bergenske infanteri-

brigade, blev 1849 kompagnichef i søndhordlandske musketerkorps og 1854 oberstløjtnant og chef for søndfjordske korps. Medlem af musébestyrelsen fra 1835 til 1850. Døde i Bergen 1859.

Pag. 57, 94, 108, 122, — * pag. 100.

H j o r t, dr. Joh. Pag. 300.

H o l c k, Ole Elias, f. i Sogn 1774. Ansattes som fændrik ved Bergenhusiske regiment 1789, steg til sekondløjtnant 1790, premierløjtnant 1800; blev 1808 ansat ved Kronens regiment i Kjøbenhavn, men udnævntes allerede 1809 til kompagnichef ved sit tidligere regiment i Norge og tjenstgjorde som major i 1814. Blev 1815 major og kommandør for Sognske bataljon. 1818 oberstløjtnant og chef for Søndfjordske musketerkorps. 1828 oberst og 1834 generaladjutant. Fik 1841 afsked med bevidnelse af kongens tilfredshed for lang og tro tjeneste. Holck mødte ved rigsforsamlingen paa Eidsvold 1814 og var repræsentant 1818, 1824 og 1839. Indvalgtes i Bergens Museums bestyrelse 1825. Døde paa sin gaard Alværn i Ladvik 1842.

Pag. 19, 24, 56, — * pag. 98.

H o l f e l d t, Martin Kirkgaard. Født i Klep paa Jæderen 1831. Student 1847 og filolog. Kand. 1853. Blev 1851 ansat ved Nissens latin- og realskole i Kristiania og i 1864 udn. til overlærer ved Bergens kathedralskole. Forflyttedes 1883 som overlærer til Stavanger og indehavde dette embede til sin død i 1886. Var i Bergen medl. af repræsentantskabet og fra 1870 af musébestyrelsen. Deltog 1866 i oprettelse af Foren. for populære foredrag og i 1873 i grundlæggelsen af Bergens offentl. bibliothek. Skr. et par filolog. afhandlinger.

Pag. 206, — * pag. 210.

H o l m b o e, Christofer. Pag. 50, 56, 60.

H o l m b o e, Hans, f. i Trondenes 1798. Student 1818. Blev kort tid efter alumnus ved filolog. seminar. og var nogen

tid amanuensis ved universitetsbibliotheket. Tog 1821 anden-examen med udmerkelse og ansattes aaret efter som overlærer ved Møllers private Institut i Kristiania, hvor han blev til 1824, da han blev overlærer ved Kongsberg middelskole. Allerede i 1825 blev han konst. rektor i Bergen med tilsagn om fast ansættelse, naar han havde taget filologisk embeds-examen. Tog denne i 1829 og udnævntes 1830 til rektor. Var medlem af kommunebestyrelsen og flere kommissioner. I 1833 2den repræsentant paa stortinget, hvor han ogsaa var repræsentant i følgende aar: 1836—37, 1842, 1848, (frabad sig valg i 1851—57), 1859—60, 1862—63. I museets bestyrelse 1852—63, præsides fra 1854—63, da han flyttede til Kristiania, efter i 1862 at have taget afsked med pension paa grund af tiltagende blindhed. Skrev talrige afhandlinger om de forskj. emner og var fra 1840—41 red. af "Bergens stiftstidende", hvor han skrev under merket A. Døde i Jarlsberg 1868.

Pag. 133, 136, 138, 141, 145, 146, 165, — * pag. 147.

Holmboe, Jens Andreas. Søn af rektor Hans H. Født i Bergen 1827, student 1847, cand. med. 1853. Derefter cst. distriktslæge forskjellige steder til 58, da han ansattes som læge ved de spedalske hospitaler i Bergen. Fra 61 bylæge i Bergen, fra 63 overlæge ved det kommunale sygehus sammesteds, i hvilken stilling han vedblev til sin død i juli 76. Var i Amerika i 63 for at studere spedalskheden blandt indvandrerne. Havde adskillige interesser udenfor sit fag, især kunstneriske. Medlem af museets bestyrelse fra 1858 til udgangen af 75.

Pag. 168, 209, — * pag. 209.

Hysing, Peter Jacob Fasting, f. 1804. Stud. 1828. Ansattes 1852 som "adjungeret konservator" ved Bergens Museum. Blev i 1870 museets bibliothekar, hvorfra han tog sin afsked 1890. Udarbejdede en trykt katalog med to tillæg over bibliothekets samlinger. Døde 1892.

Pag. 128, 137, 179, 180, 215, 239, 248, — * pag. 216.

Høegh, stadskonduktør. Pag. 83.

Høyer, Svennik Anton, f. i Laurvik 1842. Stud. 1861, cand. real. 1872. Var lærer ved Aars & Voss's skole i Kristiania fra 1866 og inspektør ved samme 1874—81; ligesaa lærer ved Nissens pigeskole for voksne sammesteds. Overlærer ved Bergens kathedralskole i 1881 og konrektor ved samme 1882. Har skrevet boganmeldelser, udkast til en mineralogi for middelskolen m. m. I museets bestyrelse siden 1895.

Pag. 293, — * pag. 291.

Janson, Herm. D. Pag. 260.

Jacobsen, Adrian. Pag. 256.

Jebsen, konsul. Pag. 158.

Jebsen, sagfører. Pag. 288.

Jensen, Olaf Scheveland. Født i Drammen 1847. Stud. 1865. Begyndte at studere theologi, men gik over til stud. af zoologien. Foretog 1870 reise i Norge for at undersøge mollusker og iglearter. Blev 1874 ansat som konserverator ved Bergens Museum. Ansattes 1880 til at udføre videnskabelige undersøgelser over vaarsildfisket, men maatte aaret efter frasige sig dette hverv af helbredshensyn. Opsagde sin post 1882; opholdt sig længere tid i udlandet og studerede zoologi og blev 1885 udnævnt til universitetsstipendiat i zoologi. Var medlem af flere videnskabsselskaber. Forfattede en afhandling for den filosofiske doktorgrad, men døde dagen før den udkom. Døde i Kristiania 1887.

Pag. 220 o. f., 223, — * pag. 221.

Johannesen, Ole. Pag. 278.

Jørgensen, adjunkt. Pag. 253, 314, 332.

Kaas, arkitekt. Pag. 140, 141, 145.

Keyser, Rud. Pag. 50, 55, 56.

Kielland, arkitekt. Pag. 277, 282.

Kindt, overlæge. Pag. 253.

Klagenberg, præsident. Pag. 38.

Kolderup, Carl Fred. Pag. 314.

Konow, August, f. i Bergen 1780. Overtog sammen med broderen W. Konow faderens handelsforretning i 1798 og var eneindehaver af denne fra 1839. Var i Holland i dipl. ærinde 1817. Bergens repræsentant 1814. Var fra 1860 bosat i Kjøbenhavn. Døde 1873. Konow havde udprægede kunstneriske og litterære interesser og projekterede engang udgivelsen af et norsk litterært tidsskrift, som der dog ikke blev noget af. Medlem af museets bestyrelse fra 1825—57. I en række aar kasserer.

Pag. 13, 24, 33, 40, 41, 56, 75, 76, 108, 124, 125, 135, 154, 168, — * pag. 13, 154.

Konow, Carl. Pag. 167, 168.

Konow, Wollert, f. paa Stend 1845. Stud. 1864. Oprettede sammen med Nils Juel paa Halsnø kloster i Søndhordland en privat folkehøiskole, som han styrede i 4 aar. Overtog i 1873 sin faders eiendom Stend. Repræsentant for Søndre Bergenhus i en aarrække. Har skrevet en del, for det det meste anonyme artikler i forskellige blade. I museets bestyrelse siden 1895.

Pag. 293, — * pag. 292.

Koren, Johan. Se pag. 229 o. f.

Desuden pag. 91, 92, 97, 126, 130, 146, 181, 192, 214, 223, 227, 240, — * pag. 127.

Krafft, ekspeditionssekretær. Pag. 55.

Kraft, sogneprest. Pag. 104.

Lange, pastor. Pag. 104.

Lehmkuhl, kjøbmand. Pag. 155.

Lehmkuhl, Kr. Pag. 328.

Lorange, Anders Lund, f. paa Fredrikshald 1847. Stud. 1865, cand. jur. 1872. Begyndte tidlig at samle norske oldsager og foretage arkæologiske udgravninger. Blev i 1873 konservator ved Bergens Museums hist.-antikv. afdeling; forlod Bergen 1875; ansattes paany som konservator i 1876 og

indehavde denne stilling til sin død 1888. Har skrevet en hel del antikvariske meddelelser og mindre afhandlinger samt et større arbeide "Den yngre jernalders sverd" og katalog over norske oldsager i Bergens Museum.

Pag. 192, 217, 218, o. f., 222, 234, 235, — * pag. 219.

Lothe, Johan, f. i Bergen 1855. Stud. 1872. Tog farm. examen 1876 og studerede i Wiesbaden fra 1878—79. Blev 1880 provisor ved Svaneapotheket i Bergen, som han i 1882 overtog efter faderen. I musébestyrelsen siden 1895.

Pag. 293, — * pag. 291.

Lundh, G. F., prof. Pag. 55, 56.

Lund, Hilario. Pag. 288.

Lund, sogneprest. Pag. 104.

Løvenskjold, statsminister. Pag. 53.

Magnussen, F. Pag. 50.

Martens, Wilhelm. Pag. 323.

Meidell, Frantz Henrik, f. i Sogn 1790. Officer 1808. Oberstløjtnant 1842. Død i Bergen 1871. Medlem af musébestyrelsen 1846—50.

Pag. 94, 121, — * pag. 101.

Meinich, Hans Thomas, f. i Lands prg. 1819. Stud. 1839; cand. jur. 1844. Fra 1846—52 edsv. fuldmægtig hos sorenskriveren i Land og Hadeland og de følgende 3 aar hos sin fader, der var foged sammesteds, efter hvis død han konst. i embedet 1856. Blev i 1858 udnævnt som foged i Valders fogderi. Befordredes 1860 til amtmand i Søndre Bergenhus og 1869 til amtmand i Kristians amt, hvis repræsentant han havde været 1857 og 1858. Var i Bergen medlem af museets bestyrelse fra 1865 til 1870, da han fraflyttede byen. Døde 1878.

Pag. 204, 205, — * pag. 207.

Meltzer, Fredrik, f. i Bergen 1779. Uddannet i England og Frankrige til handelsmand; blev omkr. 1802 købmand paa Tyskebryggen i Bergen. Sendtes 1814 som

2den repræsentant for Bergen til rigsforsamlingen paa Eidsvold. Var ogsaa Bergens repræsentant paa stortinget i 1821, 1822, 1824, 1827 og 1828. Fra 1816 bankadministrator i Bergen; blev senere overfiskeveier og fransk vicekonsul og i 1837 tillige børskommissær. Var fra 1846—52 medlem af musébestyrelsen. Skrev oftere anonymt i samtidens dagblade og efterlod haandskr. dagbogsoptegnelser fra 1814 samt dagbog fra stortinget 1821. Døde 1855.

Pag. 59, 94, 122, 132, — * pag. 103.

"Mette". Pag. 240.

Michelsen, Peter Christian Hersleb Kjerschow. Født i Bergen 1857. Stud. 1875; cand. jur. 1879. Var et halvt aars tid edsv. fuldmægtig hos sorenskriveren i Midthordland. I 1880 overretssagfører i Bergen, men blev som sagfører mere og mere forretningsmand og etablerede 1884 skibsrederfirmaet Chr. Michelsen & Co., hvis indehaver han senere har været. Michelsen har siden paa mange omraader været sterkt knyttet til sin fødeby's økonomiske, kulturelle og offentlige liv; havt sæde i styret for en mængde institutioner og foretagender. Var i 90-aarene ordfører for Bergens kommune. Storthingsrepræsentant for Bergen 1892, 1893 og 1894. Medl. af musébestyrelsen fra 1899.

Pag. 293, 335, — * pag. 291.

Mohr, Conrad, konsul. Pag. 228.

Mohr, kapt. Pag. 158.

Mohn, H., prof. Pag. 324.

Molbech, justitsraad. Pag. 50.

Monrad, Georg Herman, f. i Bergen 1793. Disciplinerede hos apotheker Dynner paa Løveapotheket. Reiste til Danmark og tog examen i Kjøbenhavn 1813 og meddeltes samme aar bevilling som apotheker i Bergen, hvor han overtog Løveapotheket, som Dynner i 1809 havde testamenteret ham. Var en af stifterne af museet og medlem af bestyrelsen til sin død i 1828.

Pag. 13, 28, 42, 64, 112, — * pag. 16.

Morgenstjerne, Bredo. Pag. 218.

Mowinckel, Joh. A. Pag. 278.

Munthe, Gerh., kapt. Pag. 55, 56.

Munthe, kapt. Pag. 50.

Müller, Johs. Pag. 107.

Møller, Jens, f. i Svinesund 1805, sekondløjtnant 1823, premierløjtnant 1832, kaptein og chef i Bergenske infanteribrigade 1843. Befordredes 1853 til brigadeintendant i 1ste Akershusiske brigade. 1861 toldkasserer i Fredrikshald, afsked 1872. Medens han var bosat i Bergen, var han lærer og medbestyrer af realskolen. I musébestyrelsen 1846 til 1854. Døde 1878.

Pag. 59, 94, 122, 135, 139, 167, — * pag. 102.

Nansen, Fridtjof, f. i Vestre Aker ved Kristiania 1861. Stud. 1880. Konservator ved Bergens Museums naturhistoriske afdeling 1882. Dr. phil. 1888. Fører for ski-ekspeditionen over Grønlands indlandsis 1888—89. Derefter konservator ved det zootom. museum i Kristiania og docent i biologi. Fører for nordpolsekspeditionen 1893—96. Professor i zoologi 1897. Har foruden beretningerne om de to ekspeditioner skrevet adsk. zoolog. afhandlinger.

Pag. 223 o. f., 231, 242, 244, 324, — * pag. 225.

Nebelong, arkitekt. Pag. 140, 151, 156.

Neumann, ingeniør. Pag. 155, 158.

Neumann, Jacob. Født i Drammen 1772. Kom nogle aar senere til Kristiania og var fra sit 9de—13de aar elev af Kølles institut (Snarøen). Herfra sendtes han til Helsingør latinskole, hvor han tog studentexamen 1787, anden examen 1788; fik plads paa Regentsen, lagde sig efter sprog og begyndte at studere theologi. Var fra 1790—94 huslærer paa en herregaard i Jylland. Efter sommerbesøg i Norge 1794 tog han i Kjøbenhavn for alvor fat paa læsning til theologisk embedsexamen, som han fik i 1796. Efter et nyt besøg i hjemmet drog han atter i 1797 til Kjøbenhavn,

vandt den akademiske pris for en opgave om daaben. Blev hushovmester for geheimekonferentsraad Bruns børn. Studerede kirkehistorie og skrev sin afhandling om de Lundske erkebisper, paa hvilken han i 1799 tog doktorgraden. Udnævntes samme aar til res. kap. i Asker og tiltraadte i 1800 sit embede. Fik 1805 Asker sognekald og blev 1819 provst i Drammen. Valgtes til 4de repræsentant for Akershus amt til det overordentlige storthing i 1814. I 1822 udnævntes han (imod regjeringsindst.) til biskop i Bergens stift og overtog samme aar sit embede, som han bestyrede til sin død. I 1830—33 styrede han ogsaa presteembedet ved St. Mariakirken, valgtes til 1ste suppleant fra Bergen til storthinget 1824. Var en af stifterne af Bergens Museum og medlem af bestyrelsen til sin død i 1848.

Pag. 13, 18, 24, 35, 36, 41, 45, 55, 57, 59, 68, 75, 76, 86, 87, 104, 108, 112, 114 o. fl. st., — * pag. 12.

Nicolaysen, antikvar. Pag. 181, 191.

Nicoll, Nils Burggraf Tausan, f. paa Terøen i Søndhordland 1836. Artium 1855, cand. med. 1862. Var derefter en stund amanuensis i Flekkefjord, indtil han nedsatte sig i Bergen, hvor han dels havde ansættelse som læge ved Lungegaardshospitalet, dels drev privat praksis. I 1881 ansattes han som læge ved Pleiestiftelsen no. 1 for spedalske, fra hvilken stilling han tog afsked i 1893. Et aars tid efter flyttede han til Kristiania, hvor han døde i 1896. Medlem af musébestyrelsen fra 1876—95.

Pag. 209, 293, 322, — * pag. 217.

Nilsson, prof. Pag. 50, 98.

Nordgaard, Ole, f. i Trondhjem 1862. Stud. 1884, cand. real. 1890. Derefter lærer i Bergen 1891—1895, da han ansattes som zoolog ved biologisk station.

Pag. 300, 331, 332, — * pag. 331.

Normann, major. Pag. 155.

Oscar, kronprins. Pag. 50.

Ottesen, amtmænd. Pag. 33.

Petersen, prof. Pag. 50.

Platou, Carl Nicolai Stoud, f. i Kristiania 1809. Stud. 1827; cand. jur. 1832. Blev 1833 kopist i justitsdepartementet, 1839 konst. og 1841 virkelig fuldmægtig. Udnævntes 1844 til brigadeauditør i Kristianssand og 1846 til assessor i Bergens stiftsoverret. Befordredes 1853 til borgermester i Kristianssand, hvorfra han forflyttedes tilbage til Bergen som borgermester 1860. Var storthingsrepræsentant for Kristianssand 1857 og 1858. Formand for flere komiteer og bestyrelser. Første gang medlem af musébestyrelsen 1850—53. Indvalgte paany 1864 og var i en række af aar vicepræsides og formand for den historisk-antikvariske afdeling. Var medredaktør og en af grundlæggerne af "Bergenske Blade". Forfatter og medudgiver af geografiske lærebøger. Skrev artikler af forskelligt indhold i diverse tidsskrifter. Døde i Bergen 1888.

Pag. 121, 132, 138, 167, 204, 205, 210, 211, — * pag. 214.

Rafn, prof. Pag. 50.

Rennord, provst. Pag. 104.

Reinhardt, prof. Pag. 34.

Reusch, Hans Leganger, f. 1800 paa chefsgaarden Studsvig i Tysnæs. Landskabsmaler og skolebestyrer i Bergen. Opholdt sig i sin ungdom i Kjøbenhavn og Dresden. Var sjælen i Bergens kunstforening og en af stifterne af Haandverkerforeningen. Var ogsaa første direktør for den offentlige tegneskole. Det handelsinstitut, hvor han var lærer og bestyrer, var meget anseet. Indvalgte i musébestyrelsen 1852. Døde 1854.

Pag. 133, 167, — * pag. 133.

Rosenberg, Nils. Pag. 192.

Rygh, Evald. Pag. 316, 319.

Sagen, Lyder Christian, f. i Bergen 1777. Tog 1797 første examen ved universitetet i Kjøbenhavn og 1798 examen

philosoph. og philolog. Blev i 1801 lærer ved den tyske hofprest Christiani's institut, hvor han blev i 4—5 aar. Udnævntes 1805 til adjunkt ved Bergens kathedralskole og tiltraadte posten i 1806. Rykkede op til overlærer i 1814. Allerede i studenterdagene beskjæftigede han sig med æsthetiske studier og blev en meget produktiv forfatter; især stod han høit som leilighedsdigter. Udgav ogsaa skolebøger og andre pædagogiske afhandlinger og var en udmerket og høit skattet lærer, ikke alene ved Kathedralskolen, men ogsaa ved den i 1806 oprettede Borgerskole, som Sagen havde udarbejdet planen til. Var en af stifterne af Bergens Museum og lige til sin død en af dets virksomste bestyrere, som ogsaa deltog i redaktionen af tidsskriftet "Urda". Tog afsked 1833. R. W. O., R. St. O. O. Døde 1850.

Pag. 13, 28, 41, 45, 55, 58, 59, 121, — * pag. 14.

Sars, G. O., prof. Pag. 339.

Sars, Michael, f. i Bergen 1805. Stud. 1823. Lagde sig i studenteraarene efter naturvidenskabelige studier, men maatte for at skaffe sig levebrød give undervisning og var i to aar huslærer. Tog theologisk embedsexamen i 1828 og var derefter lærer i Bergen, indtil han fik Kinns sognekald, som han tiltraadte i 1831. Han fortsatte stadig sine zoologiske undersøgelser og udgav flere banebrydende arbejder. I 1837 fik han stipendium til en længere udenlandsreise i zoologisk øiemed, og i 1839 udnævntes han til prest paa Manger. Da han i 1846 udgav første hefte af sit hovedverk *Fauna littoralis Norvegiæ*, var han allerede europæisk bekjendt som zoolog. I 1849 gjorde han en undersøgelsesreise til Lofoten og Finmarken og i de følgende par aar til Middelhavet. I 1854 udnævntes han til ekstraordinær professor i zoologi og flyttede om høsten til Kristiania. Hans store samlinger indkøbtes i 1857 til universitetsmuseet. Fra 1850—54 var han medlem af museets bestyrelse. Død i 1869.

Pag. 107, 121, 167, — * pag. 122.

Schiertz, arkitekt. Pag. 151.

Schive, toldinspektør. Pag. 104, 105.

Schrøter, prof. Pag. 50.

Sjøberg, prof. Pag. 50.

Sparre, arkitekt. Pag. 273.

Steen, sogneprest. Pag. 104.

Steen, toldkasserer. Pag. 167.

Steffens, prof. Pag. 51.

Stirling, I. D. Morries. Hed oprindelig Morries og var f. i England og uddannet som læge. Kom omkring 1840 til Norge, hvor han først bosatte sig i Hardanger. Blev gift med en engelsk dame, miss Stirling, hvis navn han antog. Bosatte sig siden ved Bergen, men flyttede efter endel aars forløb tilbage til England.

Pag. 94, — * pag. 115.

Stub, Gerh. Pag. 107.

Stuwitz, Peter, f. i Bergen 1806. Stud. 1832, cand. theol. 1837. Havde i studenteraarene fornemmelig lagt sig efter zoologi og fik i 1838 stipendium for at undersøge lavere sjødyr langs kysten fra Bergen til Trondhjemsfjorden. Deltog i 1839 som naturkyndigt medlem i den ekspedition, der udsendtes til Labrador og Newfoundland for at studere fiskeri, fiskeavl og tilvirkning. Her døde han 1842 i St. Johns. Efterlod sig videnskabelige samlinger og papirer, hvoriblandt 21 bind dagbøger. Hans zoologiske samling blev indlemmet dels i universitetets museum, dels i Bergens Museum. Medlem af musebestyrelsen fra 1838.

Pag. 93, 94, 97, — * pag. 93.

Sundt, C. Se teksten pag. 302 o. f. Pag. 203, 247, 253, 275, — * 303.

Sundt, Gerhard. Født i Bergen 1850. Gjennemgik Tanks skole og opholdt sig derefter flere aar i udlandet. Gik i 1875 ind i faderen, C. Sundts, forretning, som han overtog sammen med to medarbeidere og fremdeles staar i spidsen for. I musebestyrelsen siden 1892.

Pag. 277, 289, 330, — * pag. 292.

Sundt, Henrik Leganger. Født 20de februar 1857 i Bergen. Gjennemgik Bergens kathedralskole og tog artium i 1875, cand. filos. 1876. Reiste saa til Wiesbaden, hvor han i to aar studerede kemi, særlig analytisk, hos prof. Fresenius, hvis assistent han var i det sidste aar af sit ophold der. Derpaa tog han til Berlin, hvor han et aars tid fortsatte sine kemiske studier, særlig med analytisk undersøgelse af levnetsmidler. I samme anledning opholdt han sig en tid i Paris. Kom derpaa til Bergen, hvor han ikke fandt nogen anvendelse for sine kemiske kundskaber og derfor tog stilling som lærer i nogen tid. I denne egenskap arbeidede han senere i et par aar i London, men blev saa, efter konkurranse med en hel række andre andre ansøgere, ansat i offentlig stilling som kemiker i Liverpool. For at komme over i en mere praktisk virksomhed tog han siden ansættelse ved en melkekondenseringsfabrik i Limerick, Irland. En forkjøelse, han havde paadraget sig i Liverpool, forværredes under opholdet i det fugtige klima i Limerick og blev til en lungetuberkulose, som han under et ophold i Algier søgte at faa bugt med, men uden held. Efter hjemkomsten til Norge forværredes hans tilstand yderligere, og paa reise til Tonsaasen sanatorium døde han paa Maristuen i juni 1890.

— * Pag. 304.

Thomassen, Thomas Christian, f. i Bergen 1849. Stud. 1869. Realkandidat 1878. Beskjæftigede sig især med geologi og gjorde forskjellige reiser for det geologiske kartlægningsarbeide. Var i endel aar bestyrer af Sandefjords middelskole, men flyttede i midten af 80-aarene til Bergen, hvor han virkede som lærer, til han i 1893 ansattes som overlærer ved Bergens folkeskole, hvilken stilling han indehavde til sin død i januar 1897.

Pag. 227—28, — * pag. 228.

Thomsen, Carlo. Pag. 278.

Thomsen, konferentsraad. Pag. 34, 50.

Thorsen, Thor. Pag. 214.

Tidemand, Adolf. Pag. 186.

Tønnesen, arkitekt. Pag. 277.

Vogt, Nils Pedersen, f. i Kristiania 1817, stud. 1835, cand. jur. 1839. Indehavde derefter forskellige juridiske embeder og var bl. a. amtmænd i S. Bergenhus 1850—60, da han udnævntes til stiftamtmand i Kristianssand. Var storthingsmand for Bergen og Kristianssand og fra 1871—84 statsraad. Derefter amtmænd i Buskerud til 1890. Døde 1894. Medlem af museets bestyrelse 1852—59.

Pag. 133, 135, 140, 141, 144, 146, 165, 168, — * pag. 145.

Voitel, oberstløjtnant. Pag. 34, 35.

Wedel-Simonsen. Pag. 50.

Werlauff, etatsraad. Pag. 50.

Wiesener, Gerhard Henrich Armauer, f. 1806 i Bergen. Var først i en del aar kontorist hos byfoged Thrap sammesteds, men begyndte saa at studere. Blev student i 1829 og cand. jur. 1839. Ansattes som kopist og senere fuldmægtig i departementet, indtil han 1850 fik ansættelse som toldinspektør i Hammerfest. Forflyttedes derfra 1859 til Kristiania som overtoldbetjent og blev 1863 toldinspektør i Bergen. Reiste 1867 som medlem af en kgl. toldkommission til Kristiania, hvor han døde af lungebetændelse. Medlem af musédirektionen fra 1865 til sin død.

Pag. 204, 205, — * pag. 206.

Wolff, undertoldbetjent. Pag. 72.

Worsaae. Pag. 59.

Ørdahl, Jac. Pag. 240.

ILLUSTRATIONER.

(Portrætternes paginer er angivne i personregistret)

	Pag.
Frontispiece: W. F. K. Christie (lith. efter tegning af Gaertner).	
Christies indbydelse til oprettelse af museet (facsimile af 1ste side)	9
Museets første lokale (Realskolens bygning)	26
"Den Bergenske Musea" (facsimile af titelsiden i Fri- manns digt)	37
Det Klagensbergske hus omkring 1830	39
"Urda" (facsimile af titelsiden)	47
Diplom for overordentlige medlemmer (tegnet af Sagen)	49
Actiebrev fra 1839 (facsimile)	79
Bergens Museum 1840—65	81
Forkastet udkast til bygning fra 1838	84
Anmodning om indsamling af naturgjenstande (facsimile)	96
"Skirner" (facsimile af 1ste side)	110
Christies guldpokal	116
"Præsidentboligen" fra bagsiden (fra 60-aarene)	120
Kaas' udkast til nybygning for den naturhist. samling ...	142
Kaas' udkast til udvidelse af den ældre bygning	143
Schiertz' og Christies tegninger til ny bygning	152
Nebelongs oprindelige tegning til vinduer i det nuvæ- rende museum	157
Museets bygning ved indvielsen af fiskeriudstillingen i 1865	161

	Pag.
Museets bygning 1866—98 (fotografi fra 1896)	174
Ole Bulls guldkrans	250
Fra den udenlandske fiskesamling (1895)	254
Fra den zoologiske samling (1895)	257
Fra skeletsamlingen (1895)	259
"Eidsvoldsbaaden"	260
Fra renaissancesalen (1898)	263
Fra middelaldersalen (1898)	265
Fra runehallen	273
Musébygningen fra øst (1898)	279
Musébygningen fra syd (1898)	280
Plan over den nuværende musébygning 1ste etage	283
Plan over den nuværende musébygning 2den etage	284
Plan over den nuværende musébygning 3die etage	285
Fra den store foredragssal	287
Frieles guldmedalje	299
Biologiske stations bygning	325
Kart over biologisk stations eiendom	326

Planche: Kart over museets eiendom.

RETTELSER.

Pag. 167, 13de l. f. n. staar, at Platou forflyttedes til Kristiania, skal være Kristianssand.

Pag. 209, 7de l. f. n. staar 1876, skal være 1875.

Pag. 241, 11te l. f. o. staar mest populære, skal være eneste populære.

Pag. 253. I noten tilføies blandt de mænd, hvem herbariet særlig skylder sin tilvækst, adjunkt Th. Crawford og pastor Henrik Greve.

UNIVERSITY OF MINNESOTA
sci
507 B45br
Brunchorst, J rgen, 1862.
Bergens museum 1825-1900;

3 1951 000 957 421 X

Minnesota Library Access Center

9 ZA R07 D59 S09 TD 6